

ویژه
کنکوری‌های
۱۴۰۳

۱۴۰۲/۱۰/۲۹

آزمون
هشتم
حضور

دفترچه شماره ۱

سال تحصیلی
۱۴۰۲ - ۱۴۰۳

روان‌شناسی	جامعه‌شناسی	علوم و فنون ادبی	ریاضی و آمار
-	جامعه‌شناسی دوازدهم درس ۱ تا ۵ (از ابتدای درس «ذخیره دانشی» تا پایان درس «معنای زندگی») صفحه ۱ تا ۵۳	علوم و فنون ادبی دوازدهم درس ۱ تا ۶ (از ابتدای درس «تاریخ ادبیات قرن‌های دوازدهم و سیزدهم (دوره بازگشت و بیداری)» تا پایان درس «لف و نشر، تضاد و متناقض‌نما») صفحه ۱۰ تا ۶۶	ریاضی و آمار دوازدهم فصل اول (کل فصل) + فصل دوم، درس ۱ (از ابتدای «شمارش» تا پایان «مدل‌سازی و دنباله») صفحه ۱ تا ۶۰

آزمون آزمایشی خیلی سبز

گروه آزمایشی علوم انسانی

• نام و نام خانوادگی: • شماره داوطلبی:

عنوان مواد امتحانی آزمون، تعداد، شماره سؤالات و مدت پاسخ‌گویی

ردیف	مواد امتحانی	تعداد سؤال	از شماره	تا شماره	مدت پاسخ‌گویی	ملاحظات
۱	ریاضی	۲۰ سؤال	۱	۲۰	۳۰ دقیقه	۶۵ سؤال ۷۵ دقیقه
۲	زبان و ادبیات فارسی	۳۰ سؤال	۲۱	۵۰	۳۰ دقیقه	
۳	علوم اجتماعی	۱۵ سؤال	۵۱	۶۵	۱۵ دقیقه	

داوطلب گرامی، به علت این که بودجه‌بندی این آزمون، از مباحث نیم‌سال اول پایه دوازدهم است، در این آزمون، درس «روان‌شناسی» نداریم. بنابراین در پاسخ‌برگ از سؤال ۶۶ تا ۸۰ را خالی بگذارید.

اساتید، مشاوران و دانش‌آموزان گرامی؛

نظرات، پیشنهادات، انتقادات و بازخوردهای خود نسبت به سؤالات این آزمون را می‌توانید از طریق آیدی @Kheilisabz_edit در همه پیام‌رسان‌ها با ما به اشتراک بگذارید.

Azmoon.kheilisabz.com

ریاضی و آمار دوازدهم: صفحه‌های ۱ تا ۶۰

۱- «محاسبه چارک‌ها» و «رسم نمودار جعبه‌ای» به ترتیب در کدام گام‌های چرخه آمار قرار دارند؟

(۱) سوم - چهارم (۲) سوم - سوم (۳) چهارم - چهارم (۴) دوم - سوم

 ۲- در دنباله $a_n = \begin{cases} \sqrt[3]{n+40} & \text{مضرب } 3 \\ \sqrt{2n+21} & \text{سایر } n \end{cases}$ حاصل $a_{24} + a_{50}$ کدام است؟

(۱) ۱۳ (۲) ۱۴ (۳) ۱۵ (۴) ۱۶

 ۳- با حروف کلمه *ferdos* چند کلمه ۶ حرفی بدون تکرار حروف می‌توان نوشت که حرف اول آن *r* باشد و حروف *s* و *f* در آخر آن نباشند؟

(۱) ۴۸ (۲) ۷۲ (۳) ۹۶ (۴) ۱۰۸

 ۴- با ارقام ۰, ۲, ۳, ۴, ۶, ۸, ۹، m عدد سه‌رقمی زوج بدون تکرار ارقام و n عدد سه‌رقمی فرد با ارقام تکراری می‌توان نوشت. حاصل $m + n$ کدام است؟

(۱) ۱۸۴ (۲) ۱۹۴ (۳) ۲۰۴ (۴) ۲۱۴

 ۵- مجموعه $A = \{x^2 \mid x \in \mathbb{Z}, -10 \leq x \leq 6\}$ مفروض است. این مجموعه چند زیرمجموعه ۳ عضوی دارد که در آن هم عدد فرد و هم عدد زوج وجود داشته باشد؟

(۱) ۱۲۰ (۲) ۱۲۵ (۳) ۱۳۰ (۴) ۱۳۵

۶- تعداد جایگشت‌های ۴ شیء از بین ۱۵ شیء چند برابر تعداد انتخاب‌های ۲ یا ۳ شیء از بین ۱۴ شیء است؟

(۱) ۷۲ (۲) ۸۴ (۳) ۹۶ (۴) ۱۰۸

۷- به چند طریق می‌توان ۶ نفر را دور یک میز گرد نشاند به طوری که دو شخص خاص، روبه‌روی هم باشند؟

(۱) ۱۲ (۲) ۲۴ (۳) ۳۶ (۴) ۴۸

۸- از بین ۶ کتاب تاریخ مختلف، ۴ کتاب جغرافی مختلف و ۲ کتاب فلسفه مختلف، سه کتاب به تصادف انتخاب می‌کنیم. احتمال آن که هر سه کتاب از یک موضوع باشند، کدام است؟

 (۱) $\frac{6}{55}$ (۲) $\frac{7}{55}$ (۳) $\frac{8}{55}$ (۴) $\frac{9}{55}$

محل انجام محاسبات

۹- ۲ سکه و ۳ تاس را با هم پرتاب می‌کنیم. با چه احتمالی تاس‌ها، سه عدد متفاوت و سکه‌ها هم متمایز می‌آیند؟

- (۱) $\frac{5}{18}$ (۲) $\frac{5}{24}$ (۳) $\frac{1}{3}$ (۴) $\frac{2}{9}$

۱۰- در پرتاب ۳ تاس به رنگ‌های قرمز، سبز و زرد، با چه احتمالی مجموع اعداد روشده تاس‌های قرمز و سبز، حداقل ۹ است؟

- (۱) $\frac{1}{3}$ (۲) $\frac{5}{18}$ (۳) $\frac{4}{9}$ (۴) $\frac{1}{6}$

۱۱- یک هتل ۳ طبقه و هر طبقه ۳ اتاق خالی یک تخته دارد. ۷ نفر که ۲ تایی آن‌ها برادرند در این اتاق‌ها ساکن می‌شوند. چه قدر احتمال دارد برادرها در یک طبقه باشند؟

- (۱) $\frac{1}{3}$ (۲) $\frac{1}{4}$ (۳) $\frac{1}{5}$ (۴) $\frac{1}{6}$

۱۲- در بین ۷ نفر، قد ۳ نفر با هم برابر و قد ۲ نفر دیگر نیز با هم برابر است. با این ۷ نفر یک صف تشکیل می‌دهیم. با چه احتمالی افراد به ترتیب قد در صف قرار می‌گیرند؟ (نفر اول صف، کوتاه‌ترین قد را دارد.)

- (۱) $\frac{1}{300}$ (۲) $\frac{1}{350}$ (۳) $\frac{1}{360}$ (۴) $\frac{1}{420}$

۱۳- m نفر کنار هم قرار می‌گیرند تا یک عکس یادگاری بگیرند. اگر احتمال آن که علی و امیر در عکس کنار هم باشند،

۱/۰ باشد، حاصل $\left(\frac{m+1}{m-1} \right)$ کدام است؟

- (۱) ۴۵ (۲) ۹۰ (۳) ۲۱۰ (۴) ۴۲۰

۱۴- نمودار سمت چپ مربوط به داده‌های «۵ و ۴ و ۳ و ۲ و ۱» و نمودار سمت راست مربوط به داده‌های «۱۵ و ۱۲ و ۹ و ۶ و ۳» است. طول میله خطای نمودار سمت راست چند واحد از طول میله خطای نمودار سمت چپ بیشتر است؟

۱۵- جملات دوم و پنجم دنباله $a_n = n^2 + c$ به ترتیب با جملات هشتم و پانزدهم دنباله $b_n = cn + d$ برابرند. جمله صدم دنباله b_n کدام است؟

- (۱) ۲۸۳ (۲) ۲۸۲ (۳) ۲۷۳ (۴) ۲۷۲

محل انجام محاسبات

۱۶- در نمودار دنباله $a_n = \frac{27-3n}{n+1}$ ، چند نقطه روی محور افقی یا بالای آن قرار دارند؟

- ۹ (۱) ۱۰ (۲) ۱۱ (۳) ۱۲ (۴) بی شمار

۱۷- اگر $a_n = \frac{(-1)^n n^2 + 3n}{3+n}$ باشد، مجموع ۶ جمله اول این دنباله کدام است؟

- ۲۴ (۱) ۲۳ (۲) ۲۲ (۳) ۲۱ (۴)

۱۸- اگر $a_{n+1} = \frac{n}{\frac{1}{a_n} - 1}$ و $a_1 = -18$ ، مقدار a_7 کدام است؟

- $\frac{1}{30}$ (۱) $\frac{1}{34}$ (۲) $\frac{1}{36}$ (۳) $\frac{1}{43}$ (۴)

۱۹- در دنباله فیبوناچی با جمله عمومی F_n ، حاصل $[\frac{F_2}{F_1}] + [\frac{F_3}{F_2}] + [\frac{F_4}{F_3}] + \dots + [\frac{F_{51}}{F_{50}}]$ کدام است؟ ([]، علامت جزء صحیح است.)

- ۵۰ (۱) ۵۱ (۲) ۵۲ (۳) ۵۳ (۴)

۲۰- در دنباله a_n ، اگر $a_1 = 1$ و $a_7 = 3$ و به ازای $n \geq 2$ بدانیم $a_{n+[\frac{n}{7}]} = 3a_{n+[\frac{n}{7}]} + na_{n+[\frac{n}{7}]}$ ، جمله ششم چند برابر جمله پنجم است؟

- ۵ (۱) ۶ (۲) ۷ (۳) ۸ (۴)

۲۱- تمام گزینه‌های زیر، به جز درباره تاریخ ادبیات ایران در دوره بازگشت ادبی صحیح است.

- (۱) مشتاق اصفهانی در زمان نادرشاه و کریم‌خان زند، با همراهی چند تن از ادیبان، انجمن ادبی اصفهان را اداره می‌کرد.
- (۲) دوره بیداری را می‌توان حد واسط سبک هندی و سبک دوره بعدی یعنی سبک بازگشت دانست.
- (۳) فتحعلی‌خان صبای کاشانی، پرچمدار بازگشت ادبی و شاخص‌ترین شاعر این دوره است و گلشن صبا نام یکی از مثنوی‌های اوست.
- (۴) قصیده‌سرایان در دوره بازگشت به سرودن قصیده به سبک شاعران خراسانی و عهد سلجوقی پرداختند.

۲۲- کدام گزینه از عوامل مؤثر در ایجاد نهضت «بازگشت ادبی» به حساب نمی‌آید؟

- (۱) توجه به ادبیات در دربار قاجاریه و رونق بازار شعر و شاعری و مدح شاهان
- (۲) تضعیف جامعه بر اثر شکست ایران از روسیه تزاری
- (۳) تاراج کتابخانه اصفهان که موجب شد تعدادی از کتاب‌های کتابخانه سلطنتی در اختیار مردم قرار بگیرد و ارتباط مجدد اهل ذوق با ادب کهن برقرار شود.
- (۴) سفرهای شاهان قاجار به فرنگ که موجب آشنایی آنان با تحولات جهانی شد.

۲۳- در کدام گزینه، واژه «آزادی» در مفهومی مرتبط با «ادبیات بیداری» آمده است؟

- (۱) در صُفّه دل از پی آزادی جهان هر ساعتی بساط قناعت بگسترم
- (۲) چو آزادی ز بند موی او دارد دلم او را همیشه در خم زلفش گرفتار آرزو دارم
- (۳) خودتومی‌دانی نخستین کس منم کاین خلق را سوی آزادی شُدستم رهنما و راهبر
- (۴) مکن دشوار از تن‌پروری آزادی جان را چه محکم می‌کنی چون ابلهان دیوار زندان را؟

۲۴- همه گزینه‌های زیر، به استثنای به درستی «محمدتقی بهار» (ملک الشعرا) را معرفی می‌کنند.

- (۱) او در سبک خراسانی و با زبان حماسی شعر می‌سرود.
- (۲) از آثار او می‌توان به کتاب «تاریخ بیداری ایرانیان» اشاره کرد.
- (۳) بیت «من نگویم که مرا از قفس آزاد کنید / قفسم برده به باغی و دلم شاد کنید» از سروده‌های اوست.
- (۴) علاوه بر تحقیق و تدریس در دانشگاه، در حوزه سیاست و روزنامه‌نویسی نیز فعالیت داشت.

۲۵- نام مدیر یا سردبیر چند نشریه در برابر آن، نادرست ذکر شده است؟

- (روزنامه مجلس: فرّخی یزدی)، (مجله نوبهار: میرزا یوسف‌خان اعتصامی آشتیانی)، (روزنامه نسیم شمال: سیّد اشرف‌الدین گیلانی)، (مجله دانشکده: ملک الشعرا بهار)، (روزنامه صوراسرافیل: میرزا حسن‌خان بدیع)، (مجله بهار: ملک الشعرا بهار)، (روزنامه سروش: دهخدا)

(۱) سه (۲) دو (۳) چهار (۴) یک

۲۶- از دیدگاه تاریخ ادبیات در معرفی «قائم‌مقام فراهانی» چند خطا در متن زیر دیده می‌شود؟

- «از نویسندگان و سیاستمداران بزرگ بود. وی با تغییر سبک نگارش، تکلف را در نثر از بین برد و مسائل روز را با کاربرد زبان و اصطلاحات رایج و آمیخته به شعر و ضرب‌المثل، به سبک بوستان سعدی نوشت و موجب اقبال عامّه به نثر گردید. عبارات کوتاه او نیز گاه موزون و مسجع‌اند. قائم‌مقام احیاکننده نثر فارسی است و کتاب امثال و حکم، مهم‌ترین اثر اوست.»

(۱) یک (۲) دو (۳) سه (۴) چهار

۲۷- تمام موارد زیر، به جز، درباره سبک شعر بیداری درست است.

- (۱) شاعرانی که به زبان مردم کوچه و بازار شعر می گفتند، به قالب‌هایی مثل مستزاد و چهارپاره و نیز سرودن ترانه و تصنیف رغبت بیشتری داشتند.
- (۲) تعداد زیادی از واژه‌های نو و فرنگی از زبان‌های انگلیسی، روسی، فرانسوی و ترکی وارد شعر شد.
- (۳) مسائل اخلاقی، عارفانه‌سرایی و غزل‌گویی که با ساخت فرهنگ و جامعه ما هماهنگ بود، رونق بیشتری پیدا کرد.
- (۴) شاعران این دوره، تخیلات سرایندگان پیشین را در نظر داشتند و گاه با تأثیرپذیری از اوضاع اجتماع، نوآوری‌هایی در عرصه تخیل پدید آوردند.

۲۸- تمام موارد زیر را می توان از ویژگی‌های فکری نثر دوره بیداری به حساب آورد؛ به جز:

- (۱) طنز سیاسی - اجتماعی رونق پیدا می کند.
- (۲) راوی سوم شخص در بعضی داستان‌ها حضور پیدا می کند.
- (۳) تنقیر از خرافات در نثر این دوره، به ویژه نثر داستانی آن دیده می شود.
- (۴) حقوق مدنی زنان مورد توجه نویسندگان قرار می گیرد.

۲۹- آرایه‌های «تلمیح، مراعات نظیر، لف و نشر، تضاد و پارادوکس» به ترتیب در کدام ابیات دیده می شود؟

الف) خلقی به یکدگر کف افسوس می زنند	خون از نشاط در رگ منصور در سماع
ب) هیچ جا بهر وطن غیر از دیار عشق نیست	خانه در آن ملک از سیلاب آبادان شود
ج) صائب اظهار غم و شادی خود بی طرفی است	ورنه ما نیز بهاری و خزانی داریم
د) جگر شکاف محیط است چون عصای کلیم	ز آه تیر خدنگی که در کمان داریم
ه) کام جان راست به بازار غمت صد تلخی	که به یک عشو شیرین خریدی از ما

- (۱) د - ه - الف - ج - ب (۲) الف - د - ج - ب - ه (۳) د - الف - ج - ه - ب (۴) الف - ه - ج - د - ب

۳۰- در کدام بیت، هر سه آرایه «مراعات نظیر، مجاز و تشبیه» به کار رفته است؟

(۱) سخن‌های بدش تعلیم دادند	به زر وعده، به آهن بیم دادند
(۲) صحبت ابلهان چو دیگ تهی است	از درون خالی، از برون سیهی است
(۳) می شود صائب ز سوز سینه ام عالم فروز	گر چراغ کشته ای آرد کسی بر خاک من
(۴) بوستان خانه عیش است و چمن کوی نشاط	تا مهتا نشود عیش مهتا نرویم (مهتا: گوارا)

۳۱- در کدام گزینه، نوع «لف و نشر» به کار رفته در بیت، «متفاوت» با سایر ابیات است؟

(۱) معنی آب زندگی و روضه ارم	جز طرف جویبار و می خوشگوار چیست؟
(۲) نیک و بد را زو به گاه خیر و شر	نوبت پاداش و بادا فراه باد
(۳) آب و آتش دارم از هجران او در چشم و دل	از دل چون بادم از دوران گردون خاکسار
(۴) مستانه کاش در حرم و دیر بگذری	تا قبله گاه مؤمن و ترسا کنم تو را

۳۲- در همه ابیات زیر، به استثنای گزینه، تلمیح به آیه ای از قرآن به چشم می خورد.

(۱) در کفن خویشتن، رقص کنان مردگان	نفخه صور است یا، عیسی ثانی است آن
(۲) آسمان گو مفروش این عظمت کاندلر عشق	خرمن مه به جوی، خوشه پروین به دو جو
(۳) گر بنده می نوازی و گر بنده می کشی	زجر و نواخت هر چه کنی رای، رای توست
(۴) آن بار که گردون نکشد، یار سبک روح	گر بر دل عشاق نهد بار نباشد

۳۳- همه آرایه‌های «مراعات نظیر، لَف و نشر، تضاد و استعاره»، در کدام یک از ابیات زیر مشهود است؟

- (۱) غمزه و ابروی چون تیر و کمان آفت ماست
- (۲) با تابش زلف و رخت ای ماه دل‌افروز
- (۳) تشنه دیدار را کوثر نسازد دل خنک
- (۴) نقش شیرین کوهکن راساخت از دعوی خموش
- لیک ترکش نکنم گر همه قربان گردم
- از شام تو قدر آمد و از صبح تو نوروز
- بلبلان را برنیارد از خمار گل، گلاب
- لاف، بیکار است هر جا کار گویا می‌شود

۳۴- چنانچه بخواهیم ابیات زیر را به ترتیب داشتن یکی از آرایه‌های «تناقض، مراعات نظیر، تلمیح، تضاد، تضمین و لَف و نشر» تنظیم کنیم، کدام گزینه درست است؟

- (الف) آن جان جهانی که جهان در طلب اوست
- (ب) صاحب دلق و عصا چون خضر و چون کلیم
- (ج) چو فرهاد از جهان بیرون به تلخی می‌رود سعدی
- (د) رنج عشقت راحت هر درد مندی
- (ه) جواب آن غزل است این که گفت عرفی ما
- (و) به لباس مرغ و ماهی روم ار به کوه و دریا
- (۱) د - ب - ج - الف - ه - و
- (۲) الف - د - ب - ج - و - ه - ب
- (۳) الف - ب - د - ج - ه - و
- (۴) الف - و - ه - د - ج - ب
- (۵) د - ه - ج - و - الف - ب

۳۵- بعضی از آرایه‌های برابر کدام گزینه غلط است؟

- (۱) تمام عمر به سر بردم آرمیدن را
- (۲) بخت پیروز که با ما به خصومت می‌بود
- (۳) چنین غزال که وصفش همی رود سعدی
- (۴) شهری اگر به قصد من جمع شوند و متفق
- چو کرم پيله قفس بافتم پریدن را (متناقض‌نما، تشبیه)
- بامداد از در من صلح‌کنان بازآمد (تشخیص، تضاد)
- گمان مبر که به تنها شکار ما باشد (استعاره، تلمیح)
- با همه تیغ برکشم وز تو سپر بیفکنم (مجاز، تضاد)

۳۶- کدام آرایه‌ها در بیت «بیاض غمزه روز و سواد طره شب / ز روی و موی نمود آن نگار شیرین لب» وجود ندارد؟

- (۱) تشبیه - تضاد
- (۲) تشخیص - استعاره مصرحه
- (۳) لَف و نشر - واج‌آرایی
- (۴) متناقض‌نما - تلمیح

۳۷- کدام بیت را نمی‌توان به دو شکل، دسته‌بندی هجایی کرد؟

- (۱) صبح است کمان‌کش اختران را
- (۲) آن جرم پاک چیست چو ارواح انبیا
- (۳) ای مرهم ریش و مونس جانم
- (۴) خواب خوش من ای پسر دستخوش خیال شد
- آتش زده آب‌پیکران را
- چون روح باطراوت و چون عقل باصفا
- چندین به مفارقت مرنجانم
- نقد امید عمر من در طلب محال شد

۳۸- وزن کدام بیت با سه بیت دیگر «متفاوت» است؟

- (۱) پاکا منرها متعالی مِهینا
- (۲) آیا ندیده ز قرآن دلت و رای حروف
- (۳) آن نفس را که ناطقه گویند بازیاب
- (۴) دیدم بسی زمانه مردآزمای را
- ای در درون جان و برون از صفات ما
- به چشم جان رخ معنی نگر به جای حروف
- تا روشنت شود سخن گنج در خراب
- سازنده نیست هیچ امیر و گدای را

۳۹- وزن همه ابیات زیر، به جز از پایه‌های آوایی «همسان» ساخته شده است.

(۱) دست به طره ویام نیست که برفشانمش	تا به میان عنبر و غالیه برنشانش
(۲) عادت ابروی توست فتنه درانداختن	آفت عالم شدن تیغ به قهر آختن
(۳) وحدت جمعم نه لامکان نه مکانم	برتر از این هر دوأم نه این و نه آنم
(۴) همدم عیسی نفسی با دل آگاه شدم	در خم خورشید فلک رنگرز ماه شدم

۴۰- تقطیع هجایی و وزن کدام مصراع به شکل زیر است؟

« - - U | U - - U | U - - U | U - - »

(۱) ماه رمضان بنهفت آن چهره نورانی	(۲) آنم که ضمیرم به صفا صبح‌نژاد است
(۳) کردم ز شکوه منع دل زار خویش را	(۴) در پرده ره ندادند وقت سخن صبا را

۴۱- در کدام بیت «بلند تلفظ کردن مصوّت کوتاه، کوتاه تلفظ کردن مصوّت بلند و حذف همزه» همگی یافت می‌شود؟

(۱) من آنم ار تو نه آنی که بودی اندر عهد	به دوستی که نکردم ز دوستیت عدول
(۲) چنین که دست خیالت گرفت دامن من	چه بودی ار برسدی به دامت دستم
(۳) بشنواز سبزه که در گوش گل تازه چه گفت	با بهار آمدی ای به ز بهار آمدنت
(۴) دل برگرفتی از برم ای دوست دستگیر	کز دست می‌رود سرم ای دوست دستگیر

۴۲- در کدام رکن از مصراع دوم بیت زیر، مصوّت کوتاه باید بلند تلفظ شود و این تغییر، جزء اختیارات زبانی است یا وزنی؟

«ای شاهد افلاکی در مستی و در پاکی من چشم تو را مانم تو اشک مرا مانی»

(۱) سوم - زبانی	(۲) سوم - وزنی	(۳) اوّل - زبانی	(۴) اوّل - وزنی

۴۳- در همه ابیات زیر، به غیر از گزینه ، واژه «ابرو» مشمول اختیار زبانی کوتاه تلفظ کردن مصوّت بلند شده است.

(۱) به چشم و ابروی جانان سپرده‌ام دل و جان	بیا بیا و تماشای طاق و منظر کن
(۲) مسجد ز شیخ و ابروی جانان من ز من	هر گوشه را به گوشه‌نشینی سپرده‌اند
(۳) در غبار تیره نتوان دید ماه عید را	گرد هستی برفشان ابروی جانان را بین
(۴) راستی آرد پدید چون دل عاشق	گرچه بسی کج‌تر است ز ابروی جانان

۴۴- در کدام یک از ابیات زیر، اختیار زبانی «کوتاه تلفظ کردن مصوّت بلند» وجود دارد؟

(۱) یوسف مصری گر از زندانیان پرسد خبر	از غم یعقوب در بیت‌الحزن یاد آورد
(۲) میان عاشق و معشوق هیچ حایل نیست	تو خود حجاب خودی حافظ از میان برخیز
(۳) تراشم سنگ و این پنهانیم نیست	که در پیش است در پنهانیم نیست
(۴) صوفی شهر بین که چون لقمه شبهه می‌خورد	پاردمش دراز باد آن حیوان خوش‌علف

۴۵- با توجه به عروض، قافیه و آرایه‌های ادبی، کدام گزینه در مورد دو بیت زیر که مربوط به غزلی از استاد شهریار

است، نادرست می‌باشد؟

«آهسته که اشکی به وداعت بفشانیم ای عمر که سیلت ببرد چیست شتابت

ای آه پر افشان به سوی عرش الهی خواهم که به گردی نرسد تیر شهابت»

(۱) ابیات را به دو صورت می‌توان دسته‌بندی هجایی کرد.
(۲) آرایه‌های تضاد، تشخیص و استعاره مصرّحه در آن به کار رفته است.
(۳) اختیارات زبانی «بلند تلفظ کردن مصوّت کوتاه»، «کوتاه تلفظ کردن مصوّت بلند» و «حذف همزه»، هر سه دیده می‌شود.
(۴) قافیۀ غزل براساس قاعده «۲» آمده است و حرف «ب» زوئی است.

۴۶- مفهوم کدام گزینه به بیت «کردی تو آن چه شرط خداوندی تو بود / ما در خور تو هیچ نکردیم ربنا» نزدیک تر است؟

- (۱) پرتو نور سرادقات جلالش از عظمت ماورای فکرت دانا
- (۲) هرکه نداند سپاس نعمت امروز حیف خورد بر نصیب رحمت فردا
- (۳) ما نتوانیم حق حمد تو گفتن با همه کتّوبیان عالم بالا
- (۴) خود نه زبان در دهان عارف مدهوش حمد و ثنا می کند که موی بر اعضا

۴۷- کدام بیت با عبارت «اکنون مدت دو سال افزون است که نه از آن طرف بریدی و سلامی و نه از این جانب قاصدی و پیامی؛ طایر مکاتبات را پر بسته ...»، ارتباط تصویری دقیق تری دارد؟

- (۱) هوای منزل یار آب زندگانی ماست صبا بیار نسیمی ز خاک شیرازم
- (۲) حسب حالی ننوشتی و شد ایامی چند محرمی کو که فرستم به تو پیغامی چند
- (۳) عجب از وفای جانان که عنایتی نفرمود نه به نامه‌ای پیامی، نه به خامه‌ای سلامی
- (۴) دیری است که دلداری پیغامی نفرستاد نوشت سلامی و کلامی نفرستاد

۴۸- کدام بیت با بیت «دل نیست کبوتر که چو بر خاست نشیند / از گوشه بامی که پریدیم، پریدیم» تقابل معنایی دارد؟

- (۱) بلبل آن به که فریب گل رعنا نخورد که دو روزی است وفاداری یاران دورنگ
- (۲) سعدی چو اسیر عشق ماندی تدبیر تو چیست؟ ترک تدبیر
- (۳) مرنجان دلم را که این مرغ وحشی ز بامی که برخاست، مشکل نشیند
- (۴) تا دامن کفن نکشم زیر پای خاک باور مکن که دست ز دامن بدارم

۴۹- مضمون عبارت زیر، با کدام یک از ابیات گزینه‌ها تناسب ندارد؟

«پس خویشتن مرده کرد و بر روی آب می رفت. صیّاد او را برداشت و چون صورت شد که مرده است، بینداخت. به حیلّت، خویشتن در جوی افکند و جان به سلامت برد.»

- (۱) یعنی ای مطرب شده با عام و خاص مرده شو چون من که تا یابی خلاص
- (۲) بمیرید بمیرید و زین نفس ببرد که این نفس چو بندا است و شما همچو اسیرید
- (۳) تشنه بمیر، آب ز دوانان مخواه خون خور و از خوانچه‌شان نان مخواه
- (۴) آگاه بزی ای دل و آگاه بمیر چون طالب منزلی تو در راه بمیر

۵۰- مفهوم همه ابیات، به استثنای گزینه در مقابل آن‌ها درست آمده است.

- (۱) تو مرا کشتی و خدای نکشت مُقبل آن کز خدای گیرد پشت (عزت و ذلت در دست خداست).
- (۲) آسمان بار امانت نتوانست کشید قرعه کار به نام من دیوانه زدند (حمل بار امانت الهی توسط انسان)
- (۳) اگر مرغ زبان تسبیح خوان است چه تسبیح آرد آن کاو بی زبان است (تسبیح گویی تمام مخلوقات)
- (۴) آن که پر نقش زد این دایره مینایی کس ندانست که در گردش پرگار چه کرد (انسان به راز هستی دسترسی ندارد).

۵۱- عبارات درست در ارتباط با «دانش عمومی»، «دانش علمی» و «ذخیره دانشی» در کدام گزینه آمده است؟

- ۱) اگر این آگاهی‌ها و دانش‌ها نباشند، زندگی اجتماعی مختل می‌شود - با تأمل و اندیشه در دانش عمومی به دست می‌آید - با تولد و ورود به جهان اجتماعی در مجموعه‌ای از آگاهی‌ها با دیگران شریک می‌شویم که به آن ذخیره دانشی می‌گویند.
- ۲) مجموعه‌ای از دانش‌ها است که با دیگران در آن سهیم و شریکیم - افراد دارنده دانش علمی، در مواجهه با مسائل زندگی، راه حل‌هایی برای برخی از آن‌ها ارائه می‌دهند - دانش حاصل از زندگی است که در تعامل با دیگران از آن بهره می‌گیریم.
- ۳) درباره آن کم‌تر می‌اندیشیم و بیشتر از آن استفاده می‌کنیم - با تلاش برای حل مسائل و مشکلات زندگی شکل می‌گیرد - هر آن‌چه افراد از تجربه‌های فردی و اجتماعی و مطالعات مدرسه‌ای و دانشگاهی می‌آموزند، ذخیره دانشی نام دارد.
- ۴) افراد دارنده آن به درک عمیقی از دانش علمی جهان خود می‌رسند - هرگاه در جامعه مسئله‌ای خاص مطرح شود، زمینه رشد و پیشرفت دانش علمی فراهم می‌شود - دانش عمومی و دانش علمی، ابعاد آن را تشکیل می‌دهند.

۵۲- وقتی رویکرد دنیوی جهان متجدد به جوامع دیگر که دانش علمی را به دانش تجربی محدود نمی‌بینند سرایت کند، چه پیامدی به همراه دارد و راه برون‌رفت از این تعارض چیست؟

- ۱) دانش عمومی از رشد و رونق لازم بازمی‌ماند - رهاکردن بخشی از ذخیره دانشی به نفع بخشی دیگر و طرح ایده علوم انسانی بومی
- ۲) ارتباط دوسویه دانش عمومی و دانش علمی قطع می‌شود - شناسایی آسیب‌ها و اشکالات راه‌یافته به دانش عمومی توسط دانش علمی
- ۳) دانش عمومی دغدغه حل مشکلات دانش علمی را ندارد - شناسایی تعارض‌ها و ارائه راهکارهایی برای حمایت دانش علمی از دانش عمومی
- ۴) دانش عمومی به طور همه‌جانبه از دانش علمی حمایت نمی‌کند - طرح ایده‌های جدید یا رهاکردن بخشی از ذخیره دانشی به نفع بخش دیگر

۵۳- در ارتباط با تعامل بین دانش علمی و دانش عمومی، عبارت‌های کدام گزینه بیانگر شکل زیر است؟

- ۱) دانش علمی از راه حس و تجربه به دست می‌آید و دانش عمومی دانش حاصل از زندگی است - دانش‌ها کشف و بازخوانی واقعیت نیستند - برتری دانش تجربی بر دانش حاصل از زندگی را بی‌اعتبار می‌داند.
- ۲) دانش علمی را پایه و اساس هرگونه دانشی از جمله دانش تجربی می‌داند - این ادعا که دانش علمی راه کشف واقعیت است را انکار می‌کند - همه دانش‌ها را دانش حاصل از زندگی می‌داند.
- ۳) دانش عمومی را اساس هرگونه دانشی می‌داند - دانش‌ها خلق و بازسازی واقعیت هستند که انسان‌ها برای سامان دادن به زندگی خود تولید می‌کنند - برتری دانش تجربی بر دانش حاصل از زندگی را بی‌اعتبار می‌داند.
- ۴) دانش‌ها کشف و بازخوانی واقعیت هستند - در برخی از نحله‌های این دیدگاه، مرز دانش علمی و دانش عمومی فرومی‌پاشد - دانش عمومی را پایه و اساس هرگونه دانشی از جمله دانش تجربی می‌داند.

۵۴- هر یک از عبارات زیر، علت کدام یک از فواید علوم اجتماعی است؟

• کشف نظم و قواعد جهان اجتماعی

• داوری درباره پدیده‌های اجتماعی و انتقاد از آنها

• شناخت پدیده‌های اجتماعی

(۱) پیش‌بینی آثار و پیامدهای پدیده‌های اجتماعی - اصلاح ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی - توضیح تأثیرات اجتماعات بر پدیده‌های اجتماعی

(۲) توضیح تأثیرات اجتماعات بر زندگی انسان‌ها - فراهم آوردن فرصت موضع‌گیری اجتماعی صحیح برای اندیشمندان - پیش‌بینی آثار و پیامدهای پدیده‌های اجتماعی

(۳) برخورداری از فرصت‌های زندگی در اجتماعات - کمک به انسان در استفاده صحیح از طبیعت - شناخت نظم و قواعد جهان اجتماعی

(۴) شناخت و فهم معانی کنش‌های آدمیان - کمک به افزایش همدلی و همراهی میان انسان‌ها - پیش‌بینی و پیشگیری از پدیده‌های اجتماعی

۵۵- به ترتیب، پاسخ هر یک از پرسش‌های زیر در کدام گزینه آمده است؟

• کدام مورد مصداق علوم انسانی است اما مصداق علوم اجتماعی نیست؟

• تعاریف متعدد از دانش علمی در جهان‌های اجتماعی مختلف بر چه اساسی شکل می‌گیرند؟

• چرا علوم اجتماعی نسبت به علوم طبیعی از اهمیت بیشتری برخوردار است؟

• تقسیم جامعه‌شناسی به رویکردهای تبیینی، تفسیری و انتقادی بر چه اساسی صورت می‌گیرد؟

(۱) روان‌شناسی - تفاوت در ذخیره دانشی - آگاهی‌دادن علوم اجتماعی به انسان درباره فرصت‌های فناوری - موضوع

(۲) مردم‌شناسی - هویت فرهنگی جوامع - آگاهانه و ارادی بودن کنش‌های اجتماعی - موضوع

(۳) اخلاق - هویت فرهنگی جوامع - کمک‌کردن علوم اجتماعی به انسان در استفاده صحیح از طبیعت - روش

(۴) تاریخ - رویکرد جوامع به دانش علمی - داوری درباره علوم طبیعی توسط علوم اجتماعی - روش

۵۶- در ارتباط با رویکرد تبیینی در جامعه‌شناسی:

الف) چه عاملی باعث شد جامعه‌شناسان علاقه‌مند شوند تا شباهت‌های جامعه و پدیده‌های طبیعی را برجسته کنند؟

ب) تضمین پیش‌بینی رفتارها در جوامع، پیامد چه عاملی است؟

ج) «انسان» و «جامعه» در دیدگاه تبیینی چه جایگاهی دارند؟

د) پدیده‌هایی مانند «طلاق» و «اعتیاد» را چگونه براساس رویکرد تبیینی مطالعه می‌کنند؟

(۱) موفقیت‌های دانشمندان علوم طبیعی - برقراری روابط اجتماعی براساس مناسبات بیرونی - دارای تفاوت‌های بنیادی با حیوانات، یک پدیده طبیعی پیچیده - از طریق تبیین و توصیف پدیده‌های اجتماعی

(۲) موفقیت‌های دانشمندان علوم طبیعی - برقراری نظم اجتماعی براساس مناسبات بیرونی - یک موجود طبیعی پیچیده، یک پدیده طبیعی پیچیده - با روش حسی و تجربی و نگاه از بیرون

(۳) استفاده از روش حسی در مطالعه جامعه و طبیعت - جلب مشارکت و همکاری افراد - یک موجود طبیعی پیچیده، دارای تفاوت بنیادی با طبیعت - برای پیش‌بینی و کنترل پدیده‌های اجتماعی

(۴) استفاده از روش حسی در مطالعه جامعه و طبیعت - استفاده از تهدید، تطمیع و اجبار - یک پدیده طبیعی پیچیده، یک موجود طبیعی پیچیده - با هدف تبیین و تجویز پدیده‌های اجتماعی

۵۷- به ترتیب، علت هر یک از موارد زیر در کدام گزینه آمده است؟

- افزایش ذخیره دانش علمی جامعه
 - افزایش همدلی و همراهی انسان‌ها توسط علوم اجتماعی
 - ترسیم مسیر یکسان پیشرفت برای همه جوامع
 - سامان دادن ارتباط انسان‌ها با یکدیگر
- (۱) افزایش ذخیره دانش عمومی جوامع - شناسایی کنش‌های اجتماعی و انتقاد نسبت به آن‌ها - غلبه رویکرد تبیینی در جامعه‌شناسی - نظم اجتماعی
- (۲) غنی‌سازی دانش عمومی - فراهم آوردن زمینه فهم متقابل انسان‌ها و جوامع از یکدیگر - یکسان‌نگاری طبیعت و جامعه - نظم اجتماعی
- (۳) تلاش برای حل مسائل و مشکلات زندگی - شناسایی کنش‌های اجتماعی و انتقاد نسبت به آن‌ها - تسلط جامعه بر انسان - قواعد اجتماعی
- (۴) تلاش علمی عالمان - فراهم آوردن زمینه فهم متقابل انسان‌ها و جوامع از یکدیگر - تفاوت‌های کمی میان جوامع - قواعد اجتماعی

۵۸- هر یک از موارد زیر، به ترتیب به کدام یک از پیامدهای نادیده گرفتن کنش اشاره دارد؟

- نادیده گرفتن رفتار آگاهانه انسان‌ها
 - تأکید افراطی بر ساختارهای اجتماعی
 - محدود شدن بیشتر مطالعات تبیینی به توصیف خصوصیات قابل مشاهده
 - فراگیر تر شدن فجایع انسانی و زیست محیطی
- (۱) افول معانی - رکود اراده‌ها - افول معانی - سقوط ارزش‌ها
- (۲) سقوط ارزش‌ها - سقوط ارزش‌ها - افول معانی - افول معانی
- (۳) افول معانی - رکود اراده‌ها - سقوط ارزش‌ها - افول معانی
- (۴) سقوط ارزش‌ها - رکود اراده‌ها - سقوط ارزش‌ها - سقوط ارزش‌ها

۵۹- از نظر ماکس وبر، در جامعه‌شناسی تفهیمی - تبیینی، چه کارکردهایی می‌توان برای جامعه‌شناسی متصور شد؟

- (۱) فقط می‌توان آرمان‌ها و ارزش‌های اجتماعی را توصیف کرد - نمی‌توان درباره پدیده‌های نامحسوس و غیر تجربی داوری علمی کرد - نمی‌توان درباره درست یا غلط بودن عقاید و ارزش‌ها به نقد و اصلاح پرداخت.
- (۲) تفهم مقدمه و پیش‌نیازی برای روش علمی و تجربی است - می‌توان عقاید و ارزش‌های اجتماعی را توصیف و فهم کرد - نمی‌توان درباره آرمان‌ها و ارزش‌ها که پدیده‌های محسوس‌اند، داوری علمی کرد.
- (۳) مرز علم و غیرعلم را تجربه و تبیین تجربی تعیین می‌کند - آن‌چه جامعه‌شناسان از مطالعه پدیده‌ها می‌فهمند باید با روش تجربی اثبات شوند - با توصیف عقاید و آرمان‌ها، جامعه‌شناس از دایره علم خارج می‌شود.
- (۴) فهمیدن برای درک معنای پدیده‌های اجتماعی ضروری است - برای فهم زندگی اجتماعی باید به معنای نهفته در کنش‌ها راه یافت - به دلیل ارادی بودن کنش اجتماعی، نمی‌توان آن را با روش‌های تجربی فهمید.

۶۰- در کدام گزینه، پروسه‌ها از لحاظ علت و معلولی به درستی ذکر شده است؟

- (۱) خلاق و فعال بودن کنشگران فردی و جمعی در معانی ذهنی و فرهنگی ← پدیدآمدن خرده‌فرهنگ‌ها و گروه‌های مختلف ← پیدایش معانی گوناگون
- (۲) تنوع و تکثر معانی ← استفاده از روش‌های کیفی برای مطالعات جامعه‌شناسی ← رفع پیچیدگی کنش‌های انسانی و دشواری فهم کنش و معنای آن
- (۳) خلاق و فعال بودن انسان در تولید معانی ← پیدایش فرهنگ‌ها و جهان‌های اجتماعی مختلف ← پدیدآمدن معانی ذهنی و فرهنگی متفاوت
- (۴) رونق و غلبه تفسیر به جای تبیین ← تردید در تعیین مرز علم و غیرعلم توسط تبیین تجربی ← رونق نظریات ماکس وبر و شکل‌گیری جامعه‌شناسی تفسیری

۶۱- کدام‌یک به ترتیب در رابطه با «قوم‌نگاری» درست است، اما در ارتباط با «مطالعه موردی» نادرست است؟

- (۱) نوعی پژوهش براساس مشاهده مشارکتی است که در آن محقق به دنبال پرده‌برداری از معانی نهفته در کنش‌هاست - اگر محقق بخواهد تمامی ابعاد یک پدیده اجتماعی خاص را نشان دهد، از این روش بهره می‌گیرد.
- (۲) اگر محقق بخواهد تمامی ابعاد یک پدیده اجتماعی خاص را مطالعه کند، از روش قوم‌نگاری بهره می‌برد - نوعی پژوهش کمی است که در آن محقق به دنبال پرده‌برداری از معانی نهفته در کنش‌هاست.
- (۳) پژوهشگر خود را در شرایط فرهنگی یک قوم قرار می‌دهد و کنش‌هایشان را تجربه می‌کند تا بهتر آن‌ها را بشناسد - پژوهشگر براساس مشاهده مشارکتی، عمق پنهان و منحصربه‌فرد یک پدیده را نشان می‌دهد.
- (۴) گافمن از جامعه‌شناسانی بود که برای تحقیق درباره بیمارستان روانی، ماه‌ها در آن مشغول به مشاهده مشارکتی شد - در مطالعه موردی یک روستا، جزئیات زندگی مردم یک روستا بررسی می‌شود.

۶۲- به ترتیب کدام‌یک از دانشمندان «نام فیزیک اجتماعی را برای جامعه‌شناسی برگزید»، «معتقد است با هنر می‌توان به رمز و رازی که در ورای ابهام است راه یافت»، «با روش تبیینی می‌خواست مجرم بودن یا نبودن را با مشاهده ویژگی‌های جسمانی تشخیص دهد» و «معتقد است انسان‌ها مانند موجودات طبیعی نیستند»؟

- (۱) ماکس وبر - پاول کله - لمبروزو - ماکس وبر
- (۲) آگوست کنت - کاندینسکی - گافمن - ماکس وبر
- (۳) آگوست کنت - پاول کله - لمبروزو - ویلهلم دیلتای
- (۴) ماکس وبر - کاندینسکی - گافمن - ویلهلم دیلتای

۶۳- کدام گزینه در زمینه مقایسه جامعه‌شناسی تبیینی و جامعه‌شناسی تفسیری دربردارنده اطلاعات درستی است؟

- (۱) موضوع جامعه‌شناسی تبیینی پدیده‌های اجتماعی‌اند که همانند پدیده‌های طبیعی در نظر گرفته می‌شوند و موضوع جامعه‌شناسی تفسیری کنش اجتماعی است که همانند کنش‌های طبیعی بررسی و مطالعه می‌شود.
- (۲) علت شکل‌گیری جامعه‌شناسی تبیینی و جامعه‌شناسی تفسیری به ترتیب «توجه به معنای کنش و تفاوت آن با پدیده‌های طبیعی» و «محدود دانستن دانش علمی به دانش تجربی» است.
- (۳) روش جامعه‌شناسی تفسیری، تفسیر یعنی نگاه از درون به پدیده‌ها برای یافتن معنای آن‌هاست، اما روش جامعه‌شناسی تبیینی حس و تجربه و نگاه از بیرون به پدیده‌های اجتماعی است.
- (۴) کنت، نظریه‌پرداز جامعه‌شناسی تفسیری، توصیف و تفهم را از کارکردهای جامعه‌شناسی می‌داند، اما از نظر ویلهلم دیلتای، تبیین، پیش‌بینی و کنترل از کارکردهای جامعه‌شناسی تبیینی است.

۶۴- درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر در کدام گزینه ذکر شده است؟

- تأکید بیش از اندازه رویکرد تبیینی بر نظم و ساختارهای اجتماعی به حذف اراده و خلاقیت، ارزش و اخلاق و آگاهی و معنا از زندگی اجتماعی می‌انجامد و شور زندگی را از انسان‌ها می‌گیرد.
- گاهی تغییر در یک پدیده اجتماعی با تغییر در پدیده دیگر همراه است؛ این دو پدیده را هم تغییر می‌گویند.
- پدیده‌های شهادت‌طلبی و خودکشی هویت‌های متفاوتی دارند و همین هویت‌های متفاوت، معنای آن را تعیین می‌کند و از آن‌ها دو پدیده مختلف می‌سازد.
- دانشی که اجتماعات انسانی و چگونگی اثرگذاری آن‌ها بر کنش‌ها و شیوه‌های زندگی ما را به روش علمی مطالعه می‌کند، جامعه‌شناسی نام دارد.

(۱) ن - د - د - د (۲) د - د - ن - ن (۳) د - ن - ن - ن (۴) ن - د - د - ن

۶۵- عبارت درست در ارتباط با موضوع «روش حسی و تجربی» در کدام گزینه آمده است؟

- (۱) اندیشمندانی که به جای موضوع علوم بر روش آن تأکید کردند، روش تجربی را تنها روش کسب علم دانستند - زیملاردو معتقد بود که آنچه جامعه‌شناسان از مطالعه پدیده‌ها می‌فهمند، باید با روش تجربی اثبات شود.
- (۲) پوزیتیویسم به معنی وحدت روش علوم است؛ یعنی در همه دانش‌های علمی، روش مطالعه، روش تجربی است - اندیشمندانی که معتقدند دانش علمی از دانش عمومی اهمیت بیشتری دارد، باور دارند که دانش عمومی از راه حس و تجربه به دست می‌آید.
- (۳) اندیشمندانی که موضوع علوم انسانی و اجتماعی را یکسان و روش آن‌ها را متفاوت می‌دانند، روش جامعه‌شناسی را روش تجربی می‌دانند - گالیله روش تجربی را در موقعیتی به کار گرفت که شهود آباء کلیسا تنها روش علمی قابل قبول بود.
- (۴) انسان‌ها در شرایط گوناگون رفتارهای متفاوتی از خودشان نشان می‌دهند، به همین دلیل کنش انسان را نمی‌توان با روش‌های تجربی تحلیل کرد - ماکس وبر روش تجربی را مقدمه و پیش‌نیازی برای تفهم به حساب می‌آورد.

دوستان عزیز خیلی سبز، سلام؛
فایل پاسخنامه این آزمون را که شامل درسنامه، نکات کنکوری، پاسخ تشریحی و ... است، ساعت ۱۴ امروز از
صفحه شخصی خودتان در سایت آزمون خیلی سبز دریافت کنید.
همچنین شما می توانید همین امشب کارنامه اولیه آزمونتان را در صفحه شخصی خود مشاهده بفرمایید.
برای دسترسی به صفحه شخصی خود وارد سایت آزمون خیلی سبز به آدرس: azmoon.kheilisabz.com شوید
و کدی را که توسط مدرسه و یا نمایندگی های آزمون های خیلی سبز به شما داده شده، در محل مشخص شده در
سایت ثبت بفرمایید.

ویژه
کنکوری‌های
۱۴۰۳

۱۴۰۲/۱۰/۲۹

آزمون
هشتم
حضور

دفترچه شماره ۲

سال تحصیلی
۱۴۰۲ - ۱۴۰۳

عربی	تاریخ	جغرافیا	فلسفه و منطق	اقتصاد
عربی، زبان قرآن دوازدهم درس ۱ + درس ۲ صفحه ۱ تا ۳۶	تاریخ دوازدهم درس ۱ تا ۶ (از ابتدای درس «تاریخ‌نگاری و منابع دوره معاصر» تا پایان درس «جنگ جهانی اول و ایران») صفحه ۱ تا ۹۱	جغرافیای دوازدهم درس ۱ تا ۳ (از ابتدای درس «شهرها و روستاها» تا پایان درس «ویژگی‌ها و انواع شیوه‌های حمل‌ونقل») + فنون و مهارت‌های جغرافیایی ۱ صفحه ۱ تا ۵۸	فلسفه دوازدهم درس ۱ تا ۶ (از ابتدای درس «هستی و چیستی» تا پایان درس «خدا در فلسفه - قسمت دوم») صفحه ۱ تا ۵۱	—

آزمون آزمایشی خیلی سبز

گروه آزمایشی علوم انسانی

• نام و نام خانوادگی: • شماره داوطلبی:

عنوان مواد امتحانی آزمون، تعداد، شماره سؤالات و مدت پاسخ‌گویی

ردیف	مواد امتحانی	تعداد سؤال	از شماره	تا شماره	مدت پاسخ‌گویی	ملاحظات
۱	زبان عربی	۲۰ سؤال	۸۱	۱۰۰	۲۰ دقیقه	۶۵ سؤال ۶۵ دقیقه
۲	تاریخ	۱۳ سؤال	۱۰۱	۱۱۳	۲۵ دقیقه	
۳	جغرافیا	۱۲ سؤال	۱۱۴	۱۲۵		
۴	فلسفه و منطق	۲۰ سؤال	۱۲۶	۱۴۵	۲۰ دقیقه	

داوطلب گرامی، به علت این که بودجه‌بندی این آزمون، از مباحث نیم‌سال اول پایه دوازدهم است، در این آزمون، درس «اقتصاد» نداریم. بنابراین در پاسخ‌برگ از سؤال ۱۴۶ تا ۱۶۰ را خالی بگذارید.

اساتید، مشاوران و دانش‌آموزان گرامی؛

نظرات، پیشنهادات، انتقادات و بازخوردهای خود نسبت به سؤالات این آزمون را می‌توانید از طریق آیدی @Kheilisabz_edit در همه پیام‌رسان‌ها با ما به اشتراک بگذارید.

Azmoon.kheilisabz.com

• عَيْنُ الْأَنْسَبِ لِلْجَوَابِ عَنِ التَّرْجُمَةِ أَوْ الْمَفْهُومِ مِنْ أَوْ إِلَى الْعَرَبِيَّةِ (۸۱ - ۸۸):

۸۱- ﴿يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ وَ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ﴾:

- ۱) با دهان‌های خود چیزی را می‌گویند که در قلب‌هایشان وجود ندارد، قطعاً خدا به آن‌چه که کتمان می‌کنند، داناتر است!
- ۲) با دهان‌های خویش آن‌چه را که در قلب‌هایشان نیست می‌گویند و خدا به چیزی که پنهان‌کننده آن هستند، آگاه‌تر است!
- ۳) با دهان‌هایشان چیزی را می‌گویند که در دل‌هایشان نیست و خدا به آن‌چه پنهان می‌کنند، داناتر است!
- ۴) با دهان خود چیزی را می‌گویند که در دل‌های ایشان نیست و الله به چیزی که آن را پنهان می‌کنند، آگاه‌تر است!

۸۲- «لَا يَفْخَرُ الْإِنْسَانُ بِالنَّسَبِ جَاهِلًا لَأَنَّ الْفَخْرَ لِلَّذِينَ جَعَلُوا الْعَقْلَ وَالْأَدَبَ أَسَاسًا لِحَيَاتِهِمْ وَ سُلُوكِهِمْ يَتَوَافَقُ مَعَهُمَا!»:

- ۱) انسان با جهل به دودمان افتخار نمی‌کند، زیرا فخر برای کسانی است که عقل و ادب را پایه زندگی‌شان قرار داده‌اند و رفتارشان مطابق با آن است!
- ۲) انسان نابخردانه به دودمان خود فخر نمی‌ورزد، زیرا فخر برای کسانی است که عقل و ادب را پایه‌ای برای زندگی خویش قرار داده‌اند و رفتارشان متناسب با آن‌هاست!
- ۳) انسان نباید جاهلانه به دودمان افتخار بورزد؛ چراکه فخر برای کسانی است که عقل و ادب را اساسی برای زندگی‌شان قرار داده‌اند و رفتارشان با آن دو متناسب است!
- ۴) انسان نباید نابخردانه به نسب ببالد، زیرا فخر برای کسانی است که عقل و ادب را پایه و اساس زندگی خویش قرار داده‌اند و رفتارشان با آن مطابقت دارد!

۸۳- «لَيْتَ النَّاسَ فِي كُلِّ الْعَالَمِ يُشَاهِدُونَ يَوْمًا تُنْمَحُ فِيهِ جَائِزَةُ نُبُولٍ فِي الْمَجَالَاتِ الْمُخْتَلِفَةِ لِمَنْ يُفِيدُ الْبَشَرِيَّةَ خَاصَّةً جَائِزَةُ نُبُولٍ لِلْإِسْلَامِ الَّتِي قَدْ تُعْطَى لِلَّذِي لَيْسَ أَهْلًا لَهَا»:

- ۱) کاش مردم در تمام جهان روزی را مشاهده می‌کردند که در آن، جایزه نوبل در زمینه‌های مختلف به کسی داده می‌شد که برای بشریت سودمند باشد، مخصوصاً جایزه صلح نوبل که گاهی به کسانی اعطا می‌شود که شایسته آن نیستند!
- ۲) کاش همه مردم در جهان روزی را مشاهده کنند که در آن، جایزه نوبل در زمینه‌های مختلف به کسی تعلق می‌گیرد که به بشریت سود می‌رساند، به‌ویژه جایزه صلح نوبل که گاهی به آن‌که شایسته‌اش نیست اعطا می‌شود!
- ۳) کاش مردم در تمام دنیا روزی را مشاهده کنند که در آن، جایزه نوبل در زمینه‌های مختلف به کسی داده شود که به بشریت سود برساند، به‌ویژه جایزه صلح نوبل که گاهی به کسی اعطا می‌شود که شایسته آن نیست!
- ۴) کاش یک روز مردم در تمام جهان جایزه نوبل را مشاهده کنند که در زمینه‌های مختلف به کسی داده می‌شود که برای بشریت مفید باشد، مخصوصاً جایزه صلح نوبل که گاهی به کسی اعطا شده است که شایسته آن نیست!

۸۴- «يَجِبُ عَلَيْنَا أَلَّا نَسَبَ مِنْ يَدْعُو الْأَخْرَيْنَ إِلَى عِقَائِهِ وَلَوْ كَانَتْ خَرَافِيَّةً فَالْعَاقِلُ يَبْدَأُ بِالْحَوَارِ مَعَهُ لِيُقْنِعَهُ!»:

- ۱) ما نباید به کسی که دیگران را به عقیده‌های خودش دعوت می‌کند دشنام دهیم، هرچند خرافی باشد؛ پس انسان عاقل شروع به گفت‌وگو با او می‌کند تا او را قانع کند!
- ۲) بر ماست که به کسی که دیگران به عقایدش دعوت می‌شوند ناسزا نگوییم، حتی اگر خرافی باشند، چه عاقل برای قانع‌کردنش، شروع به گفت‌وگو با او می‌کند!
- ۳) ما نباید آن کسی را ناسزا بگوییم که دیگران را به عقیده‌های خویش فرامی‌خواند، هرچند خرافی باشد و انسان خردمند گفت‌وگویش را با او آغاز می‌کند تا قانع شود!
- ۴) بر ماست دشنام‌دادن به کسی که دیگران را به عقیده‌های خودش که خرافی بودند، دعوت می‌کند؛ پس انسان عاقل گفت‌وگوی با او را آغاز می‌کند تا وی را قانع کند!

۸۵- «كَانَ إِمَامَنَا يَنْصَحُ مُحِبِّيهِ أَنْ يَعُوذُوا بِاللَّهِ مِنْ سُبَاتِ الْعَقْلِ وَ قُبْحِ الزَّلَلِ فِي كُلِّ حَالٍ وَ يَسْتَعِينُوا بِرَبِّهِمُ الْعَظِيمِ مُتَوَاضِعِينَ!»: پیشوای ما ...

- (۱) به دوستدارانش نصیحت می‌کرد که از به خواب رفتنِ اندیشه و زشتی لغزش در همه حال به خداوند پناه ببرند و با فروتنی از پروردگار بزرگ خود یاری بجویند!
- (۲) به دوستداران خود سفارش می‌کرد که از لغزیدن عقل و زشتی ذلت در همه حال به خداوند پناه ببرند و از پروردگار بزرگشان متواضعانه یاری بخواهند!
- (۳) به دوستداران خود نصیحت می‌کرد که از به خواب رفتن خرد و زشتی لغزش در همه حال متواضعانه به پروردگار خود پناه ببرند تا پروردگار بزرگشان آن‌ها را یاری کند!
- (۴) به دوستدارانش در همه حال سفارش می‌کرد که از خواب عقل و لغزش زشت به خداوند پناه ببرند و پروردگار بزرگشان را با فروتنی یاری نمایند!

۸۶- عَيْنُ الصَّحِيحِ:

- (۱) لو استطعت أن تتعلم اللغة الفرنسية جيداً لأرسلت إلى جامعة السوربون: اگر بتوانی زبان فرانسوی را خوب یاد بگیری، قطعاً به دانشگاه سوربن فرستاده می‌شوی!
- (۲) تَمَنَّى أَخَوَايَ الْمُزَارِعَانِ؛ لَيْتَ الْمَطَرُ يَنْزِلُ كَثِيراً هَذِهِ السَّنَةَ حَتَّى تَنْبُتَ الْمَحَاصِيلُ الَّتِي قَدْ زَرَعَا: دو برادر کشاورزم آرزو کردند کاش امسال باران زیادی ببارد تا محصولاتی که کاشته‌اند، برویند!
- (۳) أَسْتَاذُنَا فِي الصِّفِّ قَدْ يَذْكُرُ تَلَامِيذَهُ الْقَدَمَاءَ وَ يَتَكَلَّمُ مَعَنَا عَنْ ذِكْرِيَاثِهِ مَعَهُمُ: استادمان در کلاس گاهی از دانش‌آموزان قدیمی‌اش یاد می‌کند و با ما درباره‌ی خاطراتش با آن‌ها صحبت می‌کند!
- (۴) كَأَنَّ عَالِماً قَدْ انطوى فينا أعجبُ ممّا نراه بأعيننا: گویا جهانی که درون ما در هم تنیده شده شگفت‌تر از چیزی است که به نظر می‌رسد!

۸۷- عَيْنُ الصَّحِيحِ:

- (۱) كُنْتُ أَشْجَعُ اللَّاعِبِينَ فِي الْمَلْعَبِ مَسْرُورِينَ: با خوشحالی بازیکنان را در ورزشگاه تشویق می‌کردم!
- (۲) هَلْ تَعْلَمِينَ أَنَّ الزَّرَافَةَ بِكَمَاءٍ وَ لَيْسَتْ لَهَا أَحْبَالٌ صَوْتِيَّةٌ: آیا می‌دانی که زرافه لال است و تار صوتی ندارد!
- (۳) لَعَلَّ بِلَادَنَا تَكُونُ يَوْمًا عَاصِمَةَ الْعِلْمِ فِي الْعَالَمِ: امید است که روزی کشور ما پایتخت دانش در جهان گردد!
- (۴) ذَهَبْنَا إِلَى فَنْدَقٍ فِي السَّوْدِ وَ نَحْنُ لَا نَعْلَمُ عَنْهُ شَيْئًا: به هتلی در سوئد رفتیم، در حالی که چیزی درباره‌اش نمی‌دانستیم!

۸۸- «دل‌هایتان را با فراوانی غذا و نوشیدنی نمیرانید!»:

- (۱) لَا تُمَيِّتُوا قُلُوبَكُمْ بِكَثْرَةِ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ!
- (۲) لَا تَمُوتُوا قُلُوبَكُمْ بِالطَّعَامِ الْكَثِيرِ وَ الشَّرَابِ!
- (۳) لَا تُمَيِّتُوا الْقُلُوبَ لَكُمْ بِكَثْرَةِ الْغِذَاءِ وَ الْمَاءِ!
- (۴) لَا تُمَيِّتْ قُلُوبَكُمْ بِالْغِذَاءِ الْكَثِيرِ وَ الْمَاءِ!

● اِقْرَأِ النَّصَّ التَّالِيَّ ثُمَّ أَجِبْ عَنِ الْأَسْئَلَةِ (۸۹ - ۹۱) بِمَا يَنْسَبُ النَّصِّ:

ما من إنسان إلّا و هو يحبّ أن يكون محبوباً عند الآخرين. بعض الناس يحاولون لاكتساب هذه المودة و الحبّ و بعضهم الآخر يودّهم (= يحبّهم) الناس لأخلاقهم الحميدة أو لحياتهم النافعة للآخرين. تواجه المجموعة الأولى عادة الكثير من الصعوبات في حياتها لتحقيق أهدافها لأنهم قد يقومون بأفعال غير منطقية ليلبّدوا خلّابين و لكن يعتبرهم الأفاضل قبيحة فمودةً يكتسبها هؤلاء ليست دائمة. المجموعة الثانية تعيش بشكل طبيعي و لا يوقعون أنفسهم في صعوبة ليجذبوا القلوب أو العيون و يبقون محبوبين ماداموا يعيشون كما كانوا فحبة الناس لهم لا تزول و لو ماتوا. يجب أن تُذكر أيضاً مجموعة أخرى و هي تشتمل على الأشخاص المُعجِبِينَ بأنفسهم، الذين يظنون أنّ من لا يحبّونهم حاسدون أو جهّال فلم يدركوا حسناتهم. هؤلاء غالباً يبقون وحيدون و لديهم عدد قليل جداً من الأصدقاء.

۸۹- «نقدر على أن نحصل على محبة الناس الدائمة إذا ...» عین الصحيح:

- (۱) نختار طريقة لحياتنا تُرضي الناس!
- (۲) نبتعد عما يكرهه الآخرون!
- (۳) نحاول أن ندرك ما يحبّه الناس و فنتشبّه به!
- (۴) نفع الآخريين في الحياة دون أن نكون مختالين!

۹۰- «أفراد المجموعة الأولى ...» عین الصحيح:

- (۱) يُحبّون الناس فيقومون بأعمال غير منطقية لحبهم!
- (۲) لا يحصلون على محبة الناس مع أنّهم يحاولون كثيراً!
- (۳) قد يدخلون قلوب بعض الناس و لكنهم لا يعمرّون فيها!
- (۴) يعيشون وحيداً لأنّ أكثر أصدقائهم حاسدون!

۹۱- عین الصحيح عن «المتكبرين»:

- (۱) إنّهم يحاولون كسب مودة الناس و لكن لا يفوزون بها!
- (۲) لا صديق لهم في الحياة فيعيشون وحيداً!
- (۳) إنّهم لا يرون لأحد حقاً عليهم!
- (۴) إنّ الحاسدين و الجهّال لا يحبّونهم و لا يدركون حسناتهم!

• عین الصحيح في الإعراب و التحليل الصرفي (۹۲ - ۹۳):

۹۲- «تواجه - الأفاضل - تحقّق - المعجبين»

- (۱) تواجه: فعل مضارع - للغائب - مزيد ثلاثي من باب مفاعلة - معلوم - متعدّد / فعل و فاعله «المجموعة»
- (۲) الأفاضل: جمع تكسير و مفرد «فاضل» (اسم فاعل) - معرب / فاعل لفعل «يعتبر» و مرفوع بالضمّة
- (۳) تحقّق: فعل مضارع - للغائب - مزيد ثلاثي من مصدر «تحقيق» - مجهول / نائب فاعله «أهداف»
- (۴) المعجبين: جمع سالم للمذكر - اسم فاعل من فعل «أعجب، يُعجب» - معرب / صفة و مجرور بالياء

۹۳- «يُحاولون - النافعة - مجموعة - لم يدركوا»:

- (۱) يُحاولون: فعل مضارع - للغائبين - مزيد ثلاثي - ماضيه: تَحاول - لازم - معلوم / فعل و فاعل و الجملة فعلية
- (۲) النافعة: مفرد مؤنث - اسم فاعل مأخوذ من فعل مجرّد ثلاثي - معرّف بآل - معرب / صفة و مجرور بالتبعية
- (۳) مجموعة: مفرد مؤنث - اسم مفعول (اشتقاقه من «جَمَعَ، يَجْمَع») - نكرة - معرب / مفعول و منصوب
- (۴) لم يدركوا: مضارع - للغائبين - مزيد ثلاثي من باب إفعال (مصدره: إدراك) - مجهول / فعل و فاعله محذوف

• عین الجواب الصحيح لأسئلة التالية (۹۴ - ۱۰۰):

۹۴- عین الخطأ في ضبط حركات الحروف:

- (۱) كَانَ وَالِدِي قَدْ أَقَامَ مَصْنَعًا فِي الْقَرْيَةِ لِصِنَاعَةِ الْكَرَاسِيِّ الْخَشَبِيَّةِ!
- (۲) تَمَارِينُ هَذَا الدَّرْسِ سَهْلٌ جِدًّا، لَكِنَّ أَكْثَرَ التَّلَامِيذِ خَائِفُونَ مِنْهَا كَثِيرًا!
- (۳) قَالَ الْمُدِيرُ فِي الْجَلْسَةِ: لَا طَالِبَ رَاسِبٌ فِي إِمْتِحَانَاتِ نِهَآيَةِ السَّنَةِ الدَّرَاسِيَّةِ!
- (۴) كَانَ غَرَضُهُ مِنْ إِخْتِرَاعِ الدِّيْنَامِيْتِ مُسَاعَدَةَ الْإِنْسَانِ فِي مَجَالِ الْإِعْمَارِ وَ الْبِنَاءِ!

۹۵- عین الخطأ في المفهوم:

- (۱) ﴿مَا أَبْرَأَ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسَّوْءِ﴾:
 - (۲) ﴿إِنَّا لَا نَضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا﴾:
 - (۳) ﴿لَا عَلَمَ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ﴾:
 - (۴) ﴿كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ﴾:
- نخواهم كنم تبرئه خویشان بدی را چو فرمان دهد نفس من
کار نیکو گم نشد پیش خدا چون که نیکی می کنی آید جزا
تو دانای رازی به هر دو جهان و نبود ز ما علم و دانش بر آن
پس تو را هر لحظه مرگ و رجعتی ست مصطفی فرمود دنیا ساعتی ست

۹۶- عَيْنُ الْخَطِّ لِلْفَرَاغِ فِي اسْتِخْدَامِ الْحُرُوفِ الْمَشْبَهَةِ بِالْفِعْلِ مِمَّا بَيْنَ الْقَوْسَيْنِ:

- (۱) وَصَلَ الْمَعْلَمَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ مُتَأَخِّرًا ... الطَّلَابُ مَا كَانُوا قَدْ تَرَكُوا الصَّفَّ! (لَكِنَّ)
- (۲) يَا أُخْتِي هَلْ تَعْلَمِينَ ... وَرَقَةُ الزَّيْتُونِ رَمْزُ السَّلَامِ! (إِنَّ)
- (۳) ... إِقَامَةُ مُخْتَبَرٍ صَغِيرٍ فِي مَدَارِسَ بَعْضِ الْقُرَى لَيْسَتْ مُمْكَنة! (كَأَنَّ)
- (۴) ... صَدِيقِي لَمْ يَفْزَ فِي الْمُبَارَاةِ النَّهَائِيَّةِ لِكُرَةِ الْمُنْضَدَةِ! (كَأَنَّ)

۹۷- عَيْنُ الصَّحِيحِ (فِي عَمَلِ الْحُرُوفِ الْمَشْبَهَةِ بِالْفِعْلِ):

- (۱) إِنَّ طُلَّابَنَا فَائِزُونَ فِي هَذِهِ الْمُبَارَاةِ لِأَنَّهُمْ نَشِيطُونَ كَثِيرًا!
- (۲) لَعَلَّ الْمُدِيرَةَ تُغْلِقِينَ بَابَ الْمَدْرَسَةِ قَبْلَ الْحَصَّةِ الْآخِرَةِ!
- (۳) كَأَنَّ هَذَا الْحَيَوَانَ الْجَمِيلَ شَاعِرًا يَفْهَمُ الْأَحَاسِيسَ جَيِّدًا!
- (۴) كَأَنَّ الشُّعْرَاءَ الْإِيرَانِيِّينَ نَجُومٌ فِي سَمَاءِ الْعِلْمِ وَالْأَدَبِ!

۹۸- عَيْنُ مَا لَيْسَ فِيهِ «لَا» النَّافِيَةُ لِلْجِنْسِ:

- (۱) لَا التَّفَاتِ مِنْ جَانِبِ هَذِهِ التَّلْمِيزَةِ إِلَى الدَّرْسِ!
- (۲) لَا التَّهَابُ فِي رَجْلَيْكَ فَتَقْدُرُ أَنْ تَلْعَبَ مَعَنَا غَدًا!
- (۳) لَنَعْلَمَ أَنَّ فِي جَمِيعِ الْمَجَالَاتِ لَا تَوْقِفَ لِنَقْدَمْنَا!
- (۴) أَخِي؛ هَذَا الْقَوْلُ مَجْرَدُ احْتِمَالٍ لَا أَكْثَرَ مِنْ هَذَا!

۹۹- عَيْنُ مَا لَا تَوْجِدُ فِيهِ الْحَالُ:

- (۱) هَلْ يُمَكِّنُ أَنْ تُصْبِحَ هَذِهِ الْأَرْضُ وَالسُّهُولُ صَالِحَةً لِلزَّرَاعَةِ!
- (۲) مَنْ نَصَرَ الْمَسَاكِينَ وَهُوَ لَيْسَ غَنِيًّا فَاللَّهُ يُعْطِيهِ مَا لَيْسَ عِنْدَهُ!
- (۳) كَانَ الْفَلَّاحُ عَجُوزًا لَكِنَّهُ يَعْمَلُ رَاضِيًا وَلَمْ يَكُنْ مُحْتَاجًا إِلَى أَحَدٍ!
- (۴) بَعْدَ إِعْلَانِ النُّتَاجِ شَاهَدْنَا زَمِيلَتَنَا رَاسِبَةً فَشَجَّعْنَاهَا عَلَى الْإِجْتِهَادِ!

۱۰۰- عَيْنُ «الْوَاوِ» لَا يُمْكِنُ أَنْ تَكُونَ حَالِيَّةً:

- (۱) كُنْتُ أُحِبُّ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ فِي أَيَّامِ الدِّرَاسَةِ وَتَعَلَّمْتُهَا صَعْبًا!
- (۲) مَنْ عَاشَ بَوَجهينَ فِي الدُّنْيَا مَاتَ وَهُوَ خَاسِرٌ فِي الْآخِرَةِ!
- (۳) رَجَعَ وَالِدَايَ مِنَ السَّفَرِ وَهُمَا يَتَكَلَّمَانِ عَنْ ذِكْرِيَاهُمَا!
- (۴) ذَهَبَ أَخِي الصَّغِيرَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ أَمْسَ وَتَعَلَّمَ آدَابَ الْكَلَامِ!

۱۰۱- کدام گزینه در رابطه با «گونه‌های منابع تاریخی در دوره معاصر ایران» درست است؟

- (۱) اسناد تاریخی از منابع تاریخی محسوب می‌شوند که ارزش اداری دارند و به همین دلیل در پژوهش‌های تاریخی به آن‌ها استناد می‌شود و قابلیت نگه‌داری دائمی دارند.
- (۲) روزنامه قانون به صورت هفتگی به همت میرزا ملکم در کلکته هندوستان منتشر می‌شد و نقش مؤثری در بیداری ایرانیان و ترویج مشروطه‌خواهی داشت.
- (۳) در دوره قاجار، چند تن از اروپاییان که اغلب مدتی را در ایران به سر برده بودند، کتاب‌هایی درباره ایران نوشتند که جزء منابع ادبی دوره معاصر به شمار می‌روند.
- (۴) از جمله منابعی که نگارش آن به طور گسترده بین قشرهای مختلف و گوناگون جامعه رواج یافت و موضوعات زیادی را پوشش می‌داد، می‌توان به سفرنامه‌ها اشاره کرد.

۱۰۲- در رابطه با تقدم و تأخر زمانی وقایع عصر نادرشاه افشار (قبل و بعد تاج‌گذاری)، کدام گزینه درست است؟

(الف) خروج نیروهای نظامی روس از ایران

(ب) اقدام به سرکوب شورش در خراسان

(ج) آزادسازی سرزمین‌های اشغالی از چنگ عثمانی

(د) شکست افغان‌ها طی چند جنگ

(۱) «ب» مقدم و «الف» مؤخر بر سایر وقایع رخ داده‌اند.

(۲) به ترتیب «د»، «الف»، «ج» و «ب» رخ داده است.

(۳) «ج» مقدم بر «ب» و «ب» مؤخر از «الف» رخ داده است.

(۴) «الف» مؤخر از «ج» و «ب» مقدم بر «د» است.

۱۰۳- کدام گزینه به وضعیت هند در آستانه دوران معاصر، به درستی اشاره می‌کند؟

- (۱) حکومت گورکانیان توسط تیمور گورکانی تأسیس شد و در زمان حکومت او اسلام و زبان فارسی در این سرزمین گسترش یافت.
- (۲) دولت‌های انگلستان، فرانسه و روسیه از طریق تأسیس شرکت‌هایی مانند کمپانی هند شرقی اهداف استعماری خود را در این کشور در پی گرفتند.
- (۳) در پایان قرن هجدهم میلادی پس از سرکوب شورش سربازان هندی، دولت انگلستان رسماً هند را جزئی از قلمرو خویش اعلام کرد.
- (۴) انگلستان در تلاش برای حفظ سلطه خود بر هند به سرزمین‌های مجاور آن از جمله ایران دست‌اندازی کرد.

۱۰۴- چه تعداد از وقایع زیر در دوران سلطنت فتح‌علی‌شاه قاجار روی داده است؟

(الف) آغاز جنگ‌های ایران و روسیه

(ب) سستی آصف‌الدوله در دور اول جنگ‌های ایران و روسیه

(ج) جداکردن سرزمین‌های شرقی ایران توسط انگلیس

(د) اعتراض به امتیاز تنباکو

(ه) انعقاد عهدنامه فین‌کنشتاین

(و) ایستادگی قائم‌مقام فراهانی در برابر زیاده‌خواهی انگلیس

(۴) سه

(۳) یک

(۲) چهار

(۱) دو

۱۰۵- با توجه به عهدنامه‌های زیر که در عصر قاجار میان ایران با کشورهای بیگانه منعقد شد، کدام گزینه درست است؟
(الف) عهدنامه ترکمانچای / (ب) عهدنامه آخال / (ج) معاهده پاریس

(۱) انگلستان با معاهده «ج»، افغانستان و هرات را از ایران جدا کرد و روسیه با معاهده «ب»، شرق دریای کاسپی را تسخیر کرد.

(۲) روس‌ها با «ب» و «ج» توانستند سرزمین‌های آن سوی ارس را تسخیر کنند و به دنبال «الف»، انگلیس، سیستان و بلوچستان را از ایران جدا کرد.

(۳) انگلیسی‌ها طی دو قرارداد «الف» و «ب» جنوب و جنوب‌شرقی ایران را تصرف کردند و روسیه با معاهده «ج»، شیلات شمال را گرفت.

(۴) روس‌ها با «الف»، شمال دریای خزر، انگلیسی‌ها با «ب»، شرق دریای کاسپی و فرانسه با «ج»، افغانستان و هرات را تسخیر کردند.

۱۰۶- جنگ‌های داخلی استقلال آمریکا، چه تأثیری بر ویژگی‌ها و تحولات کشاورزی در عصر قاجار داشت؟

(۱) مشارکت تجار ایرانی در صدور تولیدات کشاورزی (۲) افزایش تولید و صادرات پنبه از ایران به روسیه

(۳) ورود محصولات جدید کشاورزی از اروپا به ایران (۴) تجاری‌شدن و تغییر در فنون کشاورزی ایران

۱۰۷- موارد کدام گزینه در رابطه با مدارس عصر قاجار نادرست است؟

(۱) مدارس در عصر قاجار ابتدا به دست مسیونرهای آمریکایی و اروپایی و سپس افراد سرشناس فرهنگی و سیاسی داخل ایران ساخته شد.

(۲) تلاش‌های امیرکبیر و میرزا حسن رشديه برای تأسیس مدارس، به ترتیب بیشتر برای دانشجویان و دانش‌آموزان پایه‌های ابتدایی بود.

(۳) دانش‌آموختگان مراکز علمی و آموزشی جدید، نقش مؤثری در انتشار و ترویج افکار نو به ویژه تفکر مشروطه‌خواهی و حکومت قانون داشتند.

(۴) سیر سوادآموزی و ادامه تحصیل در عصر قاجار، به ترتیب به شکل مدارس قدیم، مکتب‌خانه، مدارس مروی و معلم سرخانه دنبال می‌شد.

۱۰۸- کدام‌یک از گزینه‌های زیر، در ارتباط با زمینه‌های حرکت مردم در جهت نهضت مشروطه نادرست است؟

(۱) استقرار ناصرالدین‌شاه و مظفرالدین‌شاه از روسیه و انگلیس برای سفرهای خارجی خود، موجب سلطه این کشورها بر کشور و زمینه‌ساز نهضت مشروطه‌خواهی بود.

(۲) اولین جرعه نهضت مشروطه، ماجرای بانک استقراضی روسیه بود که در نهایت به مهاجرت صغری و جنبش عدالت‌خانه منجر شد.

(۳) خواسته‌های مهاجران صغری از شاه وقت، ایجاد دادگستری در همه شهرها و همچنین عمل به موازین قانون اسلامی به طور دقیق بود.

(۴) تحصن در حرم حضرت عبدالعظیم به پیشنهاد آیت‌الله سید محمد طباطبایی و به دنبال درگیری پس از گرانی‌های نرخ قند بود.

۱۰۹- موارد کدام گزینه از نظر زمانی، بر آغاز دوره دوم مشروطه تقدم دارند؟

(۱) امضای قرارداد ۱۹۰۷ - تهدید دولت روسیه مبنی بر اشغال نظامی ایران

(۲) شهادت شیخ فضل‌الله نوری - تاج‌گذاری محمدعلی‌شاه قاجار

(۳) امضای متمم قانون اساسی توسط محمدعلی‌شاه - امضای قرارداد ۱۹۰۷

(۴) تهدید دولت روسیه مبنی بر اشغال نظامی ایران - شهادت شیخ فضل‌الله نوری

۱۱۰- کدام یک از موارد زیر درباره وضعیت جهان در آستانه جنگ جهانی اول درست است؟

- (الف) انقلاب صنعتی و تولید سلاح‌های پیشرفته مانند توپ و کشتی، موجب گسترش استعمار در جهان شده بود.
(ب) بلشویک‌ها به رهبری لنین در روسیه توانستند تزار را به قتل رسانده و شیوه اداره حکومت را کمونیستی اعلام کنند.
(ج) ویلهلم یکم فرمانروای پروس، به کمک بیسمارک، سرزمین‌های آلمانی را متحد و امپراتوری آلمان را تأسیس کرد.
(د) امپراتوری عثمانی فروپاشید و کشورهای کنونی ترکیه، عراق، سوریه، اردن، فلسطین، لبنان و عربستان شکل گرفتند.
- (۱) «الف» - «ب» (۲) «الف» - «ج» (۳) «ب» - «د» (۴) «ج» - «د»

۱۱۱- موارد کدام گزینه، در رابطه با وقایع قرن نوزدهم میلادی درست است؟

- (الف) فرانسه با وجود این که از لحاظ علمی به مراتب از کشورهای اروپای مرکزی و غربی عقب مانده تر بود، در قرن نوزدهم قدرت نظامی فوق العاده‌ای پیدا کرد.
(ب) آمریکای جنوبی در قرن نوزدهم تحت نفوذ و مداخله از سمت قدرت‌های بیرونی از جمله ایالات متحده قرار گرفت.
(ج) آغاز جریان‌های فکری ملی‌گرایی و آزادی خواهی در جوامع اروپایی در قرن‌های پیشین، زمینه‌ساز شکل‌گیری کشورها و دولت‌های ملی جدید در قرن نوزدهم شد.
(د) تا حدود اواسط قرن نوزدهم، ایتالیا کشوری چندپاره بود که بر هر قسمت از آن خاندان‌های مختلف پاپ‌ها یا کشورهای همسایه یعنی اتریش و فرانسه حکومت می‌کردند.
- (۱) «الف» - «ج» (۲) «الف» - «د» (۳) «ب» - «ج» (۴) «د» - «ب»

۱۱۲- کدام یک از موارد زیر، از تأثیرات انقلاب کمونیستی روسیه بر جنگ جهانی اول بود؟

- (۱) لنین با متحدین قرارداد صلح بست و سربازان روسی را از جبهه‌های جنگ خارج کرد.
(۲) برنامه‌هایی در جهت توسعه طلبی سیاسی و نظامی روسیه اجرا و این کشور وارد جنگ شد.
(۳) مارکسیست‌ها از حذف سرمایه‌داری خصوصی و سپردن مدیریت کارخانه‌ها به کارگران حمایت کردند.
(۴) متصرفات متحدین به روسیه واگذار شد و دیری نپایید که این کشور درگیر جنگ‌های داخلی شد.

۱۱۳- در کدام گزینه، زمان وقوع رویدادهای مربوط به ایران عصر مشروطه، به درستی مقایسه شده است؟

- (الف) قیام سه تن از علمای کرمان برای مقابله با فرقه شیخیه و شلاق خوردنشان
(ب) افزایش نرخ قند در اثر جنگ روس و ژاپن و افزایش گستره اعتراضات مردم
(ج) ماجرای نوز بلژیکی و همکاری آیت‌الله بهبهانی و طباطبایی با یکدیگر در راستای اعتراضات
(د) به تصویب رسیدن مفاد قرارداد ۱۹۱۹ که موجب وابستگی کشور به انگلستان می‌شد.
- (۱) «الف»، پیش از «ج» و پس از «ب» رخ داده است و «د»، مقدم بر همه است.
(۲) «الف» نسبت به سایر موارد، متأخر به شمار می‌رود و «ج» مقدم بر همه است.
(۳) «الف» پیش از «د» و پس از «ب»، و «ج» پس از «د» رخ داده است.
(۴) «ب»، پس از «ج» و پیش از «د» رخ داد و «د»، متأخرترین حادثه است.

۱۱۴- کدام گزینه، عبارت زیر را درباره مفهوم مقر سکونتگاه و نقش موقعیت در ادامه حیات و گسترش یک سکونتگاه، به درستی کامل می‌کند؟

«منظور از مقر و موقعیت یک شهر یا روستا در ادامه حیات یا گسترش آن سکونتگاه نقش مهمی ایفا می‌کند، مثلاً»

(۱) وضعیت یک سکونتگاه نسبت به پدیده‌های پیرامون خود و همچنین جایگاه آن در سطح ناحیه است - دسترسی یک شهر به دریا یا شبکه ارتباطی خط آهن در یک منطقه، موقعیت مناسبی برای رونق تجارت و مشاغل مربوط به آن شهر به وجود می‌آورد

(۲) مکان اصلی و دقیق یک سکونتگاه و محل استقرار آن روی زمین است - برخی پژوهشگران هسته اولیه شهر رشت را بازار و مکان تجارت محصولات کشاورزی و ابریشم با نواحی پیرامون می‌دانند

(۳) وضعیت یک سکونتگاه نسبت به پدیده‌های پیرامون خود و همچنین جایگاه آن در سطح ناحیه است - برخی پژوهشگران هسته اولیه شهر رشت را بازار و مکان تجارت محصولات کشاورزی و ابریشم با نواحی پیرامون می‌دانند

(۴) مکان اصلی و دقیق یک سکونتگاه و محل استقرار آن روی زمین است - دسترسی یک شهر به دریا یا شبکه ارتباطی خط آهن در یک منطقه، موقعیت مناسبی برای رونق تجارت و مشاغل مربوط در آن شهر به وجود می‌آورد

۱۱۵- «یک ده کوچک ممکن است چند مغازه، یک صندوق پست، یک مدرسه و یک مرکز بهداشت نیمه‌وقت داشته باشد، اما در یک شهر بزرگ، انواع فروشگاه‌ها، مراکز درمانی و بیمارستان‌ها و ... وجود دارد.» کدام یک با این گزاره ارتباط بیشتری دارد؟

(۱) سلسله مراتب سکونتگاه‌ها یعنی رتبه‌بندی آن‌ها برحسب اهمیت؛ برای این منظور سکونتگاه‌ها را براساس میزان جمعیت و عملکرد طبقه‌بندی می‌کنند.

(۲) مهم‌ترین ملاک تفاوت شهر و روستا در فعالیت‌های اقتصادی آن‌هاست؛ در اغلب سکونتگاه‌های روستایی، درصد بیشتری از جمعیت در بخش کشاورزی و در شهرها، در بخش خدمات فعالیت می‌کنند.

(۳) متداول‌ترین ملاک تشخیص شهر و روستا ملاک جمعیتی است؛ به طوری که اگر جمعیت سکونتگاه به میزان معینی برسد، آن را شهر تلقی می‌کنند، اما این ملاک در نواحی مختلف دنیا متفاوت است.

(۴) آستانه جمعیتی نفوذ، یعنی حداقل جمعیتی که در یک منطقه حضور دارند و از منطقه و حوزه و دامنه نفوذ خود، تقاضای دریافت کالا، خدمات یا عملکردی از یک سکونتگاه دارند.

۱۱۶- با توجه به مشخصات مفاهیم مگالاپلیس (A)، مادرشهر (B) و جهان‌شهر (C)، کدام گزینه به درستی تدوین شده است؟
(۱) در نتیجه گسترش دو یا چند (B)، زنجیره‌ای به وجود می‌آید که به آن (A) می‌گویند و (C)، حوزه نفوذ بسیار وسیعی در سطح جهان دارد.

(۲) هم (A) و هم (B) بزرگ‌ترین و مهم‌ترین شهر یک ناحیه، استان یا کشور هستند که در اثر حوزه نفوذ گسترده‌شان باعث شکل‌گیری (C) می‌شوند.

(۳) به طور کلی (A)، از نظر سیاست و حوزه نفوذ بر سایر سکونتگاه‌ها برتری دارد و به ترتیب سلسله‌مراتب، سکونتگاه‌های (C) و (B) پس از آن قرار دارند.

(۴) برخی (B) را منطقه ابرشهری نامیده‌اند؛ زیرا در دل خود (A) و (C) را جای داده است و باعث پیدایش زنجیره‌ای از سکونتگاه‌های شهری گسترده شده است.

۱۱۷- کدام گزینه، عبارت زیر را به درستی کامل می‌کند؟

«شهرگرایی با بروز در روستاها افزایش یافت که منظور از آن»

- (۱) مهاجرت بی‌رویه روستاییان به شهرها - روندی است که طی آن شیوه‌های زندگی، رفتار و عملکردها، ارزش‌ها و مظاهر شهری در روستاها و بین روستانشینان رواج می‌یابد
- (۲) تحولات صنعتی و ورود کشورها به عصر نوسازی - روندی است که طی آن شیوه‌های زندگی، رفتار و عملکردها، ارزش‌ها و مظاهر شهری در روستاها و بین روستانشینان رواج می‌یابد
- (۳) مهاجرت بی‌رویه روستاییان به شهرها - حومه‌هایی است که با افزایش شهرنشینی و گسترش حمل‌ونقل و وسایل ارتباطی، به تدریج در اطراف شهرها، به‌ویژه شهرهای بزرگ و پرجمعیت، شکل گرفتند
- (۴) تحولات صنعتی و ورود کشورها به عصر نوسازی - حومه‌هایی است که با افزایش شهرنشینی و گسترش حمل‌ونقل و وسایل ارتباطی، به تدریج در اطراف شهرها، به‌ویژه شهرهای بزرگ و پرجمعیت شکل گرفتند

۱۱۸- با بررسی موارد «الف» و «ب»، کدام گزینه درست است؟

- الف) مطالعه کاربری زمین یا کاربری اراضی، یکی از بخش‌های مهم برنامه‌ریزی شهری است و به معنای چگونگی استفاده از زمین است.
- ب) شهر پایدار، شهری است که در آن نیازهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی ساکنان به طور مناسب و عادلانه برطرف می‌شود.
- (۱) حوزه نفوذ سکونتگاه‌ها با یکدیگر متفاوت است؛ برای مثال، ممکن است یک شهر کوچک حوزه نفوذ وسیعی داشته باشد و بتواند به چند شهر پیرامون خود خدمات بدهد.
 - (۲) از دیرباز شهر و روستا با یکدیگر وابستگی و روابط متقابل داشته‌اند، اما نوع و چگونگی روابط شهر و روستا در زمان‌های مختلف و در نواحی مختلف جهان، متفاوت بوده است.
 - (۳) یکی از مشکلات شهرها، افزایش طبیعی جمعیت است که سبب می‌شود فرصت‌های شغلی در شهرها محدود شود و بیکاری ظهور یابد.
 - (۴) در برخی کشورها، حکومت مرکزی برای تأمین مسکن گروه‌های فقیر شهری و مهاجران، طرح‌های ساخت مسکن ارزان‌قیمت، اعطای وام مسکن و نظایر آن‌ها را اجرا می‌کند.

۱۱۹- کدام توضیح با تصویر روبه‌رو، ارتباط بیشتری دارد؟

- (۱) وندالیسم شهری، یکی از مسائلی است که امروزه در حیطه امنیت شهری و آسیب‌های اجتماعی به آن توجه زیادی می‌شود.
- (۲) یکی از ارکان مهم پایداری شهری و شهر سالم، به حداقل رساندن آلودگی و تخریب محیط زیست است.
- (۳) مبلمان شهری مفهومی گسترده است و به معنای مجموعه وسیعی از وسایل و نمادهای گوناگون به شمار می‌آید.
- (۴) شهر هوشمند به شهری گفته می‌شود که در آن برای امور مختلف مانند مصرف انرژی و ... از فناوری اطلاعات و ICT استفاده می‌شود.

۱۲۰- با توجه به موارد زیر، کدام یک در خصوص توسعه روستایی در ایران درست است؟

- الف) تهیه و اجرای طرح‌های هادی روستایی، از وظایف مهم بنیاد مسکن انقلاب اسلامی است.
 ب) در سال ۱۳۹۰، در اثر گسترش انقلاب سبز، تعداد روستاهای کشور به حدود ۶۲۰۰۰ روستا رسید.
 ج) بنیاد مسکن انقلاب اسلامی فعالیت‌های متعددی از جمله ایجاد و توسعه راه‌های روستایی را اجرا کرد.
 د) جهاد سازندگی در سال ۱۳۵۸ با هدف رسیدگی به مناطق محروم و خودبسندگی کشاورزی تشکیل شد.
- ۱) موارد «الف» و «د» برخلاف «ب» و «ج» با برنامه توسعه روستایی در ایران مطابقت دارند.
 ۲) موارد «الف» و «ب» برخلاف «ج» و «د» با برنامه توسعه روستایی در ایران مغایرت دارند.
 ۳) موارد «ب» و «ج» برخلاف «الف» و «د» با برنامه توسعه روستایی در ایران مطابقت دارند.
 ۴) موارد «ب» و «د» برخلاف «الف» و «ج» با برنامه توسعه روستایی در ایران مغایرت دارند.

۱۲۱- کدام مورد با متن زیر مطابقت دارد؟

- «سامانه اطلاعات جغرافیایی عبارت است از مجموعه‌ای از سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای رایانه‌ای که امکان جمع‌آوری، ذخیره، پردازش و تجزیه و تحلیل اطلاعات و نمایش اشکال مختلف داده‌ها را فراهم می‌کند.»
- ۱) در مرحله ورودی، اطلاعات براساس نیاز کاربر به صورت شکل و نمودار به محیط نرم‌افزار GIS وارد و در آنجا کدبندی می‌شود.
 ۲) در مرحله سوم، داده‌های مربوط به پدیده‌های طبیعی را می‌توان براساس اهداف مطالعه در قالب لایه‌هایی کدبندی کرد.
 ۳) در مرحله خروجی، داده‌ها و اطلاعات جمع‌آوری می‌شوند و در نهایت برای تصمیم‌گیری بهینه در اختیار کاربر قرار می‌گیرند.
 ۴) در مرحله دوم، اطلاعات با توجه به اهداف و نیاز کاربر تجزیه و تحلیل فضایی و مدل‌سازی می‌شوند.

۱۲۲- کدام دسته از عوامل زیر در نیم‌قرن اخیر، موجب گسترش و تحول در صنعت حمل‌ونقل شده است؟

- ۱) افزایش جمعیت و تقاضا برای حمل‌ونقل - افزایش سرعت ارتباط و تبادل اطلاعات - توسعه شهرنشینی و افزایش مگاالپلیس‌ها در سرتاسر جهان
 ۲) بروز انقلاب صنعتی و تمایل دولت‌ها برای غلبه بر منابع سایر کشورها - پیشرفت‌های علمی و فناوری در تولید وسایل حمل‌ونقل - گسترش تجارت و اقتصاد جهانی
 ۳) افزایش جمعیت و تقاضا برای حمل‌ونقل - گسترش تجارت و اقتصاد جهانی - پیشرفت‌های علمی و فناوری در تولید وسایل حمل‌ونقل
 ۴) بروز انقلاب صنعتی و تمایل دولت‌ها برای غلبه بر منابع سایر کشورها - اختراع و تولید انبوه خودرو - توسعه شهرنشینی و افزایش مگاالپلیس‌ها در سرتاسر جهان

۱۲۳- با توجه به انواع شیوه‌های حمل‌ونقل، کدام مورد به موضوع درستی اشاره دارد؟

- الف) حمل‌ونقل جاده‌ای ب) حمل‌ونقل آبی ج) حمل‌ونقل ریلی
- ۱) حمل بار بسیار سنگین توسط نوع حمل‌ونقل «الف» و «ب» بیشتر از حمل‌ونقل «ج» است و در مقابل «ج» برای جابه‌جایی مسافر کاربرد بیشتری دارد.
 ۲) در نوع حمل‌ونقل «الف» مانند حمل‌ونقل «ج»، طی کردن مسافت‌های متوسط و نسبتاً طولانی مد نظر است و حمل‌ونقل «ب» برای مسافت‌های طولانی به کار می‌رود.
 ۳) هزینه احداث پایانه در نوع «ج»، بسیار گران‌تر از هزینه احداث پایانه در نوع «ب» و ارزان‌تر از نوع «الف» برآورد شده است.
 ۴) در نوع «الف»، امکان جابه‌جایی تعداد کم‌تری از مسافر وجود دارد، ولی در نوع «ب» و «ج» قابلیت جابه‌جایی مسافر بیشتر از «الف» است.

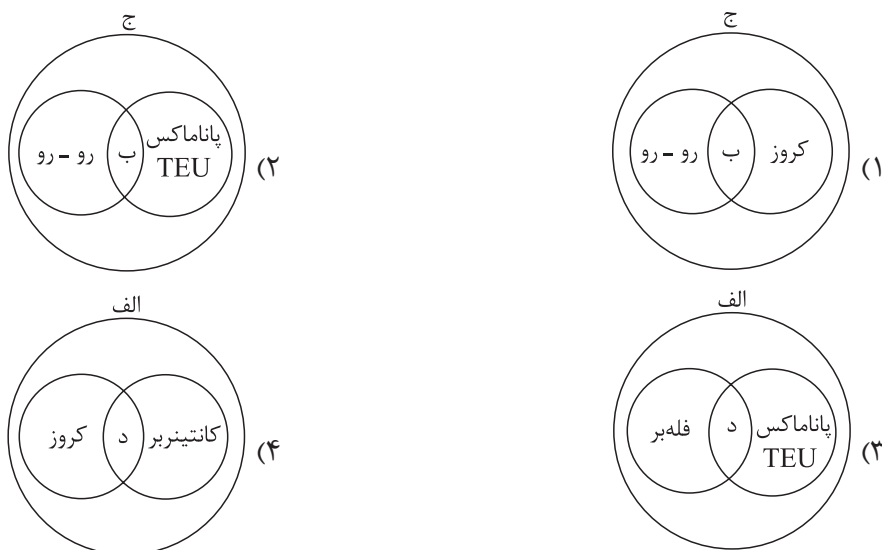
۱۲۴- با توجه به اطلاعات زیر، کدام نمودار به درستی ترسیم شده است؟

الف) کشتی‌های باربری

ب) سفر با این کشتی‌ها معمولاً پرهزینه است.

ج) کشتی‌های مسافربری

د) برای حمل و جابه‌جایی کالاهای سنگین کاربرد دارند.

۱۲۵- کدام گزینه در ارتباط با حمل‌ونقل از طریق خط لوله در ایران، درست است؟

(۱) امروزه ایران، نفت و گاز بسیاری از کشورهای عضو اوپک به‌خصوص ترکیه و عراق را از طریق خط لوله آبادان تأمین می‌کند.

(۲) امروزه ایران با وجود در اختیار داشتن بیش از ۳۸۰۰۰ کیلومتر خط لوله نفت، طولانی‌ترین خط لوله را در میان کشورهای اوپک دارد.

(۳) نخستین گام برای احداث خط لوله سراسری که فراورده‌های نفتی را از پالایشگاه آبادان به تهران می‌رساند، در سال ۱۳۳۶ برداشته شد.

(۴) انتقال گاز، یکی از منابع سودآور کشورهاست؛ اگرچه کشور ما قابلیت ایجاد خطوط لوله ترانزیت برای ارسال فراورده‌ها از کشوری به کشور دیگر را ندارد.

فلسفه دوازدهم: صفحه‌های ۱ تا ۵۱

۱۲۶- درباره نسبت بین وجود و ماهیت کدام گزینه درست است؟

- (۱) مفهوم وجود و ماهیت با یکدیگر مغایرت دارند، در حالی که وجود واقعی شیء و ماهیت آن قابل تفکیک نیستند.
- (۲) اگر مفهوم وجود عین مفهوم ماهیت باشد، از هر چیز که موجود باشد تصویری در ذهن خواهیم داشت.
- (۳) مغایرت واقعی وجود و ماهیت، یکی از اساسی‌ترین آراء و عقاید فلسفی در اسلام است.
- (۴) نسبت میان وجود و ماهیت، مانند نسبت بین پدر و فرزندان او است.

۱۲۷- نوع حمل در کدام مورد با بقیه متفاوت است؟

- (۱) حمل مثلث بر سه ضلعی
- (۲) حمل مایع بر جیوه
- (۳) حمل جمله بر قضیه
- (۴) حمل بدون حکم بر تصور

۱۲۸- کدام گزینه نشان‌دهنده استدلالی برای اثبات مغایرت وجود و ماهیت نیست؟

- (۱) جزئیت وجود و ماهیت منجر به قرارگرفتن ماهیت به عنوان منشأ اثر می‌شود.
- (۲) ماهیت برخی امور برای ما روشن است، اما آن‌ها وجود ندارند.
- (۳) وجود و ماهیت دو جزء ترکیب‌شده از یک چیز نیستند، بلکه دو جنبه از یک واقعیت هستند.
- (۴) حمل ذاتیات بر ماهیت اولی ذاتی و حمل وجود بر ماهیت شایع صناعی است.

۱۲۹- در کدام گزینه، نسبت قضایا در هر دو مورد یکسان است؟

- (۱) متفکر انسان است. - مجرد مادی است.
- (۲) مربع قطرهای عمود بر هم دارد. - جسم بدون بعد، ممکن‌الوجود است.
- (۳) مثلث پنج‌ضلعی، ممکن‌الوجود بالغیر است. - مستطیل چهارضلعی، واجب‌الوجود بالذات است.
- (۴) واجب‌الوجود بالغیر، ممکن‌الوجود بالذات است. - واجب‌الوجود بالذات، ممکن‌الوجود بالغیر است.

۱۳۰- در کدام گزینه با تغییر نسبت در جمله، قضیه از نظر مواد ثلاثه تغییر می‌کند؟

- (۱) جانور، جاندار است.
- (۲) تعداد انسان‌ها، زیاد است.
- (۳) جاندار، حیوان است.
- (۴) جماد میز است.

۱۳۱- کدام گزینه نشان‌دهنده مطلب درستی در مورد «ممکن‌الوجود بالغیر» است؟

- (۱) ممتنع‌الوجود بالغیری است که به واسطه فراهم‌شدن علتش در حالت امکانی قرار گرفته است.
- (۲) نسبت محمول «وجود» با «ماهیت» آن، امتناعی و محال است.
- (۳) ممتنع‌الوجود بالذاتی است که هنوز علتی برای وجودش فراهم نشده است، اما می‌تواند موجود شود.
- (۴) ممکن‌الوجود بالذاتی است که هنوز علتی برای آن فراهم نشده و موجود نمی‌شود.

۱۳۲- کدام مورد عبارت زیر را بهتر کامل می‌کند؟

«علت، موجودی است که و اگر معلول موجود باشد، وجود داشته باشد وگرنه»

- (۱) به معلول وجوب می‌بخشد - علت نیز باید - اصل ضرورت علی نقض می‌شود.
- (۲) شیء دیگری را ایجاد می‌کند - علت نیز می‌تواند - اصل نیاز معلول به علت نقض می‌شود.
- (۳) معلول را به وجود می‌آورد - علت نیز می‌تواند - اصل وجوب‌بخشی علت به معلول نقض می‌شود.
- (۴) وجود دیگری به او وابسته است - علت نیز باید حتماً - اصل نیازمندی معلول به علت نقض می‌شود.

۱۳۳- کدام عبارت درست است؟

- (۱) فلاسفه مسلمان و دکارت، اتفاق نظر دارند که تعیین تمام مصادیق علت و معلول، بر عهده حس، تجربه و آموزش است.
- (۲) هیوم در این زمینه که اصل علیت به وسیله حس و تجربه قابل ادراک نیست، با فلاسفه مسلمان موافق است.
- (۳) دکارت با بیان این که علیت پایه و اساس هر تجربه است، اشتراک خود با اکثر تجربه‌گرایان را نشان می‌دهد.
- (۴) تجربه‌گرایان دیدگاه تداعی را برای تبیین نحوه ادراک تجربی علیت بیان کردند.

۱۳۴- در سال ۲۰۱۳ انیمیشنی ساخته شد با نام «ابری با احتمال بارش کوفته قلقلی»؛ نام این اثر، یادآور چیست؟

- (۱) نقض مواردی از جمله «هر قضایی سببی دارد».
- (۲) تأیید فروعی از علیت که در عباراتی مانند «هر که بامش بیش، برفش بیشتر» به آن اشاره شده است.
- (۳) تأیید فرض کردن چیزی میان وجود و عدم.
- (۴) تقابل با محتوای عباراتی مثل «هر که باد بکارد، طوفان درو می‌کند».

۱۳۵- کدام گزینه بیانگر لایتخلف بودن عالم است؟

- (۱) هر فرزندی باید به پدر و مادر خویش احترام بگذارد.
- (۲) شما باید در آزمون بعدی درصد بالایی کسب کنید.
- (۳) اگر کلید برای قفل باشد و مشکلی نباشد، در باید باز شود.
- (۴) در پادگان باید ۵ صبح، آماده‌باش باشید.

۱۳۶- کدام فرد، به نحو دقیق‌تری می‌تواند ادعا کند که اتفاق به معنای اول را پذیرفته است؟ کسی که

- (۱) در جایی که انتظار دیدن فرد آشنایی را ندارد، دو نفر از دوستانش را می‌بیند
- (۲) برای رفع گرسنگی آب می‌نوشد و برای رفع تشنگی غذا می‌خورد
- (۳) دوست دارد در دانشگاه قبول شود، ولی برای موفق شدن، اقدامی نمی‌کند
- (۴) فکر می‌کند با این که هیچ ایرادی در میان نیست، ممکن است خودرو روشن نشود

۱۳۷- مصراع اول و دوم بیت زیر، به ترتیب کدام معانی اتفاق را به نحو صریح‌تری انکار می‌کند؟

«خرما نتوان خورد از این خار که کشتیم دیبا نتوان بافت از این پشم که رشتیم»

- (۱) اول - اول
- (۲) دوم - دوم
- (۳) اول - دوم
- (۴) دوم - اول

۱۳۸- در شعری که مولوی در آن بیت «از جمادی مردم و نامی شدم وز نما مردم به حیوان بر زدم» را سروده و به سیر تحول کمالی انسان اشاره کرده، کدام معنای اتفاق رد می‌شود؟

- (۱) معنای اول اتفاق
- (۲) معنای دوم اتفاق
- (۳) معنای سوم اتفاق
- (۴) معنای چهارم اتفاق

۱۳۹- بحث «خداشناسی فلسفی»، با کدام مورد ارتباط بیشتری دارد؟

- (۱) هستی‌شناسی
- (۲) معرفت‌شناسی
- (۳) انسان‌شناسی
- (۴) فلسفه اخلاق

۱۴۰- کدام مورد، مبنای یکی از استدلال‌های ارائه‌شده برای اثبات وجود خداوند نیست؟

- (۱) وجود خوب‌تر در میان موجودات
- (۲) تصورات داشتن از حقیقتی نامتناهی
- (۳) وجود حرکت در عالم طبیعت
- (۴) وجود وجدان اخلاقی در انسان

۱۴۱- کاتینگهام، دلیل توجه فلاسفه قرن نوزده و بیست در باب رابطه اعتقاد به خدا و معناداری زندگی را چه می‌داند؟

- (۱) توجه به عشق و عرفان در باور خداوند
- (۲) پررنگ‌نمودن تجربه‌های دینی و معنوی توسط برخی فلاسفه
- (۳) رشد تفکر حسی و حس‌گرایی در غرب
- (۴) سیر نزولی دلایل عقلی اثبات خدا در اروپا

۱۴۲- مقصود از «امتناع تسلسل» که مبنای برهان فارابی در اثبات خداوند است، چیست؟

- (۱) امکان ندارد که یک علت، معلولی داشته باشد و آن معلول هم معلولی و این سلسله تا بی‌نهایت ادامه پیدا کند.
- (۲) این که بی‌نهایت علت، هم‌زمان در به وجود آوردن یک معلول نقش داشته باشند، ممتنع است.
- (۳) محال است هر چیزی معلول علتی باشد و آن علت نیز خودش معلول علتی دیگر باشد.
- (۴) نمی‌شود سلسله علت‌های مترتب بر یکدیگر، هرگز پایانی نداشته باشد.

۱۴۳- کدام عبارت در مورد دیدگاه راسل در خصوص برهان علیت درست است؟

- (۱) راسل خداوند را معلول پنداشته و لذا از طریق علت برای خداوند، به برهان علیت اشکال کرده است.
- (۲) اگر راسل به عمومیت قاعده علیت به عنوان یک قاعده عقلی توجه داشت، ایرادش برطرف می‌شد.
- (۳) خطای راسل در ایراد وارد کردن به برهان علیت، اشتباه بیان کردن موضوع قاعده علیت است.
- (۴) به وسیله اثبات معلول بودن کل جهان طبیعت، اشکال راسل پاسخ داده خواهد شد.

۱۴۴- با در نظر گرفتن برهان وجوب و امکان، کدام گزینه را می‌توانیم بپذیریم؟

- (۱) موجودات جهان با خارج شدن از حالت امکانی، وجودشان به وجوب می‌رسد.
- (۲) نتیجه دیدگاه ابن سینا در این برهان، تقسیم شدن واجب‌الوجود به دو نوع بالذات و بالغیر است.
- (۳) اشیای جهان را می‌توان از حیث ذات امکانی و از حیث وجود فعلی، وجوبی دانست.
- (۴) ابن سینا در این برهان، مفاهیم وجوب و امکان را جایگزین علت و معلولی کرده که برای او پذیرفته نیست.

۱۴۵- لازمه معنابخشی به زندگی، طبق دیدگاه فلاسفه مسلمان چیست؟

- (۱) اثبات عقلانی وجود خداوند متعال
- (۲) گرایش به خوبی‌ها و بیزاری از بدی‌ها
- (۳) معتبردانستن آرمان‌های مقدس و فراتر از زندگی مادی
- (۴) پذیرش وجود واقعی خدا

دوستان عزیز خیلی سبز، سلام؛
فایل پاسخنامه این آزمون را که شامل درس نامه، نکات کنکوری، پاسخ تشریحی و ... است، ساعت ۱۴ امروز از
صفحه شخصی خودتان در سایت آزمون خیلی سبز دریافت کنید.
همچنین شما می توانید همین امشب کارنامه اولیه آزمونتان را در صفحه شخصی خود مشاهده بفرمایید.
برای دسترسی به صفحه شخصی خود وارد سایت آزمون خیلی سبز به آدرس: azmoon.kheilisabz.com شوید
و کدی را که توسط مدرسه و یا نمایندگی های آزمون های خیلی سبز به شما داده شده، در محل مشخص شده در
سایت ثبت بفرمایید.

ویژه
کنکوری های
۱۴۰۳

۱۴۰۲/۱۰/۲۹

دفترچه
پاسخ
آزمون هشتم
حضور

علوم انسانی

سال تحصیلی
۱۴۰۲ - ۱۴۰۳

آزمون آزمایشی خیلی سبز

نام درس	طراحان به ترتیب حروف الفبا
ریاضی	علی شهرابی - محسن فراهانی - محمد یگانه
زبان و ادبیات فارسی	کوروش بقائی راوری
جامعه شناسی	فاطمه صفری - محمدابراهیم مازنی
زبان عربی	ولی برجی - کیارش پورمهدی - بهروز حیدریکی - آریا ذوقی - کاظم غلامی - خالدمشیر پناهی - آیدین مصطفی زاده
تاریخ	خدیجه جنت علیپور - فرزانه حاجی - علیرضا کاهیدوند - ستایش محمدی
جغرافیا	علیرضا کاهیدوند
فلسفه و منطق	علی اکبر آخوندی - سعید رحیمیان - محمدجواد سدهی - مجید قدرتی پور

نام درس	مسئول درس	گزینشگر	مؤلف پاسخ نامه	کارشناسان علمی - محتوایی	ویراستاران به ترتیب حروف الفبا
ریاضی	علی شهرابی	علی شهرابی	علی شهرابی	مرتضی محمدی نژاد - زهرا فتحی	زهرا جالینوسی - امیر زرنادور - زهرا فتحی
زبان و ادبیات فارسی	کوروش بقائی راوری	کوروش بقائی راوری	کوروش بقائی راوری	جمال طباطبائی نژاد - سعید همایونفر	زهرا سیدقاسم
جامعه شناسی	حبیبه صالح نژاد	محمدابراهیم مازنی	محمدابراهیم مازنی	فروغ نجمی تیموریان - فاطمه صفری	خدیجه جنت علیپور - علی سلوکی کوثر شاه حسینی
زبان عربی	کاظم غلامی	کاظم غلامی	آریا ذوقی	جمال الدین هنرور - حسام حاج مومن	مختار حسامی - سمانه ریحانی احسان کلاته عربی
تاریخ	زهرا نعمتی	زهرا نعمتی	خدیجه جنت علیپور	علیرضا کاهیدوند	مریم طاهری - علیرضا کاهیدوند
جغرافیا	علیرضا کاهیدوند	علیرضا کاهیدوند	علیرضا کاهیدوند	زهرا نعمتی	الهام مقدادیان - بهروز یحیی
فلسفه و منطق	محمدجواد سدهی	علی اکبر آخوندی	علی اکبر آخوندی	علی آقاجانیور - فرهاد علی نژاد	علی سلوکی - محمدحسین غلامی

سرپرست محتوایی: فاطمه آقاجانیور

مشاور محتوایی: محمدابراهیم مازنی

Azmoon.kheilisabz.com

ریاضی و آمار دوازدهم: صفحه‌های ۱ تا ۶۰

تست و پاسخ ۱

«محاسبه چارک‌ها» و «رسم نمودار جعبه‌ای» به ترتیب در کدام گام‌های چرخه آمار قرار دارند؟

(۱) سوم - چهارم

(۲) سوم - سوم

(۳) چهارم - چهارم

(۴) دوم - سوم

پاسخ: گزینه ۳

مشاوره از حفظیات آمار هر ۳ پایه غافل نشوید. ممکن است یک سؤال از این قسمت‌ها داشته باشید.

درس نامه گام‌های چرخه آمار در حل مسائل

شماره گام	اسم گام	کارهایی که در آن گام انجام می‌شود.
۱	بیان مسئله	(۱) فهم مسئله (۲) تعریف دقیق مسئله
۲	طرح و برنامه‌ریزی	(۱) شیوه اندازه‌گیری (۲) روش نمونه‌گیری (۳) روش کار (۴) شیوه تحلیل داده‌ها
۳	گردآوری و پاکسازی داده‌ها	(۱) گردآوری داده‌ها (۲) سازماندهی داده‌ها (۳) پاکسازی داده‌ها
۴	تحلیل داده‌ها	(۱) مرتب کردن داده‌ها (۲) محاسبه معیارهای مرکزی و پراکندگی (۳) رسم نمودار (۴) رسم جدول‌های فراوانی (۵) ارائه نتایج آماری
۵	بحث و نتیجه‌گیری	(۱) تفسیر نتایج (۲) نتیجه‌گیری (۳) نقد و بررسی (۴) ایده‌های جدید (۵) پیدا کردن پاسخ مسئله اصلی

پاسخ تشریحی

هر گونه محاسبه و رسم نمودار، طبق جدول بالا مربوط به گام چهارم چرخه آمار است؛ پس بدون کوچک‌ترین تردیدی، ۳ را انتخاب می‌کنیم.

تست و پاسخ ۲

در دنباله n مضرب ۳، $a_n = \begin{cases} \sqrt[3]{n+40} & n \text{ مضرب ۳} \\ \sqrt{2n+21} & \text{سایر } n \end{cases}$ ، حاصل $a_{۲۴} + a_{۵۰}$ کدام است؟

۱۶ (۴)

۱۵ (۳)

۱۴ (۲)

۱۳ (۱)

پاسخ: گزینه ۳

خودت حل کنی بهتره بین ۲۴ و ۵۰ هر کدام مضرب ۳ باشد از ضابطه بالا و هر کدام مضرب ۳ نباشد از ضابطه پایینی خروجی می‌گیرند.

پاسخ تشریحی

گام اول: عدد ۲۴، مضرب ۳ است؛ پس برای محاسبه $a_{۲۴}$ باید سراغ ضابطه بالایی برویم:

$$a_n = \sqrt[3]{n+40} \Rightarrow a_{۲۴} = \sqrt[3]{۲۴+40} = \sqrt[3]{۶۴} = \sqrt[3]{۴^3} = ۴$$

گام دوم: عدد ۵۰، مضرب ۳ نیست؛ پس برای محاسبه $a_{۵۰}$ باید سراغ ضابطه پایینی برویم:

$$a_n = \sqrt{2n+21} \Rightarrow a_{۵۰} = \sqrt{2(۵۰)+21} = \sqrt{۱۲۱} = ۱۱$$

$$a_{۲۴} + a_{۵۰} = ۴ + ۱۱ = ۱۵$$

گام سوم: خواسته سؤال برابر است با:

تست و پاسخ ۳

با حروف کلمه *ferdos* چند کلمه ۶ حرفی بدون تکرار حروف می توان نوشت که حرف اول آن *r* باشد و حروف *s* و *f* در آخر آن نباشند؟

۱۰۸ (۴)

۹۶ (۳)

۷۲ (۲)

۴۸ (۱)

پاسخ: گزینه ۲

پاسخ تشریحی

$$\frac{1}{\text{ح اول}} \times \frac{1}{\text{ح دوم}} \times \frac{1}{\text{ح سوم}} \times \frac{1}{\text{ح چهارم}} \times \frac{1}{\text{ح پنجم}} \times \frac{1}{\text{ح ششم}}$$

گام اول: حرف اول باید *r* باشد؛ پس یک حالت دارد:

$$\frac{1}{\text{ح اول}} \times \frac{1}{\text{ح دوم}} \times \frac{1}{\text{ح سوم}} \times \frac{1}{\text{ح چهارم}} \times \frac{1}{\text{ح پنجم}} \times \frac{3}{\text{ح ششم}}$$

گام دوم: حرف آخر *f*، *s* و *r* نمی تواند باشد؛ پس ۳ حالت دارد (*e*، *d* و *o*):

گام سوم: تا این جا دو حرف استفاده شده است؛ پس از ۶ حرف، ۴ حرف باقی مانده. با این ۴ حرف، ۴ خانه خالی را پر می کنیم:

$$\frac{1}{\text{ح اول}} \times \frac{4}{\text{ح دوم}} \times \frac{3}{\text{ح سوم}} \times \frac{2}{\text{ح چهارم}} \times \frac{1}{\text{ح پنجم}} \times \frac{3}{\text{ح ششم}} = 72$$

تست و پاسخ ۴

با ارقام ۰، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، *m* عدد سه رقمی زوج بدون تکرار ارقام و *n* عدد سه رقمی فرد با ارقام تکراری می توان نوشت. حاصل *m + n*

کدام است؟

۲۱۴ (۴)

۲۰۴ (۳)

۱۹۴ (۲)

۱۸۴ (۱)

پاسخ: گزینه ۲

مشاوره سوالات چند مرحله ای در کنکورهای جدید مد شده. این سوال وقت زیادی نمی گیرد، ولی در سوالات این تپیی، اگر به نظر تان وقت زیادی نیاز بود، در دور اول از آن عبور کنید و اگر وقت شد به آن برگردید.

پاسخ تشریحی گام اول: برای آن که عددمان با ارقام بدون تکرار و زوج باشد، یکنانش باید زوج باشد. چون رقم «صفر» در ارقام داده شده وجود دارد؛ پس باید دو حالت بگیریم:

حالت اول: رقم یکان صفر باشد: در این صورت یکان ۱ حالت دارد و صدگان و دهگان را باید با ۶ رقم باقی مانده پر کنیم: $\frac{6}{\text{ص}} \times \frac{5}{\text{د}} \times \frac{1}{\text{ی}} = 30$

حالت دوم: رقم یکان ۲ یا ۴ یا ۶ یا ۸ باشد: رقم یکان ۴ حالت دارد (مثلاً ۸ را در یکان استفاده می کنیم). حالا باید برویم سراغ صدگان که محدودیت بیشتری دارد. صدگان ۸ یا ۰ نباید باشد، پس ۵ حالت دارد (مثلاً ۹ را در صدگان استفاده کردیم).

حالا برای دهگان، رقم صفر به بازی برمی گردد و با ۴ رقم دیگر، روی هم ۵ حالت برای دهگان داریم: ۰، ۲، ۴، ۶، ۸ به جز یکان و صدگان

$$\frac{5}{\text{ص}} \times \frac{5}{\text{د}} \times \frac{4}{\text{ی}} = 100$$

(ترتیب پر کردن: ی ← ص ← د)

$$m = 30 + 100 = 130$$

پس *m* برابر است با:

گام دوم: تعداد اعداد فرد سه رقمی با ارقام ۰، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹ را می خواهیم که می توانند رقم تکراری هم داشته باشند. یکان باید ۳ یا ۹ باشد.

در صدگان فقط صفر نمی تواند باشد و در دهگان هر ۷ رقم را می توانیم قرار دهیم؛ پس:

$$n = \frac{6}{\text{ص}} \times \frac{7}{\text{د}} \times \frac{2}{\text{ی}} = 84$$

$$m + n = 130 + 84 = 214$$

گام سوم:

تست و پاسخ ۵

مجموعه $A = \{x^2 \mid x \in \mathbb{Z}, -10 \leq x \leq 10\}$ مفروض است. این مجموعه چند زیرمجموعه ۳ عضوی دارد که در آن هم عدد فرد و هم عدد زوج

وجود داشته باشد؟

۱۳۵ (۴)

۱۳۰ (۳)

۱۲۵ (۲)

۱۲۰ (۱)

پاسخ: گزینه ۲

خودت حل کنی بهتره اول اعضای A را بنویسید. حواستان به تکراری‌ها هم باشد که یک بار باید آن‌ها را نوشت. بعد با قواعد ترکیب به خواسته سؤال برسید.

پاسخ تشریحی

گام اول: اعضای مجموعه $A = \{ \underbrace{x^2}_{\text{ورودی}} \mid x \in \mathbb{Z}, -10 \leq x \leq 6 \}$ را می‌نویسیم.

اگر اعداد صحیح از -10 تا 6 را به توان ۲ برسانیم، ۱۱ مقدار مختلف به وجود می‌آید:

$$A = \{(-10)^2, (-9)^2, \dots, (-1)^2, 0^2, 1^2, 2^2, \dots, 6^2\} = \{100, 81, 64, 49, 36, 25, 16, 9, 4, 1, 0, 1, 4, 9, 16, 25, 36\}$$

$$A = \{0, 1, 4, 9, 16, 25, 36, 49, 64, 81, 100\}$$

تکراری‌ها را حذف می‌کنیم:

A دارای ۶ عضو زوج و ۵ عضو فرد است.

گام دوم: می‌خواهیم زیرمجموعه ۳ عضوی ما، هم عضو فرد و هم عضو زوج داشته باشد؛ پس دو حالت داریم:

● ۲ عضو فرد (از بین ۵ عضو فرد) و ۱ عضو زوج (از بین ۶ عضو زوج):

$$\binom{5}{2} \times \binom{6}{1} = \frac{5 \times 4}{2} \times 6 = 10 \times 6 = 60$$

● ۱ عضو فرد (از بین ۵ عضو فرد) و ۲ عضو زوج (از بین ۶ عضو زوج):

$$\binom{5}{1} \times \binom{6}{2} = 5 \times \frac{6 \times 5}{2} = 5 \times 15 = 75$$

$$60 + 75 = 135$$

گام سوم: تعداد کل حالات برابر است با:

تست و پاسخ ۶

تعداد جایگشت‌های ۴ شیء از بین ۱۵ شیء چند برابر تعداد انتخاب‌های ۲ یا ۳ شیء از بین ۱۴ شیء است؟

$$108 (4)$$

$$96 (3)$$

$$84 (2)$$

$$72 (1)$$

پاسخ: گزینه ۱

درس نامه ●● مقایسه تبدیل و ترکیب

$C(n, r)$	$P(n, r)$	
ترکیب (انتخاب) r شیء از n شیء	جایگشت r شیء از n شیء	چی می‌خوانیم
تشکیل گروه r نفره با n نفر	تشکیل صف r نفره با n نفر	تعریف
است.	نیست.	محل قرار گرفتن افراد در آن مهم ...
$C_r^n, \binom{n}{r}$	P_r^n	نمادهای دیگر
$C(n, r) = \frac{n!}{(n-r)!r!}$	$P(n, r) = \frac{n!}{(n-r)!}$	فرمول
$\binom{n}{0} = \binom{n}{n} = 1, \binom{n}{1} = \binom{n}{n-1} = n, \binom{n}{2} = \frac{n(n-1)}{2}$	$P(n, 1) = n, P(n, 2) = n(n-1), P(n, n) = n!$	روابط پر استفاده
$P(n, r) = C(n, r) \times r!$		رابطه بین P و C

پاسخ تشریحی

گام اول: تعداد جایگشت‌های ۴ شیء از ۱۵ شیء برابر است با: $P(15, 4) = \frac{15!}{(15-4)!} = \frac{15!}{11!} = \frac{15 \times 14 \times 13 \times 12 \times \cancel{11!}}{\cancel{11!}} = 15 \times 14 \times 13 \times 12$

گام دوم: تعداد انتخاب‌های ۲ یا ۳ شیء از بین ۱۴ شیء برابر است با:

$$\binom{14}{2} + \binom{14}{3} = \frac{14 \times 13}{2} + \frac{14!}{11!3!} = \frac{14 \times 13}{2} + \frac{14 \times 13 \times 12}{3 \times 2 \times 1} = 7 \times 13 + 14 \times 13 \times 2$$

گام سوم: نسبت عبارت اول به عبارت دوم برابر است با:

$$\frac{15 \times 14 \times 13 \times 12}{(7 \times 13) + (14 \times 13 \times 2)} = \frac{15 \times 14 \times 12}{7 + 14 \times 2} = \frac{15 \times 14 \times 12}{35} = 3 \times 2 \times 12 = 72$$

تست و پاسخ ۷

به چند طریق می‌توان ۶ نفر را دور یک میز گرد نشاند به طوری که دو شخص خاص، روبه‌روی هم باشند؟

- ۱۲ (۱) ۲۴ (۲) ۳۶ (۳) ۴۸ (۴)

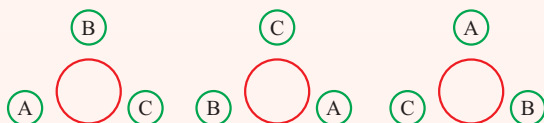
پاسخ: گزینه ۲

مشاوره جایگشت دوری در کتاب درسی نیست، ولی چون یک بار در کنکور ۹۹ داده شد، بعید نیست باز هم آن را در کنکورهای آینده ببینیم! درس‌نامه را حتماً بخوانید.

درس‌نامه

در نشست دور یک میز گرد، جایگاه نفر اول مهم نیست؛ یعنی نفر اول را در یک جا مستقر می‌کنیم و بعد بقیه را با شرط‌هایی که سؤال داده، می‌نشانیم.

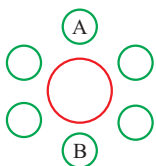
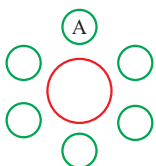
در جایگشت دوری، سه حالت روبه‌رو یکسان فرض می‌شود:

چون اگر از A شروع به حرکت ساعتگرد کنیم، مسیر A, C, B, A طی می‌شود (در هر سه).

پاسخ تشریحی

گام اول: دو شخص خاص را A و B فرض می‌کنیم. A را می‌نشانیم:

گام دوم: B باید روبه‌روی A باشد؛ پس جای B، ۱ حالت دارد:

گام سوم: حالا ۴ جای خالی داریم که باید با ۴ نفر پر شوند؛ پس $4! = 24$ حالت داریم.

تست و پاسخ ۸

از بین ۶ کتاب تاریخ مختلف، ۴ کتاب جغرافی مختلف و ۲ کتاب فلسفه مختلف، سه کتاب به تصادف انتخاب می‌کنیم. احتمال آن که هر سه کتاب از یک موضوع باشند، کدام است؟

- ۶/۵۵ (۱) ۷/۵۵ (۲) ۸/۵۵ (۳) ۹/۵۵ (۴)

پاسخ: گزینه ۱

پاسخ تشریحی

گام اول: در کل $12 = 2 + 4 + 6$ تا کتاب داریم.

می‌خواهیم ۳ کتاب از ۱۲ کتاب انتخاب کنیم؛ پس تعداد اعضای فضای نمونه برابر است با:

$$n(S) = \binom{12}{3} = \frac{12!}{9!3!} = \frac{12 \times 11 \times 10 \times 9!}{9!3!} = \frac{12 \times 11 \times 10}{3 \times 2 \times 1} = 220$$

گام دوم: حالت مطلوب این است که هر ۳ کتاب انتخاب شده از یک موضوع باشند؛ پس باید «۳ کتاب از ۶ کتاب تاریخ» یا «۳ کتاب از ۴ کتاب جغرافی» را انتخاب کنیم (اصلاً ۳ کتاب فلسفه برای انتخاب وجود ندارد):

$$n(A) = \binom{6}{3} + \binom{4}{3} = \frac{6!}{3!3!} + 4 = \frac{6 \times 5 \times 4 \times 3!}{3!3!} + 4 = 20 + 4 = 24$$

گام سوم: احتمال وقوع پیشامد A برابر است با:

$$P(A) = \frac{n(A)}{n(S)} = \frac{24}{220} = \frac{6}{55}$$

تست و پاسخ ۹

۲ سکه و ۳ تاس را با هم پرتاب می‌کنیم. با چه احتمالی تاس‌ها، سه عدد متفاوت و سکه‌ها هم متمایز می‌آیند؟

$$\frac{5}{18} \quad (1) \quad \frac{5}{24} \quad (2) \quad \frac{1}{3} \quad (3) \quad \frac{2}{9} \quad (4)$$

پاسخ: گزینه ۱

پاسخ تشریحی

گام اول: تعداد کل حالات در پرتاب ۲ سکه و ۳ تاس برابر است با:

$$n(S) = \frac{2}{1 \text{ سکه}} \times \frac{2}{2 \text{ سکه}} \times \frac{6}{1 \text{ تاس}} \times \frac{6}{2 \text{ تاس}} \times \frac{6}{3 \text{ تاس}} = 2^2 \times 6^3$$

گام دوم: می‌خواهیم تاس‌ها، سه عدد متفاوت داشته باشند، پس اولی ۶، دومی ۵ و سومی ۴ حالت دارند. برای آن که سکه‌ها هم متفاوت باشند، اولی ۲ حالت دارد و دومی ۱ حالت (اونی بیاد که اولی نیومده!)؛ پس:

$$n(A) = \frac{2}{1 \text{ سکه}} \times \frac{1}{2 \text{ سکه}} \times \frac{6}{1 \text{ تاس}} \times \frac{5}{2 \text{ تاس}} \times \frac{4}{3 \text{ تاس}} = 2 \times 6 \times 5 \times 2^2$$

گام سوم: احتمال وقوع پیشامد A برابر است با:

$$P(A) = \frac{n(A)}{n(S)} = \frac{2 \times 6 \times 5 \times 2^2}{2^2 \times 6^3} = \frac{10}{36} = \frac{5}{18}$$

تست و پاسخ ۱۰

در پرتاب ۳ تاس به رنگ‌های قرمز، سبز و زرد، با چه احتمالی مجموع اعداد رو شده تاس‌های قرمز و سبز، حداقل ۹ است؟

$$\frac{5}{18} \quad (1) \quad \frac{5}{24} \quad (2) \quad \frac{4}{9} \quad (3) \quad \frac{1}{6} \quad (4)$$

پاسخ: گزینه ۲

مشاوره برای حل سریع سؤالات مربوط به «تعداد حالات مجموع دو تاس فلان عدد باشد»، حتماً جدول درس‌نامه را بلد باشید.

درس‌نامه...

● مجموع اعداد ۲ تاس می‌تواند عددی از ۲ (هر ۲ تاس ۱ باشند) تا ۱۲ (هر ۲ تاس ۶ باشند) باشد.

● جدول زیر تعداد اعضای پیشامد مجموع اعداد ۲ تاس را نشان می‌دهد:

مجموع اعداد دو تاس	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲
تعداد اعضای پیشامد	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۵	۴	۳	۲	۱
قاعده برای حفظ کردن	قاعده $n-1$: یعنی اعداد سطر بالا را باید منهای ۱ کنیم تا اعداد سطر پایین به دست آید.					از هر ۲ قاعده $n-1$ و $n-13$ جواب می‌دهد.		قاعده $n-13$: یعنی ۱۳ را منهای اعداد بالا می‌کنیم تا اعداد پایینی به دست آید.			

$$n(S) = \frac{6}{\text{تاس زرد}} \times \frac{6}{\text{تاس سبز}} \times \frac{6}{\text{تاس قرمز}} = 6^3$$

پاسخ تشریحی گام اول: تعداد کل حالات پرتاب ۳ تاس برابر است با:

گام دوم: می‌خواهیم مجموع اعداد تاس‌های قرمز و سبز، حداقل ۹ باشد؛ پس مجموع اعداد این دو تاس باید ۹ یا ۱۰ یا ۱۱ یا ۱۲ باشد. تعداد حالات با توجه به جدول، به ترتیب ۴، ۳، ۲ و ۱ می‌شود که جمعشان ۱۰ است.

$$n(A) = \frac{10}{\text{تاس‌های قرمز و سبز}} \times \frac{6}{\text{تاس زرد}} = 60$$

تاس زرد هم خودش ۶ حالت دارد؛ پس تعداد کل حالات مطلوب برابر است با:

گام سوم: احتمال وقوع پیشامد A برابر است با:

$$P(A) = \frac{n(A)}{n(S)} = \frac{60}{6^3} = \frac{5}{18}$$

تست و پاسخ (۱۱)

یک هتل ۳ طبقه و هر طبقه ۳ اتاق خالی یک تخته دارد. ۷ نفر که ۲ تا آن‌ها برادرند در این اتاق‌ها ساکن می‌شوند. چه قدر احتمال دارد برادرها در یک طبقه باشند؟

$$\frac{1}{6} (4)$$

$$\frac{1}{5} (3)$$

$$\frac{1}{4} (2)$$

$$\frac{1}{3} (1)$$

پاسخ: گزینه ۲

پاسخ تشریحی گام اول: در حالت کلی ۷ نفر و ۹ اتاق خالی داریم. تعداد کل حالات اسکان این ۷ نفر برابر است با:

$$n(S) = \frac{9}{\text{نفر هفتم}} \times \frac{8}{\text{نفر ششم}} \times \frac{7}{\text{نفر پنجم}} \times \frac{6}{\text{نفر چهارم}} \times \frac{5}{\text{نفر سوم}} \times \frac{4}{\text{نفر دوم}} \times \frac{3}{\text{نفر اول}} = \frac{9!}{2!}$$

گام دوم: می‌خواهیم ۲ برادر در یک طبقه باشند.

• اول یکی از ۳ طبقه را انتخاب می‌کنیم:

• حالا در طبقه انتخاب شده، ۲ تا اتاق را انتخاب می‌کنیم:

• جای دو برادر در این ۲ اتاق می‌تواند با هم عوض شود:

• حالا ۷ اتاق خالی داریم و می‌خواهیم ۵ نفر را در آن‌ها قرار دهیم:

$$\binom{3}{1} = 3$$

$$\binom{3}{2} = 3$$

$$2!$$

$$\frac{7}{\text{نفر اول}} \times \frac{6}{\text{نفر دوم}} \times \frac{5}{\text{نفر سوم}} \times \frac{4}{\text{نفر چهارم}} \times \frac{3}{\text{نفر پنجم}} = \frac{7!}{2!}$$

$$n(A) = 3 \times 3 \times 2! \times \frac{7!}{2!} = 9 \times 7!$$

پس تعداد کل حالات مطلوب برابر است با:

$$P(A) = \frac{n(A)}{n(S)} = \frac{9 \times 7!}{\frac{9!}{2!}} = \frac{2!}{8!} = \frac{2}{8} = \frac{1}{4}$$

گام سوم: احتمال وقوع پیشامد A برابر است با:

تست و پاسخ (۱۲)

در بین ۷ نفر، قد ۳ نفر با هم برابر و قد ۲ نفر دیگر نیز با هم برابر است. با این ۷ نفر یک صف تشکیل می‌دهیم. با چه احتمالی افراد به ترتیب قد در صف قرار می‌گیرند؟ (نفر اول صف، کوتاه‌ترین قد را دارد.)

$$\frac{1}{420} (4)$$

$$\frac{1}{360} (3)$$

$$\frac{1}{350} (2)$$

$$\frac{1}{300} (1)$$

پاسخ: گزینه ۲

$$n(S) = 7!$$

پاسخ تشریحی گام اول: تعداد کل حالاتی که با ۷ نفر می‌توان صف تشکیل داد برابر است با:

گام دوم: فرض می‌کنیم قد A، B و C یکسان و همچنین قد D و E نیز یکسان و قد‌های F و G با بقیه متفاوت می‌باشد.

سؤال برای ما مشخص نکرده ولی بالأخره این ۷ نفر، قد‌هایشان برای خودشان مشخص است! ما باز هم باید فرض کنیم. این بار فرض می‌کنیم

A، B و C کوتاه‌ترین قد‌ها و بعد از آن‌ها D و E و بعدشان F و G قرار دارند.

پس صف مورد نظر ما این‌جوری می‌شود:

$$n(H) = \underbrace{\frac{3}{3} \times \frac{2}{2} \times \frac{1}{1}}_{\text{سه نفر اول با C و B و A}} \times \underbrace{\frac{2}{2} \times \frac{1}{1} \times \frac{1}{1}}_{\text{دو نفر بعدی با E و D}} \times \frac{1}{F} \times \frac{1}{G} = 12$$

سه نفر اول با C و B و A
دو نفر بعدی با E و D
پر می‌شود. پر می‌شود.

(هر حالت دیگری هم فرض کنید باز به عدد ۱۲ می‌رسیم.)

گام سوم: احتمال وقوع پیشامد H برابر است با:

$$P(H) = \frac{n(H)}{n(S)} = \frac{12}{7!} = \frac{1 \times 2}{7 \times 6 \times 5 \times 4 \times 3 \times 2 \times 1} = \frac{1}{\underbrace{7 \times 3 \times 5 \times 4}_{21} \times \underbrace{2 \times 1}_{2}} = \frac{1}{420}$$

تست و پاسخ ۱۳

m نفر کنار هم قرار می‌گیرند تا یک عکس یادگاری بگیرند. اگر احتمال آن که علی و امیر در عکس کنار هم باشند، ۰/۱ باشد، حاصل

$$\left(\frac{m+1}{m-1} \right) \text{ کدام است؟}$$

۴۲۰ (۴)

۲۱۰ (۳)

۹۰ (۲)

۴۵ (۱)

پاسخ: گزینه ۳

گام اول: تعداد کل حالاتی که m نفر می‌توانند کنار هم قرار بگیرند، $n(S) = m!$ است.

گام دوم: می‌خواهیم علی و امیر کنار هم باشند. آن‌ها را در یک بسته قرار می‌دهیم. در کل m نفر بودند که ۲ نفرشان داخل بسته رفتند؛ پس $m-2$ نفر بیرون بسته هستند:

○, ..., ○, [امیر, علی]
m-2 نفر دیگر

$$n(A) = \underbrace{2!}_{\text{داخل بسته}} \times \underbrace{(m-2+1)!}_{\text{بسته}} = 2 \times (m-1)!$$

تعداد کل جایگشت‌ها در این حالت برابر است با:

گام سوم: احتمال وقوع پیشامد A برابر است با:

$$P(A) = \frac{n(A)}{n(S)} = \frac{2 \times (m-1)!}{m!} = \frac{2}{m}$$

$$\frac{2}{m} = \frac{1}{10} \Rightarrow m = 20$$

$$\binom{20+1}{20-1} = \binom{21}{19} = \frac{21!}{19!2!} = \frac{21 \times 20}{2} = 210$$

گام چهارم: $\frac{2}{m}$ باید برابر با ۰/۱ باشد:

گام پنجم: حاصل $\left(\frac{m+1}{m-1} \right)$ برابر است با:

تست و پاسخ ۱۴

نمودار سمت چپ مربوط به داده‌های «۵ و ۴ و ۳ و ۲ و ۱» و نمودار سمت راست مربوط به داده‌های «۱۵ و ۱۲ و ۹ و ۶ و ۳» است. طول میله خطای

نمودار سمت راست چند واحد از طول میله خطای نمودار سمت چپ بیشتر است؟

۲√۲ (۲)

۲ (۱)

۳√۲ (۴)

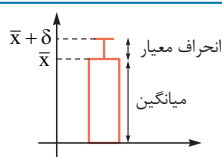
۳ (۳)

پاسخ: گزینه ۲

مشاوره از این نمودار خوش‌سؤال تا الان در کنکور سؤال نیامده! ممکن است وقتش رسیده باشد.

درس‌نامه ●● نمودار میانگین - انحراف معیار

برای چه داده‌هایی استفاده می‌شود؟	برای داده‌هایی که بینشان داده دورافتاده نداریم.
جزئیات روی نمودار	ارتفاع مستطیل = میانگین داده‌ها طول میله خطا = انحراف معیار داده‌ها

پاسخ تشریحی

گام اول: طول میله خطا در هر دو نمودار برابر با انحراف معیار داده‌هایشان است؛ پس باید انحراف معیار هر دو دسته را حساب کنیم.

گام دوم: برای داده‌های ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵:

$$\bar{x} = \frac{1+2+3+4+5}{5} = 3$$

● اول میانگین را حساب می‌کنیم:

$$\sigma = \sqrt{\frac{(1-3)^2 + (2-3)^2 + (3-3)^2 + (4-3)^2 + (5-3)^2}{5}} = \sqrt{\frac{4+1+0+1+4}{5}} = \sqrt{2}$$

● حالا انحراف معیار:

پس طول میله خطای نمودار سمت چپ، $\sqrt{2}$ واحد است.

نکته اگر تمام داده‌ها را در a ضرب کنیم، انحراف معیارشان در $|a|$ ضرب می‌شود.

گام سوم: اگر داده‌های ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ را در ۳ ضرب کنیم به داده‌های ۳، ۶، ۹، ۱۲ و ۱۵ یعنی داده‌های دسته دوم می‌رسیم؛ پس انحراف معیار (یا همان طول میله خطای نمودار سمت راست)، ۳ برابر $\sqrt{2}$ یعنی $3\sqrt{2}$ می‌شود.

$$3\sqrt{2} - \sqrt{2} = 2\sqrt{2}$$

گام چهارم: اختلاف طول میله خطای نمودار سمت راست و چپ برابر است با:

تست و پاسخ ۱۵

جملات دوم و پنجم دنباله $a_n = n^2 + c$ به ترتیب با جملات هشتم و پانزدهم دنباله $b_n = cn + d$ برابرند. جمله صدم دنباله b_n کدام است؟

۲۷۲ (۴)

۲۷۳ (۳)

۲۸۲ (۲)

۲۸۳ (۱)

پاسخ: گزینه ۱

خوب حل کنی بهتره باید دو معادله $a_7 = b_8$ و $a_5 = b_{15}$ را حل کنید تا مجهولات c و d پیدا شوند. بعد b_{30} را حساب کنید.

پاسخ تشریحی

گام اول: برای نوشتن جملات دوم و پنجم دنباله $a_n = n^2 + c$ ، جای n ، ۲ و ۵ قرار می‌دهیم:

$$\begin{cases} a_7 = 7^2 + c = 49 + c \\ a_5 = 5^2 + c = 25 + c \end{cases}$$

گام دوم: برای نوشتن جملات هشتم و پانزدهم دنباله $b_n = cn + d$ ، جای n ، ۸ و ۱۵ قرار می‌دهیم:

$$\begin{cases} b_8 = 8c + d \\ b_{15} = 15c + d \end{cases}$$

گام سوم:

$$a_7 = b_8 \Rightarrow 49 + c = 8c + d \Rightarrow d = 49 - 7c$$

● a_7 با b_8 برابر است:

$$a_5 = b_{15} \Rightarrow 25 + c = 15c + d \Rightarrow d = 25 - 14c$$

● a_5 با b_{15} برابر است:

گام چهارم: پس باید $49 - 7c$ و $25 - 14c$ با هم برابر باشند:

$$49 - 7c = 25 - 14c \Rightarrow -7c + 14c = 25 - 49 \Rightarrow 7c = -24 \Rightarrow c = -\frac{24}{7}$$

$$d = 49 - 7(-\frac{24}{7}) = 49 + 24 = 73$$

با جای گذاری $c = -\frac{24}{7}$ در $d = 49 - 7c$ ، داریم:

$$b_n = cn + d \xrightarrow[d=-73]{c=-\frac{24}{7}} b_n = -\frac{24}{7}n - 73$$

پس ضابطه b_n به صورت روبه‌رو می‌شود:

$$b_{30} = -\frac{24}{7}(30) - 73 = -\frac{720}{7} - 73 = -\frac{1219}{7}$$

گام پنجم: جمله صدم دنباله b_n برابر است با:

تست و پاسخ ۱۶

در نمودار دنباله $a_n = \frac{27-3n}{n+1}$ ، چند نقطه روی محور افقی یا بالای آن قرار دارند؟

۴ بی‌شمار

۱۱ (۳)

۱۰ (۲)

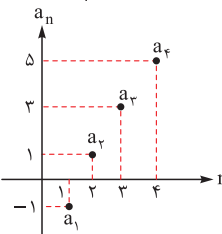
۹ (۱)

پاسخ: گزینه ۱

خودت حل کنی بهتره کافی است نامعادله $a_n \geq 0$ را حل کنید.

درس نامه •• نمودار دنباله

نمودار هر دنباله از بی‌شمار نقطه تشکیل شده است. مختصات این نقاط به صورت روبه‌رو هستند: $(1, a_1), (2, a_2), (3, a_3), \dots$	توضیح																		
<table> <tr> <td>n</td> <td>۱</td> <td>۲</td> <td>۳</td> <td>۴</td> <td>...</td> </tr> <tr> <td>$2n - 3$</td> <td>-۱</td> <td>۱</td> <td>۳</td> <td>۵</td> <td>...</td> </tr> <tr> <td>نقطه</td> <td>$(1, -1)$</td> <td>$(2, 1)$</td> <td>$(3, 3)$</td> <td>$(4, 5)$</td> <td>...</td> </tr> </table> 	n	۱	۲	۳	۴	...	$2n - 3$	-۱	۱	۳	۵	...	نقطه	$(1, -1)$	$(2, 1)$	$(3, 3)$	$(4, 5)$	...	برای دنباله $a_n = 2n - 3$ ، نقاط به صورت روبه‌رو هستند: نمودارش هم به این صورت است:
n	۱	۲	۳	۴	...														
$2n - 3$	-۱	۱	۳	۵	...														
نقطه	$(1, -1)$	$(2, 1)$	$(3, 3)$	$(4, 5)$	...														
نقاط مربوط به یک دنباله یا در ناحیه اول یا در ناحیه چهارم یا روی مرز این دو ناحیه در دستگاه مختصات قرار دارند.	مثال																		
$a_n = 0$ $a_n < 0$ $a_n > 0$	نکته																		

نکته برای آن که ببینیم چه تعداد از نقاط دنباله a_n بالا یا روی محور افقی قرار دارند، باید نامعادله $a_n \geq 0$ را حل کنیم و مقادیر طبیعی n را بشماریم.

بالای محور افقی

 روی محور افقی

پاسخ تشریحی

گام اول: باید نامعادله $a_n \geq 0$ یا $\frac{27-3n}{n+1} \geq 0$ را حل کنیم.

دقت کنید چون n عددی طبیعی است، پس مخرج کسر یعنی $n+1$ عددی مثبت است و نقشی در علامت کسر ندارد.

پس به جای نامعادله $\frac{27-3n}{n+1} \geq 0$ ، کافی است نامعادله $27-3n \geq 0$ را حل کنیم.

گام دوم: نامعادله جدید را حل می‌کنیم:
 $27-3n \geq 0 \Rightarrow -3n \geq -27 \xrightarrow{\div(-3)} n \leq 9$

تذکر دقت کنید چون طرفین نامعادله را بر عددی منفی تقسیم کردیم، جهت نامساوی عوض شد.

محدوده $n \leq 9$ ، شامل ۹ عدد طبیعی (۱ تا ۹) است؛ پس ۹ نقطه روی نمودار دنباله با شرط گفته‌شده وجود دارد.

تست و پاسخ ۱۷

اگر $a_n = \frac{(-1)^n n^2 + 2n}{3+n}$ باشد، مجموع ۶ جمله اول این دنباله کدام است؟

۲۱ (۴)

۲۲ (۳)

۲۳ (۲)

۲۴ (۱)

پاسخ: گزینه ۴

خودت حل کنی بهتره عددی زوج است؛ پس همان اول تکلیف $(-1)^{2n}$ مشخص می‌شود. حالا در صورت کسر از n فاکتور بگیرد و ضابطه دنباله را ساده کنید.

پاسخ تشریحی

گام اول: چون $2n$ عددی زوج است؛ پس $(-1)^{2n}$ برابر با $+1$ می‌شود:

$$a_n = \frac{(-1)^{2n} n^2 + 3n}{3+n} = \frac{n^2 + 3n}{3+n}$$

گام دوم: در صورت از n فاکتور می‌گیریم:

$$a_n = \frac{n(n+3)}{3+n}$$

در صورت و مخرج، $n+3$ ها را ساده می‌کنیم:

$$a_n = \frac{n \cancel{(n+3)}}{\cancel{3+n}} = n$$

$$a_n = n$$

گام سوم: ضابطه ترسناک دنباله به ضابطه جمع و جوری تبدیل شد:

۶ جمله اول آن ۱، ۲، ۳، ۴، ۵ و ۶ هستند که مجموعشان ۲۱ می‌شود.

تست و پاسخ ۱۸

اگر $a_{n+1} = \frac{n}{\frac{1}{a_n} - 1}$ و $a_1 = -18$ ، مقدار a_7 کدام است؟

$\frac{1}{43}$ (۴)

$\frac{1}{36}$ (۳)

$\frac{1}{34}$ (۲)

$\frac{1}{30}$ (۱)

پاسخ: گزینه ۳

خود حل کنی بهتره جای n به ترتیب اعداد ۹، ۸ و ۷ قرار می‌دهیم.

پاسخ تشریحی

گام اول: در رابطه بازگشتی جای n ، ۹ قرار می‌دهیم:

$$a_{n+1} = \frac{n}{\frac{1}{a_n} - 1} \xrightarrow{n=9} a_{10} = \frac{9}{\frac{1}{a_9} - 1} \Rightarrow \frac{-2}{-18} = \frac{9}{\frac{1}{a_9} - 1} \xrightarrow{\text{طرفین وسطین}} -2\left(\frac{1}{a_9} - 1\right) = 1$$

$$\Rightarrow \frac{-2}{a_9} + 2 = 1 \Rightarrow \frac{-2}{a_9} = -1 \Rightarrow -a_9 = -2 \Rightarrow a_9 = 2$$

گام دوم: در رابطه بازگشتی جای n ، ۸ قرار می‌دهیم:

$$a_{n+1} = \frac{n}{\frac{1}{a_n} - 1} \xrightarrow{n=8} a_9 = \frac{8}{\frac{1}{a_8} - 1} \Rightarrow \frac{1}{2} = \frac{8}{\frac{1}{a_8} - 1} \xrightarrow{\text{طرفین وسطین}} \frac{1}{a_8} - 1 = 4 \Rightarrow \frac{1}{a_8} = 5 \xrightarrow{\text{معکوس}} a_8 = \frac{1}{5}$$

گام سوم: در رابطه بازگشتی جای n ، ۷ قرار می‌دهیم:

$$a_{n+1} = \frac{n}{\frac{1}{a_n} - 1} \xrightarrow{n=7} a_8 = \frac{7}{\frac{1}{a_7} - 1} \Rightarrow \frac{1}{5} = \frac{7}{\frac{1}{a_7} - 1} \xrightarrow{\text{طرفین وسطین}} \frac{1}{a_7} - 1 = 35 \Rightarrow \frac{1}{a_7} = 36 \xrightarrow{\text{معکوس}} a_7 = \frac{1}{36}$$

تست و پاسخ ۱۹

در دنباله فیبوناچی با جمله عمومی F_n ، حاصل $\left[\frac{F_7}{F_1}\right] + \left[\frac{F_7}{F_2}\right] + \left[\frac{F_7}{F_3}\right] + \dots + \left[\frac{F_{51}}{F_{50}}\right]$ کدام است؟ ([]، علامت جزء صحیح است.)

۵۱ (۲)

۵۰ (۱)

۵۳ (۴)

۵۲ (۳)

پاسخ: گزینه ۲

خود حل کنی بهتره جملات فیبوناچی را بنویسید. نسبت جملات پشت سر هم آن را حساب کنید (مثلاً ۵ تا ی اول). بعد به الگویش می‌رسید.

درس نامه...

دنباله فیبوناچی: جملات اول و دوم دنباله فیبوناچی هر دو برابر با ۱ هستند. از جمله سوم به بعد، هر جمله از جمع دو جمله قبلی اش به دست می آید:

$$F_{n+2} = F_{n+1} + F_n$$

جملات دنباله فیبوناچی را ببینید:

۱, ۱, ۲, ۳, ۵, ۸, ۱۳, ۲۱, ۳۴, ۵۵, ۸۹, ۱۴۴, ۲۳۳, ...

اینوکلید بذارید. مثلاً این از جمع ۳ و ۵ به دست آمده.

برای کم تر اشتباه کردن یادتان باشد که جمله ۱۲ام دنباله فیبوناچی برابر با $144 = 12^2$ است.

پاسخ تشریحی

گام اول: حاصل چند تا از براکت ها را حساب می کنیم:

$$\left[\frac{F_1}{F_1}\right] = \left[\frac{1}{1}\right] = [1] = 1$$

$$\left[\frac{F_2}{F_1}\right] = \left[\frac{1}{1}\right] = [2] = 2$$

$$\left[\frac{F_3}{F_2}\right] = \left[\frac{2}{1}\right] = [1/5] = 1$$

$$\left[\frac{F_4}{F_3}\right] = \left[\frac{3}{2}\right] = [1/66] = 1$$

$$\left[\frac{F_5}{F_4}\right] = \left[\frac{5}{3}\right] = [1/6] = 1$$

از این جا به بعد، نسبت هر دو جمله متوالی، یک و خُرده ای می شود که جزء صحیحش ۱ است.

گام دوم: تمام جزء صحیح ها به جز دومی، حاصلشان ۱ می شود؛ پس:

$$\underbrace{\left[\frac{F_1}{F_1}\right]}_1 + \underbrace{\left[\frac{F_2}{F_1}\right]}_2 + \underbrace{\left[\frac{F_3}{F_2}\right]}_1 + \dots + \underbrace{\left[\frac{F_{48}}{F_{47}}\right]}_1 = 1 + 2 + \underbrace{1 + \dots + 1}_{\text{تا } 48} = 1 + 2 + 48 = 51$$

همشون ۱ می شن

تست و پاسخ ۲۰

در دنباله a_n ، اگر $a_1 = 1$ و $a_2 = 3$ و به ازای $n \geq 2$ بدانیم $a_{n+\left[\frac{n}{2}\right]} = 3a_{n+\left[\frac{n}{2}\right]} + na_{n+\left[\frac{n}{2}\right]}$ ، جمله ششم چند برابر جمله پنجم است؟

۸ (۴)

۷ (۳)

۶ (۲)

۵ (۱)

پاسخ: گزینه ۳

مشاوره کنکور ۱۴۰۲ مدل جدیدی از سؤالات دنباله بازگشتی را رو کرد! در شماره جملات هم، عبارات براکتی می بینیم. برای حل این سؤالات دقت و حوصله بسیار مهم است.

پاسخ تشریحی

نیازی به محاسبه جملات a_3 و a_4 نیست. با جای گذاری $n = 4$ در رابطه بازگشتی به خواسته سؤال می رسیم:

$$a_{n+\left[\frac{n}{2}\right]} = 3a_{n+\left[\frac{n}{2}\right]} + na_{n+\left[\frac{n}{2}\right]} \xrightarrow{n=4} a_{4+\left[\frac{4}{2}\right]} = 3a_{4+\left[\frac{4}{2}\right]} + 4a_{4+\left[\frac{4}{2}\right]}$$

$$\Rightarrow a_6 = 3a_4 + 4a_4 \Rightarrow a_6 = 7a_4$$

پس جمله ششم، ۷ برابر جمله پنجم است.

علوم و فنون ادبی دوازدهم: صفحه‌های ۱۰ تا ۶۶

تست و پاسخ ۲۱

تمام گزینه‌های زیر، به جز درباره تاریخ ادبیات ایران در دوره بازگشت ادبی صحیح است.

- (۱) مشتاق اصفهانی در زمان نادرشاه و کریم‌خان زند، با همراهی چند تن از ادیبان، انجمن ادبی اصفهان را اداره می‌کرد.
- (۲) دوره بیداری را می‌توان حدّ واسط سبک هندی و سبک دوره بعدی یعنی سبک بازگشت دانست.
- (۳) فتحعلی‌خان صبای کاشانی، پرچمدار بازگشت ادبی و شاخص‌ترین شاعر این دوره است و گلشن صبا نام یکی از مثنوی‌های اوست.
- (۴) قصیده‌سرایان در دوره بازگشت به سرودن قصیده به سبک شاعران خراسانی و عهد سلجوقی پرداختند.

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۱)

پاسخ: گزینه ۲

مشاوره ترتیب سبک‌های ادبی را از آغاز تا امروز، به ترتیب در حافظه خودتان داشته باشید تا در مواجهه با این‌گونه سؤالات بتوانید راحت به جواب برسید.

خودت حل کنی بهتره به نظرتون «دوره بیداری» که هم‌زمان با دوره مشروطه بود، قبل از دوره بازگشته یا بعد از اون؟!

درس‌نامه براساس سبک‌شناسی «ملک‌الشعراى بهار» برای شعر و نثر فارسی، شش دوره می‌توان در نظر گرفت:

نام سبک یا دوره (شعر)	خراسانی یا ترکستانی	عراقی	هندی	بازگشت	مشروطه	معاصر
زمان سبک یا دوره	قرن ۴ تا ۶ قمری	قرن ۶ تا ۱۰ قمری	قرن ۱۰ تا ۱۳ قمری	قرن ۱۳ قمری	بخشی از قرن ۱۴ قمری	از سال ۱۳۰۱ شمسی (۱۳۴۱ قمری) به بعد

نام سبک یا دوره (نثر)	سامانی	غزنوی و سلجوقی اول	سلجوقی دوم و خوارزمشاهیان	عراقی	بازگشت	ساده‌نویسی
زمان سبک یا دوره	۴۵۰ تا ۳۰۰ قمری	۵۵۰ تا ۴۵۰ قمری	۵۵۰ تا ۶۱۶ قمری	۶۰۰ تا ۱۲۰۰ قمری	۱۲۰۰ تا ۱۳۰۰ قمری	از سال ۱۳۰۰ قمری به بعد

نکته رابطه بین «سال» و «قرن» این‌طوری است که یک عدد به صدگان سال اضافه می‌کنیم تا قرن به دست بیاید؛ مثلاً سال ۵۰، صدگان ندارد یعنی صدگانش صفر است. یک واحد به صفر اضافه می‌کنیم، می‌شود قرن اول؛ همین‌طور سال ۱۵۰ می‌شود قرن دوم، سال ۲۵۰ می‌شود قرن سوم و تا آخر.

پاسخ تشریحی «دوره بیداری» بعد از «سبک بازگشت ادبی» است؛ یعنی دوره بیداری مربوط به دوره بعد از انقلاب مشروطیت (سال ۱۳۲۴ قمری) است؛ در حالی که سبک بازگشت ادبی در سده سیزدهم یعنی سال‌های حدود ۱۲۰۰ تا ۱۳۰۰ قمری رونق داشته است.

در ۲ باید بگوییم: سبک بازگشت، حدّ واسط سبک هندی و دوره بیداری است؛ یعنی به ترتیب:

سبک هندی ← سبک بازگشت ← دوره بیداری

تست و پاسخ ۲۲

کدام گزینه از عوامل مؤثر در ایجاد نهضت «بازگشت ادبی» به حساب نمی‌آید؟

- (۱) توجه به ادبیات در دربار قاجاریه و رونق بازار شعر و شاعری و مدح شاهان
- (۲) تضعیف جامعه بر اثر شکست ایران از روسیه تزاری
- (۳) تاراج کتابخانه اصفهان که موجب شد تعدادی از کتاب‌های کتابخانه سلطنتی در اختیار مردم قرار بگیرد و ارتباط مجدد اهل ذوق با ادب کهن برقرار شود.
- (۴) سفرهای شاهان قاجار به فرنگ که موجب آشنایی آنان با تحولات جهانی شد.

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۱)

پاسخ: گزینه ۴

مشاوره در درس اول، سه مورد مهم آمده که مربوط به تحولات ادبی یا اجتماعی است؛ این سه مورد را باید از همدیگر تشخیص بدهید:

- ۱) عوامل مؤثر در ایجاد نهضت بازگشت ادبی
- ۲) عواملی که به صدور فرمان مشروطیت انجامید.
- ۳) عوامل مؤثر در بیداری جامعه

خودت حل کنی بهتره «بازگشت ادبی» یعنی برگشت شیوه شاعری به گذشته‌های دور. به نظرتون کدام گزینه، نتیجه‌ش نمی‌تونه برگشت به گذشته باشه؟

تکنیک برای این که عوامل مؤثر در ایجاد بازگشت ادبی را به خاطر بسپارید، کافی است سرواژه «ت . ت . ت» را به یاد داشته باشید:

- ۱) ت ← تاراج کتابخانه اصفهان
- ۲) ت ← توجه به ادبیات در دربار قاجاریه
- ۳) ت ← تضعیف جامعه بر اثر شکست ایران از روسیه تزاری

پاسخ تشریحی به غیر از مورد ۲، سایر عوامل همگی در ایجاد نهضت بازگشت ادبی مؤثر بودند. منظور از «بازگشت ادبی»، تقلید از شاعران سبک‌های خراسانی و عراقی است که برای رها کردن شعر فارسی از تباهی و انحطاط دوره صفوی و دوره‌های بعد از آن صورت گرفت. عوامل مؤثر در ایجاد این نهضت، سه تا است که در ۱ تا ۳ به آن‌ها اشاره شده است.

تست و پاسخ ۳۳

در کدام گزینه، واژه «آزادی» در مفهومی مرتبط با «ادبیات بیداری» آمده است؟

- ۱) در صُفّۀ دل از پی آزادی جهان هر ساعتی بساط قناعت بگسّترم
- ۲) چو آزادی ز بند موی او دارد دلم او را همیشه در خم زلفش گرفتار آرزو دارم
- ۳) خود تو می‌دانی نخستین کس منم کاین خلق را سوی آزادی شُدستم رهنما و راهبر
- ۴) مکن دشوار از تن‌پروری آزادی جان را چه محکم می‌کنی چون ابلهان دیوار زندان را؟

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۳)

پاسخ: گزینه ۳

مشاوره در «دوره بیداری» واژه‌های جدیدی وارد شعر می‌شود و بعضی از واژه‌های قدیمی، رنگ و بوی سیاست و اجتماع به خود می‌گیرد؛ مثلاً در ادبیات قدیم ما، منظور از «آزادی»، رهایی یا ترک علایق و ... بوده، اما در دوره بیداری و ادبیات مشروطه، منظور از «آزادی»، امکان عملی کردن خواسته‌ها به صورت فردی یا جمعی و همچنین حق اقدام و انتخاب بدون دخالت دیگران است که مترادف با مفهوم دموکراسی غربی است.

خودت حل کنی بهتره باید ببینید که کدام بیت با «مفاهیم اجتماعی» مرتبط است.

درس نامه «ادبیات بیداری» با مفاهیمی نو مثل آزادی، وطن، قانون‌خواهی و مبارزه با استبداد و استعمار شکل گرفت و سپس به بحث از حقوق اجتماعی، برانگیختن احساسات ملی و میهنی، توجه به فراگیری علوم جدید، پیکار با بیگانه و بیگانه‌خواهی، انتقاد از نابسامانی‌ها، نفی عقاید خرافی در جامعه و سخن از حقوق زنان پرداخت.

پاسخ تشریحی در ۱ منظور از «آزادی»، وارستگی و ترک علایق است. در ۲ «آزادی» در معنی رهایی و خلاصی و در ۴ در معنی اسیر یا گرفتار نبودن است؛ اما در ۳ «آزادی» مفهوم سیاسی و اجتماعی پیدا کرده، در معنای حق اقدام و انتخاب بدون دخالت دیگران است.

تست و پاسخ ۲۴

همه گزینه‌های زیر، به استثنای به درستی «محمدتقی بهار» (ملک الشعرا) را معرفی می‌کنند.

- (۱) او در سبک خراسانی و با زبان حماسی شعر می‌سرود.
- (۲) از آثار او می‌توان به کتاب «تاریخ بیداری ایرانیان» اشاره کرد.
- (۳) بیت «من نگویم که مرا از قفس آزاد کنید / قفسم برده به باغی و دلم شاد کنید» از سروده‌های اوست.
- (۴) علاوه بر تحقیق و تدریس در دانشگاه، در حوزه سیاست و روزنامه‌نویسی نیز فعالیت داشت.

پاسخ: گزینه ۲

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۱)

مشاوره یکی از سؤالات رایج در کنکور، پرسیدن از ویژگی‌های ادبی و نیز آثار و فعالیت‌های شاعران و نویسندگان دوره بیداری است. این موارد را که در صفحات ۱۶ تا ۲۱ کتاب دوازدهم آمده، خوب بخوانید و به خاطر بسپارید.

درس‌نامه ●● محمدتقی بهار (ملک الشعرا) از ادبا و سیاستمداران برجسته ادبیات مشروطه بود. او در زبان و ادبیات کهن فارسی استاد بود و علاوه بر آن از مسائل روز جامعه اطلاع کافی داشت و شناخت و توانمندی‌اش را در خدمت آزادی و وطن‌خواهی درآورد. شعر او در سبک خراسانی و با زبانی حماسی است. او استاد دانشگاه و روزنامه‌نویس هم بود و دو مجله «دانشکده» و «نوبهار» را منتشر می‌کرد. از آثار مهم او می‌توان به کتاب‌های «تاریخ مختصر احزاب سیاسی ایران»، «سبک‌شناسی»، «تاریخ تطور نظم فارسی» و «دیوان اشعار» اشاره کرد. بیت «من نگویم که مرا از قفس آزاد کنید / قفسم برده به باغی و دلم شاد کنید» سرآغاز یکی از سروده‌های اوست.

پاسخ تشریحی کتاب «تاریخ بیداری ایرانیان» اثر ناظم الاسلام کرمانی است؛ نه ملک الشعرا بهار. نام دو کتاب از بهار با کلمه «تاریخ» شروع می‌شود: تاریخ مختصر احزاب سیاسی ایران و تاریخ تطور نظم فارسی.

دام تستی دوتا از کتاب‌های ملک الشعرا بهار اسمشان با کلمه «تاریخ» شروع می‌شود. با دیدن کلمه «تاریخ»، حکم به درستی گزینه ندهید و به عنوان کامل اثر توجه کنید.

تست و پاسخ ۲۵

نام مدیر یا سردبیر چند نشریه در برابر آن، نادرست ذکر شده است؟

- (روزنامه مجلس: فرخی یزدی)، (مجله نوبهار: میرزا یوسف‌خان اعتصامی آشتیانی)، (روزنامه نسیم شمال: سید اشرف‌الدین گیلانی)، (مجله دانشکده: ملک الشعرا بهار)، (روزنامه صوراسرافیل: میرزا حسن‌خان بدیع)، (مجله بهار: ملک الشعرا بهار)، (روزنامه سروش: دهخدا)
- (۱) سه (۲) دو (۳) چهار (۴) یک

پاسخ: گزینه ۳

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۱)

مشاوره در دوره بیداری، انتشار روزنامه و مجله رونق گرفت. لازم است که نام ناشران و مدیران نشریه‌های این دوره را به‌خاطر بسپارید. علاوه بر آن، در سؤالاتی که تعداد را از شما می‌خواهند به عدد مقابل گزینه دقت کنید؛ چون گاهی مثل همین سؤال، عدد با شماره گزینه، یکی نیست.

تکنیک میان نام نشریه و مدیر یا سردبیر آن، رابطه‌ای پیدا کنید تا راحت‌تر به حافظه‌تان سپرده شود؛ مثلاً «نوبهار» مال بهار است. «نسیم شمال» مربوط به شمال است؛ پس سید اشرف‌الدین گیلانی مدیر آن است. بهار استاد دانشگاه بود؛ بنابراین مجله «دانشکده» متعلق به اوست. «صوراسرافیل» را هم طبیعی است که میرزا جهانگیرخان صوراسرافیل چاپ کند.

پاسخ تشریحی سردبیر روزنامه «مجلس»، ادیب‌الممالک فراهانی است؛ مجله «نوبهار» را ملک الشعرا بهار منتشر می‌کرد و مجله «بهار» را میرزا یوسف‌خان اعتصامی آشتیانی؛ روزنامه «صوراسرافیل» هم با مدیریت میرزا جهانگیرخان صوراسرافیل انتشار می‌یافت.

دام تستی «نوبهار» متعلق به ملک الشعرای بهار است و «بهار» متعلق به میرزا یوسف خان اعتصامی آشتیانی. در ضمن فزخی یزدی نماینده مجلس بود؛ اما سردبیری «روزنامه مجلس» با ادیب الممالک فراهانی بود. این‌ها را با هم قاطی نکنید!

تست و پاسخ ۲۶

از دیدگاه تاریخ ادبیات در معرفی «قائم‌مقام فراهانی» چند خطا در متن زیر دیده می‌شود؟
 «از نویسندگان و سیاستمداران بزرگ بود. وی با تغییر سبک نگارش، تکلف را در نثر از بین برد و مسائل روز را با کاربرد زبان و اصطلاحات رایج و آمیخته به شعر و ضرب‌المثل، به سبک بوستان سعدی نوشت و موجب اقبال عامه به نثر گردید. عبارات کوتاه او نیز گاه موزون و مسجع‌اند. قائم‌مقام احیاکننده نثر فارسی است و کتاب امثال و حکم، مهم‌ترین اثر اوست.»

یک (۱) دو (۲) سه (۳) چهار (۴)

پاسخ: گزینه ۲

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۱)

مشاوره یک شکل از سؤالات متداول کنکور، سؤالات شمارشی است. در پاسخ‌گویی به این شکل از سؤالات، علاوه بر دانش ادبی، دقت زیادی نیز باید داشته باشید تا در شمارش دچار خطا نشوید!

تکنیک موقع خواندن متن، زیر موارد غلط خط بکشید و در پایان، تعداد خط‌ها را بشمارید.

پاسخ تشریحی وقتی صحبت از نثرنویسی است باید کتاب معرفی شده هم به نثر باشد. «بوستان»، کتاب ارجمند سعدی، نظم و در قالب مثنوی است و به جای آن در متن باید «گلستان» نوشته می‌شد. ایراد دیگر، کتاب «امثال و حکم» است که اثر علی‌اکبر دهخدا، پژوهشگر بزرگ و نویسنده «لغت‌نامه» است. کتاب مشهور قائم‌مقام «مُنشآت» نام دارد.

دام تستی اسم‌های دو کتاب مشهور سعدی، یعنی «گلستان» و «بوستان» در کتاب‌های درسی، به دفعات تکرار شده است. بدانید که گلستان، نثر آمیخته به نظم است و بوستان منظوم است. به تفاوت این دو کتاب توجه کنید.

تست و پاسخ ۲۷

تمام موارد زیر، به جز درباره سبک شعر بیداری درست است.

- (۱) شاعرانی که به زبان مردم کوچه و بازار شعر می‌گفتند، به قالب‌هایی مثل مستزاد و چهارپاره و نیز سرودن ترانه و تصنیف رغبت بیشتری داشتند.
- (۲) تعداد زیادی از واژه‌های نو و فرنگی از زبان‌های انگلیسی، روسی، فرانسوی و ترکی وارد شعر شد.
- (۳) مسائل اخلاقی، عارفانه‌سرایی و غزل‌گویی که با ساخت فرهنگ و جامعه ما هماهنگ بود، رونق بیشتری پیدا کرد.
- (۴) شاعران این دوره، تخیلات سراینده‌گان پیشین را در نظر داشتند و گاه با تأثیرپذیری از اوضاع اجتماع، نوآوری‌هایی در عرصه تخیل پدید آوردند.

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۴)

پاسخ: گزینه ۳

مشاوره در هر دوره از تاریخ ادبیات فارسی، سبک‌شناسی آثار از سه جنبه «زبانی»، «ادبی» و «فکری» مورد بررسی قرار می‌گیرد. خوب است که شما بر این نظم و نثر هر دوره، جدول‌هایی بکشید و سه ویژگی گفته‌شده را به تفکیک در آن‌ها بنویسید. تکرار این موارد موجب می‌شود که آن‌ها ملکه ذهنتان شوند و در تشخیصشان دچار اشتباه نشوید.

خودت حل کنی بهتره به نظرتون در دوره بیداری که موضوعات سیاسی و اجتماعی، فکر غالب اشعار و نوشته‌هاست، جایی برای کدوم مورد باقی نمی‌مونه؟!

پاسخ تشریحی در دوره بیداری مضامین کلی و ذهنی، مسائل اخلاقی، عارفانه‌سرایی و غزل‌گویی که با ساخت فرهنگ و جامعه گذشته ما هماهنگ بود، تا حد زیادی کارایی خود را از دست داد و مضامین سیاسی، اجتماعی و وطنی رونق پیدا کرد.

نکته سعی کنید ویژگی‌های «زبانی»، «ادبی» و «فکری» هر دوره از تاریخ ادبیات را با توجه به فضای سیاسی و اجتماعی حاکم بر جامعه، به تفکیک به خاطر بسپارید، چون در برخی سؤالات، تعیین کردن نوع ویژگی (زبانی، ادبی و فکری) مورد نظر طراح قرار می‌گیرد.

تست و پاسخ ۲۸

تمام موارد زیر را می‌توان از ویژگی‌های فکری نثر دوره بیداری به حساب آورد؛ به جز:

- (۱) طنز سیاسی - اجتماعی رونق پیدا می‌کند.
- (۲) راوی سوم شخص در بعضی داستان‌ها حضور پیدا می‌کند.
- (۳) تنفر از خرافات در نثر این دوره، به‌ویژه نثر داستانی آن دیده می‌شود.
- (۴) حقوق مدنی زنان مورد توجه نویسندگان قرار می‌گیرد.

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۴)

پاسخ: گزینه ۲

مشاوره در بررسی ویژگی‌های سبکی هر دوره، لازم است سه ویژگی «زبانی»، «ادبی» و «فکری» را به تفکیک مد نظر داشته باشید.

خودت حل کنی بهتره بین کدوم مورد، ربطی به ویژگی فکری نداره و بیشتر از جنبه تکنیکی یا ادبی مورد توجهه!

درس نامه در بررسی سبک هر دوره، باید ویژگی‌های «زبانی»، «ادبی» و «فکری» آن دوره را مورد بررسی قرار دهیم. در ادامه، این سه ویژگی را در نثر دوره بیداری نشان می‌دهیم.

الف) ویژگی‌های زبانی:

- (۱) کاهش واژه‌ها و ترکیب‌های عربی ناآشنا و ورود لغات انگلیسی، ترکی و فرانسوی
- (۲) کاهش استفاده از عبارت‌های وصفی دور و دراز و لفظ‌پردازی‌های بیجا
- (۳) ساده و قابل فهم شدن نثر و هماهنگی جمله‌ها با طبیعت زبان

ب) ویژگی‌های ادبی:

- (۱) کنارگذاشتن قید و بندهای نثر مصنوع و فنی و گزارشی و ساده شدن نثر فارسی
- (۲) جاداشدن صنایع ادبی از نثر و ظاهرشدن نثر در بیان خواست و آمال مردم
- (۳) حضور راوی سوم شخص در بعضی صحنه‌های داستان‌ها
- (۴) نوشتن مطابق ذوق عامه مردم و عدم تطابق کامل با اصول ادبیات داستانی جدید

پ) ویژگی‌های فکری:

- (۱) استفاده از درون‌مایه‌هایی چون نوگرایی، تجدّدخواهی و آزادی‌طلبی
- (۲) رواج طنز سیاسی - اجتماعی
- (۳) دشمنی با استعمار و استبداد
- (۴) تنفر از خرافات
- (۵) توجه به حقوق مدنی زنان در کنار تعلیم و تربیت نوین و همگانی

پاسخ تشریحی وقتی صحبت از ویژگی‌های فکری می‌شود باید به نگرش و دیدگاه نویسنده نسبت به موضوع و نیز آموزه‌های فکری و فلسفی مطرح‌شده در خلال متن توجه کرد.

ورود موضوعات سیاسی و اجتماعی به نثر - خواه به‌صورت طنز یا جدی - مربوط به آموزه‌های فکری است ← رد ۱

تنفر از خرافات مربوط به نگرش و دیدگاه نویسنده است ← رد ۲

توجه به حقوق زنان مربوط به دیدگاه نویسنده و هم‌چنین آموزه‌های فلسفی است ← رد ۳

حضور راوی سوم شخص در داستان، مربوط به نگرش و دیدگاه نویسنده و با آموزه‌های فکری و فلسفی متن نیست ← تأیید ۴

تست و پاسخ ۲۹

آرایه‌های «تلمیح، مراعات نظیر، لَف و نشر، تضاد و پارادوکس» به ترتیب در کدام ابیات دیده می‌شود؟

الف) خلقی به یکدگر کفِ افسوس می‌زنند خون از نشاط در رگِ منصور در سماع
 ب) هیچ جا بهر وطن غیر از دیار عشق نیست خانه در آن ملک از سیلاب آبادان شود
 ج) صائب اظهار غم و شادی خود بی‌ظرفی است ورنه ما نیز بهاری و خزان‌ی داریم
 د) جگرشکاف محیط است چون عصای کلیم ز آه تیر خدنگی که در کمان داریم
 ه) کام جان راست به بازار غمت صد تلخی که به یک عشوه شیرین نخردی از ما

۱) د - ه - الف - ج - ب ۲) الف - د - ج - ب - ه ۳) د - الف - ج - ه - ب ۴) الف - ه - ج - د - ب

پاسخ: گزینه ۳

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس‌های ۳ و ۶)

پاسخ تشریحی: از میان آرایه‌ها ابتدا تلمیح را انتخاب می‌کنیم. با توجه به گزینه‌ها، دو بیت «الف» و «د» را باید بررسی کنیم. بیت «الف» به ماجرای به دار کشیدن «منصور حلاج» و بیت «د» به ماجرای شکافتن رود نیل با عصای کلیم (حضرت موسی (ع)) اشاره دارد؛ بنابراین تلمیح هیچ گزینه‌ای را حذف نمی‌کند. حالا سراغ پارادوکس می‌رویم. ابیات پیشنهادی گزینه‌ها، دو بیت «ب» و «ه» هستند. در بیت «ب» آبادان شدن خانه با سیلاب، پارادوکس است؛ ولی بیت «ه» پارادوکس ندارد؛ در نتیجه ۲ حذف می‌شود. سومین آرایه انتخابی ما می‌تواند لَف و نشر باشد. بیت‌های پیشنهادی در سه گزینه باقی‌مانده، «الف» و «ج» هستند. در بیت «ج»، «غم» با «خزان» و «شادی» با «بهار» مرتبط است و این بیت، لَف و نشر مشوش (نامرتب) دارد؛ اما بیت «الف» لَف و نشر ندارد و ۱ نیز حذف می‌شود. مراعات نظیر آرایه مناسبی برای بررسی نیست، چون کم‌تر بیتی هست که فاقد این آرایه باشد؛ پس سراغ آخرین آرایه باقی‌مانده یعنی تضاد می‌رویم. در ۳ و ۴ ابیات «ه» و «د» برای تضاد باید جست‌وجو شوند. در بیت «ه» دو کلمه «تلخی» و «شیرین» متضادند؛ ولی در بیت «د» کلمات متضاد دیده نمی‌شود و ۴ نیز حذف می‌شود و به جواب می‌رسیم.

نکته: در بررسی آرایه تضاد، ممکن است نوع دستوری دو کلمه، یکسان نباشد؛ مثلاً در بیت «ه»، «تلخی» اسم است و «شیرین» که صفت است، ایجاد تضاد کرده است.

تکنیک: این گونه از سؤالات به سؤالات الفبایی مشهورند. برای پاسخ‌گویی به چنین سؤالاتی، آرایه‌ها را تک‌تک انتخاب و با توجه به ابیات پیشنهادی گزینه‌ها برای هر آرایه، ردّ گزینه می‌کنیم تا به جواب برسیم. در روش ردّ گزینه، آرایه‌ها را به سه گروه تقسیم می‌کنیم و مطابق دستورالعمل زیر عمل می‌کنیم:

شماره گروه	نام آرایه‌ها	دستورالعمل
۱	تشبیه - تشخیص - جناس تام - تلمیح - تضاد - تناقض - حس آمیزی - حسن تعلیل - اسلوب معادله	این آرایه‌ها معمولاً ساده‌تر هستند و بهتر است بررسی سؤال را با آن‌ها شروع کنیم.
۲	مجاز - کنایه - مراعات نظیر - ایهام - ایهام تناسب	آرایه‌هایی که حتی‌المقدور در ابتدا سراغشان نمی‌رویم.
۳	بقیه آرایه‌ها	آرایه‌های بینابین که با آن‌ها ۵۰ - ۵۰ رفتار می‌کنیم.

البته ممکن است ما به دلایلی، آرایه‌های گروه ۳ و حتی ۲ را به گروه ۱ اولویت بدهیم؛ مثل همین سؤال که در آن، «لَف و نشر» را پیش از تضاد بررسی کرده‌ایم.

تست و پاسخ ۳۰

در کدام بیت، هر سه آرایه «مراعات نظیر، مجاز و تشبیه» به کار رفته است؟

- (۱) سخن‌های بدش تعلیم دادند به زر وعده، به آهن بیم دادند
- (۲) صحبت ابلهان چو دیگ تهی است از درون خالی، از برون سیاهی است
- (۳) می‌شود صائب ز سوز سینه‌ام عالم‌فروز گر چراغ کشته‌ای آرد کسی بر خاک من
- (۴) بوستان خانه عیش است و چمن کوی نشاط تا مهیا نشود عیش مهتا نرویم (مهتا: گوارا)

پاسخ: گزینه ۴

(علوم و فنون ادبی یازدهم - درس‌های ۳ و ۴ / علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۳)

تکنیک اگر بخواهید هر سه آرایه را در تک‌تک ابیات بررسی کنید، زمان زیادی را هدر خواهید داد. با توجه به جدولی که در پاسخ سؤال قبل آوردیم، آرایه «تشبیه» را انتخاب می‌کنیم و با این کار، ۱ و ۳ را حذف می‌کنیم؛ سپس با «مجاز» به جواب می‌رسیم.

پاسخ تشریحی در بیت چهارم، میان «بوستان و چمن» و از سویی دیگر، میان «نشاط و عیش» مراعات نظیر وجود دارد. «چمن» مجاز از باغ و چمنزار است و دو تشبیه نیز در این بیت، دیده می‌شود؛ اولی تشبیه «بوستان» به «خانه عیش» و دومی تشبیه «چمن» به «کوی نشاط». بررسی سایر گزینه‌ها:

در ۱، میان «زر و آهن» مراعات نظیر هست و همچنین «زر» مجاز از ثروت و «آهن» مجاز از شمشیر است؛ ولی در این بیت، تشبیه وجود ندارد. در ۲ میان «تهی و خالی» مراعات نظیر دیده می‌شود و «صحبت ابلهان» به «دیگ تهی» مانند شده؛ اما در این بیت، مجاز به کار نرفته است. در ۳ میان «گشته و خاک (= مزار)» می‌توان تناسبی در نظر گرفت و علاوه بر آن «سینه» مجاز از «قلب» و «خاک» مجاز از مزار است؛ ولی این بیت، تشبیه ندارد.

تست و پاسخ ۳۱

در کدام گزینه، نوع «لف و نشر» به کار رفته در بیت، «متفاوت» با سایر ابیات است؟

- (۱) معنی آب زندگی و روضه ارم جز طرف جویبار و می خوشگوار چیست؟
- (۲) نیک و بد را زو به گاه خیر و شر نوبت پاداش و بادآفره باد
- (۳) آب و آتش دارم از هجران او در چشم و دل از دل چون بادم از دوران گردون خاکسار
- (۴) مستانه کاش در حرم و دیر بگذری تا قبله‌گاه مؤمن و ترسا کنم تو را

پاسخ: گزینه ۱

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۴)

خوبت حل کنی بهتره به ترتیب لف‌ها با نشرها توجه کن. توی یکی از بیت‌ها، ترتیب برعکس شده.

درس‌نامه اگر به جای دو جمله A, A' است و B, B' است، بگوییم « A و B » ، « A' و B' » هستند یا « A و B » ، « B' و A' » هستند، نمونه ۱»
نمونه ۲»

لف و نشر شکل می‌گیرد. نمونه ۱» را لف و نشر مرتب و نمونه ۲» را لف و نشر نامرتب یا مشوش می‌گویند. لازم به توضیح است که A لف ۱، B لف ۲، A' نشر ۱ و B' نشر ۲ است.

تکنیک برای تشخیص مرتب یا مشوش بودن لف و نشر باید ابتدا لف‌ها و نشرها را تشخیص بدهید و سپس کلمات مرتبط با آن‌ها را پیدا کنید. اگر لف ۱ با نشر ۱، لف ۲ با نشر ۲ و ... در ارتباط باشد، لف و نشر مرتب است و در غیر این صورت مشوش.

پاسخ تشریحی ۱) شاعر، آب زندگی (آب حیات) را می خوشگوار و روضه (باغ) اِزم را طَرْف (= کنار) جویبار می پندارد. با دقت در بیت ملاحظه می کنید که لَف ۱ (آب زندگی) با نشر ۲ (می خوشگوار) مرتبط است و لَف ۲ (روضه ارم) با نشر ۱ (طرف جویبار)؛ بنابراین، نوع این لَف و نشر مشوَش است. در ۲ لَف ۱ (نیک) با دو نشر ۱ (خیر، پاداش) و لَف ۲ (بد)، با دو نشر ۲ (شر، بادافراه: مجازات) مرتبط است. در ۳ لَف ۱ (آب) با نشر ۱ (چشم) و لَف ۲ (آتش) با نشر ۲ (دل) ارتباط دارد. [در این جا پاسخ ۱ قطعی است، چون ۲ و ۳ مرتب و با ۱ متفاوت بودند. فقط برای تأکید، گزینه باقی مانده را نیز بررسی می کنیم.] در ۴ لَف ۱ (حَرم) با نشر ۱ (مؤمن) و لَف ۲ (دیر: کلیسا) با نشر ۲ (ترسا: مسیحی) در ارتباط است. همان طور که می بینید در ۲ تا ۴ لَف و نشر از نوع مرتب است.

تست و پاسخ ۳۳

در همه ابیات زیر، به استثنای گزینه، تلمیح به آیه ای از قرآن به چشم می خورد.

۱) در کفن خویشتن، رقص کنان مردگان	۱) نفخه صور است یا، عیسی ثانی است آن
۲) آسمان گو مفروش این عظمت کاندلر عشق	۲) خرمن مه به جوی، خوشه پروین به دو جو
۳) گر بنده می نوازی و گر بنده می کشی	۳) زجر و نواخت هر چه کنی رای، رای توست
۴) آن بار که گردون نکشد، یار سبکروح	۴) گر بر دل عشاق نهد بار نباشد

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۳)

پاسخ: گزینه ۲

مشاوره پاسخ گویی به سؤالات تلمیح، کار دشواری نیست. فقط باید تعدادی ماجرأ و حکایت یا آیه و حدیث را شنیده باشید. پیشنهاد می کنم که به جدول مربوط به تلمیحات در یکی از کتاب های کنکوری مراجعه کنید و یکی دوبار، این موضوعات را بخوانید تا برای همیشه، آن ها را در خاطر داشته باشید. در تمام کتاب های علوم و فنون کنکوری خیلی سبز (جامع، هفت خان آرایه، جمع بندی و جیبی) این جدول را می توانید پیدا کنید.

پاسخ تشریحی ۱) دو تلمیح قرآنی به چشم می خورد؛ یکی، دمیده شدن در صور (شیبور) در روز قیامت و دیگری، دم مسیحایی حضرت عیسی (ع) که مردگان را زنده می کند. در ۲ اشاره به آیه «تَعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَ تُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ» (هر که را بخواهی، عزیز می گردانی و هر که را اراده کنی، خوار می گردانی) وجود دارد و در ۴ به آیه امانت «إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ الْجِبَالِ ...» که در آن، سخن از سنگینی بار امانت الهی است، اشاره شده است. ۲ فاقد تلمیح است.

نکته تلمیح به آیه و حدیث را با جملات و ضربالمثل های عربی اشتباه نگیرید و به مواردی که در کتاب درسی آمده، توجه بیشتری داشته باشید.

دام تستی قید «آیه ای از قرآن» در صورت سؤال، ممکن است ذهن شما را درگیر این موضوع کند که حتماً باید آیه ای از قرآن را در حافظه داشته باشید؛ در حالی که ۲ اصلاً تلمیح - خواه قرآنی یا جز آن - ندارد.

تست و پاسخ ۳۳

همه آرایه های «مراعات نظیر، لَف و نشر، تضاد و استعاره»، در کدام یک از ابیات زیر مشهود است؟

۱) غمزه و ابروی چون تیر و کمان آفت ماست	۱) لیک ترکش نکنم گر همه قربان کردم
۲) با تابش زلف و رخت ای ماه دل افروز	۲) از شام تو قدر آمد و از صبح تو نوروز
۳) تشنه دیدار را کوثر نسازد دل خنک	۳) بلبلان را برنیارد از خمار گل، گلاب
۴) نقش شیرین کوهکن را ساخت از دعوی خموش	۴) لاف، بیکار است هر جا کار گویا می شود

(علوم و فنون ادبی یازدهم - درس ۹ / علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس های ۳ و ۶)

پاسخ: گزینه ۲

تکنیک یکی از آرایه‌ها را انتخاب کنید و با بررسی آن در چهار گزینه، ردّ گزینه کنید؛ سپس سراغ آرایه بعدی بروید. حتماً در انتخاب آرایه‌ها به جدول مندرج در پاسخ سؤال ۲۹ توجه داشته باشید تا راحت‌تر به جواب برسید.

پاسخ تشریحی در بیت دوم، میان «زلف و رخ» مراعات نظیر دیده می‌شود. «زلف» با «شام» (شب) به‌خاطر تیرگی و «رخ» با «صبح» به‌خاطر روشنی مرتبط است و لَف و نشر مرتّب ساخته است. میان «شام» در معنی شب و «صبح» تضاد وجود دارد و «ماه» استعاره مصرّحه از محبوب است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

در ۱ میان «غمزه با ابرو» و هم‌چنین «تیر با کمان» مراعات نظیر هست. ارتباط میان «غمزه» (عشوه) با «تیر» (غمزه مانند تیر بر قلب عاشق می‌نشیند) و «ابرو» با «کمان» (به‌خاطر شکلشان) لَف و نشر مرتّب پدید آورده است؛ اما این بیت تضاد و استعاره ندارد. در ۳ میان «بلبل و گل» از سویی و «گل و گلاب» از سوی دیگر مراعات نظیر وجود دارد و «تشنه دیدار» اضافه استعاره است؛ ولی آرایه‌های لَف و نشر و تضاد در آن نیست. در ۴ میان شیرین و کوهکن (فرهاد) مراعات نظیر هست. «خמוש» و «گویا» متضادند؛ اما لَف و نشر و استعاره در بیت چهارم دیده نمی‌شود.

تست و پاسخ ۳۴

چنان‌چه بخواهیم ابیات زیر را به ترتیب داشتن یکی از آرایه‌های «تناقض، مراعات نظیر، تلمیح، تضاد، تضمین و لَف و نشر» تنظیم کنیم، کدام گزینه درست است؟

الف) آن جان جهانی که جهان در طلب اوست	از دیده ادراک نهان است و نهان نیست
ب) صاحب دل و عصا چون خضر و چون کلیم	گنج روان زیر دلق، مار نهان در عصا
ج) چو فرهاد از جهان بیرون به تلخی می‌رود سعدی	ولیکن شور شیرینش بماند تا جهان باشد
د) رنج عشقت راحت هر دردمندی	زخم تیغت مرهم هر دل‌فگاری
ه) جواب آن غزل است این‌که گفت عرفی ما	هزار شمع بکشتند و انجمن باقی است
و) به لباس مرغ و ماهی روم ار به کوه و دریا	تو درآوری به دایم، تو درافکنی به شستم
- ۱) د - ب - ج - الف - ه - و
۲) الف - و - ه - د - ج - ب
۳) الف - ب - د - ج - ه - و
۴) د - ه - ج - و - الف - ب

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس‌های ۳ و ۶)

پاسخ: گزینه ۱

پاسخ تشریحی اگر بررسی آرایه‌ها را با «تناقض» شروع کنیم، هیچ گزینه‌ای حذف نمی‌شود، زیرا مطابق گزینه‌ها، در بیت «الف»، «نهان است و نهان نیست» و در بیت «د»، «راحت بودن رنج» و نیز «مرهم بودن زخم» تناقض دارد. نگاهی به آخرین آرایه، یعنی «لَف و نشر» می‌کنیم. ابیات «ب» و «و» هر دو لَف و نشر دارند (در بیت «ب»: «دلق با خضر» و «عصا با کلیم (حضرت موسی ع)» مرتبط است و در بیت «و»: «مرغ با کوه و دام» و «ماهی با دریا و شست (قلاب ماهی‌گیری)»؛ بنابراین باز هم گزینه‌ای حذف نمی‌شود؛ پس معلوم است گزینه‌های سؤال، طوری چیده شده‌اند که راحت به جواب نرسیم. سراغ «تلمیح» می‌رویم. از میان ابیات پیشنهادی برای تلمیح، بیت «د» و هم‌چنین «ه» اشاره به موضوعی ندارند و ۲ و ۳ حذف می‌شوند. حالا سراغ «تضمین» می‌رویم. در بیت «ه» مصراع دوم، از عرفی شیرازی است؛ اما بیت «الف» تضمین ندارد و ۴ نیز حذف می‌شود. اکنون برای اطمینان، آرایه‌های باقی‌مانده ۱ را بررسی می‌کنیم: در بیت «ب»، «دلق» که جامه درویشی است با «عصا» و نیز «خضر» با «کلیم» که اسم دو پیغمبر است، مراعات نظیر دارند. در بیت «ج» تلمیح به داستان عاشقانه فرهاد و شیرین دیده می‌شود و در نهایت در بیت «الف»، «است» و «نیست» تضاد دارند.

تکنیک اگر بخواهید هر ۶ آرایه را در تک تک ابیات بررسی کنید، زمان زیادی هدر می‌رود. با توجه به جدول سؤال ۲۹ و با توجه به ابیات پیشنهادی گزینه‌ها برای هر آرایه، ردّ گزینه کنید تا به جواب برسید.

تست و پاسخ ۳۵

بعضی از آرایه‌های برابر کدام گزینه غلط است؟

(۱) تمام عمر به سر بردم آرمیدن را	چو کرم پیلله قفس بافتم پیریدن را (متناقض‌نما، تشبیه)
(۲) بخت پیروز که با ما به خصومت می‌بود	بامداد از در من صلح‌کنان بازآمد (تشخیص، تضاد)
(۳) چنین غزال که وصفش همی رود سعدی	گمان مبر که به تنها شکار ما باشد (استعاره، تلمیح)
(۴) شهری اگر به قصد من جمع شوند و متّفق	با همه تیغ برکشم وز تو سپر بیفکنم (مجاز، تضاد)

پاسخ: گزینه ۳ (علوم و فنون ادبی یازدهم - درس‌های ۳، ۶ و ۹ / علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس‌های ۳ و ۶)

تکنیک در گام اول، از هر گزینه، آرایه ساده‌تر را انتخاب کنید و پیش بروید. در اغلب موارد به جواب صحیح می‌رسید. در همین سؤال اگر براساس جدولی که در پاسخ سؤال ۲۹ دیدیم، آرایه‌های ساده را انتخاب کنیم، در همان گام اول با «تلمیح» به جواب می‌رسیم.

پاسخ تشریحی در بیت سوم، «غزال» استعاره مصرّحه از محبوب زیباروست؛ اما در آن، تلمیح وجود ندارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

در [۱] «قفس یافتن به منظور پیریدن» تصویری پارادوکسی است و تشبیه «من به کرم پیلله» نیز واضح است ← ردّ [۱]. در [۲] «خصومت داشتن و صلح کردن بخت» ایجاد تشخیص می‌کند و «خصومت و صلح» تضاد دارند ← ردّ [۲]. در [۴] «شهر» مجاز از مردم شهر است و «تیغ برکشیدن» به معنای جنگیدن، متضادّ «سپرافکندن» به معنای تسلیم‌شدن است ← ردّ [۴].

نکته همیشه به سؤالاتی که از شما «غلط» یا «نادرست» را خواسته یا فعل آن «منفی» است، توجه کنید تا با یک بی‌دقتی، امتیاز سؤالی را که بلد هستید، از دست ندهید.

تست و پاسخ ۳۶

کدام آرایه‌ها در بیت «بیاض غمزۀ روز و سواد طرّۀ شب / ز روی و موی نمود آن نگار شیرین لب» وجود ندارد؟

(۱) تشبیه - تضاد	(۲) تشخیص - استعاره مصرّحه
(۳) لَفّ و نشر - واج‌آرایی	(۴) متناقض‌نما - تلمیح

پاسخ: گزینه ۴ (علوم و فنون ادبی دهم - درس ۳ / علوم و فنون ادبی یازدهم - درس‌های ۳ و ۹ / علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس‌های ۳ و ۶)

تکنیک کافی است از هر گزینه، یک آرایه را در بیت بیابید تا بتوانید آن گزینه را رد کنید.

پاسخ تشریحی «روی نگار» به «بیاض (سفیدی) غمزۀ روز» و «موی نگار» به «سواد (سیاهی) طرّۀ (موی پیشانی) شب» تشبیه شده است. میان «روز» و «شب» نیز تضاد وجود دارد ← ردّ [۱]. غمزۀ (عشوه) داشتن روز و طرّۀ داشتن شب، ایجاد تشخیص کرده و «نگار» استعاره از یار و معشوق زیبا است ← ردّ [۲]. «بیاض غمزۀ روز» با «روی» و «سواد طرّۀ شب» با «موی» مرتبط است (لَفّ و نشر مرتّب) و واج‌آرایی صامت / ز / (= ض) در آغاز مصراع اوّل و صامت / ن / در وسط مصراع دوم به گوش می‌رسد ← ردّ [۳]. آرایه‌های «متناقض‌نما» و «تلمیح» در این بیت وجود ندارند.

نکته این شکل سؤال آرایه، شکلی کم‌کاربرد از سؤالات این مبحث است؛ اما کماکان شما با روش ردّ گزینه می‌توانید به آن جواب بدهید.

تست و پاسخ ۳۷

کدام بیت را نمی‌توان به دو شکل، دسته‌بندی هجایی کرد؟

- (۱) صبح است کمان‌کش اختران را
- (۲) آن چرم پاک چیست چو ارواح انبیا
- (۳) ای مرهم ریش و مونس جانم
- (۴) خواب خوش من ای پسر دستخوش خیال شد

آتش زده آب‌پیکران را
چون روح باطراوت و چون عقل باصفا
چندین به مفارقت مرنجانم
نقد امید عمر من در طلب محال شد

پاسخ: گزینه ۴

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۲)

درس‌نامه ● وزن‌هایی که به دو صورت دسته‌بندی می‌شوند، معمولاً با یکی از ارکان «مفعول»، «مستفعل» و یا «مستعلن» آغاز می‌شوند. این نکته در پاسخ‌گویی به چنین سؤالاتی به شما کمک می‌کند.

پاسخ تشریحی بیت چهارم، تنها به یک صورت دسته‌بندی می‌شود:

خا	ب	خ	ش	م	نی	پ	سر	دست	خ	ش	خ	یا	ل	شد
-	U	U	U	U	-	U	-	U	U	U	U	-	U	-
نق	د	ا	می	د	عم	ر	من	در	ط	ل	م	حا	ل	شد
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	U	U	-	U	-
مفتعلن				مفاعیل				مفتعلن				مفاعیل		

(۱)

ضب	حس	ت	ک	مان	ک	شخ	ت	ران	را
-	-	U	U	-	U	U	U	-	-
مفعول			مفاعیل			فعولن			
مستفعل			فاعلات			فعولن			

← تقطیع ۱

← تقطیع ۲

(۲)

آن	جر	م	پا	ک	چپ	ست	چ	آر	وا	ح	آن	ب	یا
-	-	U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	-
مفعول				فاعلات				مفاعیل				فاعلن	
مستفعل				مفاعیل				مستفعلن				فعل	

← تقطیع ۱

← تقطیع ۲

(۳)

ای	مر	هـ	م	ری	ش	مو	ن	س	جا	نم
-	-	U	U	-	U	-	U	U	-	-
چن	دین	پ	م	فا	ر	قت	م	رن	جا	نم
-	-	U	U	-	U	-	U	-	-	-
مفعول			مفاعیل				مفاعیلن			
مستفعل			فاعلات				مفعولن			

← تقطیع ۱

← تقطیع ۲

تکنیک اغلب وزن‌هایی که به دو حالت دسته‌بندی می‌شوند، یک حالتشان با «مفعول» آغاز می‌شود. اگر تشخیص دادید که رکن اول بیتی نمی‌تواند «مفعول» (— ل) باشد، معمولاً آن بیت فقط به یک صورت دسته‌بندی می‌شود.

تست و پاسخ ۳۸

وزن کدام بیت با سه بیت دیگر «متفاوت» است؟

- (۱) پاکا منزها متعالی مَهْمِنَا
 - (۲) آیا ندیده ز قرآن دلت و رای حروف
 - (۳) آن نفس را که ناطقه گویند بازباب
 - (۴) دیدم بسی زمانهٔ مردآزمای را
- ای در درون جان و برون از صفات ما
به چشم جان رخ معنی نگر به جای حروف
تا روشنت شود سخن گنج در خراب
سازنده نیست هیچ امیر و گدای را

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۲)

پاسخ: گزینهٔ ۲

مشاوره دیگر حالا که نیمسال اول را پشت سر گذاشته‌اید، وقت آن است که یک بار برای همیشه همت کنید و عروض سماعی (تشخیص وزن از راه شنیدن) را یاد بگیرید. باور کنید کار سختی نیست! کافی است به مدّت چهل شب، هر شب یک غزل از سعدی یا حافظ را انتخاب کنید؛ وزن یک بیت آن را پیدا کنید و بعد، هر مصرع شعر را که با صدای بلند می‌خوانید، وزنش را هم تکرار کنید. بهتان قول می‌دهم، چهل روزه راه می‌افتید. شروع کنید؛ بسم الله. اولین غزل، پیشنهاد من:

از حافظ: دلم جز مهر مهر و بیان طریقی بر نمی‌گیرد (مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن) / ز هر در می‌دهم پندش ولیکن در نمی‌گیرد (مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن)

از سعدی: ای ساربان آهسته را ن کار ام جانم می‌رود (مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن) / و آن دل که با خود داشتم با دل سیتانم می‌رود (مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن)

پاسخ تشریحی بیت دوم بر وزن «مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن فاعلاتن» است و وزن ابیات دیگر «مفعول فاعلاتن مفاعیلن فاعلاتن» (= مستفعلن مفاعیلن مستفعلن فَعْل).

۲

آ	یا	نَ	دی	دِ	زِ	قُر	آن	دِ	لَت	وَ	را	یِ	حُ	رُف
U	—	U	—	U	U	—	—	U	—	U	—	U	U	—
مفاعیلن				فاعلاتن				مفاعیلن				فاعِلن		

پا	کا	مُ	تَز	زَ	ها	مُ	تَ	عا	لی	مُ	هَی	مِ	نا
آن	نَفَس	را	کِ	نا	طِ	قِ	گو	یَنَد	با	ز	یاب		
دی	دَم	بَ	سی	زَ	ما	نِ	مَر	دا	ز	ی	را		
—	—	U	—	U	—	U	—	—	U	—	—		
مفعول				فاعلات				مفاعیل				فاعِلن	
مستفعلن				مفاعِل				مستفعلن				فَعْل	

۱

۳

۴

تکنیک اگر با شنیدن بتوانید وزن متفاوت را تشخیص بدهید که چه بهتر؛ در غیر این صورت، کافی است فقط ۳ - ۴ هجای اول هر مصراع را بنویسید و ببینید که متفاوت با بقیه است، مشخص کنید؛ به همین راحتی. 😊

تست و پاسخ ۳۹

وزن همه ابیات زیر، به جز از پایه‌های آوایی «همسان» ساخته شده است.

- (۱) دست به طره ویام نیست که برفشانمش
 - (۲) عادت ابروی توسست فتنه درانداختن
 - (۳) وحدت جمعم نه لامکان نه مکانم
 - (۴) همدم عیسی نفسی با دل آگاه شدم
- تا به میان عنبر و غالیه برنشانمش
آفت عالم شدن تیغ به قهر آختن
برتر از این هر دوأم نه این و نه آنم
در خم خورشید فلک رنگرز ماه شدم

پاسخ: گزینه ۳

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۲)

درس نامه پایه‌های آوایی به دو دسته کلی همسان و ناهمسان تقسیم می‌شوند. هریک از این پایه‌های آوایی، خودشان چند شکل دارند:

شکل‌های گوناگون پایه‌های آوایی همسان

وزن همسان	نوع پایه‌های آوایی
همسان ۴رکنی	□ □ □ □
همسان ۴رکنی محذوف	□ □ □ □
همسان ۳رکنی	□ □ □
همسان ۳رکنی محذوف	□ □ □
همسان ۲لختی	○ □ ○ □

شکل‌های گوناگون پایه‌های آوایی ناهمسان

وزن ناهمسان	نوع پایه‌های آوایی
ناهمسان متناوب محذوف	□ △ □ △
ناهمسان ۴رکنی	★ ○ □ △
ناهمسان ۳رکنی	○ □ △

پاسخ تشریحی وزن بیت سوم «مفتعلن فاعلاّت مفتعلن فع» است که از پایه‌های آوایی ناهمسان تشکیل شده است:

وَح	دَ	تِ	جَم	عَم	نَ	لا	مَ	كَانَ	نَ	مَ	كَ	نَم
—	U	U	—	—	U	—	U	—	U	U	—	—
مفتعلن			فاعلاتٌ			مفتعلن			فع			

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱)

دست	پ	طُر	ر	ی	و	یَم	نیست	ک	بَر	ف	شا	نَ	مَش
—	U	—	U	✓	U	—	U	U	—	U	—	U	—
تا	پ	م	یا	ن	عَن	بَ	رُ	ی	بَر	ن	شا	نَ	مَش
—	U	U	—	U	—	U	✓	U	—	U	—	U	—
مفعّلن				مفاعّلن				مفعّلن				مفاعّلن	

۲)

عا	دَ	تِ	آب	رو	ی	تُسّت	فِت	ن	دَ	رَن	دا	خ	تَن
—	U	U	—	—	U	✓	—	U	U	—	—	U	—
مفعّلن				فاعّلن				مفعّلن				فاعّلن	

نکته در اوزان دوری، هجای نیم‌مصراع نیز مانند هجای پایان مصراع، همیشه بلند در نظر گرفته می‌شود؛ به همین دلیل در جدول بالا، هجای معادل «تُسّت» را بلند در نظر گرفتیم؛ نه کشیده.

۳)

هم	دَ	م	عی	سا	نَ	فَ	سی	با	دَ	ل	آ	گا	ه	شُ	دَم
—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—
مفعّلن				مفعّلن				مفعّلن				مفعّلن			

ابیات ۱) و ۲) از پایه‌های آوایی همسان دولختی تشکیل شده و ۳) از پایه‌های آوایی همسان [تک‌لختی].

تست و پاسخ ۴۰

تقطیع هجایی و وزن کدام مصراع به شکل زیر است؟

« — — U | U — — U | U — — U | U — — »

۲) آنم که ضمیرم به صفا صبح‌نژاد است

۱) ماه رمضان بنهفت آن چهره نورانی

۴) در پرده ره ندادند وقت سخن صبا را

۳) کردم ز شکوه منع دل زار خویش را

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۲)

پاسخ: گزینه ۲

مشاوره اگر به عروض سماعتی مسلط باشید، پاسخ‌گویی به این سؤال، کم‌تر از ۲۰ ثانیه زمان می‌برد!

درس‌نامه معمولاً در اوایل آموزش عروض، برای پیدا کردن اختیارات شاعری، دو مصراع یک بیت را زیر یکدیگر می‌نویسند و با هم مقایسه می‌کنند. ما در این سؤال، تنها یک مصراع از هر بیت را داشتیم. در این‌گونه موارد، تشخیص اختیارات شاعری با درست خواندن شعر و شناخت ارکان عروضی (مفعول، مفاعیلن، مفاعیل و ...) امکان‌پذیر است. در هر سه مصراع ۱)، ۳) و ۴) اختیار زبانی «بلند تلفظ کردن مصوّت کوتاه» را از همین راه تشخیص می‌دهیم.

پاسخ تشریحی آزمون آزمایشی خیلی سبز

زبان و ادبیات فارسی

پاسخ تشریحی بیت دوم بر وزن «مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فعولن» است که منطبق بر هجاهای مورد نظر در صورت سؤال است:

آ	نَم	کِ	صَ	مِ	رَم	بِ	صَ	فا	صُبِّح	نِ	زَا	دَسْتُ
-	-	U	U	-	-	U	U	-	U	U	-	-
مفعولُ				مفاعیلُ				مفاعیلُ				فعولن

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱)

ما	ه	رَ	مَ	ضَا	بِنَ	هَفَّتْ	آه	چِه	رَ	یِ	نَو	رَا	نِی
-	U	U	U	-	-	U	-	-	U	U	-	-	-
مفعولُ				مفاعیلن				مفعولُ				مفاعیلن	

نکته مصوت کوتاه در هجای دوم، بلند تلفظ می‌شود؛ به همین دلیل، آن را خط زده و اصلاح کرده‌ایم. هجای پایان نیم‌مصرع (هَفَّتْ) هم به‌خاطر دوری بودن وزن، بلند در نظر گرفته شده است.

(۲)

گر	دَم	زِ	شِک	و	مَنع	دِ	لِ	زَا	رِ	خِش	رَا
-	-	U	-	U	-	U	<u>U</u>	-	U	-	U
مفعولُ				فاعلاتُ				مفاعیلُ		فاعلن	

نکته در هجای «لِ» مصوت کوتاه، بلند تلفظ می‌شود؛ ما هم آن را اصلاح کرده‌ایم.

(۳)

دَر	پَر	دِ	رَه	نَ	دَا	دَتَد	وَق	تِ	سُ	خَن	صَ	بَا	رَا
-	-	U	-	U	-	U	-	U	U	-	U	-	-
مفعولُ				فاعلاتن				مفعولُ				فاعلاتن	

نکته در این مصرع نیز مانند (۱) هم هجای پایان نیم‌مصرع را بلند در نظر گرفته‌ایم و هم هجای کوتاه «تِ» را بلند تلفظ کرده‌ایم.

تست و پاسخ (۴۱)

در کدام بیت «بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه، کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند و حذف همزه» همگی یافت می‌شود؟

- (۱) من آنم ار تو نه آنی که بودی اندر عهد
- (۲) چنین که دست خیالت گرفت دامن من
- (۳) بشنو از سبزه که در گوش گل تازه چه گفت
- (۴) دل برگرفتی از برم ای دوست دستگیر

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۵)

پاسخ: گزینه (۳)

مشاوره سؤالات مربوط به اختیارات زبانی را با درست خواندن شعر، به راحتی می‌شود پاسخ داد. به توصیه‌ای که در پاسخ سؤال ۳۸ کردیم، عمل کنید و سر جلسه کنکور حالش را ببرید!

درس نامه...

اختیارات زبانی به امکاناتی می‌گویند که شاعر با نحوه بیان و شیوه تلفظ خود اعمال می‌کند. این اختیارات بر دو نوع است:

(۱) حذف همزه: اگر پیش از همزه آغاز هجا، یک حرف صامت باشد، می‌توان آن همزه را در تلفظ حذف کرد؛ مثلاً «من از» را «مَنز» خواند (توجه کنید که «از» در واقع همان «عَز» است).

(۲) تغییر کمیت مصوت‌ها: این اختیار زبانی، خودش دو صورت دارد.

۱-۲ بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه: شاعر می‌تواند کسره اضافه (یَ) حرف «و» و مصوت کوتاه پایان کلمه (یا یا یا یا) را بلند تلفظ کند؛ مثلاً در «گل تازه» به صورت «گلی تازه» تلفظ می‌شود.

۲-۲ کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند: در کلماتی که به مصوت‌های / و / یا / ی / ختم می‌شوند، اگر بعد از آن مصوت‌ها، مصوتی بیاید، شاعر می‌تواند آن مصوت‌های / و / یا / ی / را کوتاه تلفظ کند؛ مثلاً می‌شود «آرزویی» را به صورت «آرْزویی» (با / و / ی کوتاه) تلفظ کرد.

پاسخ تشریحی در بیت سوم، هر سه اختیار زبانی وجود دارد:

بِش	نُ	وَز	سَب	زِ	کِ	دَر	گُو	شِ	گُ	ل	تَا	زِ	چِ	گُفَت
—	U	—	—	U	U	—	—	U	U	U	—	U	U	—
بَا	بَ	هَا	رَا	مَ	دِی	یِی	یَه	زِ	بَ	هَا	رَا	مَ	دَ	نَت
—	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—	—	U	U	—

«حذف همزه» در هجاهای چهارم و دوازدهم مصراع دوم به‌طور قطعی اتفاق می‌افتد؛ البته مطابق خوانشی که در جدول نوشته‌ایم این اختیار در هجای سوم مصراع اول (وَز) و هجای هفتم مصراع دوم (یِی) نیز اتفاق افتاده است. «بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه» در هجای یازدهم مصراع اول و «کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند» نیز در هجای ششم مصراع دوم وجود دارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱)

مَ	نَا	نَ	مَر	تُ	نَ	آ	نِی	کِ	بُو	دِی	یَن	دَر	عَهد
U	—	U	—	U	U	—	—	U	—	U	—	—	—
بَ	دُو	سَ	تِی	کِ	نَ	گَر	دَم	زِ	دُو	سَ	تِی	عُ	دول
U	—	U	—	U	U	—	—	U	—	U	—	U	—

نکته در این بیت در هجای ماقبل آخر، دو هجای کوتاه در برابر یک هجای بلند قرار گرفته است. این مورد، جزء اختیارات وزنی است و در آزمون بعدی به آن می‌پردازیم.

در این بیت، اختیار زبانی حذف همزه (نا - مَر - یَن) و کوتاه تلفظ کردن مصوّت بلند (دی) وجود دارد؛ ولی بلند تلفظ کردن مصوّت کوتاه در آن وجود ندارد.

۲

چ	نَین	ک	دَس	ت	خ	یا	لَت	گ	رِفَت	دا	م	ن	مَن
U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	U	U	-
چ	بو	دی	یَر	پ	ر	سی	دی	پ	دا	م	ت	دَس	تَم
U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	-	-	-

در این بیت، اختیار زبانی حذف همزه (یَر) و کوتاه تلفظ کردن مصوّت بلند (دی) هست؛ اما بلند تلفظ کردن مصوّت بلند وجود ندارد.

۲

دِل	بَر	گِ	رِف	تِ	یَز	بَ	رَ	مِی	دو	سِت	دَسِت	گِیر
—	—	U	—	U U	—	U	U	—	—	U	—	—
کَز	دَسِت	مِی	رَ	وَد	سَ	رَ	مِی	دو	سِت	دَسِت	گِیر	—
—	—	U	—	U	—	U	U	—	—	U	—	—

در این بیت نیز، اختیار زبانی حذف همزه (یَز - مِی - مِی) و کوتاه تلفظ کردن مصوّت بلند (ت) هست؛ ولی بلند تلفظ کردن مصوّت کوتاه در آن نیست.

تست و پاسخ ۴۲

در کدام رکن از مصراع دوم بیت زیر، مصوّت کوتاه باید بلند تلفظ شود و این تغییر، جزء اختیارات زبانی است یا وزنی؟

«ای شاهد افلاکی در مستی و در پاکی / من چشم تو را مانم تو اشک مرا مانی»

(۱) سوم - زبانی

(۲) سوم - وزنی

(۳) اوّل - زبانی

(۴) اوّل - وزنی

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۵)

پاسخ: گزینه ۱

مشاوره با آموزش درست خواندن شعر، نیازی به تقطیع هجایی آن نیست.

خود حل کنی بهتره بلند تلفظ کردن مصوّت کوتاه، جزء کدام نوع از اختیارات شاعری است؟ پاسخ این سؤال را قطعاً می‌دانید و دو گزینه به راحتی حذف می‌شود.

درس نامه ●● اختیارات شاعری «حذف همزه»، «کوتاه تلفظ کردن مصوّت بلند» و «بلند تلفظ کردن مصوّت کوتاه» را اختیارات زبانی نامیده‌اند. اختیار زبانی بلند تلفظ کردن مصوّت کوتاه، گاهی در کلمات یک‌هجایی هم دیده می‌شود؛ مثلاً در همین بیت، «تو» (تُ) را بلند تلفظ می‌کنیم و مصوّت کوتاه آن، یعنی «ئ» معادل یک مصوّت بلند، مثل / و / در نظر گرفته می‌شود.

پاسخ تشریحی

هجاهای دو مصراع را زیر یکدیگر می‌نویسیم و با هم مقایسه می‌کنیم تا متوجه اختیار زبانی «بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه» بشویم:

ای	شا	هـ	د	آف	لا	کی	دَر	مَس	تی	ئ	دَر	پا	کی
—	—	U	U	—	—	—	—	—	U	U	—	—	—
مَن	چَش	م	ث	را	ما	نَم	ث	آش	ک	م	را	ما	نی
—	—	U	U	—	—	—	U	—	U	U	—	—	—
مفعول				مفاعیلن				مفعول		مفاعیلن			

در این بیت، دو اختیار زبانی وجود دارد؛ در رکن سوم مصراع اول (تی) مصوت بلند، کوتاه شده است تا با هجای معادل آن در مصراع دوم (ک) همانند شود. دیگری در رکن سوم مصراع دوم (ث) مصوت کوتاه، بلند تلفظ شده است تا با هجای معادل آن در مصراع اول (دَر) یکسان شود.

تست و پاسخ ۴۳

در همه ابیات زیر، به غیر از گزینه واژه «ابرو» مشمول اختیار زبانی کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند شده است.

- (۱) به چشم و ابروی جانان سپرده‌ام دل و جان
 - (۲) مسجد ز شیخ و ابروی جانان من ز من
 - (۳) در غبار تیره نتوان دید ماه عید را
 - (۴) راستی آرد پدید چون دل عاشق
- بیا بیا و تماشای طاق و منظر کن
هر گوشه را به گوشه‌نشینی سپرده‌اند
گرد هستی برفشان ابروی جانان را بین
گرچه بسی کج‌تر است ز ابروی جانان

پاسخ: گزینه ۳

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۵)

مشاوره ظاهر آچاره‌ای نیست! نمی‌شود چهار بیت را در یک دقیقه با خط عروضی نوشت و تقطیع هجایی کرد. باید عروض سماعی را یاد بگیرید.

درس نامه وقتی در داخل یک کلمه یا کلمه دارای وند یا ضمیر متصل، در نوشتار یک «ی» داشته باشیم، اما هنگام تلفظ، یک مصوت

/i/ و یک صامت /y/ تلفظ بشود، مصوت بلند /i/ هنگام نشانه‌گذاری همیشه کوتاه تقطیع می‌شود؛ مانند کلمه «بیا» (در تلفظ می‌گوییم:

بی‌یا) که همیشه به صورت «بِ یا» تقطیع می‌شود و این مورد جزء اختیارات زبانی محسوب نمی‌شود، چون مصوت /ی/ در این جا واقعاً

کوتاه‌تر تلفظ می‌شود و به انتخاب ما بستگی ندارد؛ چند نمونه دیگر: «زیاد» همواره به صورت «زِ یاد» و «عافیت» به صورت «عَا فِ یِت»

تقطیع می‌شود. این نکته در پاسخ‌گویی به سؤالات مربوط به اختیارات، اهمیت زیادی دارد.

تکنیک برای پاسخ‌گویی به سؤالات مربوط به اختیارات زبانی، هیچ تکنیکی بهتر از دانستن عروض سماعی (تشخیص وزن از راه شنیدن) نیست.

پاسخ تشریحی

در بیت سوم، مصوت بلند /و/ در واژه «ابرو» کوتاه تلفظ نمی‌شود:

دَر	عُ	با	ر	تی	ر	نَت	وان	دِید	ما	ه	عِید	را
—	U	—	U	—	—	—	—	U	—	U	—	—
گَر	دِ	هَس	تی	بَر	فِ	شَان	آب	رو	ی	جَا	رَا	بِ
—	U	—	—	—	—	—	—	—	U	—	—	—

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱

ب	چش	م	آب	رو	ی	جا	نان	سی	پُر	د	آم	د	ل	جان
U	-	U	-	U	-	-	-	U	-	U	-	U	U	-
پ	یا	پ	یا	و	ت	ما	شا	ی	طا	ق	من	ظ	ر	گن
U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	-	-	-	-

وزن این بیت «مفاعیل فاعلاتن مفاعیل فاعلن» است که تنها با کوتاه تلفظ کردن مصوّت / و / به دست می‌آید.

۲

مس	جد	ز	شی	خ	آب	رو	ی	جا	نا	ن	من	ز	من
-	-	U	-	U	-	U	-	-	-	U	-	U	-
هر	گو	ش	را	پ	گو	ش	ن	شی	نی	سی	پُر	د	آند
-	-	U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	-

وزن این بیت «مستفعلن مفاعیل مستفعلن فَعْل» یا «مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن» است که تنها با کوتاه تلفظ کردن مصوّت بلند / و / به دست می‌آید.

۳

را	س	تی	آ	رد	پ	دید	چُن	د	ل	عا	شَق
-	U	U	U	U	U	-	U	U	U	-	-
گر	چ	ب	سی	گج	ت	رست	رَب	رو	ی	جا	نان
-	U	U	-	-	U	-	U	U	U	-	-

وزن این بیت، «مفتعلن فاعلات مفتعلن فع» است که با توجه به اختیار زبانی کوتاه تلفظ کردن مصوّت بلند / و / حاصل شده است.

نکات ۱ لازم است شما با وزن‌های مشهور آشنا باشید. این موضوع در تعیین وزن و همچنین اختیارات شاعری به شما کمک می‌کند. توضیحات زیر جدول‌ها را بر همین اساس نوشته‌ایم.

۲ در **۱** در برابر هجاهای ۱۳ و ۱۴ مصراع اول (U U)، در مصراع دوم، یک هجای بلند قرار گرفته است. این مورد جزء اختیارات وزنی است و در درس هشتم علوم و فنون ادبی (۳) با آن آشنا خواهید شد.

تست و پاسخ ۴۴

در کدام یک از ابیات زیر، اختیار زبانی «کوتاه تلفظ کردن مصوّت بلند» وجود دارد؟

- یوسف مصری گر از زندانیان پرسد خبر
- میان عاشق و معشوق هیچ حایل نیست
- تراشم سنگ و این پنهانیم نیست
- صوفی شهر بین که چون لقمه شبیه می‌خورد
- از غم یعقوب در بیت‌الحزن یاد آورید
- تو خود حجاب خودی حافظ از میان برخیز
- که در پیش است در پیشانیم نیست
- باردمش دراز باد آن حیوان خوش‌علف

مشاوره معمولاً آخرین سؤال مبحث «عروض و قافیه»، یک سؤال ترکیبی است. ابتدا یک نگاه به گزینه‌ها بکنید و اگر احساس می‌کنید، زمانی بیش از یک دقیقه، برای پاسخ‌گویی نیاز دارید، دور شماره سؤال در دفترچه - نه در پاسخ‌برگ! - یک دایره بکشید و آن را بگذارید برای وقت اضافه پایان دفترچه شماره (۱) کنکور.

خودت حل کنی بهتره با ابزار عروض سماعی می‌توانی به جنگ این سؤال بروی و (۱) و (۲) را در سی ثانیه یا حتی کم‌تر از آن، تعیین تکلیف کنی.

درس نامه

بیشتر اشعار، تنها به یک شکل دسته‌بندی می‌شوند؛ ولی اشعاری که رکن اول آن‌ها «مفعول»، «مستفعل» و «مستفعلن» باشد، ممکن است به دو صورت دسته‌بندی بشوند؛ مثلاً هجاهای «— UU — UU — UU — —» اگر به صورت همسان «چهارتا چهارتا» جدا شوند، به وزن «مستفعل مستفعل مستفعل مستفعل = فعلن» می‌رسیم و اگر به صورت ناهمسان «۳ تا - ۴ تا - ۴ تا - ۳ تا» جدا شوند، به وزن «مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن» می‌رسیم.

نکات (۱) برای تشخیص حرف «زوی»، ابتدا باید حرف یا حروف الحاقی قافیه را کنار بگذارید. در این جا «ت» ضمیر متصل است و الحاقی به حساب می‌آید؛ بنابراین، حرف پیش از آن، یعنی «ب» می‌شود آخرین حرف از حروف اصلی قافیه که اسمش را «زوی» گذاشته‌اند. (۲) حرف ندا مانند «ای» هر وقت در خطاب به غیرانسان (یا غیر خدای متعال) به کار برود، آرایه تشخیص را پدید می‌آورد؛ مانند ای روزگار، ای دنیا، ای دل من، ای عمر، ای آه و ...

پاسخ تشریحی آرایه‌های تضاد (آهسته ≠ شتاب) و تشخیص (ای عمر، ای آه) در این دو بیت وجود دارد؛ اما استعاره مصرحه در آن به کار نرفته است. بررسی سایر گزینه‌ها:

وزن این ابیات «مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن» (— UU — UU — UU — —) است که به صورت «مستفعل مستفعل مستفعل فعلن (= مستفعل)» (— UU — UU — UU — —) نیز دسته‌بندی می‌شود. رد (۱).
اختیارات زبانی «کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند» («سو» کوتاه تلفظ می‌شود)، «بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه» (مصوت «ی» در «سوی»، بلند تلفظ می‌شود) و «حذف همزه» («پر افشان» به صورت «پَرَفشان» تلفظ می‌شود) در آن دیده می‌شود. رد (۲).
واژه‌های قافیه در غزل، در مصراع اول و مصراع‌های زوج می‌آیند؛ بنابراین «شتابت» و «شهاب» واژه‌های قافیه است؛ «ت» حروف الحاقی مطابق تبصره قافیه، «اب» حروف اصلی مطابق قاعده «۲» و «ب» حرف زوی است. رد (۳).
رد (۴).

تست و پاسخ ۴۶

مفهوم کدام گزینه به بیت «کردی تو آن چه شرط خداوندی تو بود / ما درخور تو هیچ نکردیم ربنا» نزدیک‌تر است؟

- (۱) پرتو نور ساردقات جلالش
- (۲) هرکه نداند سپاس نعمت امروز
- (۳) ما نتوانیم حق حمد تو گفتن
- (۴) خود نه زبان در دهان عارف مدهوش
- از عظمت مـاورای فـکرت دانا
- حیف خورد بر نصیب رحمت فردا
- با همه کزوبیان عالم بالا
- حمد و ثنا می‌کند که موی بر اعضا

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - ستایش)

پاسخ: گزینه ۳

مشاوره مفاهیم کلیدی ابیات و عبارات کتاب‌های علوم و فنون دهم تا دوازدهم را استخراج کنید و بارها و بارها به این مفاهیم مراجعه کنید تا ملکه ذهنتان شوند. در سؤالات «قرابت معنایی»، معمولاً یکی از ابیات از کتاب درسی انتخاب می‌شود؛ شما اگر با مفاهیم کتاب‌های درسی، از قبل آشنا شده باشید، پنج سؤال قرابت معنایی، هدیه‌ای گران‌بها برای شما خواهد بود. در اغلب کتاب‌های کنکوری درسی علوم و فنون ادبی، مفاهیم مهم کتاب‌های درسی به شیوه‌ای هدفمند آموزش داده شده است؛ از آن‌ها غافل نشوید.

پاسخ تشریحی مفهوم بیت صورت سؤال «کوتاهی یا ناتوانی انسان از سپاسگزاری در برابر نعمت‌های بی‌کران خداوند» است. این مفهوم در **۳** به نوعی دیده می‌شود. **معنی بیت سوم:** ما انسان‌ها همراه با تمام فرشتگان آسمان نمی‌توانیم سپاس تو را آن‌گونه که شایسته است، به جا بیاوریم. مفهوم سایر گزینه‌ها:

- ۱** اندیشه آدمی به عظمت خداوند راه پیدا نمی‌کند.
- ۲** ناسپاسی و کفران نعمت، موجب محرومیت از رحمت الهی می‌شود (البته این بیت نیز با صورت سؤال، بی‌ارتباط نیست؛ اما قید «نزدیک‌تر» در صورت سؤال باعث ترجیح **۳** شده است).
- ۴** تمام وجود عارف، سپاسگزار خداوند است. **معنی بیت چهارم:** تنها زبان عارف، حمد و ستایش خداوند را نمی‌گوید؛ بلکه حتی موه‌ای تن او، سپاسگزار نعمت‌های الهی هستند.

نکته گاهی یک مفهوم به صورت شرطی یا مقایسه‌ای مطرح می‌شود و گاهی به صورت مطلق. در ابیات صورت سؤال و **۳** کوتاهی یا ناتوانی انسان در سپاس گفتن نعمت‌های خدا به صورت مطلق آمده است؛ اما در **۲** شاعر، کوتاهی در سپاسگزاری خداوند را موجب محرومیت از رحمت او می‌داند. همین شرطی بودن **۲** باعث می‌شود که **۳** را با صورت سؤال، مرتبط‌تر بدانیم.

تست و پاسخ ۴۷

کدام بیت با عبارت «اکنون مدت دو سال افزون است که نه از آن طرف بریدی و سلامی و نه از این جانب قاصدی و پیامی؛ طایر مکاتبات را پر بسته ...»، ارتباط تصویری دقیق‌تری دارد؟

۱) هوای منزل یار آب زندگانی ماست	صبا بیار نسیمی ز خاک شیرازم
۲) حسب حالی ننوشتی و شد ایامی چند	محرمی کو که فرستم به تو پیغامی چند
۳) عجب از وفای جانان که عنایتی نفرمود	نه به نامه‌ای پیامی، نه به خامه‌ای سلامی
۴) دیری است که دلدار پیامی نفرستاد	ننوشت سلامی و کلامی نفرستاد

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۱)

پاسخ: گزینه ۲

مشاوره در سؤالات «قرابت معنایی» گاهی وجود مفهومی مشترک کفایت می‌کند؛ اما گاهی این ارتباط مفهومی باید کاملاً منطبق بر یکدیگر باشد. اگر با خواندن ابیات، متوجه شدید که بیش از یک گزینه، با صورت سؤال در ارتباط است، به دنبال نکته‌ای دقیق و جزئی بگردید تا شمار را به جواب برساند.

خودت حل کنی بهتره ببین صورت سؤال، دقیقاً چی می‌گه!

پاسخ تشریحی در صورت سؤال، صحبت از **ارتباط تصویری دقیق‌تر** شده است. با دقت در متن عبارت و نیز گزینه‌های سؤال درمی‌یابیم که باید به دنبال نکته‌ای ظریف باشیم تا گزینه جواب را از سایر گزینه‌ها جدا کند. با توجه به ابیات و بازخوانی مجدد متن متوجه می‌شویم که اشتراک میان عبارت مذکور و **۲** در «دوطرفه بودن مکاتبه» است، در حالی که در **۳** و **۴** صرفاً پیام از جانب محبوب به دست شاعر نرسیده است! در **۱** هم شاعر، نسیمی از جانب معشوق را حیات‌بخش می‌داند که از مفهوم مورد نظر ما دور است.

دام تستی اگر صرفاً به کلمات مشترک میان متن سؤال و ابیات گزینه‌ها توجه کنید، ممکن است **۳** یا **۴** را انتخاب کنید و امتیاز این سؤال را از دست بدهید.

تست و پاسخ ۴۸

کدام بیت با بیت «دل نیست کبوتر که چو برخاست نشیند / از گوشه بامی که پریدیم، پریدیم» تقابل معنایی دارد؟

- (۱) بلبل آن به که فریب گل رعنا نخورد
 - (۲) سعدی چو اسیر عشق ماندی
 - (۳) مرنجان دلم را که این مرغ وحشی
 - (۴) تا دامن کفن نکشم زیر پای خاک
- که دو روزی است وفاداری یاران دورنگ
تدبیر تو چیست؟ ترک تدبیر
ز بامی که برخاست، مشکل نشیند
باور مکن که دست ز دامن بدارمت

پاسخ: گزینه ۴

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۲)

مشاوره با دقت خواندن صورت سؤال، رمز برتری شما در رقابت میلی‌متری کنکور است.

خودت حل کنی بهتره «تقابل» یعنی «تضاد»؛ مفهوم متضاد رو پیدا کن!

پاسخ تشریحی شاعر در بیت صورت سؤال، معشوق بی‌وفا را تهدید به ترک کردن می‌کند. مفهوم «مقابل» آن می‌شود این که عاشق در هیچ شرایطی، معشوق را ترک نخواهد کرد. این مفهوم را در (۴) مشاهده می‌کنید.
مفهوم سایر گزینه‌ها:

(۱) توصیه به دوری از محبوب بی‌وفا

(۲) رهایی‌ناپذیری عاشق؛ معنی بیت دوم: ای سعدی، وقتی در دام عشق گرفتار شدی، باید تسلیم شوی و از چاره‌اندیشی صرف نظر کنی.

(۳) مفهوم معادل بیت صورت سؤال

نکته در سؤالات «قرابت معنایی» اغلب، ادبیات هم‌مفهوم مدنظر طراح است؛ اما باید به قیدهای منفی در صورت سؤال، توجه داشته باشید. عبارتهایی نظیر «ارتباط معنایی یا مفهومی دورتر»، «تقابل معنایی یا مفهومی»، «هم‌مفهوم نیست؟»، «تناسب مفهومی ندارد»، «فاقد مفهوم بیت» و

دام تستی اگر در خواندن صورت سؤال، عجله کرده باشید، سراغ (۳) می‌روید که هم‌مفهوم با بیت صورت سؤال است.

تست و پاسخ ۴۹

مضمون عبارت زیر، با کدام یک از ابیات گزینه‌ها تناسب ندارد؟

مفهوم «مُردن پیش از مرگ» یا «مرگ اختیاری» مفهوم محوری این سؤال است.

«پس خویشتن مرده کرد و بر روی آب می‌رفت. صیاد او را برداشت و چون صورت شد که مرده است، بینداخت. به حیل، خویشتن در جوی افکند و جان به سلامت برد.»

- (۱) یعنی ای مطرب شده با عام و خاص
 - (۲) بمیرید بمیرید و زین نفس ببزید
 - (۳) تشنه بمیر، آب ز دوانان مخواه
 - (۴) آگاه بزی ای دل و آگاه بمیر
- مرده شو چون من که تا یابی خلاص
که این نفس چو بند است و شما همچو اسیرید
خون خور و از خوانچه‌شان نان مخواه
چون طالب منزلی تو در راه بمیر

پاسخ: گزینه ۳

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۳)

مشاوره در کتاب‌های درسی علوم و فنون، در خلال درس‌های مربوط به تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی نیز ابیات و عباراتی از متون ادبی درج شده است. در استخراج مفاهیم مربوط به «قرابت معنایی»، از این درس‌ها هم غافل نشوید. گاهی همان تک بیت یا جمله می‌تواند مدنظر طراحان سؤال کنکور قرار بگیرد.

درس نامه... یکی از مفاهیم مطرح شده در ادبیات عرفانی، مفهوم «مردن پیش از مرگ» است. براساس این مفهوم، با توجه به این که انسان می داند مرگ در پیش است و از آن گریزی نیست، باید در رفتار و گفتار و کردار خود بیشتر اندیشه کند و از خواسته های پست دنیایی بگذرد تا به معرفتی عمیق دست پیدا کند.

پاسخ تشریحی در متن صورت سؤال، «ماهی خودش را به مردن می زند و نجات پیدا می کند.» این مفهوم، در ادبیات عرفانی ما با عنوان مردن پیش از مرگ یا مرگ اختیاری مطرح شده است. ۱، ۲ و ۴ مانند عبارت سؤال، مرگ اختیاری را سبب رستگاری و سعادت معرفی می کنند؛ اما در ۳ «توصیه به عزت نفس و آزادگی» مدنظر است.

تست و پاسخ ۵۰

مفهوم همه ابیات، به استثنای گزینه در مقابل آن ها درست آمده است.

۱) تو مرا کشتی و خدای نکشت	مُقبل آن کز خدای گیرد پشت (عزت و ذلت در دست خداست).
۲) آسمان بارِ امانت نتوانست کشید	قرعه کار به نام مین دیوانه زدند (حمل بار امانت الهی توسط انسان)
۳) اگر مرغ زبان تسبیح خوان است	چه تسبیح آرد آن کاو بی زبان است (تسبیح گویی تمام مخلوقات)
۴) آن که پر نقش زد این دایره مینایی	کس ندانست که در گردش پرگار چه کرد (انسان به راز هستی دسترسی ندارد).

(علوم و فنون ادبی دوازدهم - کل فصل ۲)

پاسخ: گزینه ۳

مشاوره در اغلب کتاب های کنکوری علوم و فنون ادبی، علاوه بر استخراج و شرح مفاهیم موجود در کتب درسی، برای هر یک از مفاهیم، چند نمونه خارج از کتاب ذکر شده است. خواندن این نمونه ها و تأمل در معنی و مفهوم آن ها، کمک بزرگی به شما برای پاسخ گویی به سؤالات «قرابت معنایی» می کند.

پاسخ تشریحی شاعر در بیت ۳ می گوید اگر زبان باید خدا را ستایش کند، موجودات بی زبان چگونه باید او را بستانند؟ این توضیح، با مفهوم تسبیح گویی تمام مخلوقات متفاوت است. بررسی سایر گزینه ها:

- در ۱ شاعر معتقد است که حمایت خداوند، تعیین کننده خوشبختی یا بدبختی ماست (مُقبل: خوشبخت) — عزت و ذلت در دست خداست.
- در ۲ اشاره به آیه امانت «إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ...» وجود دارد — حمل بار امانت الهی توسط انسان.
- در ۴ شاعر می گوید کسی نمی داند که خداوند در نقش بندی آفرینش، چه رموزی را به کار بسته است — انسان به راز هستی دسترسی ندارد.

تست و پاسخ (۵۱)

عبارات درست در ارتباط با «دانش عمومی»، «دانش علمی» و «ذخیره دانشی» در کدام گزینه آمده است؟

- ۱) اگر این آگاهی‌ها و دانش‌ها نباشند، زندگی اجتماعی مختل می‌شود - با تأمل و اندیشه در دانش عمومی به دست می‌آید - با تولد و ورود به جهان اجتماعی در مجموعه‌ای از آگاهی‌ها با دیگران شریک می‌شویم که به آن ذخیره دانشی می‌گویند.
- ۲) مجموعه‌ای از دانش‌ها است که با دیگران در آن سهیم و شریکیم - افراد دارنده دانش علمی، در مواجهه با مسائل زندگی، راه‌حل‌هایی برای برخی از آن‌ها ارائه می‌دهند - دانش حاصل از زندگی است که در تعامل با دیگران از آن بهره می‌گیریم.
- ۳) درباره آن کمتر می‌اندیشیم و بیشتر از آن استفاده می‌کنیم - با تلاش برای حل مسائل و مشکلات زندگی شکل می‌گیرد - هر آن‌چه افراد از تجربه‌های فردی و اجتماعی و مطالعات مدرسه‌ای و دانشگاهی می‌آموزند، ذخیره دانشی نام دارد.
- ۴) افراد دارنده آن به درک عمیقی از دانش علمی جهان خود می‌رسند - هرگاه در جامعه مسئله‌ای خاص مطرح شود، زمینه رشد و پیشرفت دانش علمی فراهم می‌شود - دانش عمومی و دانش علمی، ابعاد آن را تشکیل می‌دهند.

پاسخ: گزینه ۳

(جامعه‌شناسی دوازدهم - درس ۱)

درس‌نامه

- ذخیره دانشی (آگاهی)
 - تعریف: هر آن چیزی است که از تجربیات و مطالعات خود می‌آموزیم. ذخیره دانشی، راهنمای کنش افراد است.
 - ابعاد: الف) دانش عمومی (حاصل از زندگی)، ب) دانش علمی (تخصصی)
- مجموعه‌ای از آگاهی‌ها و دانش‌ها است که ما با اعضای جهان اجتماعی در آن سهیم و شریکیم.
- جهان اجتماعی این دانش را در اختیار ما قرار می‌دهد و در صورت نبود این دانش، زندگی اجتماعی ما مختل می‌شود.
- دانش عمومی
 - گسترده‌ترین بخش ذخیره دانشی ماست.
 - اغلب از اهمیت آن غافلیم.
 - بیشتر از آن استفاده می‌کنیم و کمتر به آن توجه داریم.
- با تأمل و اندیشه در دانش عمومی به دست می‌آید.
- عمیق‌تر و دقیق‌تر از دانش عمومی است.
- دانش علمی
 - تلاش‌های علمی به تدریج بر ذخیره دانش علمی می‌افزاید و دانش عمومی را غنی‌تر می‌کند.
 - با تلاش برای حل مسائل و مشکلات زندگی شکل می‌گیرد و پیشرفت می‌کند.

پاسخ تشریحی بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) درست - درست - نادرست (مربوط به دانش عمومی است).
- ۲) درست - نادرست (افراد دارنده دانش عمومی در برابر مشکلات و بحران‌ها، برای حل برخی از آن‌ها راهکار می‌دهند). - نادرست (مربوط به دانش عمومی است).
- ۴) نادرست (افراد دارنده دانش علمی به درک عمیقی از دانش عمومی جهان خود می‌رسند). - درست - درست

دام‌تستی در سؤالات درس ۱ دوازدهم، به واژه‌های «علمی» و «عمومی» دقت کنید؛ گاهی جابه‌جایی این واژه‌ها باعث نادرستی یک گزینه می‌شود. به مطلب زیر توجه کنید:

در مواجهه با مسائل و مشکلات زندگی اجتماعی:

- الف) همه کسانی که از دانش عمومی برخوردارند، این مشکلات را می‌شناسند و برای حل برخی از آن‌ها راه‌حل‌هایی پیشنهاد می‌کنند. (رد ۲)
- ب) افرادی که درباره این مسائل شناخت علمی دارند، از شناختی دقیق برخوردارند و می‌توانند برای آن‌ها راه‌حل‌های صحیح پیدا کنند.

تست و پاسخ ۵۲

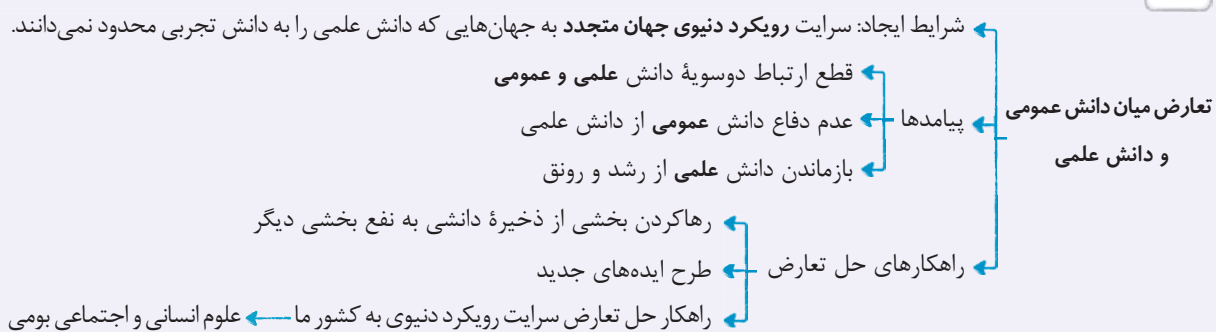
وقتی رویکرد دنیوی جهان متجدد به جوامع دیگر که دانش علمی را به دانش تجربی محدود نمی‌بینند سرایت کند، چه پیامدی به همراه دارد و راه برون‌رفت از این تعارض چیست؟

- (۱) دانش عمومی از رشد و رونق لازم بازمی‌ماند - رهاکردن بخشی از ذخیره دانشی به نفع بخشی دیگر و طرح ایده علوم انسانی بومی
- (۲) ارتباط دوسویه دانش عمومی و دانش علمی قطع می‌شود - شناسایی آسیب‌ها و اشکالات راه‌یافته به دانش عمومی توسط دانش علمی
- (۳) دانش عمومی دغدغه حل مشکلات دانش علمی را ندارد - شناسایی تعارض‌ها و ارائه راهکارهایی برای حمایت دانش علمی از دانش عمومی
- (۴) دانش عمومی به طور همه‌جانبه از دانش علمی حمایت نمی‌کند - طرح ایده‌های جدید یا رهاکردن بخشی از ذخیره دانشی به نفع بخش دیگر

پاسخ: گزینه ۴

(پایانه ششاسی دوازدهم - درس ۱)

نکته

پاسخ تشریحی

- جهان متجدد براساس هویت دنیوی خود، فقط علم تجربی را دانش علمی می‌داند و علوم عقلانی و وحیانی را علم محسوب نمی‌کند. وقتی چنین رویکردی به جوامع دیگر که دانش علمی را به دانش تجربی منحصر و محدود نمی‌بینند و علاوه بر علم تجربی، علوم عقلانی و وحیانی را معتبر می‌دانند سرایت می‌کند، در این جوامع تعاریف متضادی از علم رواج می‌یابد. یکی از پیامدهای این وضعیت این است که دانش عمومی به طور همه‌جانبه از دانش علمی حمایت نمی‌کند.
- اعضای جهان اجتماعی برای حل تعارض‌ها تلاش می‌کنند. تعارض‌ها، گاهی با رهاکردن بخشی از ذخیره دانشی به نفع بخش دیگر و گاهی با طرح ایده‌های جدید حل می‌شوند.

تست و پاسخ ۵۳

در ارتباط با تعامل بین دانش علمی و دانش عمومی، عبارت‌های کدام گزینه بیانگر شکل زیر است؟

بیانگر دیدگاه دوم در رابطه با تعامل دانش عمومی و دانش علمی است.

- (۱) دانش علمی از راه حس و تجربه به دست می‌آید و دانش عمومی دانش حاصل از زندگی است - دانش‌ها کشف و بازخوانی واقعیت نیستند - برتری دانش تجربی بر دانش حاصل از زندگی را بی‌اعتبار می‌داند.

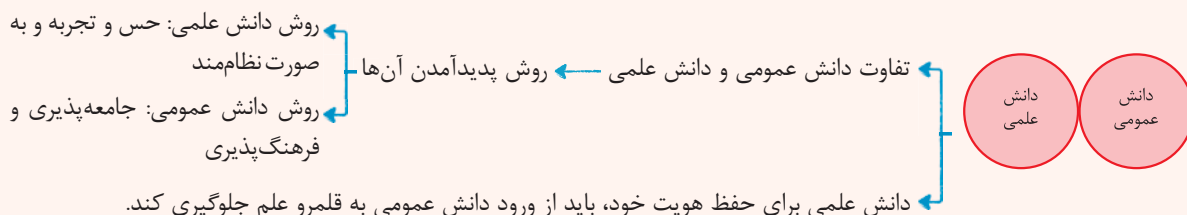
- (۲) دانش علمی را پایه و اساس هرگونه دانشی از جمله دانش تجربی می‌داند - این ادعا که دانش علمی راه کشف واقعیت است را انکار می‌کند - همه دانش‌ها را دانش حاصل از زندگی می‌داند.
- (۳) دانش عمومی را اساس هرگونه دانشی می‌داند - دانش‌ها خلق و بازسازی واقعیت هستند که انسان‌ها برای سامان‌دادن به زندگی خود تولید می‌کنند - برتری دانش تجربی بر دانش حاصل از زندگی را بی‌اعتبار می‌داند.
- (۴) دانش‌ها کشف و بازخوانی واقعیت هستند - در برخی از نحل‌های این دیدگاه، مرز دانش علمی و دانش عمومی فرومی‌پاشد - دانش عمومی را پایه و اساس هرگونه دانشی از جمله دانش تجربی می‌داند.

پاسخ: گزینه ۳

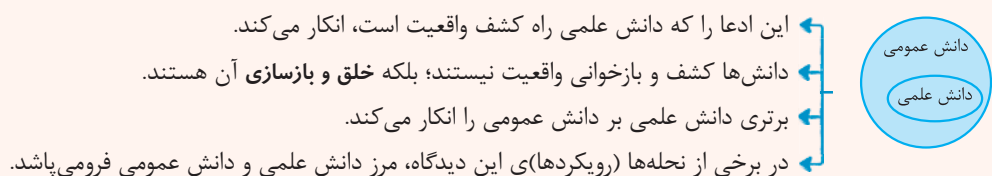
(پایانه ششاسی دوازدهم - درس ۱)

درس نامه • سه دیدگاه درباره تعامل دانش عمومی و دانش علمی

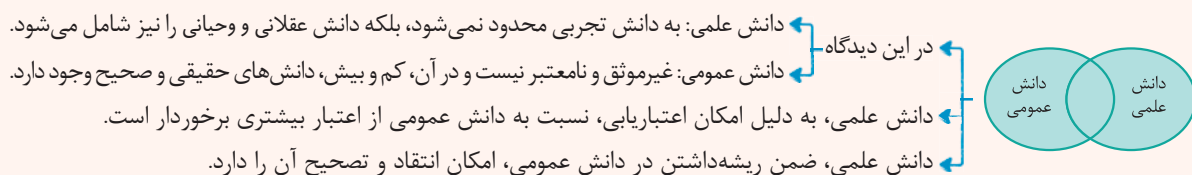
(۱) دیدگاه اول: دانش علمی (تجربی)، راه کشف واقعیت و تنها دانش معتبر است و دانش عمومی در مقابل دانش علمی، ارزشی ندارد.

(۲) دیدگاه دوم: همه دانش‌ها، دانش حاصل از زندگی است و دانش عمومی پایه و اساس هرگونه دانشی از جمله دانش تجربی است.

(۳) دیدگاه سوم: دانش عمومی و دانش علمی رابطه متقابل دارند، از هم اثر می‌پذیرند و متناسب می‌شوند. هر دانش علمی با هر دانش عمومی سازگار نیست.

پاسخ تشریحی بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱ نادرست (رویکرد دوم این دیدگاه را انکار می‌کند). - درست - درست
- ۲ نادرست (رویکرد دوم، دانش عمومی را پایه و اساس هرگونه دانشی از جمله دانش تجربی می‌داند). - درست - درست
- ۳ نادرست (رویکرد دوم، این دیدگاه را انکار می‌کند). - درست - درست

دام‌تستی رویکرد دوم، رویکرد اول را انکار می‌کند. یعنی:

- رویکرد اول ← معتقد است دانش علمی، راه کشف واقعیت و دانش عمومی، دانش حاصل از زندگی است.
- رویکرد دوم ← این ادعا که دانش علمی، راه کشف واقعیت و دانش عمومی، دانش حاصل از زندگی است را انکار می‌کند. (رد ۱)

تست و پاسخ ۵۴

هر یک از عبارات زیر، علت کدامیک از فواید علوم اجتماعی است؟

- کشف نظم و قواعد جهان اجتماعی
- داوری درباره پدیده‌های اجتماعی و انتقاد از آنها
- شناخت پدیده‌های اجتماعی

(۱) پیش‌بینی آثار و پیامدهای پدیده‌های اجتماعی - اصلاح ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی - توضیح تأثیرات اجتماعات بر پدیده‌های اجتماعی
(۲) توضیح تأثیرات اجتماعات بر زندگی انسان‌ها - فراهم‌آوردن فرصت موضع‌گیری اجتماعی صحیح برای اندیشمندان - پیش‌بینی آثار و پیامدهای پدیده‌های اجتماعی

(۳) برخورداری از فرصت‌های زندگی در اجتماعات - کمک به انسان در استفاده صحیح از طبیعت - شناخت نظم و قواعد جهان اجتماعی
(۴) شناخت و فهم معانی کنش‌های آدمیان - کمک به افزایش همدلی و همراهی میان انسان‌ها - پیش‌بینی و پیشگیری از پدیده‌های اجتماعی

(پایه‌شناسی دوازدهم - درس ۲)

پاسخ: گزینه ۲

درس نامه

- (۱) شناخت پدیده‌های اجتماعی ← پیش‌بینی آثار و پیامدهای اجتماعی
- (۲) کشف نظم و قواعد جهان اجتماعی ← توضیح تأثیر اجتماعات بر زندگی انسان‌ها توسط دانشمندان
- (۳) فراهم‌ساختن زمینه فهم متقابل انسان‌ها و جوامع از یکدیگر ← کمک به افزایش همدلی و همراهی انسان‌ها
- (۴) داوری درباره ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی و نقد و اصلاح آن‌ها ← فراهم‌آوردن فرصت موضع‌گیری اجتماعی مناسب و صحیح برای دانشمندان
- (۵) داوری درباره علوم طبیعی و فناوری حاصل از آن ← کمک به انسان در استفاده صحیح از طبیعت
- (۶) شناخت و فهم معانی کنش‌های آدمیان و پیامدهای آن
- (۷) شناخت فضیلت، عدالت، سعادت و راه صحیح زندگی و داوری درباره کنش‌های خوب و بد انسان‌ها
- (۸) رهاکردن و آزادسازی انسان‌ها از ظلم‌ها و اسارت‌هایی که در اثر کنش‌های انسان‌ها پدید می‌آید.

پاسخ تشریحی

- دانشمندان علوم اجتماعی با کشف نظم و قواعد جهان اجتماعی (علت) می‌توانند تأثیر اجتماعات بر زندگی ما را توضیح دهند (پیامد).
- علوم اجتماعی با داوری درباره پدیده‌های اجتماعی و انتقاد از آن‌ها (علت)، فرصت موضع‌گیری اجتماعی مناسب و صحیح را برای دانشمندان فراهم می‌آورد (پیامد).
- علوم اجتماعی با شناخت پدیده‌های اجتماعی (علت)، به انسان‌ها امکان می‌دهند که آثار و پیامدهای پدیده‌های اجتماعی را پیش‌بینی کنند (پیامد).

تست و پاسخ ۵۵

- به ترتیب، پاسخ هر یک از پرسش‌های زیر در کدام گزینه آمده است؟
- کدام مورد مصداق علوم انسانی است اما مصداق علوم اجتماعی نیست؟
 - تعاریف متعدد از دانش علمی در جهان‌های اجتماعی مختلف بر چه اساسی شکل می‌گیرند؟
 - چرا علوم اجتماعی نسبت به علوم طبیعی از اهمیت بیشتری برخوردار است؟
 - تقسیم جامعه‌شناسی به رویکردهای تبیینی، تفسیری و انتقادی بر چه اساسی صورت می‌گیرد؟
- (۱) روان‌شناسی - تفاوت در ذخیره دانشی - آگاهی‌دادن علوم اجتماعی به انسان درباره فرصت‌های فناوری - موضوع
 - (۲) مردم‌شناسی - هویت فرهنگی جوامع - آگاهانه و ارادی بودن کنش‌های اجتماعی - موضوع
 - (۳) اخلاق - هویت فرهنگی جوامع - کمک کردن علوم اجتماعی به انسان در استفاده صحیح از طبیعت - روش
 - (۴) تاریخ - رویکرد جوامع به دانش علمی - داوری درباره علوم طبیعی توسط علوم اجتماعی - روش

(جامعه‌شناسی دوازدهم - درس‌های ۱ و ۲)

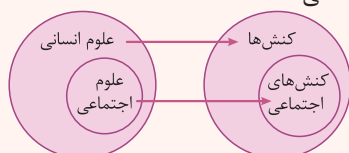
پاسخ: گزینه ۳

درس نامه •• موضوع علوم

موضوع علوم طبیعی، پدیده‌های طبیعی هستند. پدیده‌های طبیعی، به تصمیم و اقدام انسان‌ها وابسته نیستند، بلکه مستقل از اراده انسان‌ها وجود دارند.

فعالیت‌های غیرارادی بدن انسان، کنش نیستند؛ بنابراین در علوم طبیعی بحث می‌شوند، نه علوم انسانی.

علوم انسانی ← درباره کنش‌های انسان و آثار و پیامدهای آن بحث می‌کند؛ مثل اقتصاد و روان‌شناسی.

علوم اجتماعی ← کنش‌های اجتماعی و پیامدهای آن را مطالعه می‌کند. علوم اجتماعی جزئی از علوم انسانی است و علوم انسانی، عام‌تر از علوم اجتماعی است؛ بنابراین برخی علوم انسانی در زمره علوم اجتماعی نیستند.

فلسفه ← موضوع آن، اصل وجود است؛ یعنی به موجودی خاص نمی‌پردازد، بلکه قوانین کلی موجودات را شناسایی می‌کند؛ مانند قانون علیت. بنابراین فلسفه، دانشی مستقل است.

نکته

تقسیم‌بندی جامعه‌شناسی
براساس موضوع: خرد - کلان
براساس روش: تبیینی - تفسیری - انتقادی

پاسخ تشریحی

- روان‌شناسی و اخلاق از علوم انسانی‌اند که جزء علوم اجتماعی نیستند. مردم‌شناسی و تاریخ از علوم اجتماعی‌اند. (رد ۲ و ۴)
- جهان‌های اجتماعی مختلف براساس هویت فرهنگی خود، تعاریف متفاوتی از دانش علمی دارند. (رد ۱)
- علوم اجتماعی دربارهٔ فرصت‌ها و محدودیت‌های فناوری به انسان‌ها آگاهی می‌دهند و به آن‌ها کمک می‌کنند که از طبیعت و علوم طبیعی به شیوهٔ صحیح استفاده کنند. از این‌رو، علوم اجتماعی نسبت به علوم طبیعی از اهمیت بیشتری برخوردار است.
- در جامعه‌شناسی براساس دوری و نزدیکی به علوم طبیعی (روش)، رویکردهای مختلفی شکل گرفته است: تبیینی، تفسیری و انتقادی.

تست و پاسخ ۵۶

در ارتباط با رویکرد تبیینی در جامعه‌شناسی:

- (الف) چه عاملی باعث شد جامعه‌شناسان علاقه‌مند شوند تا شباهت‌های جامعه و پدیده‌های طبیعی را برجسته کنند؟
- (ب) تضمین پیش‌بینی رفتارها در جوامع، پیامد چه عاملی است؟
- (ج) «انسان» و «جامعه» در دیدگاه تبیینی چه جایگاهی دارند؟
- (د) پدیده‌هایی مانند «طلاق» و «اعتیاد» را چگونه براساس رویکرد تبیینی مطالعه می‌کنند؟
- ۱) موفقیت‌های دانشمندان علوم طبیعی - برقراری روابط اجتماعی براساس مناسبات بیرونی - دارای تفاوت‌های بنیادی با حیوانات، یک پدیدهٔ طبیعی پیچیده - از طریق تبیین و توصیف پدیده‌های اجتماعی
 - ۲) موفقیت‌های دانشمندان علوم طبیعی - برقراری نظم اجتماعی براساس مناسبات بیرونی - یک موجود طبیعی پیچیده، یک پدیدهٔ طبیعی پیچیده - با روش حسی و تجربی و نگاه از بیرون
 - ۳) استفاده از روش حسی در مطالعهٔ جامعه و طبیعت - جلب مشارکت و همکاری افراد - یک موجود طبیعی پیچیده، دارای تفاوت بنیادی با طبیعت - برای پیش‌بینی و کنترل پدیده‌های اجتماعی
 - ۴) استفاده از روش حسی در مطالعهٔ جامعه و طبیعت - استفاده از تهدید، تطمیع و اجبار - یک پدیدهٔ طبیعی پیچیده، یک موجود طبیعی پیچیده - با هدف تبیین و تجویز پدیده‌های اجتماعی

(جامعه‌شناسی دوازدهم - درس ۳)

پاسخ: گزینه ۲

نکته

در جامعه‌شناسی تبیینی
انسان ← صرفاً یک موجود طبیعی پیچیده‌تر از سایر موجودات طبیعی دانسته می‌شود، در حالی که انسان‌ها با سایر موجودات، تفاوت‌های بنیادی دارند.
جامعه ← صرفاً یک پدیدهٔ طبیعی
۱) همهٔ جوامع مسیر یکسانی را به سوی پیشرفت طی می‌کنند.
۲) برخی جوامع از برخی دیگر پیچیده‌ترند، در رفع نیازهای خود نوع تفاوت‌های کمی است. از این نظر: تواناترند و به همین دلیل پیشرفته‌ترند.

پاسخ تشریحی

- موفقیت‌های دانشمندان علوم طبیعی باعث شد جامعه‌شناسان علاقه‌مند شوند تا شباهت‌های جامعه و پدیده‌هایی همچون ماشین و بدن انسان را برجسته کنند و نظم جامعه را همانند نظم میان اعضای بدن یا اجزای ماشین بدانند.
- جوامعی که نظم اجتماعی را براساس مناسبات بیرونی برقرار می‌سازند، شاید با تطمیع، تهدید و اجبار قادر باشند پیش‌بینی رفتارها را تضمین کنند، اما در جلب مشارکت و همکاری افراد براساس میل، رضایت و رغبت موفق عمل نمی‌کنند.

- انسان در دیدگاه تبیینی، یک موجود طبیعی پیچیده‌تر از سایر موجودات طبیعی دانسته می‌شود. جامعه‌شناسی تبیینی جامعه را نیز یک پدیده طبیعی پیچیده می‌داند و تفاوت میان جوامع مختلف را تنها تفاوتی کمی می‌بیند.
- رویکرد تبیینی با روش حسی و تجربی (نگاه از بیرون) پدیده‌های اجتماعی مانند طلاق، اعتیاد و ... را بررسی می‌کند.

دام تستی در ارتباط با قسمت آخر گزینه‌ها، توصیف از کارکردهای رویکرد تفسیری است (رد ۱) و تجویز از کارکردهای رویکرد انتقادی است (رد ۴). با رویکرد تفسیری و انتقادی، به ترتیب در درس‌های ۵ و ۷ دوازدهم آشنا می‌شویم.

تست و پاسخ ۵۷

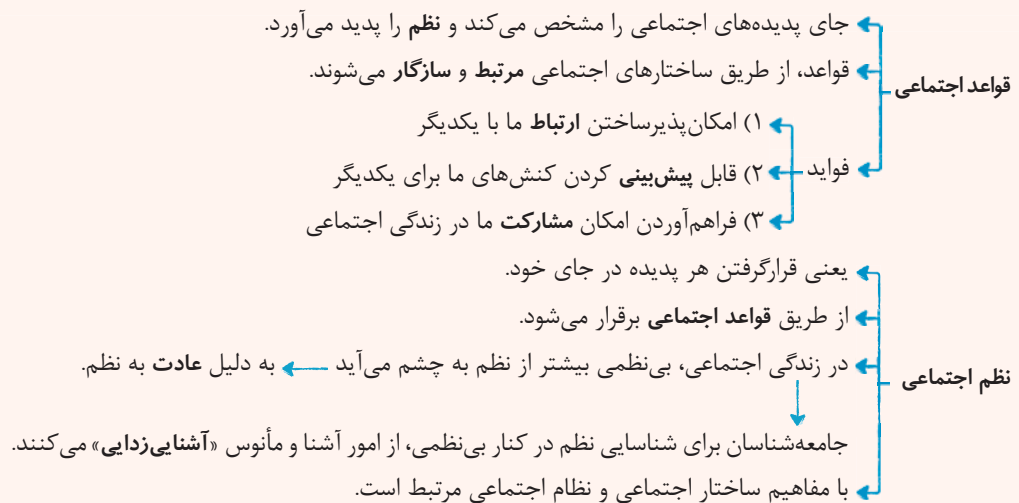
به ترتیب، علت هر یک از موارد زیر در کدام گزینه آمده است؟

- افزایش ذخیره دانش علمی جامعه
 - افزایش همدلی و همراهی انسان‌ها توسط علوم اجتماعی
 - ترسیم مسیر یکسان پیشرفت برای همه جوامع
 - سامان دادن ارتباط انسان‌ها با یکدیگر
- (۱) افزایش ذخیره دانش عمومی جوامع - شناسایی کنش‌های اجتماعی و انتقاد نسبت به آن‌ها - غلبه رویکرد تبیینی در جامعه‌شناسی - نظم اجتماعی
(۲) غنی‌سازی دانش عمومی - فراهم آوردن زمینه فهم متقابل انسان‌ها و جوامع از یکدیگر - یکسان‌انگاری طبیعت و جامعه - نظم اجتماعی
(۳) تلاش برای حل مسائل و مشکلات زندگی - شناسایی کنش‌های اجتماعی و انتقاد نسبت به آن‌ها - تسلط جامعه بر انسان - قواعد اجتماعی
(۴) تلاش علمی عالمان - فراهم آوردن زمینه فهم متقابل انسان‌ها و جوامع از یکدیگر - تفاوت‌های کمی میان جوامع - قواعد اجتماعی

(جامعه‌شناسی دوازدهم - درس‌های ۱، ۲ و ۳)

پاسخ: گزینه ۴

درس نامه

پاسخ تشریحی

- تلاش‌های علمی به تدریج بر ذخیره دانش علمی جهان اجتماعی می‌افزاید و دانش عمومی را غنی‌تر می‌کند.
- علوم اجتماعی زمینه فهم متقابل انسان‌ها و جوامع مختلف از یکدیگر را فراهم می‌سازند و به افزایش همدلی و همراهی انسان‌ها کمک می‌کنند.
- جامعه‌شناسی تبیینی جامعه را صرفاً یک پدیده طبیعی پیچیده می‌داند و تفاوت میان جوامع مختلف را تنها تفاوتی کمی می‌بیند. از این منظر برخی جوامع از برخی دیگر پیچیده‌ترند، در رفع نیازهای خود تواناترند و به همین دلیل پیشرفته‌ترند. طرفداران این دیدگاه گمان می‌کنند که همه جوامع مسیر یکسانی به سوی پیشرفت طی می‌کنند و از جوامع ساده به جوامع پیچیده تبدیل می‌شوند، در حالی که واقعیت این است که انسان‌ها می‌توانند جوامع و تاریخ‌های گوناگونی را پدید آورند.
- قواعد اجتماعی، ارتباط ما با یکدیگر را امکان‌پذیر می‌سازند و سامان می‌دهند، کنش‌های ما را برای یکدیگر قابل پیش‌بینی می‌کنند و امکان مشارکت ما در زندگی اجتماعی را فراهم می‌آورند.

تست و پاسخ ۵۸

هر یک از موارد زیر، به ترتیب به کدام یک از پیامدهای نادیده گرفتن کنش اشاره دارد؟

- نادیده گرفتن رفتار آگاهانه انسان‌ها
- تأکید افراطی بر ساختارهای اجتماعی
- محدود شدن بیشتر مطالعات تبیینی به توصیف خصوصیات قابل مشاهده
- فراگیر تر شدن فجایع انسانی و زیست محیطی

- (۱) افول معانی - رکود اراده‌ها - افول معانی - سقوط ارزش‌ها
- (۲) سقوط ارزش‌ها - سقوط ارزش‌ها - افول معانی - افول معانی
- (۳) افول معانی - رکود اراده‌ها - سقوط ارزش‌ها - افول معانی
- (۴) سقوط ارزش‌ها - رکود اراده‌ها - سقوط ارزش‌ها - سقوط ارزش‌ها

پاسخ: گزینه ۱

(پایه‌شناسی دوازدهم - درس ۴)

درس‌نامه • پیامدهای نادیده گرفتن کنش اجتماعی

(۱) رکود اراده‌ها:

کنش اجتماعی، ارادی است، اما جامعه‌شناسی تبیینی با تأکید بیش از اندازه بر نظم و ساختارهای اجتماعی و یکسان دانستن نظم اجتماعی و نظم طبیعی اراده و خلاقیت انسان‌ها را نادیده می‌گیرد.

تأکید افراطی بر ساختارهای اجتماعی

- به تدریج سبب می‌شود افراد بدون آن که بدانند این نظم برای تحقق چه آرمان‌ها و ارزش‌هایی است، صرفاً آن را رعایت کنند.
- موجب سرکوب روحیه خلاق انسان‌ها در بسیاری از عرصه‌ها مانند هنر، ارتباط و اندیشه می‌شود.
- ماکس وبر از سلطه چنین نظامی که گویا هدفی جدا از انسان‌ها و نیازهای واقعی آن‌ها دارد، به قفس آهنین تعبیر می‌کند.

(۲) سقوط ارزش‌ها:

کنش اجتماعی هدفدار است. در جامعه‌شناسی تبیینی، ارزش‌ها و اهداف غیر قابل مشاهده، قابل فهم نیستند. به عبارت دیگر ← مثلاً ارزش بودن مهربانی و فداکاری و ضدا ارزش بودن کینه‌توزی و خودخواهی قابل مشاهده و فهم نیست، زیرا با استفاده از روش‌های تجربی نمی‌توان گفت که مهربانی یک فضیلت اخلاقی و کینه‌توزی یک ردیلت اخلاقی است.

برخی از نشانه‌های سقوط ارزش‌ها

- به سبب این که بسیاری از کنش‌های عاطفی، هنری، اخلاقی و مذهبی با رویکرد تبیینی قابل توضیح نیستند کسانی که فقط روش‌های تجربی را معتبر می‌دانند، با انکار ارزش‌های عاطفی، اخلاقی، مذهبی و... دچار اخلاق‌گریزی می‌شوند.
- بزرگ‌ترین کشتار جهان در جنگ‌های جهانی و فاجعه هیروشیما و ناکازاکی
- فراگیر تر شدن و عمیق تر شدن فجایع انسانی و زیست محیطی در جهان غرب

(۳) افول معانی:

کنش اجتماعی، آگاهانه و معنادار است. نادیده گرفتن معنای کنش، سبب شده است که بیشتر مطالعات تبیینی به توصیف خصوصیات و رفتارهای قابل مشاهده ما محدود شوند. برای مثال برای فهم انگیزه جوانان و نوجوانان در علاقه به رایانه و بازی‌های رایانه‌ای نمی‌توان از روش‌های تجربی استفاده کرد، بلکه باید همدلانه با آنان همراه شد تا مسائل زندگی و آرزوهای آنان را فهمید.

همراهی همدلانه

- به معنای تأیید کنشگران نیست.
- به معنای نگاه کردن به مسائل کنشگران از منظر خودشان و تلاش برای فهم آن‌هاست.

پاسخ تشریحی با توجه به درس‌نامه بالا، عبارات صورت سؤال، به ترتیب با افول معانی، رکود اراده‌ها، افول معانی و سقوط ارزش‌ها مرتبط است.

تست و پاسخ ۵۹

- از نظر ماکس وبر، در جامعه‌شناسی تفهیمی - تبیینی، چه کارکردهایی می‌توان برای جامعه‌شناسی متصور شد؟
- (۱) فقط می‌توان آرمان‌ها و ارزش‌های اجتماعی را توصیف کرد - نمی‌توان درباره پدیده‌های نامحسوس و غیرتجربی داوری علمی کرد - نمی‌توان درباره درست یا غلط بودن عقاید و ارزش‌ها به نقد و اصلاح پرداخت.
 - (۲) تفهیم مقدمه و پیش‌نیازی برای روش علمی و تجربی است - می‌توان عقاید و ارزش‌های اجتماعی را توصیف و فهم کرد - نمی‌توان درباره آرمان‌ها و ارزش‌ها که پدیده‌های محسوس‌اند، داوری علمی کرد.
 - (۳) مرز علم و غیرعلم را تجربه و تبیین تجربی تعیین می‌کند - آنچه جامعه‌شناسان از مطالعه پدیده‌ها می‌فهمند باید با روش تجربی اثبات شوند - با توصیف عقاید و آرمان‌ها، جامعه‌شناس از دایره علم خارج می‌شود.
 - (۴) فهمیدن برای درک معنای پدیده‌های اجتماعی ضروری است - برای فهم زندگی اجتماعی باید به معنای نهفته در کنش‌ها راه یافت - به دلیل ارادی بودن کنش اجتماعی، نمی‌توان آن را با روش‌های تجربی فهمید.

(جامعه‌شناسی دوازدهم - درس ۵)

پاسخ: گزینه ۱

درس نامه ..

ماکس وبر معتقد بود:

- (۱) کنش اجتماعی معنادار است و پدیده‌های معنادار را نمی‌توان همانند پدیده‌های طبیعی، از طریق حواس مطالعه کرد، بلکه باید معنای آن‌ها را فهمید.
- (۲) با این‌که فهمیدن را برای درک معنای پدیده‌های اجتماعی ضروری می‌دانست، اما از آن‌جا که هنوز علم را به علم تجربی محدود می‌دانست ← معتقد بود آن‌چه جامعه‌شناسان از مطالعه پدیده‌ها می‌فهمند باید با روش تجربی اثبات شود وگرنه ارزش علمی ندارد.
- (۳) تفهیم را روش مستقلى برای علوم انسانی نمی‌دانست، بلکه آن را مقدمه و پیش‌نیازی برای روش علمی که همان روش تجربی بود، می‌انگاشت. به همین دلیل ← او جامعه‌شناسی خود را تفهیمی - تبیینی معرفی می‌کرد.
- (۴) از نظر او، جامعه‌شناس فقط می‌تواند آرمان‌ها و ارزش‌های اجتماعی را توصیف کند. نمی‌تواند درباره آرمان‌ها و ارزش‌ها که پدیده‌هایی نامحسوس و غیرتجربی‌اند، داوری علمی کند. زیرا با این کار ← جامعه‌شناس از دایره علم خارج می‌شود؛ یا با نام علم، کار غیرعلمی می‌کند.

پاسخ تشریحی بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۲) آرمان‌ها و ارزش‌ها پدیده‌هایی نامحسوس‌اند که در رویکرد تفهیمی - تبیینی نمی‌توان آن‌ها را داوری کرد.
- (۳) در رویکرد ماکس وبر، جامعه‌شناس با داوری (نقد = اصلاح) ارزش‌ها و آرمان‌ها، از دایره علم خارج می‌شود.
- (۴) از نظر وبر، کنش اجتماعی معنادار است و پدیده‌های معنادار را نمی‌توان همانند پدیده‌های طبیعی از طریق حواس مطالعه کرد، بلکه باید معنای آن را فهمید.

تست و پاسخ ۶۰

در کدام گزینه، پروسه‌ها از لحاظ علت و معلولی به درستی ذکر شده است؟

- (۱) خلاق و فعال بودن کنشگران فردی و جمعی در معانی ذهنی و فرهنگی ← پدیدآمدن خرده‌فرهنگ‌ها و گروه‌های مختلف ← پیدایش معانی گوناگون
- (۲) تنوع و تکثر معانی ← استفاده از روش‌های کیفی برای مطالعات جامعه‌شناسی ← رفع پیچیدگی کنش‌های انسانی و دشواری فهم کنش و معنای آن
- (۳) خلاق و فعال بودن انسان در تولید معانی ← پیدایش فرهنگ‌ها و جهان‌های اجتماعی مختلف ← پدیدآمدن معانی ذهنی و فرهنگی متفاوت
- (۴) رونق و غلبه تفسیر به جای تبیین ← تردید در تعیین مرز علم و غیرعلم توسط تبیین تجربی ← رونق نظریات ماکس وبر و شکل‌گیری جامعه‌شناسی تفسیری

پاسخ: گزینه ۳

(جامعه‌شناسی دوازدهم - درس ۵)

مشاوره فرایندها و پروسه‌هایی که در کتاب درسی وجود دارند را با شماره‌گذاری یاد بگیرید؛ مانند پاسخ تشریحی این سوال.

پاسخ تشریحی خلاق و فعال بودن انسان‌ها در تولید معانی (۱)، موجب پیدایش فرهنگ‌ها و جهان‌های اجتماعی مختلف می‌شود (۲). جهان‌های اجتماعی مختلف معانی ذهنی و فرهنگی متفاوتی پدید می‌آورند (۴). بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) کنشگران فردی و جمعی، هم در معانی ذهنی و هم در معانی فرهنگی فعال و خلاق‌اند (۱). همین فعالیت و خلاقیت کنشگران موجب پیدایش معانی گوناگون (۲) و در نتیجه آن، پدید آمدن خرده‌فرهنگ‌ها و گروه‌های مختلف درون هر جهان اجتماعی می‌شود (۳).
- ۲) تنوع و تکثر معانی (۱)، موجب پیچیدگی کنش‌های انسانی و دشواری فهمیدن معانی آن‌ها می‌شود (۲). بنابراین برای فهم کنش انسان‌ها باید به سراغ روش‌هایی رفت که این تنوع‌ها و تفاوت‌ها را در نظر می‌گیرد. این روش‌ها در مقابل «روش‌های کمی» قرار می‌گیرند که در جامعه‌شناسی تبیینی به کار می‌روند و به نام «روش‌های کیفی» شناخته می‌شوند (۳).
- ۴) در قرن بیستم نتایج این باور که مرز علم و غیرعلم را تجربه و تبیین تجربی تعیین می‌کند، مورد تردید قرار گرفت (۱) و زمینه رونق و غلبه «تفسیر» (۲) و «رویکرد تفسیری» فراهم شد (۳).

تست و پاسخ ۶۱

کدام یک به ترتیب در رابطه با «قوم‌نگاری» درست است، اما در ارتباط با «مطالعه موردی» نادرست است؟

- ۱) نوعی پژوهش براساس مشاهده مشارکتی است که در آن محقق به دنبال پرده برداشتن از معانی نهفته در کنش‌هاست - اگر محقی بخواهد تمامی ابعاد یک پدیده اجتماعی خاص را نشان دهد، از این روش بهره می‌گیرد.
- ۲) اگر محقی بخواهد تمامی ابعاد یک پدیده اجتماعی خاص را مطالعه کند، از روش قوم‌نگاری بهره می‌برد - نوعی پژوهش کمی است که در آن محقق به دنبال پرده برداشتن از معانی نهفته در کنش‌هاست.
- ۳) پژوهشگر خود را در شرایط فرهنگی یک قوم قرار می‌دهد و کنش‌هایشان را تجربه می‌کند تا بهتر آن‌ها را بشناسد - پژوهشگر براساس مشاهده مشارکتی، عمق پنهان و منحصربه‌فرد یک پدیده را نشان می‌دهد.
- ۴) گافمن از جامعه‌شناسانی بود که برای تحقیق درباره بیمارستان روانی، ماه‌ها در آن مشغول به مشاهده مشارکتی شد - در مطالعه موردی یک روستا، جزئیات زندگی مردم یک روستا بررسی می‌شود.

(جامعه‌شناسی دوازدهم - درس ۵)

پاسخ: گزینه ۳

درس نامه ●● روش‌های پژوهش کیفی در جامعه‌شناسی

- در این روش، پژوهشگر برای مدتی با قومی که قصد تحقیق درباره آن‌ها را دارد، زندگی می‌کند خود را در شرایط فرهنگی آن قوم قرار می‌دهد و کنش‌هایشان را تجربه می‌کند تا آن‌ها را بهتر بشناسد.
- نوعی پژوهش کیفی براساس مشاهده مشارکتی است که در آن محقق به دنبال پرده برداشتن از معنایی است که در کنش‌ها نهفته‌اند.
- مثال: گافمن از جامعه‌شناسانی بود که برای تحقیق درباره بیمارستان روانی، ماه‌ها به عنوان کارمند در یک بیمارستان روانی مشغول به کار شد و از طریق مشاهده مشارکتی به تحقیق پرداخت.
- اگر محقق بخواهد تمامی ابعاد یک پدیده اجتماعی خاص مثلاً یک فرد، یک نهاد اجتماعی یا یک فرهنگ را مطالعه کند و عمق پنهان و منحصربه‌فرد بودن آن را نشان دهد، از این روش استفاده می‌کند.
- مثال: در مطالعه موردی یک روستا، موقعیت جغرافیایی، اوضاع اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و به طور کلی جزئیات زندگی مردم روستا بررسی می‌شود.

پاسخ تشریحی

۱) درست - درست

۲) نادرست (بررسی تمامی ابعاد یک پدیده اجتماعی خاص، نشان‌دهنده مطالعه موردی است). - نادرست (اولاً مطالعه موردی جزء پژوهش‌های کیفی است، ثانیاً توضیح داده‌شده، مربوط به قوم‌نگاری است).

۳) درست - نادرست (مشاهده مشارکتی مربوط به قوم‌نگاری است).

۴) درست - درست

تست و پاسخ ۶۲

به ترتیب کدام یک از دانشمندان «نام فیزیک اجتماعی را برای جامعه‌شناسی برگزید»، «معتقد است با هنر می‌توان به رمز و رازی که در ورای ابهام است راه یافت»، «با روش تبیینی می‌خواست مجرم بودن یا نبودن را با مشاهده ویژگی‌های جسمانی تشخیص دهد» و «معتقد است انسان‌ها مانند موجودات طبیعی نیستند»؟

۱) ماکس وبر - پاول کله - لمبروزو - ماکس وبر

۲) آگوست کنت - کاندینسکی - گافمن - ماکس وبر

۳) آگوست کنت - پاول کله - لمبروزو - ویلهلم دیلتای

۴) ماکس وبر - کاندینسکی - گافمن - ویلهلم دیلتای

(جامعه‌شناسی دوازدهم - درس‌های ۳، ۴ و ۵)

پاسخ: گزینه ۳

پاسخ تشریحی

- جامعه‌شناسی در آغاز شکل‌گیری خود سعی کرد به علوم طبیعی به‌ویژه علم فیزیک نزدیک شود. به همین دلیل آگوست کنت بنیان‌گذار جامعه‌شناسی، ابتدا نام فیزیک اجتماعی را برای این رشته برگزید.
- به گفته پاول کله، در ورای ابهام، رمز و رازی نهفته است که با هنر می‌توان به آن راه یافت.
- لمبروزو با روش تبیینی می‌خواست مجرم بودن یا نبودن را با مشاهده ویژگی‌های جسمانی و ظاهری تشخیص دهد و بدین منظور ابزارهایی مانند نبض‌نگار آبی، حجمه‌نگار، آوانگاشت و ... را به کار گرفت.
- در قرن نوزدهم میلادی برخی از متفکران اجتماعی آلمانی از جمله ویلهلم دیلتای و ماکس وبر، مدعی شدند که هرچند جهان اجتماعی همانند جهان طبیعی نظم و قواعد خاصی دارد، اما انسان‌ها مانند موجودات طبیعی نیستند و پدیده‌های اجتماعی نیز با پدیده‌های طبیعی تفاوت دارند.

تست و پاسخ ۶۳

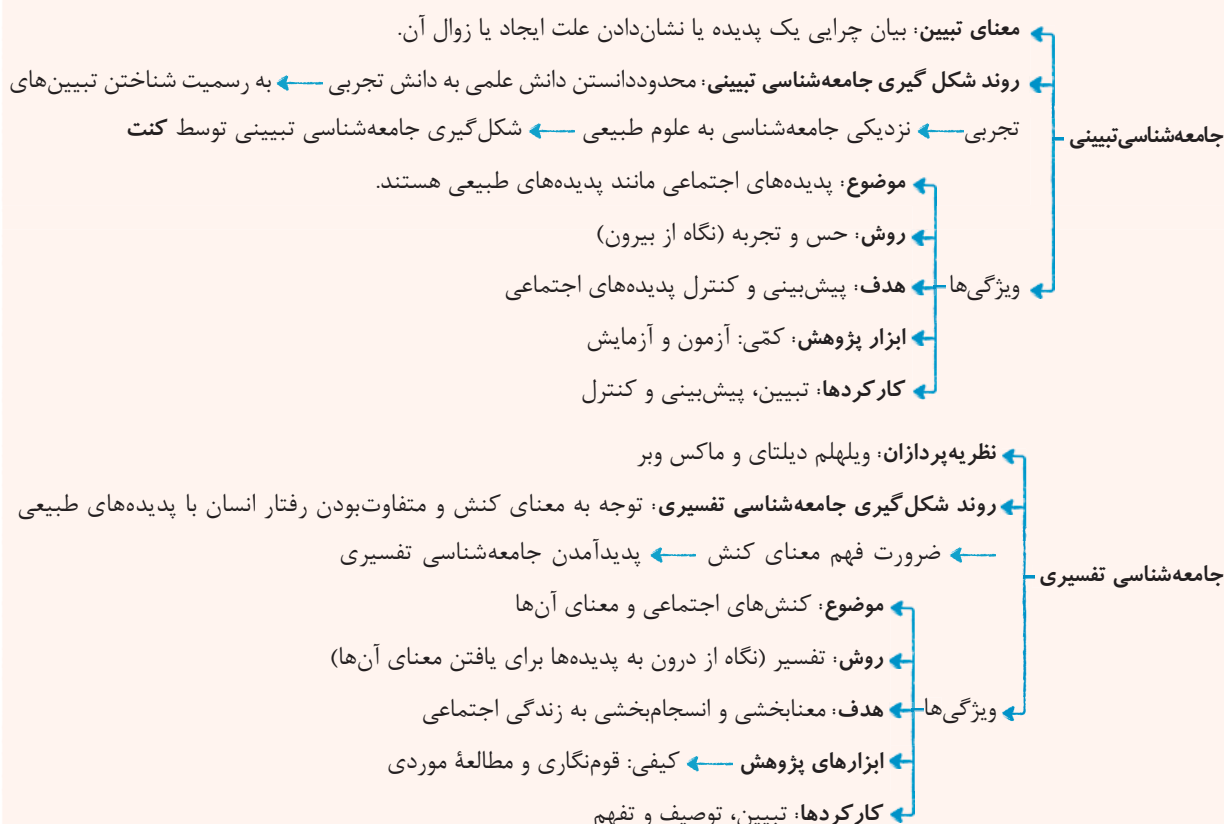
کدام گزینه در زمینه مقایسه جامعه‌شناسی تبیینی و جامعه‌شناسی تفسیری دربردارنده اطلاعات درستی است؟

- موضوع جامعه‌شناسی تبیینی پدیده‌های اجتماعی‌اند که همانند پدیده‌های طبیعی در نظر گرفته می‌شوند و موضوع جامعه‌شناسی تفسیری کنش اجتماعی است که همانند کنش‌های طبیعی بررسی و مطالعه می‌شود.
- علت شکل‌گیری جامعه‌شناسی تبیینی و جامعه‌شناسی تفسیری به ترتیب «توجه به معنای کنش و تفاوت آن با پدیده‌های طبیعی» و «محدود دانستن دانش علمی به دانش تجربی» است.
- روش جامعه‌شناسی تفسیری، تفسیر یعنی نگاه از درون به پدیده‌ها برای یافتن معنای آن‌هاست، اما روش جامعه‌شناسی تبیینی حس و تجربه و نگاه از بیرون به پدیده‌های اجتماعی است.
- کنت، نظریه‌پرداز جامعه‌شناسی تفسیری، توصیف و تفهم را از کارکردهای جامعه‌شناسی می‌داند، اما از نظر ویلهلم دیلتای، تبیین، پیش‌بینی و کنترل از کارکردهای جامعه‌شناسی تبیینی است.

(جامعه‌شناسی دوازدهم - درس‌های ۳ و ۵)

پاسخ: گزینه ۳

درس نامه

پاسخ تشریحی

۱ در جامعه‌شناسی تفسیری، کنش‌های اجتماعی و پدیده‌های اجتماعی، همانند پدیده‌های طبیعی نیستند.

۲ علت شکل‌گیری جامعه‌شناسی:

تبیینی ← محدود دانستن دانش علمی به دانش تجربی

تفسیری ← توجه به معنای کنش

۳ کنت، نظریه‌پرداز رویکرد تبیینی است. از طرف دیگر ویلهلم دیلتای معتقد به رویکرد تفسیری است، نه تبیینی.

تست و پاسخ ۶۴

درستی یا نادرستی عبارتهای زیر در کدام گزینه ذکر شده است؟

• تأکید بیش از اندازه رویکرد تبیینی بر نظم و ساختارهای اجتماعی به حذف اراده و خلاقیت، ارزش و اخلاق و آگاهی و معنا از زندگی اجتماعی می‌انجامد و شور زندگی را از انسان‌ها می‌گیرد.

• گاهی تغییر در یک پدیده اجتماعی با تغییر در پدیده دیگر همراه است؛ این دو پدیده را هم‌تغییر می‌گویند.

• پدیده‌های شهادت‌طلبی و خودکشی هویت‌های متفاوتی دارند و همین هویت‌های متفاوت، معنای آن را تعیین می‌کند و از آن‌ها دو پدیده مختلف می‌سازد.

• دانشی که اجتماعات انسانی و چگونگی اثرگذاری آن‌ها بر کنش‌ها و شیوه‌های زندگی ما را به روش علمی مطالعه می‌کند، جامعه‌شناسی نام دارد.

(۱) ن - د - د - د (۲) د - د - ن - ن (۳) د - ن - ن - ن (۴) ن - د - د - د

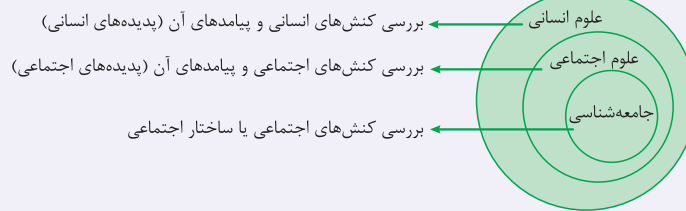
(جامعه‌شناسی دوازدهم - درس‌های ۲، ۳، ۴ و ۵)

پاسخ: گزینه ۲

پاسخ تشریحی بررسی عبارت‌های نادرست:

عبارت سوم: پدیده‌های شهادت‌طلبی و خودکشی، معانی متفاوتی دارند و همین معانی متفاوت، هویت متفاوت آن‌ها را می‌سازد.
عبارت چهارم: توضیح صورت سؤال، مربوط به علوم اجتماعی است.

نکته

تست و پاسخ ۶۵

عبارت درست در ارتباط با موضوع «روش حسی و تجربی» در کدام گزینه آمده است؟

- ۱) اندیشمندانی که به جای موضوع علوم بر روش آن تأکید کردند، روش تجربی را تنها روش کسب علم دانستند - زیملباردو معتقد بود که آن‌چه جامعه‌شناسان از مطالعه پدیده‌ها می‌فهمند، باید با روش تجربی اثبات شود.
- ۲) پوزیتیویسم به معنی وحدت روش علوم است؛ یعنی در همه دانش‌های علمی، روش مطالعه، روش تجربی است - اندیشمندانی که معتقدند دانش علمی از دانش عمومی اهمیت بیشتری دارد، باور دارند که دانش عمومی از راه حس و تجربه به دست می‌آید.
- ۳) اندیشمندانی که موضوع علوم انسانی و اجتماعی را یکسان و روش آن‌ها را متفاوت می‌دانند، روش جامعه‌شناسی را روش تجربی می‌دانند - گالیله روش تجربی را در موقعیتی به کار گرفت که شهود آباء کلیسا تنها روش علمی قابل قبول بود.
- ۴) انسان‌ها در شرایط گوناگون رفتارهای متفاوتی از خودشان نشان می‌دهند، به همین دلیل کنش انسان را نمی‌توان با روش‌های تجربی تحلیل کرد - ماکس وبر روش تجربی را مقدمه و پیش‌نیازی برای تفهم به حساب می‌آورد.

(جامعه‌شناسی دوازدهم - درس‌های ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵)

پاسخ: گزینه ۳

پاسخ تشریحی بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) ماکس وبر معتقد بود که هر چیزی باید با روش تجربی اثبات شود.
- ۲) اندیشمندانی که معتقدند دانش علمی از دانش عمومی اهمیت بیشتری دارد، معتقدند که دانش علمی از راه حس و تجربه به دست می‌آید.
- ۴) ماکس وبر تفهم را مقدمه و پیش‌نیازی برای روش علمی (تجربی) به حساب می‌آورد.

عربی، زبان قرآن دوازدهم: صفحه‌های ۱ تا ۳۶

عَيْنُ الْإِنْسَابِ لِلْجَوَابِ عَنِ التَّرْجُمَةِ أَوْ الْمَفْهُومِ مِنْ أَوْ إِلَى الْعَرَبِيَّةِ (۸۱ - ۸۸):

تست و پاسخ ۸۱

﴿يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ وَ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ﴾:

- ۱) با دهان‌های خود چیزی را می‌گویند که در قلب‌هایشان وجود ندارد، قطعاً خدا به آن چه که کتمان می‌کند، داناتر است!
- ۲) با دهان‌های خویش آن چه را که در قلب‌هایشان نیست می‌گویند و خدا به چیزی که پنهان‌کننده آن هستند، آگاه است!
- ۳) با دهان‌هایشان چیزی را می‌گویند که در دل‌هایشان نیست و خدا به آن چه پنهان می‌کند، داناتر است!
- ۴) با دهان خود چیزی را می‌گویند که در دل‌های ایشان نیست و الله به چیزی که آن را پنهان می‌کند، آگاه‌تر است!

پاسخ: گزینه ۳

(عربی دوازدهم - درس ۱)

مشاوره در آزمون‌ها غالباً سؤال اول عربی یکی از آیات قرآن داخل کتاب هست؛ پس حتماً از قبل معنای آیات رو با دقت یاد بگیرید، چون گاهی ممکنه نکاتی داشته باشن که نیاز به بررسی‌شدن قبل از آزمون دارن!

خودت حل کنی بهتره «أفواه» جمع یا مفرد؟ / «أعلم» اسم تفضیل؛ پس باید توی ترجمه‌ش چی داشته باشه؟

پاسخ تشریحی کلمات مهم: «يَقُولُونَ»: می‌گویند / «بِأَفْوَاهِهِمْ»: با دهان‌هایشان / «مَا»: چیزی که / «لَيْسَ»: نیست / «فِي قُلُوبِهِمْ»: در دل‌هایشان / «أَعْلَمُ»: داناتر / «بِمَا»: به آن چه / «يَكْتُمُونَ»: پنهان می‌کنند.
خطاهای سایر گزینه‌ها:

- ۱ وجود ندارد (ترجمه دقیق برای «لَيْسَ» نیست) - قطعاً (اضافی است!)
- ۲ پنهان‌کننده آن (معادل «كَاتِمُونَ» است، «يَكْتُمُونَ» فعل است، نه اسم. در ضمن «آن» اضافی است!) - آگاه (معادل «عَلِيم» است، «أعلم» اسم تفضیل است و باید به همراه «تر» یا «ترین» ترجمه شود!)
- ۳ دهان (معادل «فَم» است، «أفواه» جمع است، نه مفرد!) - آن را پنهان می‌کنند (معادل «يَكْتُمُونَهُ» است، «آن را» اضافی است!)

تست و پاسخ ۸۲

«لَا يَفْخِرُ الْإِنْسَانُ بِالنَّسَبِ جَاهِلًا لَّأَنَّ الْفَخْرَ لِلَّذِينَ جَعَلُوا الْعَقْلَ وَالْأَدَبَ أَسَاسًا لِحَيَاتِهِمْ وَ سُلُوكِهِمْ يَتَوَافَقُ مَعَهُمَا»:

- ۱) انسان با جهل به دودمان افتخار نمی‌کند، زیرا فخر برای کسانی است که عقل و ادب را پایه زندگی‌شان قرار داده‌اند و رفتارشان مطابق با آن است!
- ۲) انسان نابخردانه به دودمان خود فخر نمی‌ورزد، زیرا فخر برای کسانی است که عقل و ادب را پایه‌ای برای زندگی خویش قرار داده‌اند و رفتارشان متناسب با آن‌هاست!
- ۳) انسان نباید جاهلانه به دودمان افتخار بورزد؛ چراکه فخر برای کسانی است که عقل و ادب را اساسی برای زندگی‌شان قرار داده‌اند و رفتارشان با آن دو متناسب است!
- ۴) انسان نباید نابخردانه به نسب بی‌بالد، زیرا فخر برای کسانی است که عقل و ادب را پایه و اساس زندگی خویش قرار داده‌اند و رفتارشان با آن مطابقت دارد!

پاسخ: گزینه ۳

(عربی دوازدهم - درس ۱)

مشاوره ترجمه فعلی که بعد از «لَا» به کار می‌رود بسیار در تست‌های ترجمه اهمیت دارد!

خودت حل کنی بهتره «لا یفخر» چه جور فعلی هست؟ / «معهما» یعنی «مع + هما». «هما» مفرد یا نه؟

درس نامه •• وقتی انتهای یک فعل مضارع کسره می گیرد، یعنی مجزوم شده است؛ بنابراین «لا یفخر» فعل نهی است!

پاسخ تشریحی **کلمات مهم:** «لا یفخر الإنسان»: انسان نباید افتخار بورزد / «بالنسب»: به دودمان / «جاهلاً»: جاهلانه / «لأن»: چراکه / «الفخر»: فخر / «لذین»: برای کسانی که / «جعلوا»: قرار داده اند / «أساساً لحياتهم»: اساسی برای زندگی شان / «سلوکهم»: رفتارشان / «یتوافق معهما»: با آن دو متناسب است. خطاهای سایر گزینه ها:

- ❶ افتخار نمی کند (معادل «لا یفخر» است، «لا یفخر» فعل نهی است و باید به شکل دستوری ترجمه شود، نه خبری!) - پایه «أساساً» نکره است، نه معرفه - با آن (معادل «معها» است، «هما» یعنی «آن دو، آن ها»، نه «آن»!)
- ❷ دودمان خود (معادل «نسبه» است، «النسب» ضمیر ندارد!) - فخر نمی ورزد (مانند توضیحات «افتخار نمی کند» در ❶)
- ❹ پایه و اساس (مانند توضیحات ❶) - با آن (مانند ❶) - در ضمن «ل» در «لحياتهم» ترجمه نشده است.

تکرار یک فعل ماضی ساده را می توان به شکل ماضی نقلی نیز ترجمه کرد.

مثال: «جعلوا»: قرار دادند ✓ قرار داده اند ✓

تست و پاسخ ۸۳

«لبيت الناس في كل العالم يُشاهدون يوماً تُمنح فيه جائزة نوبل في المجالات المختلفة لمن يُفيد البشرية خاصة جائزة نوبل للسلام التي قد تُعطى للذي ليس أهلاً لها»:

- ❶ کاش مردم در تمام جهان روزی را مشاهده می کردند که در آن، جایزه نوبل در زمینه های مختلف به کسی داده می شد که برای بشریت سودمند باشد، مخصوصاً جایزه صلح نوبل که گاهی به کسانی اعطا می شود که شایسته آن نیستند!
- ❷ کاش همه مردم در جهان روزی را مشاهده کنند که در آن، جایزه نوبل در زمینه های مختلف به کسی تعلق می گیرد که به بشریت سود می رساند، به ویژه جایزه صلح نوبل که گاهی به آن که شایسته اش نیست اعطا می شود!
- ❸ کاش مردم در تمام دنیا روزی را مشاهده کنند که در آن، جایزه نوبل در زمینه های مختلف به کسی داده شود که به بشریت سود برساند، به ویژه جایزه صلح نوبل که گاهی به کسی اعطا می شود که شایسته آن نیست!
- ❹ کاش یک روز مردم در تمام جهان جایزه نوبل را مشاهده کنند که در زمینه های مختلف به کسی داده می شود که برای بشریت مفید باشد، مخصوصاً جایزه صلح نوبل که گاهی به کسی اعطا شده است که شایسته آن نیست!

(عربی دوازدهم - درس ۲)

پاسخ: گزینه ۳

مشاوره ترجمه حروف مشبّه بالفعل به ویژه «لبيت» و «لعلّ» و تأثیر آن ها بر ترجمه فعل بعدشان از موارد محبوب طراحان هستند.

خودت حل کنی بهتره «كل العالم» یعنی چی؟ / «يُشاهدون» ماضیه یا مضارع؟ «تُعطى» چطور؟

درس نامه ••

❶ فعل مضارعی که بعد از «لبيت: کاش» و «لعلّ: شاید» به کار می رود، غالباً به شکل مضارع التزامی ترجمه می شود!

مثال: «لبيت الناس يُشاهدون»: کاش مردم ببینند.

❷ ساختار «قد + مضارع»، معادل «گاهی، شاید + مضارع» می باشد!

مثال: «قد تُعطى»: گاهی اعطا می شود.

پاسخ تشریحی کلمات مهم: «لیت»: کاش / «فی کلّ العالم»: در تمام دنیا / «یُشاهدون»: مشاهده کنند / «یوماً»: روزی / «تُمنح فیه»: در آن داده شود / «فی المجالات المختلفة»: در زمینه‌های مختلف / «لَمَنْ یُفید البشَریَّة»: به کسی که به بشریت سود می‌رساند / «خاصَّة»: به‌ویژه / «جائزَة نوبل للسلام الّتی»: جایزه صلح نوبل که / «قَدْ تُعطی»: گاهی اعطا می‌شود / «لِلَّذی»: به کسی که / «لیس أهلاً لها»: شایسته آن نیست. خطاهای سایر گزینه‌ها:

۱) مشاهده می‌کردند (معادل «کانوا یُشاهدون» است، «یُشاهدون» معادل مضارع است و چون بعد از «لیت» آمده به صورت مضارع التزامی ترجمه می‌شود) - داده می‌شد («تُمنح» معادل مضارع است، نه ماضی استمراری!) - کسانی («الَّذی» مفرد است، نه جمع) - نیستند («لیس» مفرد است، نه جمع).

۲) همه مردم (معادل «کلّ النَّاس» است، «همّة» اضافی است!) - در جهان (معادل «فی العالم» است، کلمه «کلّ» در جای درستی ترجمه نشده است!) - تعلق می‌گیرد (اولاً ترجمه درستی برای «تُمنح» نیست، ثانیاً بهتر است که به شکل مضارع التزامی ترجمه شود).

۳) یک روز («یوماً» در این عبارت مفعول «یُشاهدون» است، نه قید زمان!) - مفید باشد (معادل «یکون مفیداً» است، «یُفید» فعل است، نه اسم!) - اعطا شده است (معادل «قَدْ أُعطِی» است، «تُعطی» مضارع است، نه ماضی!)

تست و پاسخ ۸۴

«يجب علينا ألاّ نسب من يدعو الآخرين إلى عقائده ولو كانت خرافيةً فالعاقِل يبدأ بالحوار معه ليُقنعه!»:

- ۱) ما نباید به کسی که دیگران را به عقیده‌های خودش دعوت می‌کند دشنام دهیم، هرچند خرافی باشد؛ پس انسان عاقل شروع به گفت‌وگو با او می‌کند تا او را قانع کند!
- ۲) بر ماست که به کسی که دیگران به عقایدش دعوت می‌شوند ناسزا نگوییم، حتی اگر خرافی باشند، چه عاقل برای قانع کردنش، شروع به گفت‌وگو با او می‌کند!
- ۳) ما نباید آن کسی را ناسزا بگوییم که دیگران را به عقیده‌های خویش فرامی‌خواند، هرچند خرافی باشد و انسان خردمند گفت‌وگویش را با او آغاز می‌کند تا قانع شود!
- ۴) بر ماست دشنام‌دادن به کسی که دیگران را به عقیده‌های خودش که خرافی بودند، دعوت می‌کند؛ پس انسان عاقل گفت‌وگوی با او را آغاز می‌کند تا وی را قانع کند!

(عربی دوازدهم - درس ۱)

پاسخ: گزینه ۱

مشاوره یکی از موارد مهم در تست‌های ترجمه، تشخیص معلوم یا مجهول بودن فعل‌هاست. تقریباً هر سال از این موضوع در کنکور سؤال داریم.

خودت حل کنی بهتره «ألاّ نسب» فعله یا اسم؟ / «یُقنعه» معلومه یا مجهول؟ اسمه یا فعل؟

درس نامه ••

- ۱) فعلی که مفعول داشته باشد غالباً معلوم است، نه مجهول!
- مثال:** «مَنْ یَدْعُو الْآخَرِینَ»: کسی که دیگران را (دعوت می‌کند) ✓ دعوت می‌شود (x)
- ۲) وقتی یک ضمیر متصل به یک فعل بچسبد دو نتیجه مهم می‌گیریم: ۱) فعل معلوم است. ۲) فعل متعدی است. هر دو به این علت است که ضمیر در این حالت، مفعول است!
- مثال:** «یُقنعه»: او را قانع کند ✓ او قانع شود x

پاسخ تشریحی کلمات مهم: «يجب علينا ألاّ نسب»: ما نباید دشنام دهیم (ألاّ ← أن + لا) / «مَنْ یَدْعُو الْآخَرِینَ»: کسی که دیگران را دعوت می‌کند / «إلى عقائده»: به عقیده‌های خویش / «ولو كانت خرافيةً»: هرچند خرافی باشد / «یبدأ بالحوار معه»: شروع به گفت‌وگو با او می‌کند / «ليُقنعه»: تا او را قانع کند.

خطاهای سایر گزینه‌ها:

- ۲ دعوت می‌شوند («یدعو» فعل معلوم است، نه مجهول، زیرا «الآخرین» مفعول است و منصوب!) - برای قانع کردنش (معادل «لِقناعه» می‌باشد، «يُقْنَع» فعل است، نه اسم!)
- ۳ آن (اضافی است!) - گفت‌وگویش (معادل «حواره» است، ضمیر «ش» اضافی است!) - تا قانع شود (معادل «لَيُقْنَع» است، در صورت سؤال «يُقْنَعه» معلوم است، نه مجهول، زیرا ضمیر «ه» مفعول است!)
- ۴ دشنام‌دادن («ألا نسب» فعل است، نه مصدر!) - که خرافی بودند («ولو: هرچند» ترجمه نشده است! ضمن این‌که «ولو کانت ...» جمله وصفیه برای «عقائده» نیست.)

نکته کلمه «لو» به معنای «اگر» و «ولو» به معنای «حتی اگر، اگرچه، هرچند» است. ضمناً فعل ماضی بعد از «ولو» غالباً به شکل مضارع ترجمه می‌شود.
مثال: «کانت خرافیة»: خرافی بود / «ولو کانت خرافیة»: هرچند خرافی باشد.

تست و پاسخ ۸۵

«كان إمامنا ينصح مُحبيه أن يعوذوا بالله من سُبّات العقل و قُبْح الزَّلَل في كلِّ حال و يستعينوا برَبِّهم العظيم متواضعين!»: پیشوای ما ...

- ۱) به دوستدارانش نصیحت می‌کرد که از به خواب رفتن اندیشه و زشتی لغزش در همه حال به خداوند پناه ببرند و با فروتنی از پروردگار بزرگ خود یاری بجویند!
- ۲) به دوستداران خود سفارش می‌کرد که از لغزیدن عقل و زشتی ذلت در همه حال به خداوند پناه ببرند و از پروردگار بزرگشان متواضعانه یاری بخواهند!
- ۳) به دوستداران خود نصیحت می‌کرد که از به خواب رفتن خرد و زشتی لغزش در همه حال متواضعانه به پروردگار خود پناه ببرند تا پروردگار بزرگشان آن‌ها را یاری کند!
- ۴) به دوستدارانش در همه حال سفارش می‌کرد که از خواب عقل و لغزش زشت به خداوند پناه ببرند و پروردگار بزرگشان را با فروتنی یاری نمایند!

(عربی دوازدهم - درس ۲)

پاسخ: گزینه ۱

مشاوره معنای فعل‌ها با حروف اصلی یکسان در باب‌های مختلف ثلاثی مزید غالباً با هم تفاوت دارد و گاهی مورد سؤال طراحان قرار می‌گیرد؛ مثلاً تفاوت «يُعِين» یاری می‌کند، و «يَسْتَعِين» یاری می‌جوید مهم است!

خودت حل کنی بهتره «سُبّات العقل» یعنی چی؟ / «يَسْتَعِينُوا» یعنی «یاری بخواهند» یا «یاری کنند»؟

پاسخ تشریحی کلمات مهم: «كان إمامنا ينصح»: پیشوای ما نصیحت می‌کرد / «مُحِبِّيه»: دوستدارانش (مُحِبِّين + ه) / «أن يعوذوا بالله»: که به خداوند پناه ببرند / «من سُبّات العقل»: از به خواب رفتن اندیشه / «قُبْح الزَّلَل»: زشتی لغزش / «في كلِّ حال»: در همه حال / «و يستعينوا»: و یاری بجویند / «برَبِّهم العظيم»: از پروردگار بزرگ خود / «متواضعين»: با فروتنی.
خطاهای سایر گزینه‌ها:

- ۲ لغزیدن (معادل «سُبّات» به خواب رفتن نیست!) - ذلت (معادل «الدَّلة» است، نه «الزَّلَل»!)
- ۳ متواضعانه ... پناه ببرند («متواضعين» مربوط به بخش آخر جمله است و در جای صحیحی ترجمه نشده است!) - تا (معادل «و» نیست!) - آن‌ها را یاری کند (معادل «يُعِينهم» است، «يَسْتَعِينُوا» یعنی «یاری بخواهند»!)
- ۴ لغزش زشت (قُبْح الزَّلَل: زشتی لغزش) - یاری نمایند (معادل «يَعِينون» است، نه «يَسْتَعِينون»، این فعل یعنی «یاری بخواهند»!)

تست و پاسخ ۸۶

عین الصّحیح:

- (۱) لو استطعت أن تتعلّم اللّغة الفرنسيّة جيّداً لأرسلت إلى جامعة السّوربون: اگر بتوانی زبان فرانسوی را خوب یاد بگیری، قطعاً به دانشگاه سوربن فرستاده می‌شوی!
- (۲) تَمَنَّى أخوای المزارعان؛ لیت المطر یَنْزِلَ كثيراً هذه السّنة حتّى تنبت المحاصيلُ الّتی قد زرعنا: دو برادر کشاورزم آرزو کردند کاش امسال باران زیادی ببارد تا محصولاتی که کاشته‌اند، برویند!
- (۳) أستاذنا فی الصّفّ قد یذکر تلامیذه القُدماء و یتکلم معنا عن ذکریاته معهم: استادمان در کلاس گاهی از دانش‌آموزان قدیمی‌اش یاد می‌کند و با ما درباره خاطراتش با آن‌ها صحبت می‌کند!
- (۴) کَانَ عالماً قد انطوى فینا أعجب ممّا نراه بأعیننا: گویا جهانی که درون ما در هم تنیده شده شگفت‌تر از چیزی است که به نظر می‌رسد!

(عربی دوازدهم - درس‌های ۱ و ۲)

پاسخ: گزینه ۳

مشاوره برای حل کردن این نوع تست‌ها به تمرین و تکرار زیادی نیاز دارید؛ پس حتماً قبل از آزمون‌ها برای تمرین کردن این مدل تست‌ها وقت کافی بگذارید!

خودت حل کنی بهتره سریعاً ترجمه تمام کلمات رو بررسی کن!

درس نامه ●● فعل‌های ماضی بعد از «لو: اگر» به شکل ماضی استمراری یا بعید ترجمه می‌شوند!
مثال: «لو حاولتُ أكثر لَنَجَحْتُ فی المباراة!»: اگر بیشتر تلاش می‌کردم، یقیناً در مسابقه موفق می‌شدم.

پاسخ تشریحی خطاهای سایر گزینه‌ها:

- ❶ بتوانی «استطعت» در این عبارت در معنای ماضی به کار رفته است، نه مضارع! - فرستاده می‌شوی «أرسلت» در این عبارت در معنای ماضی به کار رفته است، نه مضارع!
 - ❷ باران زیادی (معادل «مطرٌ کثیر» است، «کثیراً» در این عبارت قید است، نه صفت «المطر»!)
 - ❸ به نظر می‌رسد (معادل «نراه بأعیننا: آن را با چشمانمان می‌بینیم» نیست!)
- ترجمه صحیح سایر گزینه‌ها:
- ❶ اگر می‌توانستی زبان فرانسوی را خوب یاد بگیری، قطعاً به دانشگاه سوربن فرستاده می‌شدی!
 - ❷ دو برادر کشاورزم آرزو کردند کاش امسال باران، زیاد ببارد تا محصولاتی که کاشته‌اند، برویند!
 - ❸ گویا جهانی که درون ما در هم تنیده شده شگفت‌تر از چیزی است که آن را با چشمانمان می‌بینیم!

تست و پاسخ ۸۷

عین الصّحیح:

- (۱) کُنْتُ أَشْجَعَ اللَّاعِبِینَ فی الملعبِ مسرورین: با خوشحالی بازیکنان را در ورزشگاه تشویق می‌کردم!
- (۲) هل تعلمین أنّ الزرافة بکماء و لیست لها أحبال صوتیّة: آیا می‌دانی که زرافه لال است و تار صوتی ندارد!
- (۳) لعلّ بلادنا تكون يوماً عاصمة العلم فی العالم: امید است که روزی کشور ما پایتخت دانش در جهان گردد!
- (۴) ذهبنا إلى فندق فی السّوید و نحن لا نعلم عنه شیئاً: به هتلی در سوئد رفتیم، در حالی که چیزی درباره‌اش نمی‌دانستیم!

(عربی دوازدهم - درس‌های ۱ و ۲)

پاسخ: گزینه ۴

پاسخ تشریحی خطاهای سایر گزینه‌ها:

- ۱) با خوشحالی («مسرورین» حالت «اللاعبین» را بیان می‌کند، زیرا جمع است، اما به اشتباه حالت «من» را بیان کرده است!
 - ۲) تار صوتی («أحبال صوتیّة: تارهایی صوتی» جمع و نکره است، نه مفرد و معرفه!)
 - ۳) گردد (معادل «تَصَيَّرَ» یا «تُصْبِحُ» است، «تكون» یعنی «باشد»!)
- ترجمه صحیح سایر گزینه‌ها:

- ۱) در ورزشگاه بازیکنان را تشویق می‌کردم، در حالی که خوشحال بودند!
- ۲) آیا می‌دانی که زرافه لال است و تارهایی صوتی ندارد!
- ۳) امید است که روزی کشور ما پایتخت دانش در جهان باشد!

تست و پاسخ ۸۸

«دل‌هایتان را با فراوانی غذا و نوشیدنی نَمیرانید!»:

- ۱) لا تُمَيِّتُوا قُلُوبَكُمْ بِكَثْرَةِ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ!
- ۲) لا تَمُوتُوا قُلُوبَكُمْ بِالطَّعَامِ الْكَثِيرِ وَ الشَّرَابِ!
- ۳) لا تُمَيِّتُوا الْقُلُوبَ لَكُمْ بِكَثْرَةِ الْغِذَاءِ وَ الْمَاءِ!
- ۴) لا تُمَيِّتْ قُلُوبَكُمْ بِالْغِذَاءِ الْكَثِيرِ وَ الْمَاءِ!

(عربی دوازدهم - درس ۱)

پاسخ: گزینه ۱

مشاوره در این مدل سوالات به تفاوت گزینه‌ها مثل بودن یا نبودن ضمیر، جمع یا مفرد بودن کلمات، «ال» داشتن یا نداشتن اسم‌ها و ... خیلی دقت کن!

خودت حل کنی بهتره «فراوانی غذا» به عربی چی می‌شه؟ / «دل‌هایتان» چه‌طور؟

پاسخ تشریحی کلمات مهم: دل‌هایتان: «قلوبکم» / با فراوانی غذا و نوشیدنی: «بکثرة الطعام و الشراب» / نَمیرانید: «لا تُمَيِّتُوا». خطاهای سایر گزینه‌ها:

- ۲) لا تَمُوتُوا (به معنای «نَمیرید» است!) - الطعام الكثير (معادل «غذای بسیار» است!)
- ۳) القلوب لكم (معادل «دل‌ها برای شما» است؛ بنابراین نادرست است!) - الماء (معادل «آب» است، نه «نوشیدنی»!)
- ۴) لا تُمَيِّتْ (معادل «نمی‌میرانی» است! نَمیرانید معادل فعل نهی است، نه مضارع منفی!) - الغذاء الكثير (معادل «غذای بسیار» است!) - الماء (مانند ۳)

نکته به معنای دو فعل زیر خوب دقت کنید:

- ۱) مات، يَمُوتُ: مُرد (لازم)
- ۲) أَمَات، يُمَيِّتُ: میراند (متعدي)

• اِقْرَأِ النَّصَّ التَّالِيَّ ثُمَّ أَجِبْ عَنِ الْأَسْئَلَةِ (۸۹ - ۹۱) بما يناسب النصّ:

ما من إنسان إلّا و هو يحبّ أن يكون محبوباً عند الآخرين. بعض النَّاسِ يحاولون لاكتساب هذه المودّة و الحبّ و بعضهم الآخر يودّهم (= يحبّهم) النَّاسُ لأخلاقهم الحميدة أو لحياتهم النّافعة للآخرين. تواجه المجموعة الأولى عادة الكثير من الصّعوبات في حياتها لتحقّق أهدافها لأنّهم قد يقومون بأفعال غير منطقيّة ليدبوا خلابين و لكن يعتبرهم الأفاضل قبيحةً فمودةً يكتسبها هؤلاء ليست دائمةً. المجموعة الثّانية تعيش بشكل طبيعيّ و لا يوقعون أنفسهم في صعوبة ليحبّوا القلوب أو العيون و يبقون محبوبين ماداموا يعيشون كما كانوا فحبّة النَّاسِ لهم لا تزول و لو ماتوا. يجب أن تُذكر أيضاً مجموعة أخرى و هي تشتمل على الأشخاص المُعجبين بأنفسهم، الَّذِينَ يظنون أنّ من لا يُحبّونهم حاسدون أو جهّال فلم يدركوا حسناتهم. هؤلاء غالباً يبقون وحيدين و لديهم عدد قليل جداً من الأصدقاء.

ترجمه متن

هیچ انسانی نیست مگر این که دوست داشته باشد نزد دیگران محبوب باشد. برخی از مردم برای کسب کردن این دوستی و دوست داشتن تلاش می کنند و برخی دیگر را مردم برای اخلاق پسندیده شان یا زندگی سودمندشان برای دیگران، دوست دارند. گروه اول معمولاً با بسیاری از مشکلات در زندگی شان مواجه می شوند تا اهداف خود را محقق کنند، زیرا آن ها گاهی به کارهایی غیرمنطقی دست می زنند تا جذاب به نظر برسند، ولی شایستگان آن ها را زشت می پندارند و دوستی ای که به دست می آورند همیشگی نیست. گروه دوم به شکلی طبیعی زندگی می کنند و خودشان را در سختی نمی اندازند تا دل ها یا چشم ها را جذب کنند و محبوب می مانند تا زمانی که همان طور زندگی می کنند و محبت مردم به آن ها از بین نمی رود، حتی اگر بمیرند؛ همچنین باید گروه دیگری ذکر شود که شامل اشخاص خودشیفته است. کسانی که گمان می کنند که افرادی که دوستشان ندارند حسود یا نادان هستند و خوبی هایشان را درک نکرده اند. این ها غالباً تنها می مانند و تعداد بسیار کمی دوست دارند.

تست و پاسخ ۸۹

«نقدر علی أن نحصل على محبة الناس الدائمة إذا ...» عین الصّحیح:

- (۱) نختار طريقة لحياتنا تُرضي الناس!
- (۲) نبتعد عما يكرهه الآخرون!
- (۳) نحاول أن ندرک ما یحبّه الناس و فننشبه به!
- (۴) ننفع الآخرين في الحياة دون أن نكون مختالين!

پاسخ: گزینه ۴

(عربی دوازدهم - درس ۲)

مشاوره در سؤالات درک مطلب برای تشخیص گزینه صحیح یا خطا عجله نکنید و حتماً همه گزینه ها را بخوانید، سپس بهترین گزینه را انتخاب کنید!

پاسخ تشریحی

می توانیم محبت همیشگی مردم را به دست آوریم، اگر ...

- ① راهی را برای زندگی مان انتخاب کنیم که مردم را راضی کند! (اصلاً مگه داریم همپین راهی؟)
- ② دوری کنیم از آن چه دیگران ناپسند می دارند!
- ③ تلاش کنیم آن چه را که مردم دوست دارند درک کنیم و به آن شبیه شویم!
- ④ در زندگی به دیگران سود برسانیم، بدون این که خودپسند باشیم! (بله این درسته!)

تست و پاسخ ۹۰

«أفراد المجموعة الأولى ...» عین الصّحیح:

- (۱) يُحبّون الناس فيقومون بأعمال غير منطقية لحبهم!
- (۲) لا يحصلون على محبة الناس مع أنهم يحاولون كثيراً!
- (۳) قد يدخلون قلوب بعض الناس و لكنهم لا يعمرّون فيها!
- (۴) يعيشون وحيدین لأن أكثر أصدقائهم حاسدون!

پاسخ: گزینه ۳

(عربی دوازدهم - درس ۲)

پاسخ تشریحی افراد گروه اول ...

- ۱) مردم را دوست دارند و برای دوست داشتنشان به کارهایی غیرمنطقی دست می‌زنند! (برای کسب محبت اون‌ها کارهای غیرمنطقی می‌کنند، نه برای دوست داشتن!)
 - ۲) محبت مردم را به دست نمی‌آورند، با این‌که خیلی تلاش می‌کنند! (گاهی هم محبت مردم رو به دست میارن، ولی دائمی نیست!)
 - ۳) گاهی به دل‌های برخی از مردم وارد می‌شوند، ولی در آن‌ها دوام نمی‌آورند! (دقیقاً، متن هم گفته که دوست داشتنشون دائمی نیست!)
 - ۴) تنها زندگی می‌کنند، زیرا بیشتر دوستانشان حسود هستند! (گروه سوم تنها می‌مونن، نه گروه اول!)

تست و پاسخ ۹۱

عَيْن الصَّحِيحِ عَنْ «الْمُتَكَبِّرِينَ»:

- ۱) إِنَّهُمْ يَحَاوِلُونَ كَسْبَ مَوَدَّةِ النَّاسِ وَلَكِنْ لَا يَفُوزُونَ بِهَا!
- ۲) لَا صَدِيقَ لَهُمْ فِي الْحَيَاةِ فَيُعِيشُونَ وَحِيدِينَ!
- ۳) إِنَّهُمْ لَا يَرُونَ لِأَحَدٍ حَقًّا عَلَيْهِمْ!
- ۴) إِنَّ الْحَاسِدِينَ وَالْجَهَّالَ لَا يَحْتَوْنَهُمْ وَلَا يَدْرِكُونَ حَسَنَاتِهِمْ!

(عربی دوازدهم - درس ۲)

پاسخ: گزینه ۳

پاسخ تشریحی عبارت صحیح را درباره «متکبران» تعیین کن:

- ۱) آن‌ها تلاش می‌کنند دوستی مردم را به دست آورند، اما آن را به دست نمی‌آورند! (نه، این گروه تلاش نمی‌کنند!)
- ۲) هیچ دوستی در زندگی ندارند و تنها زندگی می‌کنند! (متن گفته تعداد خیلی کمی دوست پیدا می‌کنند، نه هیچ دوستی!)
- ۳) آن‌ها برای هیچ‌کس حقی بر خودشان نمی‌بینند! (دقیقاً، فکر می‌کنن همه باید دوستشون داشته باشن!)
- ۴) حسودان و افراد نادان آن‌ها را دوست ندارند و خوبی‌هایشان را درک نمی‌کنند! (نه، افراد گروه سوم این‌طور فکر می‌کنند، ولی در واقعیت این‌طور نیست!)

• عَيْن الصَّحِيحِ فِي الإِعْرَابِ وَ التَّحْلِيلِ الصَّرْفِيِّ (۹۲ - ۹۳):

تست و پاسخ ۹۲

«تَوَاجَه - الْأَفْاضِل - تَحَقَّق - الْمُعْجَبِينَ»

- ۱) تَوَاجَه: فعل مضارع - للغائب - مزيد ثلاثي من باب مفاعلة - معلوم - متعد / فعل و فاعله «المجموعة»
- ۲) الْأَفْاضِل: جمع تكسير و مفردة «فاضل» (اسم فاعل) - معرب / فاعل لفعل «يعتبر» و مرفوع بالضمّة
- ۳) تَحَقَّق: فعل مضارع - للغائب - مزيد ثلاثي من مصدر «تحقيق» - مجهول / نائب فاعله «أهداف»
- ۴) الْمُعْجَبِينَ: جمع سالم للمذكر - اسم فاعل من فعل «أعجب، يُعْجَب» - معرب / صفة و مجرور بالياء

(عربی دوازدهم - درس ۲)

پاسخ: گزینه ۱

مشاوره در این مدل تست‌ها حتماً دقت کنید که صحیح رو می‌خواند یا خطا رو!!

خوبت حل کنی بهتره اول موارد سمت راست رو بررسی کن، چون نیاز به بررسی جمله ندارن، بعد اگر سؤال حل نشد، موارد سمت چپ

رو بررسی کن!

درس نامه ●●

اسم‌هایی که ساختار «مُ ... ـَ ...» را دارند، اسم مفعول هستند و اسم‌هایی که ساختار «مُ ... ـِ ...» دارند، اسم فاعل هستند.

مثال: «مُعْجَب» ← اسم فاعل / «مُعْجَب» ← اسم مفعول

پاسخ تشریحی

خطاهای سایر گزینه‌ها:

۲) مفرد «فاضل» (اسم فاعل) «أفاضل» اسم تفضیل است و مفرد آن «أفضل» می‌باشد!

۳) مجهول و نائب فاعله «أهداف» «تَحَقَّقَ» معلوم است و «أهداف» مفعول آن است!

۴) اسم فاعل («المُعْجَب» اسم مفعول است، نه اسم فاعل!)

تست و پاسخ ۹۳

«يُحاولون - النافعة - مجموعة - لم يُدركوا»:

۱) يُحاولون: فعل مضارع - للغائبين - مزيد ثلاثي - ماضيه: تَحاول - لازم - معلوم / فعل و فاعل و الجملة فعلية

۲) النافعة: مفرد مؤنث - اسم فاعل مأخوذ من فعل مجرد ثلاثي - معرّف بآل - معرب / صفة و مجرور بالتبعية

۳) مجموعة: مفرد مؤنث - اسم مفعول (اشتقاقه من «جَمَعَ، يَجْمَع») - نكرة - معرب / مفعول و منصوب

۴) لم يُدركوا: مضارع - للغائبين - مزيد ثلاثي من باب إفعال (مصدره: إدراك) - مجهول / فعل و فاعله محذوف

(عربی دوازدهم - درس ۲)

پاسخ: گزینه ۲

درس نامه ●●

اسم فاعل‌هایی که بر وزن «فَاعِل» و اسم مفعول‌هایی که بر وزن «مفعول» هستند، از یک فعل ثلاثی مجرد ساخته شده‌اند.

مثال: «النافعة»: اسم فاعل مأخوذ من فعل مجرد ثلاثي ✓

«مجموعة»: اسم مفعول (اشتقاقه من «جَمَعَ، يَجْمَع») ✓

پاسخ تشریحی

خطاهای سایر گزینه‌ها:

۱) ماضیه: تَحاول («يُحاول» مضارع از باب مفاعلة است، بنابراین ماضی آن بر وزن «فَاعِل» می‌باشد؛ در نتیجه «حاوَل» صحیح است!)

۲) مفعول و منصوب («مجموعة» نائب فاعل فعل مجهول «تَذَكَّر» است؛ در نتیجه مرفوع است!)

۳) مجهول و فاعله محذوف (فعل) «يُدركوا» معلوم است، زیرا «حسنات» مفعول آن است؛ در نتیجه فاعل آن حذف نشده است!)

عَيْنُ الْجَوَابِ الصَّحِيحُ لَأَسْئَلَةِ التَّالِيَةِ (٩٤ - ١٠٠):

تست و پاسخ ۹۴

عَيْنُ الْخَطَأِ فِي ضَبْطِ حَرَكَاتِ الْحُرُوفِ:

۱) كَانَ وَالِدِي قَدْ أَقَامَ مَصْنَعًا فِي الْقَرْيَةِ لِصِنَاعَةِ الْكَرَاسِيِّ الْخَشَبِيِّ!

۲) تَمَارِينُ هَذَا الدَّرْسِ سَهْلٌ جِدًّا، لَكِنَّ أَكْثَرَ التَّلَامِيذِ خَائِفُونَ مِنْهَا كَثِيرًا!

۳) قَالَ الْمُدِيرُ فِي الْجُلْسَةِ: لَا طَالِبَ رَاسِبٍ فِي إِمْتِحَانَاتِ نِهَايَةِ السَّنَةِ الدَّرَاسِيَّةِ!

۴) كَانَ غَرَضُهُ مِنْ إِخْتِرَاعِ الدِّيْنَامِيْتِ مُسَاعَدَةَ الْإِنْسَانِ فِي مَجَالِ الْإِعْمَارِ وَ الْبِنَاءِ!

(عربی دوازدهم - درس ۲)

پاسخ: گزینه ۴

مشاوره در این تست‌ها لازم نیست همه حرکت‌ها بررسی بشن!!! حتماً ابتدا برید سراغ وزن فعل‌ها و مصدرهای مزید و حرکت نون

در آخر جمع‌های مذکر سالم و مثنی! بعد به اسم تفضیل‌ها، اسم فاعل‌ها و اسم مفعول‌ها و در نهایت به فعل‌های مجهول دقت کنید!

پاسخ تشریحی خطاهای این گزینه:

مُسَاعِدَة (این کلمه مصدر باب مفاعلة است، بنابراین باید بر وزن «مُفَاعِلَة» باشد، نه «مُفَاعِلَة»؛ در نتیجه «مُسَاعِدَة» صحیح است!) - البناء (تلفظ صحیح این کلمه «البناء: ساختن» می باشد!)

تست و پاسخ ۹۵

عین الخطأ في المفهوم:

- (۱) ﴿مَا أَبْرَأَ نَفْسِي إِنْ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ﴾:
نخواهم کنم تبرئه خوشتن بدی را چو فرمان دهد نفس من
- (۲) ﴿إِنَّا لَا نَضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا﴾:
کار نیکو گم نشد پیش خدا چون که نیکی می کنی آید جزا
- (۳) ﴿لَا عَلَمَ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ﴾:
تو دانای رازی به هر دو جهان و نبود ز ما علم و دانش بر آن
- (۴) ﴿كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ﴾:
پس تو را هر لحظه مرگ و رجعتی ست مصطفی فرمود دنیا ساعتی ست

(عربی دوازدهم - درس های ۱ و ۲)

پاسخ: گزینه ۴

مشاوره سؤالات مفهوم غالباً بدون تغییر از جملات کتاب درسی طرح می شوند؛ پس باید از قبل بررسی شده باشند!

پاسخ تشریحی ترجمه گزینه ها:

- ۱) خودم را تبرئه نمی کنم، قطعاً نفس بسیار امرکننده به بدی است!
 - ۲) قطعاً ما پاداش کسی را که کاری را خوب انجام دهد، تباه نمی کنیم!
 - ۳) هیچ علمی نداریم، قطعاً تو بسیار دانای پنهان ها هستی!
 - ۴) مردم امت واحدی بودند و خداوند پیامبران را بشارت دهنده فرستاد!
- بیت فارسی در ۲ ارتباطی با آیه به کار رفته در این گزینه ندارد!

تست و پاسخ ۹۶

عین الخطأ للفراغ في استخدام الحروف المشبهة بالفعل مما بين القوسين:

- (۱) وَصَلَ الْمَعْلَمُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ مُتَأَخِّرًا . . . الطَّلَابُ مَا كَانُوا قَدْ تَرَكُوا الصَّفَّ! (لَكِنْ)
- (۲) يَا أُخْتِي هَلْ تَعْلَمِينَ . . . وَرَقَةُ الزَّيْتُونِ رَمْزُ السَّلَامِ! (إِنْ)
- (۳) . . . إِقَامَةُ مُخْتَبَرٍ صَغِيرٍ فِي مَدَارِسَ بَعْضِ الْقُرَى لَيْسَتْ مُمْكِنَةً! (كَأَنَّ)
- (۴) . . . صَدِيقِي لَمْ يَفْزَ فِي الْمُبَارَاةِ النَّهَائِيَّةِ لِكُرَةِ الْمَنْضَدَةِ! (كَأَنَّ)

(عربی دوازدهم - درس ۱)

پاسخ: گزینه ۲

مشاوره از حروف مشبّهة بالفعل چند تیپ تست قواعد مطرح می شود. یکی از آن ها استفاده صحیح از این حروف در جمله است که باید با توجه به ترجمه آن ها گزینه صحیح را انتخاب کنیم.

خودت حل کنی بهتره جملات گزینه ها رو با حرفی که داده شده ترجمه کن، ببین کدام جور در نیامد.

درس نامه ●● «إِنَّ: قطعاً» در ابتدای جمله به کار می‌رود و «أَنَّ: که» در وسط جمله!

مثال: «إِنَّ الْمُجْتَهِدِينَ فَائِزُونَ لِأَنَّهُمْ يُحَاوِلُونَ كَثِيرًا!»

پاسخ تشریحی در [۲] جای خالی در وسط عبارت قرار دارد؛ بنابراین «إِنَّ: قطعاً» برای آن مناسب نیست!

تست و پاسخ ۹۷

عَيْنُ الصَّحِيحِ (فِي عَمَلِ الْحُرُوفِ الْمَشَبَّهَةِ بِالْفِعْلِ):

(۱) إِنَّ طُلَّابَنَا فَائِزُونَ فِي هَذِهِ الْمُبَارَاةِ لِأَنَّهُمْ نَشِيطُونَ كَثِيرًا!

(۲) لَعَلَّ الْمُدِيرَةَ تُغْلِقِينَ بَابَ الْمَدْرَسَةِ قَبْلَ الْحَصَةِ الْآخِرَةِ!

(۳) كَانَ هَذَا الْحَيَوَانَ الْجَمِيلَ شَاعِرًا يَفْهَمُ الْأَحَاسِيْسَ جَيِّدًا!

(۴) كَانَ الشُّعْرَاءُ الْإِيرَانِيِّونَ نَجُومًا فِي سَمَاءِ الْعِلْمِ وَالْأَدَبِ!

پاسخ: گزینه ۱

(عربی دوازدهم - درس ۱)

مشاوره یک تیپ دیگر از تست‌های حروف مشبَّهة بالفعل این است که اسم و خبر آن‌ها را پیدا کنیم و از لحاظ اعراب، آن‌ها را مورد بررسی قرار دهیم.

خودت حل کنی بهتره اسم و خبر حروف مشبَّهة بالفعل رو پیدا کن و بررسی کن، بین اعرابشون درست نوشته شده یا نه.

درس نامه ●● اسم حروف مشبَّهة بالفعل منصوب و خبرشان مرفوع است! فقط دقت کنید که اگر خبر این حروف، اسم مبنی یا فعل باشد،

اعراب خودشان را در ظاهرشان نشان نمی‌دهند!

مثال: «كَانَ الشُّعْرَاءُ نُجُومًا.»

«الشُّعْرَاءُ» اسم «كَانَ» و منصوب است. «نجوم» هم خبر «كَانَ» و مرفوع است.

پاسخ تشریحی در [۱] «طُلَّابَ» اسم «إِنَّ» و منصوب است و «فائِزُونَ» خبر و مرفوع است. ضمناً «نَشِيطُونَ» خبر «أَنَّ» است و مرفوع می‌باشد.

ضمیر «هم» نیز اسم «أَنَّ» است، ولی چون مبنی است نشانه اعراب ندارد!

خطاهای سایر گزینه‌ها:

[۲] تُغْلِقِينَ «تُغْلِقِينَ» برای مفرد مؤنث مخاطب است و برای این جمله مناسب نیست، زیرا برای «المديرة» باید فعل مفرد مؤنث غایب بیاوریم؛ پس «تُغْلِقِ» صحیح است!

[۳] شَاعِرًا (این کلمه، خبر «كَانَ» است و باید مرفوع باشد؛ پس «شاعرٌ» صحیح است!)

[۴] الْإِيرَانِيِّونَ (این کلمه صفت «الشُّعْرَاءُ» است و چون «الشُّعْرَاءُ» اسم «كَانَ» و منصوب است باید منصوب می‌شد؛ پس «الْإِيرَانِيَّينَ» صحیح است!)

تست و پاسخ ۹۸

عَيْنُ مَا لَيْسَ فِيهِ «لَا» النَّافِيَةُ لِلْجِنْسِ:

(۱) لَا التَّفَاتُ مِنْ جَانِبِ هَذِهِ التَّلْمِيْذَةِ إِلَى الدَّرْسِ!

(۲) لَا التَّهَابُ فِي رَجْلَيْكَ فَتَقْدِرُ أَنْ تَلْعَبَ مَعَنَا غَدًا!

(۳) نَلْعُمُ أَنْ فِي جَمِيعِ الْمَجَالَاتِ لَا تَوْقِفَ لِنَقْدَمْنَا!

(۴) أَخِي؛ هَذَا الْقَوْلُ مُجَرَّدُ احْتِمَالٍ لَا أَكْثَرُ مِنْ هَذَا!

پاسخ: گزینه ۲

(عربی دوازدهم - درس ۱)

مشاوره تشخیص لای نفی جنس یکی از مهم‌ترین و در عین حال ساده‌ترین مباحث عربی دوازدهم است.

خودت حل کنی بهتره مطابق درس‌نامه زیر دنبال «لا»یی بگرد که بر سر اسم اومده باشه و معنای هیچ بده و اون گزینه رو حذف کن.

درس نامه... لای نفی جنس بر سر یک اسم می آید و آن اسم نه «ال» می گیرد، نه تنوین. تنها چیزی که مجاز است بگیرد یک فتحه است. ضمناً ترجمه آن به صورت «هیچ ... نیست» می باشد!

مثال: هیچ علمی نیست: لا عِلْمَ ✓ لا العلم ✗ لا علماً ✗

پاسخ تشریحی در تمام گزینه ها «لا» بر سر اسم آمده است. هیچ کدام از اسم ها «ال» یا تنوین ندارند (دقت کنید که «التفات: توجه» و «التهاب» الف و لام معرفه ندارند و این الف و لام جزء اصلی آن هاست!) و علامت انتهای آن ها هم مشخص نشده است؛ بنابراین راهی به جز استفاده از ترجمه باقی نمی ماند.

بررسی گزینه ها:

در ۴ «لا» به معنای «نه» است، نه «هیچ»؛ بنابراین نفی جنس نیست! (برادرم، این سخن فقط یک احتمال است، نه بیشتر از این!)
در ۱ «لا التفات: هیچ توجهی نیست ...»، در ۲ «لا التهاب: هیچ التهابی نیست ...» و در ۳ «لا توقف: هیچ توقفی نیست ...» لای نفی جنس داریم.

تست و پاسخ ۹۹

عین ما لا توجد فيه الحال:

- ۱) هل يُمكن أن تُصبح هذه الأراضي و الشُّهول صالحةً للزَّراعة!
- ۲) من نصر المساكين و هو ليس غنياً فالله يُعطيهِ ما ليس عنده!
- ۳) كان الفلاحُ عجوزاً لكنّه يعمل راضياً و لم يكن محتاجاً إلى أحد!
- ۴) بعد إعلان النتائج شاهدنا زميلتنا راسبة فشجعناها على الإجتهد!

پاسخ: گزینه ۱

(عربی دوازدهم - درس ۲)

مشاوره در حل تست های حال، حتماً گزینه ها را کامل بخوانید و با بررسی اولین کلمه احتمالی گزینه را حذف نکنید!

درس نامه... حال دو نوع است:

- ۱) حال از نوع اسم ^{مشخصات} (الف نکره ب) منصوب ج) دارای مرجع معرفه
مثال: «خَرَجَ الطَّالِبُ مِنْ قَاعَةِ الْامْتِحَانِ مَسْرُوراً.»
- ۲) حال به صورت جمله ^{ساختار} «جمله اصلی + و + ضمیر + ... خبر»
جمله حالیه

مثال: «دَخَلَ الطَّالِبُ الصَّفَّ وَ هُم مَسْرُورُونَ.»

تذکر مواظب باشید که موارد زیر را با حال اشتباه نگیرید:

- ۱) خبر افعال ناقصه ← کان الطالبُ مسرورين.
- خبر کان

- ۲) صفت ← رأيْتُ طالباً مسرورين.
- صفت

پاسخ تشریحی بررسی گزینه ها:

- ۱) «صالحة» خبر «تُصبح» است و در این گزینه حال نداریم!
- ۲) «و» در «و هو ليس ...» حالیه و «هو ليس غنياً ...» جمله حالیه است! (دقت کنید که «غنياً» به تنهایی حال نیست، بلکه خبر «ليس» است!)
- ۳) «راضياً» حال است و «عجوزاً» خبر «كان» و «محتاجاً» نیز خبر «لم يكن»!
- ۴) «راسبة» حال است.

تست و پاسخ ۱۰۰

عین «الواو» لا یمكن أن تكون حالیه:

- (۱) كنتُ أُحِبُّ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ فِي أَيَّامِ الدِّرَاسَةِ وَتَعَلَّمَهَا صَعْبًا!
- (۲) مِنْ عَاشَ بَوَجهين فِي الدُّنْيَا مَاتَ وَهُوَ خَاسِرٌ فِي الْآخِرَةِ!
- (۳) رَجَعَ وَالِدَايَ مِنَ السَّفَرِ وَهُمَا يَتَكَلَّمَانِ عَنْ ذِكْرِيَاهُمَا!
- (۴) ذَهَبَ أَخِي الصَّغِيرَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ أَمْسَ وَتَعَلَّمَ آدَابَ الْكَلَامِ!

(عربی دوازدهم - درس ۲)

پاسخ: گزینه ۴

مشاوره در کتاب درسی واو حالیه همیشه در کنار یک ضمیر به کار رفته است، اما باید بدانیم که همیشه این طور نیست و ممکن است به جای ضمیر، یک اسم ظاهر داشته باشیم. در کنکور ۱۴۰۲ هم از این مدل حال سوالی مطرح شده بود!

خودت حل کنی بهتره یادت میاد که واو حالیه با جمله اسمیه به کار می رفت یا فعلیه!

درس نامه واو حالیه غالباً در وسط عبارت ها و قبل از «مبتدا + خبر» می آید.

مثال: رجع والدای و هما يتكلمان!

دقت کنید که «و» اگر پیش از یک فعل ماضی ساده یا مضارع ساده بیاید مطمئناً حالیه نیست.

مثال: «لم ييأس ألفرد من تلك الحادثة المؤسفة و حاول مواصلة عمله». ألفرد از آن حادثه تأسف بار ناامید نشد و برای ادامه کارش تلاش کرد.

پاسخ تشریحی بررسی گزینه ها:

۴ «و» قبل از فعل «تَعَلَّمَ» یاد گرفت» به کار رفته است. «واو» حالیه هیچ گاه مستقیماً بر سر فعل به کار نمی رود؛ بنابراین این حرف، «واو» حالیه نیست!

۱ «و» حالیه و «تَعَلَّمَ» مبتدا و «صعب» خبر است.

۲ «و» حالیه و «هو» مبتدا و «خاسر» خبر است.

۳ «و» حالیه و «هما» مبتدا و «يتكلمان» خبر است.

تاریخ دوازدهم: صفحه‌های ۱ تا ۹۱

تست و پاسخ ۱۰۱

کدام گزینه در رابطه با «گونه‌های منابع تاریخی در دوره معاصر ایران» درست است؟

- (۱) اسناد تاریخی از منابع تاریخی محسوب می‌شوند که ارزش اداری دارند و به همین دلیل در پژوهش‌های تاریخی به آن‌ها استناد می‌شود و قابلیت نگهداری دائمی دارند.
- (۲) روزنامه قانون به صورت هفتگی به همت میرزا ملکم در کلکته هندوستان منتشر می‌شد و نقش مؤثری در بیداری ایرانیان و ترویج مشروطه‌خواهی داشت.
- (۳) در دوره قاجار، چند تن از اروپاییان که اغلب مدتی را در ایران به سر برده بودند، کتاب‌هایی درباره ایران نوشتند که جزء منابع ادبی دوره معاصر به شمار می‌روند.
- (۴) از جمله منابعی که نگارش آن به طور گسترده بین قشرهای مختلف و گوناگون جامعه رواج یافت و موضوعات زیادی را پوشش می‌داد، می‌توان به سفرنامه‌ها اشاره کرد.

پاسخ: گزینه ۴

(تاریخ دوازدهم - درس ۱ - گونه‌های منابع تاریخی در دوره معاصر)

پاسخ تشریحی

در عصر قاجار، سفرنامه‌نویسی گسترش فراوانی یافت و تعداد قابل ملاحظه‌ای از شخصیت‌های این عصر، از ناصرالدین‌شاه و مظفرالدین‌شاه گرفته تا مقامات و سفرا و بازرگانان و جهانگردان خارجی (طیف وسیعی از اقشار گوناگون) اقدام به نگارش خاطرات خود کردند که حاوی اطلاعات ارزشمندی درباره موضوعات متنوع و گوناگون است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) منظور از سند تاریخی، اوراق یا برگ‌نوشته‌هایی است که ارزش اداری و روزمره ندارند، اما به دلیل اهمیت محتوایی‌شان، در پژوهش‌های تاریخی به آن‌ها استناد می‌شود و قابلیت نگهداری دائمی دارند.
- (۲) توضیح داده شده مربوط به روزنامه حبل‌المتین است که به همت سید جلال‌الدین کاشانی منتشر می‌شد.
- (۳) منابع معاصر تاریخ ایران فقط به آثاری که نویسندگان ایرانی نوشته‌اند محدود نمی‌شود و چنانچه افراد غیرایرانی که در دوره قاجار در ایران به سربرده‌اند درباره تاریخ ایران کتاب‌هایی نوشته باشند، به عنوان منابع کتب تاریخی (نه ادبی) ایران دسته‌بندی می‌شوند.

تست و پاسخ ۱۰۲

در رابطه با تقدم و تأخر زمانی وقایع عصر نادرشاه افشار (قبل و بعد تاج‌گذاری)، کدام گزینه درست است؟

- (الف) خروج نیروهای نظامی روس از ایران
- (ب) اقدام به سرکوب شورش در خراسان
- (ج) آزادسازی سرزمین‌های اشغالی از چنگ عثمانی
- (د) شکست افغان‌ها طی چند جنگ

- (۱) «ب» مقدم و «الف» مؤخر بر سایر وقایع رخ داده‌اند.
- (۲) به ترتیب «د»، «الف»، «ج» و «ب» رخ داده است.
- (۳) «ج» مقدم بر «ب» و «ب» مؤخر از «الف» رخ داده است.
- (۴) «الف» مؤخر از «ج» و «ب» مقدم بر «د» است.

پاسخ: گزینه ۳

(تاریخ دوازدهم - درس ۲ - نادر، سرداری در رکاب شاهزاده صفوی - نادر، شاه ایران)

مشاوره این نوع سؤالات تقدم و تاخر ممکنه در نگاه اول تو رو بترسونه، اما همین که باهاشون مواجه بشی می‌تونی بفهمی خیلی وقت‌ها، درست مثل همین سؤال آسونه و می‌شه از پیشش بر اومد. فقط وقتی توی کتاب داری یک فرایند چندمرحله‌ای درباره جنبش‌ها، اقدامات فرمانروایان، انقلاب‌ها و... رو می‌خونی، حواست باشه که به ترتیب یادشون بگیری، بعدش وقتی به این نوع سؤالات برخورد می‌کنی، باید ترتیب مواردی که ازشون مطمئنی رو مشخص کنی و حذف گزینه کنی تا به جواب درست برسی.

پاسخ تشریحی ترتیب وقایع ذکر شده به شرح زیر است:

د ← ج ← الف ← ب

پس از کشته شدن فتحعلی خان قاجار، نادر که جنگاوری شجاع و متهور بود، ابتکار عمل را به دست گرفت و فرماندهی سپاه تهماسب را عهده‌دار شد. او طی چندین جنگ افغان‌ها را شکست داد. (د)

سپاه تحت فرمان نادر در چندین جنگ بر ارتش قدرتمند عثمانی پیروز شد و سرزمین‌های اشغال‌شده ایران را آزاد کرد. (ج)
روس‌ها با مشاهده توان نظامی نادر و جنگجویانش، پیش از برخورد نظامی، نیروهای خود را از ایران بیرون بردند. (الف)
نادرشاه افشار سرانجام هنگامی که مشغول سرکوب شورشی در خراسان بود، با توطئه نزدیکان و سردارانش کشته شد. (ب)

تست و پاسخ ۱۰۳

کدام گزینه به وضعیت هند در آستانه دوران معاصر، به درستی اشاره می‌کند؟

- (۱) حکومت گورکانیان توسط تیمور گورکانی تأسیس شد و در زمان حکومت او اسلام و زبان فارسی در این سرزمین گسترش یافت.
- (۲) دولت‌های انگلستان، فرانسه و روسیه از طریق تأسیس شرکت‌هایی مانند کمپانی هند شرقی اهداف استعماری خود را در این کشور در پی گرفتند.
- (۳) در پایان قرن هجدهم میلادی پس از سرکوب شورش سربازان هندی، دولت انگلستان رسماً هند را جزئی از قلمرو خویش اعلام کرد.
- (۴) انگلستان در تلاش برای حفظ سلطه خود بر هند به سرزمین‌های مجاور آن از جمله ایران دست‌اندازی کرد.

(تاریخ دوازدهم - درس ۲ - همان در آستانه دوره معاصر)

پاسخ: گزینه ۴

نکات

۱

نام حکومت	کشورهای مداخله‌گر
امپراتوری عثمانی	انگلستان، روسیه، فرانسه، اتریش
گورکانیان هند	پرتغال، اسپانیا، انگلستان، فرانسه، هلند

۲ گورکانیان هند:

نام دیگر	مؤسس	قلمرو	نقش مهم آن‌ها	زمان افول
مغولان کبیر	محمد بابر (نواده تیمور)	بخش بزرگی از هندوستان	گسترش اسلام و زبان فارسی در هندوستان	قرن نوزدهم میلادی

پاسخ تشریحی بررسی گزینه‌های نادرست:

۱ حکومت گورکانیان هند توسط محمد بابر، نواده تیمور گورکانی در هند تأسیس شد و در زمان حکومت وی زبان فارسی و دین اسلام در این سرزمین رواج یافت.

۲ در قرن هجدهم میلادی، دولت انگلستان، فرانسه و هلند وارد هندوستان شدند و با تأسیس شرکت‌های بزرگ تجاری تحت عنوان کمپانی هند شرقی فعالیت استعماری خود را گسترش دادند.

۳ در سال ۱۸۵۷ م. (یعنی میانه قرن نوزدهم)، دولت انگلستان رسماً هند را جزئی از قلمرو خویش اعلام کرد.

تست و پاسخ ۱۰۴

چه تعداد از وقایع زیر در دوران سلطنت فتحعلی‌شاه قاجار روی داده است؟

الف) آغاز جنگ‌های ایران و روسیه

ب) سستی آصف‌الدوله در دور اول جنگ‌های ایران و روسیه

ج) جداکردن سرزمین‌های شرقی ایران توسط انگلیس

د) اعتراض به امتیاز تنباکو

ه) انعقاد عهدنامه فین‌کنشتاین

و) ایستادگی قائم‌مقام فراهانی در برابر زیاده‌خواهی انگلیس

(۱) دو (۲) چهار (۳) یک (۴) سه

(تاریخ دوازدهم - درس ۳ - روابط قارپی در دوران قاجار)

پاسخ: گزینه ۴

پاسخ تشریحی: تشریح عبارت‌ها:

الف) در زمان حکومت فتحعلی‌شاه قاجار و پس از آن که حاکم گرجستان خود را تحت حمایت دولت روسیه قرار داد، روس‌ها به منطقه قفقاز لشکرکشی کردند و گرجستان را تصرف نمودند. این اقدام سرآغاز جنگ‌های ایران و روسیه به حساب می‌آید.

ب) چیزی که باید بگوئید اینست که فتحعلی‌شاه قاجار در هر دو جنگ‌های ایران و روسیه مغرور داشته اما این مورد جزء موارد درست حساب نمی‌شه! چون از لحاظ معنایی اشتباه است و آصف‌الدوله فرمانده ایران در دور دوم این جنگ‌ها بوده.

ج) از اواخر عهد فتحعلی‌شاه، دولت انگلیس درصدد برآمد که با جداکردن سرزمین‌های شرقی ایران، منطقه‌ای حائل و تحت نفوذ خود در مرزهای هندوستان به وجود آورد.

د) امتیاز تنباکو از جمله امتیازات اقتصادی است که انگلیس در رقابتی تنگاتنگ با روسیه، در زمان «ناصرالدین‌شاه» قاجار موفق به کسب آن شد. ه) عهدنامه فین‌کنشتاین در دوره فتحعلی‌شاه بین ایران و فرانسه منعقد شد.

و) قائم‌مقام، نخست‌وزیر «محمدشاه» بود، نه فتحعلی‌شاه.

تست و پاسخ ۱۰۵

با توجه به عهدنامه‌های زیر که در عصر قاجار میان ایران با کشورهای بیگانه منعقد شد، کدام گزینه درست است؟

الف) عهدنامه ترکمانچای / ب) عهدنامه آخال / ج) معاهده پاریس

۱) انگلستان با معاهده «ج»، افغانستان و هرات را از ایران جدا کرد و روسیه با معاهده «ب»، شرق دریای کاسپی را تسخیر کرد.

۲) روس‌ها با «ب» و «ج» توانستند سرزمین‌های آن سوی ارس را تسخیر کنند و به دنبال «الف»، انگلیس، سیستان و بلوچستان را از ایران جدا کرد.

۳) انگلیسی‌ها طی دو قرارداد «الف» و «ب» جنوب و جنوب‌شرقی ایران را تصرف کردند و روسیه با معاهده «ج»، سیلات شمال را گرفت.

۴) روس‌ها با «الف»، شمال دریای خزر، انگلیسی‌ها با «ب»، شرق دریای کاسپی و فرانسه با «ج»، افغانستان و هرات را تسخیر کردند.

(تاریخ دوازدهم - درس ۳ - روابط قارپی در دوران قاجار)

پاسخ: گزینه ۱

درس نامه ●● برخی از قراردادهایی که دولت قاجار با کشورهای خارجی منعقد کرد، در جدول زیر آمده است:

معاهده	توضیحات
گلستان	ایران و روس / ارس مرز دو کشور شد.
ترکمانچای	ایران و روس / حق کاپیتولاسیون به روس‌ها داده شد.
آخال	ایران و روس / شرق دریای کاسپی (خوارزم و ماوراءالنهر) به تصرف روس‌ها درآمد.
مجمل و مفصل	ایران و انگلیس / گسترش نفوذ انگلستان در ایران را در پی داشت.
پاریس	ایران و انگلیس / انگلستان، افغانستان و هرات را از ایران جدا کرد.
فین کنشتاین	ایران و فرانسه / صرفاً برای همکاری در زمینه‌های نظامی، اقتصادی و ... بین دو کشور بسته شد.
گلداسمیت	ایران و انگلستان / انگلستان، سیستان و بلوچستان را ضمیمه خاک هندوستان کرد.
ارزنه‌الروم اول و دوم	ایران و عثمانی / برای پایان‌دادن به کشمکش‌های سیاسی و مذهبی میان طرفین منعقد شد.

پاسخ تشریحی

- «الف» و «ب» میان روسیه و ایران و «ج» میان انگلستان و ایران بسته شد.
- **معاهده ترکمانچای:** علاوه بر تثبیت مفاد گلستان، طی این معاهده دولت ایران متعهد گردید مبلغ ۵ میلیون تومان غرامت به دولت روسیه بپردازد و به اتباع آن کشور حق مصونیت قضایی (کاپیتولاسیون) دهد.
- **معاهده آخال:** روس‌ها شرق دریای کاسپی (خوارزم و ماوراءالنهر) را تسخیر و این معاهده را بر دولت قاجار تحمیل کردند.
- **معاهده پاریس:** انگلیسی‌ها با تحمیل معاهده پاریس بر دولت قاجار، افغانستان و هرات را از ایران جدا کردند.

تست و پاسخ ۱۰۶

جنگ‌های داخلی استقلال آمریکا، چه تأثیری بر ویژگی‌ها و تحولات کشاورزی در عصر قاجار داشت؟

- (۱) مشارکت تجار ایرانی در صدور تولیدات کشاورزی
- (۲) افزایش تولید و صادرات پنبه از ایران به روسیه
- (۳) ورود محصولات جدید کشاورزی از اروپا به ایران
- (۴) تجاری‌شدن و تغییر در فنون کشاورزی ایران

(تاریخ دوازدهم - درس ۴ - اوضاع اقتصادی عصر قاجار (کشاورزی))

پاسخ: گزینه ۲

درس نامه ●●

- تداوم وضعیت کشاورزی معیشتی
- چندبرابردن تولید برخی محصولات
- افزایش تولید و صادرات پنبه به روسیه به دلیل جنگ استقلال آمریکا
- تجاری‌شدن کشاورزی و عدم تغییر در فنون کشاورزی
- ورود محصولات جدید کشاورزی از اروپا به ایران

جنگ‌های استقلال آمریکا، موجب افزایش تولید و صادرات پنبه از ایران به روسیه شد.

تست و پاسخ ۱۰۷

موارد کدام گزینه در رابطه با مدارس عصر قاجار نادرست است؟

- (۱) مدارس در عصر قاجار ابتدا به دست مسیونرهای آمریکایی و اروپایی و سپس افراد سرشناس فرهنگی و سیاسی داخل ایران ساخته شد.
- (۲) تلاش‌های امیرکبیر و میرزا حسن رشدیه برای تأسیس مدارس، به ترتیب بیشتر برای دانشجویان و دانش‌آموزان پایه‌های ابتدایی بود.
- (۳) دانش‌آموختگان مراکز علمی و آموزشی جدید، نقش مؤثری در انتشار و ترویج افکار نو به ویژه تفکر مشروطه‌خواهی و حکومت قانون داشتند.
- (۴) سیر سوادآموزی و ادامه تحصیل در عصر قاجار، به ترتیب به شکل مدارس قدیم، مکتب‌خانه، مدارس مروی و معلم سرخانه دنبال می‌شد.

(تاریخ دوازدهم - درس ۴ - نگاهی به اوضاع علمی و فرهنگی ایران در عصر قاجار)

پاسخ: گزینه ۲

پاسخ تشریحی

سوادآموزی در عصر قاجار به دو دسته کلی تقسیم می‌شود:

- **سوادآموزی مقدماتی:** از طریق مکتب‌خانه یا معلم سرخانه یا خصوصی
- **ادامه تحصیل:** در مدارس قدیم یا حوزه علمیه یا مدارس بزرگ‌تر و مهم‌تر

تست و پاسخ ۱۰۸

کدام یک از گزینه‌های زیر، در ارتباط با زمینه‌های حرکت مردم در جهت نهضت مشروطه نادرست است؟

- (۱) استقراض ناصرالدین‌شاه و مظفرالدین‌شاه از روسیه و انگلیس برای سفرهای خارجی خود، موجب سلطه این کشورها بر کشور و زمینه‌ساز نهضت مشروطه‌خواهی بود.
- (۲) اولین جرعه نهضت مشروطه، ماجرای بانک استقراضی روسیه بود که در نهایت به مهاجرت صغری و جنبش عدالت‌خانه منجر شد.
- (۳) خواسته‌های مهاجران صغری از شاه وقت، ایجاد دادگستری در همه شهرها و همچنین عمل به موازین قانون اسلامی به طور دقیق بود.
- (۴) تحسن در حرم حضرت عبدالعظیم به پیشنهاد آیت‌الله سید محمد طباطبایی و به دنبال درگیری پس از گرانی‌های نرخ قند بود.

پاسخ: گزینه ۲

(تاریخ دوازدهم - درس ۵ - زمینه‌های نهضت مشروطه، آغاز حرکت مردم علیه استبداد و پیروزی نهضت مشروطه)

درس نامه...

- برپایی نهضت مشروطه در ایران، به یک سری بستر نیاز داشت تا زمینه‌سازی نهضت را فراهم کرده و مردم را آماده برپایی این نهضت سازد. عواملی که در کتاب درسی به آن‌ها اشاره شده از این قرار است:
- (۱) از دست رفتن بخش‌هایی از سرزمین ایران (۲) غلبه استعمار بر مملکت (۳) استبداد دستگاه حاکم (۴) مخالفت‌های مردم و علما با استبداد و استعمار (۵) ورود اندیشه‌های جدید
- همچنین حوادثی منجر به پیروزی این نهضت شدند (به عبارتی این حوادث، بذر زمینه‌های مشروطه را آبیاری کردند تا نهضت مشروطه پیروز شود). این حوادث عبارت‌اند از:
- (۱) ماجرای نوز بلژیکی (۲) نارضایتی مردم ایالت‌ها (۳) ماجرای بانک استقراضی روس (۴) افزایش نرخ قند (۵) مهاجرت صغری (۶) مهاجرت کبری

پاسخ تشریحی

در بین گزینه‌ها، تنها عبارت (۲) نادرست است: اولین جرعه نهضت مشروطه، ماجرای نوز بلژیکی و اعتراض ملت ایران در برابر بی‌حرمتی وی به روحانیت بود.

تست و پاسخ ۱۰۹

موارد کدام گزینه از نظر زمانی، بر آغاز دوره دوم مشروطه تقدم دارند؟

یعنی مربوط به دوره اول مشروطه است.

- (۱) امضای قرارداد ۱۹۰۷ - تهدید دولت روسیه مبنی بر اشغال نظامی ایران
- (۲) شهادت شیخ فضل‌الله نوری - تاج‌گذاری محمدعلی‌شاه قاجار
- (۳) امضای متمم قانون اساسی توسط محمدعلی‌شاه - امضای قرارداد ۱۹۰۷
- (۴) تهدید دولت روسیه مبنی بر اشغال نظامی ایران - شهادت شیخ فضل‌الله نوری

پاسخ: گزینه ۳

(تاریخ دوازدهم - درس ۵ - مشروطه در دوره محمدعلی‌شاه، دوره دوم مشروطه، پالش‌های دوره دوم مشروطه و مذاقته بیگانگان)

پاسخ تشریحی

دوره دوم مشروطه در برهه زمانی ۱۲۸۸ تا ۱۲۹۳ شمسی برقرار بوده است. شهادت فضل‌الله نوری و تهدید دولت روسیه مبنی بر اشغال ایران، بعد از برکناری محمدعلی‌شاه و در دومین دوره مشروطه اتفاق افتاده‌اند؛ اما موارد امضای قرارداد ۱۹۰۷، تدوین و امضای متمم قانون اساسی و تاج‌گذاری محمدعلی‌شاه در اولین دوره مشروطه به وقوع پیوسته‌اند.

تست و پاسخ (۱۱۰)

کدام یک از موارد زیر درباره وضعیت جهان در آستانه جنگ جهانی اول درست است؟

- (الف) انقلاب صنعتی و تولید سلاح‌های پیشرفته مانند توپ و کشتی، موجب گسترش استعمار در جهان شده بود.
 (ب) بلشویک‌ها به رهبری لنین در روسیه توانستند تزار را به قتل رسانده و شیوه اداره حکومت را کمونیستی اعلام کنند.
 (ج) ویلهلم یکم فرمانروای پروس، به کمک بیسمارک، سرزمین‌های آلمانی را متحد و امپراتوری آلمان را تأسیس کرد.
 (د) امپراتوری عثمانی فروپاشید و کشورهای کنونی ترکیه، عراق، سوریه، اردن، فلسطین، لبنان و عربستان شکل گرفتند.
- (۱) «الف» - «ب» (۲) «الف» - «ج» (۳) «ب» - «د» (۴) «ج» - «د»

پاسخ: گزینه ۲

(تاریخ دوازدهم - درس ۶ - زمینه‌ها و علل جنگ جهانی اول)

درس نامه

عمده تحولات تاریخ جهان، به‌ویژه اروپا، در قرن ۱۹ میلادی متأثر از تأثیرات و پیامدهای انقلاب کبیر فرانسه و انقلاب صنعتی بود. مهم‌ترین این تحولات عبارت بودند از: (۱) تداوم و گسترش رقابت‌های استعماری (۲) رشد اندیشه ملی‌گرایی (ناسیونالیسم) و ظهور قدرت‌های جدید

پاسخ تشریحی عبارت «الف»، توضیحی مربوط به «تداوم و گسترش رقابت‌های استعماری» و عبارت «ج»، مصداقی برای «رشد اندیشه ملی‌گرایی و ظهور قدرت‌های جدید» است.

نکته انقلاب روسیه «ب» در سال ۱۹۱۷، یعنی در خلال جنگ جهانی اول رخ داد و مورد «د» در واقع پیامد جنگ جهانی اول است.

تست و پاسخ (۱۱۱)

موارد کدام گزینه، در رابطه با وقایع قرن نوزدهم میلادی درست است؟

- (الف) فرانسه با وجود این‌که از لحاظ علمی به مراتب از کشورهای اروپای مرکزی و غربی عقب‌مانده‌تر بود، در قرن نوزدهم قدرت نظامی فوق‌العاده‌ای پیدا کرد.
 (ب) آمریکای جنوبی در قرن نوزدهم تحت نفوذ و مداخله از سمت قدرت‌های بیرونی از جمله ایالات متحده قرار گرفت.
 (ج) آغاز جریان‌های فکری ملی‌گرایی و آزادی‌خواهی در جوامع اروپایی در قرن‌های پیشین، زمینه‌ساز شکل‌گیری کشورها و دولت‌های ملی جدید در قرن نوزدهم شد.
 (د) تا حدود اواسط قرن نوزدهم، ایتالیا کشوری چندپاره بود که بر هر قسمت از آن خاندان‌های مختلف پاپ‌ها یا کشورهای همسایه یعنی اتریش و فرانسه حکومت می‌کردند.

- (۱) «الف» - «ج» (۲) «الف» - «د» (۳) «ب» - «ج» (۴) «د» - «ب»

پاسخ: گزینه ۴

(تاریخ دوازدهم - درس ۶ - زمینه‌ها و علل جنگ جهانی اول)

پاسخ تشریحی بررسی عبارت‌ها:

(الف) نادرست: توضیح ارائه‌شده، مربوط به روسیه است، نه فرانسه.

(ب) درست: در قاره آمریکا، ایالات متحده در سده ۱۹ میلادی به کشوری صنعتی و قدرتمند تبدیل شد و با بهره‌گیری از توان نظامی و اقتصادی خود اقدام به نفوذ و مداخله در امور کشورهای آمریکای لاتین (آمریکای جنوبی) کرد.

(ج) نادرست: در سده نوزدهم میلادی، دو جریان فکری ملی‌گرایی و آزادی‌خواهی در بسیاری از سرزمین‌ها و جوامع اروپایی پا گرفت و زمینه‌ساز شکل‌گیری کشورها و دولت‌های ملی جدیدی شد.

(د) درست: عبارت درست است و مربوط به کشور ایتالیا در قرن نوزدهم میلادی است.

تست و پاسخ ۱۱۲

کدام یک از موارد زیر، از تأثیرات انقلاب کمونیستی روسیه بر جنگ جهانی اول بود؟

- (۱) لنین با متحدین قرارداد صلح بست و سربازان روسی را از جبهه‌های جنگ خارج کرد.
- (۲) برنامه‌هایی در جهت توسعه‌طلبی سیاسی و نظامی روسیه اجرا و این کشور وارد جنگ شد.
- (۳) مارکسیست‌ها از حذف سرمایه‌داری خصوصی و سپردن مدیریت کارخانه‌ها به کارگران حمایت کردند.
- (۴) متصرفات متحدین به روسیه واگذار شد و دیری نپایید که این کشور درگیر جنگ‌های داخلی شد.

پاسخ: گزینه ۱

(تاریخ دوازدهم - درس ۶ - انقلاب روسیه)

پاسخ تشریحی وقوع انقلاب کمونیستی روسیه در جنگ جهانی اول تأثیر گذاشت. لنین که به مردم وعده صلح داده بود، متصرفات وسیعی را به متحدین واگذار کرد (رد ۴) و در مقابل با آن‌ها قرارداد صلح بست و سربازان روسی را از جبهه‌های جنگ خارج کرد.

دام‌تستی ۲ و ۳ مربوط به وقایع پیش از انقلاب کمونیستی روسیه و بی‌ارتباط با تأثیرات این انقلاب بر جنگ است.

تست و پاسخ ۱۱۳

در کدام گزینه، زمان وقوع رویدادهای مربوط به ایران عصر مشروطه، به درستی مقایسه شده است؟

- (الف) قیام سه تن از علمای کرمان برای مقابله با فرقه شیخیه و شلاق خوردنشان
 - (ب) افزایش نرخ قند در اثر جنگ روس و ژاپن و افزایش گستره اعتراضات مردم
 - (ج) ماجرای نوز بلژیکی و همکاری آیت‌الله بهبهانی و طباطبایی با یکدیگر در راستای اعتراضات
 - (د) به تصویب رسیدن مفاد قرارداد ۱۹۱۹ که موجب وابستگی کشور به انگلستان می‌شد.
- (۱) «الف»، پیش از «ج» و پس از «ب» رخ داده است و «د»، مقدم بر همه است.
 - (۲) «الف» نسبت به سایر موارد، متأخر به شمار می‌رود و «ج» مقدم بر همه است.
 - (۳) «الف» پیش از «د» و پس از «ب»، و «ج» پس از «د» رخ داده است.
 - (۴) «ب»، پس از «ج» و پیش از «د» رخ داد و «د»، متأخرترین حادثه است.

(تاریخ دوازدهم - درس ۵ - قرارداد ۱۹۱۹ / درس ۶ - آغاز حرکت مردم علیه استبداد و پیروزی نهضت مشروطه)

پاسخ: گزینه ۴

درس‌نامه

حوادثی که منجر به پیروزی نهضت مشروطه شد، عبارت است از: (۱) ماجرای نوز بلژیکی (۲) ناراضایتی مردم ایالت‌ها (شلاق خوردن علمای کرمان) (۳) ماجرای بانک استقراضی روس (۴) افزایش نرخ قند (۵) مهاجرت صغری (۶) مهاجرت کبری (۷) تحسن در سفارت انگلستان

نکته انعقاد قرارداد ۱۹۱۹ مؤخر بر سایر موارد است.

پاسخ تشریحی با توجه به درس‌نامه و نکته بالا، می‌توان عبارت‌ها را این‌گونه ترتیب‌بندی کرد:

«ج» ← «الف» ← «ب» ← «د»

جغرافیای دوازدهم: صفحه‌های ۱ تا ۵۸

تست و پاسخ ۱۱۴

کدام گزینه، عبارت زیر را درباره مفهوم مقر سکونتگاه و نقش موقعیت در ادامه حیات و گسترش یک سکونتگاه، به درستی کامل می‌کند؟
«منظور از مقر و موقعیت یک شهر یا روستا در ادامه حیات یا گسترش آن سکونتگاه نقش مهمی ایفا می‌کند، مثلاً»

- ۱) وضعیت یک سکونتگاه نسبت به پدیده‌های پیرامون خود و همچنین جایگاه آن در سطح ناحیه است - دسترسی یک شهر به دریا یا شبکه ارتباطی خط آهن در یک منطقه، موقعیت مناسبی برای رونق تجارت و مشاغل مربوط به آن شهر به وجود می‌آورد
- ۲) مکان اصلی و دقیق یک سکونتگاه و محل استقرار آن روی زمین است - برخی پژوهشگران هسته اولیه شهر رشت را بازار و مکان تجارت محصولات کشاورزی و ابریشم با نواحی پیرامون می‌دانند
- ۳) وضعیت یک سکونتگاه نسبت به پدیده‌های پیرامون خود و همچنین جایگاه آن در سطح ناحیه است - برخی پژوهشگران هسته اولیه شهر رشت را بازار و مکان تجارت محصولات کشاورزی و ابریشم با نواحی پیرامون می‌دانند
- ۴) مکان اصلی و دقیق یک سکونتگاه و محل استقرار آن روی زمین است - دسترسی یک شهر به دریا یا شبکه ارتباطی خط آهن در یک منطقه، موقعیت مناسبی برای رونق تجارت و مشاغل مربوط به آن شهر به وجود می‌آورد

(پهرفایای دوازدهم - درس ۱ - مقر و موقعیت)

پاسخ: گزینه ۴

پاسخ تشریحی

منظور از مقر، مکان اصلی و دقیق یک سکونتگاه و محل استقرار آن روی زمین است و منظور از موقعیت یک شهر یا روستا، وضعیت آن سکونتگاه نسبت به پدیده‌های پیرامون خود و همچنین جایگاه آن در سطح ناحیه است. (رد ۱ و ۳)
موقعیت یک شهر یا روستا در ادامه حیات یا گسترش آن سکونتگاه و یا حتی نابودی و زوال آن نقش مهمی ایفا می‌کند؛ برای مثال دسترسی یک شهر به دریا یا شبکه ارتباطی خط آهن در یک منطقه، موقعیت مناسبی برای رونق تجارت و مشاغل مربوط به آن شهر به وجود می‌آورد. (رد ۲)

تست و پاسخ ۱۱۵

«یک ده کوچک ممکن است چند مغازه، یک صندوق پست، یک مدرسه و یک مرکز بهداشت نیمه‌وقت داشته باشد، اما در یک شهر بزرگ، انواع فروشگاه‌ها، مراکز درمانی و بیمارستان‌ها و ... وجود دارد.» کدام یک با این گزاره ارتباط بیشتری دارد؟

- ۱) سلسله‌مراتب سکونتگاه‌ها یعنی رتبه‌بندی آن‌ها برحسب اهمیت؛ برای این منظور سکونتگاه‌ها را براساس میزان جمعیت و عملکرد طبقه‌بندی می‌کنند.
- ۲) مهم‌ترین ملاک تفاوت شهر و روستا در فعالیت‌های اقتصادی آن‌هاست؛ در اغلب سکونتگاه‌های روستایی، درصد بیشتری از جمعیت در بخش کشاورزی و در شهرها، در بخش خدمات فعالیت می‌کنند.
- ۳) متداول‌ترین ملاک تشخیص شهر و روستا ملاک جمعیتی است؛ به طوری که اگر جمعیت سکونتگاه به میزان معینی برسد، آن را شهر تلقی می‌کنند، اما این ملاک در نواحی مختلف دنیا متفاوت است.
- ۴) آستانه جمعیتی نفوذ، یعنی حداقل جمعیتی که در یک منطقه حضور دارند و از منطقه و حوزه و دامنه نفوذ خود، تقاضای دریافت کالا، خدمات یا عملکردی از یک سکونتگاه دارند.

(پهرفایای دوازدهم - درس ۱ - سلسله‌مراتب سکونتگاه‌ها)

پاسخ: گزینه ۱

پاسخ تشریحی

سلسله‌مراتب سکونتگاه‌ها یعنی رتبه‌بندی آن‌ها برحسب اهمیت. برای این منظور، سکونتگاه‌ها را براساس میزان جمعیت و عملکرد طبقه‌بندی می‌کنند. سکونتگاه‌های کوچک یا کم‌جمعیت معمولاً خدمات محدودی به ساکنان ارائه می‌دهند، اما در سکونتگاه‌های بزرگ‌تر، تعداد و تنوع خدمات بسیار زیاد است. عبارت داده‌شده در صورت سؤال، دقیقاً به این مفهوم اشاره دارد.

تست و پاسخ ۱۱۶

با توجه به مشخصات مفاهیم مگالاپلیس (A)، مادرشهر (B) و جهان شهر (C)، کدام گزینه به درستی تدوین شده است؟
 (۱) در نتیجه گسترش دو یا چند (B)، زنجیره‌ای به وجود می‌آید که به آن (A) می‌گویند و (C)، حوزه نفوذ بسیار وسیعی در سطح جهان دارد.
 (۲) هم (A) و هم (B) بزرگ‌ترین و مهم‌ترین شهر یک ناحیه، استان یا کشور هستند که در اثر حوزه نفوذ گسترده‌شان باعث شکل‌گیری (C) می‌شوند.
 (۳) به طور کلی (A)، از نظر سیاست و حوزه نفوذ بر سایر سکونتگاه‌ها برتری دارد و به ترتیب سلسله‌مراتب، سکونتگاه‌های (C) و (B) پس از آن قرار دارند.
 (۴) برخی (B) را منطقه ابرشهری نامیده‌اند؛ زیرا در دل خود (A) و (C) را جای داده است و باعث پیدایش زنجیره‌ای از سکونتگاه‌های شهری گسترده شده است.

پاسخ: گزینه ۱ (بغرافیه‌ای دوازدهم - درس ۱ - از مادرشهر تا زنجیره کلان شهرها (مگالاپلیس))

پاسخ: گزینه ۱

مشاوره بخواهی نخواهی خلاقیت طراحان کنکور گاهی زیاد می‌شود و سؤالی جور و اجور می‌دن. این‌که توی گزینه‌های این سؤال به‌جای خود مفاهیم از A، B و C استفاده شده، به این خاطر هست که هم شما گمراه بشید و هم به سطح دشواری سؤال افزوده بشه!

درس‌نامه

- **مگالاپلیس‌ها (A):** در برخی از بخش‌های جهان، در نتیجه گسترش فوق‌العاده زیاد دو یا چند مادرشهر در امتداد مسیرهای ارتباطی و حمل‌ونقل، زنجیره‌ای از مادرشهرها یا کلان‌شهرها پدید آمده‌اند که به آن‌ها مگالاپلیس گفته می‌شود. برخی مگالاپلیس را منطقه ابرشهری نامیده‌اند.
- **مادرشهر (B):** مادرشهر (متروپل) بزرگ‌ترین و مهم‌ترین شهر یک ناحیه، استان یا کشور است. این شهر ممکن است پایتخت یا شهر اصلی یک ناحیه باشد که مرکز حکومتی، مذهبی، تجاری و ... است و از این جنبه‌ها بر سایر سکونتگاه‌ها برتری دارد.
- **جهان‌شهر (C):** برخی از شهرها به سبب نقش مهم آن‌ها در اقتصاد و تجارت جهانی، حوزه نفوذ بسیار وسیعی در سطح جهان دارند و به آن‌ها جهان‌شهر گفته می‌شود.

پاسخ تشریحی

- در نتیجه گسترش چند مادرشهر (B)، زنجیره‌ای از مادرشهرها به وجود می‌آید که به آن مگالاپلیس (A) گفته می‌شود.
 - جهان‌شهرها (C)، حوزه نفوذ بسیار وسیعی در جهان دارند.
- بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۲ فقط مادرشهر (B) است که بزرگ‌ترین و مهم‌ترین شهر یک ناحیه یا استان یا کشور به حساب می‌آید.
- ۳ تنها مادرشهر (B) است که می‌تواند مرکز حکومتی، مذهبی، تجاری و ... باشد که بر سایر سکونتگاه‌ها برتری دارد.
- ۴ مگالاپلیس (A) خود از زنجیره‌ای از مادرشهرها (B) تشکیل شده است.

تست و پاسخ ۱۱۷

کدام گزینه، عبارت زیر را به درستی کامل می‌کند؟

«شهرگرایی با بروز در روستاها افزایش یافت که منظور از آن»

- (۱) مهاجرت بی‌رویه روستاییان به شهرها - روندی است که طی آن شیوه‌های زندگی، رفتار و عملکردها، ارزش‌ها و مظاهر شهری در روستاها و بین روستائینان رواج می‌یابد
- (۲) تحولات صنعتی و ورود کشورها به عصر نوسازی - روندی است که طی آن شیوه‌های زندگی، رفتار و عملکردها، ارزش‌ها و مظاهر شهری در روستاها و بین روستائینان رواج می‌یابد
- (۳) مهاجرت بی‌رویه روستاییان به شهرها - حومه‌هایی است که با افزایش شهرنشینی و گسترش حمل‌ونقل و وسایل ارتباطی، به تدریج در اطراف شهرها، به‌ویژه شهرهای بزرگ و پرجمعیت، شکل گرفتند
- (۴) تحولات صنعتی و ورود کشورها به عصر نوسازی - حومه‌هایی است که با افزایش شهرنشینی و گسترش حمل‌ونقل و وسایل ارتباطی، به تدریج در اطراف شهرها، به‌ویژه شهرهای بزرگ و پرجمعیت شکل گرفتند

پاسخ: گزینه ۲ (بغرافیه‌ای دوازدهم - درس ۱ - تغییرات کاربردی و عملکردی در روستاها)

پاسخ: گزینه ۲

پاسخ تشریحی با بروز تحولات صنعتی و ورود کشورها به عصر نوسازی (مدرنیزاسیون)، نفوذ شهرها و شهرگرایی در روستاها افزایش یافت. منظور از شهرگرایی، روندی اقتصادی - اجتماعی است که طی آن شیوه‌های زندگی، رفتار و عملکردها، ارزش‌ها و مظاهر شهری در روستاها و بین روستانشینان رواج می‌یابد.

تست و پاسخ ۱۱۸

با بررسی موارد «الف» و «ب»، کدام گزینه درست است؟

- الف) مطالعه کاربری زمین یا کاربری اراضی، یکی از بخش‌های مهم برنامه‌ریزی شهری است و به معنای چگونگی استفاده از زمین است.
- ب) شهر پایدار، شهری است که در آن نیازهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی ساکنان به طور مناسب و عادلانه برطرف می‌شود.
- ۱) حوزه نفوذ سکونتگاه‌ها با یکدیگر متفاوت است؛ برای مثال، ممکن است یک شهر کوچک حوزه نفوذ وسیعی داشته باشد و بتواند به چند شهر پیرامون خود خدمات بدهد.
- ۲) از دیرباز شهر و روستا با یکدیگر وابستگی و روابط متقابل داشته‌اند، اما نوع و چگونگی روابط شهر و روستا در زمان‌های مختلف و در نواحی مختلف جهان، متفاوت بوده است.
- ۳) یکی از مشکلات شهرها، افزایش طبیعی جمعیت است که سبب می‌شود فرصت‌های شغلی در شهرها محدود شود و بیکاری ظهور یابد.
- ۴) در برخی کشورها، حکومت مرکزی برای تأمین مسکن گروه‌های فقیر شهری و مهاجران، طرح‌های ساخت مسکن ارزان‌قیمت، اعطای وام مسکن و نظایر آن‌ها را اجرا می‌کند.

(پغرافیای دوازدهم - درس ۲ - مدیریت شهرها)

پاسخ: گزینه ۴

درس‌نامه مطالعه کاربری زمین یا کاربری اراضی، یکی از بخش‌های مهم برنامه‌ریزی شهری است. در شهر، فضای مسکونی، تجاری، اداری، خیابان‌ها و شبکه ارتباطی و ... وجود دارد و همه فعالیت‌های شهری روی زمین انجام می‌شود؛ به عبارت دیگر کاربری زمین یعنی چگونگی استفاده از زمین. از سوی دیگر شهر پایدار شهری است که در آن نیازهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی ساکنان به طور مناسب و عادلانه برطرف می‌شود؛ بدون این که منافع نسل‌های آینده به خطر بیفتد و شهر و فعالیت‌های شهری کم‌ترین تأثیر نامطلوب را بر محیط زیست دارند.

پاسخ تشریحی به مثلث روبه‌رو توجه کنید:

در برنامه‌ریزی‌های شهری باید به سه رکن ذکرشده در مثلث توجه کرد. از میان گزینه‌ها تنها ۴ (گرانی مسکن و به طور کل مسئله مسکن) مربوط به خواسته سؤال است؛ زیرا در سه رکن شهر پایدار، ضلع اقتصادی را در بر می‌گیرد. بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) شهر کوچک، حوزه نفوذ کم‌تری دارد و فقط به چند روستای پیرامون خود خدمات می‌دهد.
- ۲) به مبحث مدیریت شهرها ارتباطی ندارد.
- ۳) مهاجرت از روستا به شهرها برای درآمد بیشتر یکی از معضلاتی است که در شهر پایدار باید در نظر گرفت. رشد طبیعی جمعیت کم‌تر در این مسئله مؤثر است.

تست و پاسخ ۱۱۹

کدام توضیح با تصویر روبه‌رو، ارتباط بیشتری دارد؟

- ۱) وندالیسم شهری، یکی از مسائلی است که امروزه در حیطه امنیت شهری و آسیب‌های اجتماعی به آن توجه زیادی می‌شود.
- ۲) یکی از ارکان مهم پایداری شهری و شهر سالم، به حداقل رساندن آلودگی و تخریب محیط زیست است.
- ۳) مبلمان شهری مفهومی گسترده است و به معنای مجموعه وسیعی از وسایل و نمادهای گوناگون به شمار می‌آید.
- ۴) شهر هوشمند به شهری گفته می‌شود که در آن برای امور مختلف مانند مصرف انرژی و ... از فناوری اطلاعات و ICT استفاده می‌شود.

(پغرافیای دوازدهم - درس ۲ - محیط زیست شهری)

پاسخ: گزینه ۲

درس نامه... شهرنشینی با افزایش فشار بر منابع، مصرف انرژی، آلودگی آب، خاک و هوا همراه است. در برخی شهرهای جهان اقدامات مثبت و ارزنده‌ای در زمینه مدیریت پسماند، الگوهای مصرف آب و برق، دفع فاضلاب، کاهش آلودگی هوا و ... انجام شده است.

پاسخ تشریحی تصویر صورت سؤال نشان‌دهنده اجرای طرح «بام تا بام» در شهر یزد است که برای تأمین انرژی و برق صورت گرفته و با مسئله محیط زیست شهری ارتباط دارد.

دام تستی ممکنه تو دام (۲) بیفتی چون مصرف انرژی توش اومده، ولی حواست به کلمه فناوری اطلاعات نبوده! محیط زیست شهری و اجرای طرح بام تا بام ارتباطی با ICT ندارد.

تست و پاسخ ۱۲۰

- با توجه به موارد زیر، کدام‌یک در خصوص توسعه روستایی در ایران درست است؟
- الف) تهیه و اجرای طرح‌های هادی روستایی، از وظایف مهم بنیاد مسکن انقلاب اسلامی است.
- ب) در سال ۱۳۹۰، در اثر گسترش انقلاب سبز، تعداد روستاهای کشور به حدود ۶۲۰۰۰ روستا رسید.
- ج) بنیاد مسکن انقلاب اسلامی فعالیت‌های متعددی از جمله ایجاد و توسعه راه‌های روستایی را اجرا کرد.
- د) جهاد سازندگی در سال ۱۳۵۸ با هدف رسیدگی به مناطق محروم و خودبسندگی کشاورزی تشکیل شد.
- ۱) موارد «الف» و «د» برخلاف «ب» و «ج» با برنامه توسعه روستایی در ایران مطابقت دارند.
- ۲) موارد «الف» و «ب» برخلاف «ج» و «د» با برنامه توسعه روستایی در ایران مغایرت دارند.
- ۳) موارد «ب» و «ج» برخلاف «الف» و «د» با برنامه توسعه روستایی در ایران مطابقت دارند.
- ۴) موارد «ب» و «د» برخلاف «الف» و «ج» با برنامه توسعه روستایی در ایران مغایرت دارند.

(مغرافیای دوازدهم - درس ۲ - توسعه روستایی در ایران)

پاسخ: گزینه ۱

درس نامه... باید به بالابردن کیفیت زندگی در شهر و روستا به طور هماهنگ توجه شود و در صورت بی‌توجهی به مناطق روستایی و خالی‌شدن این مناطق، مشکلات در مناطق شهری نیز افزایش می‌یابد. برنامه توسعه روستایی برنامه‌ای است که با هدف بهبود زندگی اقتصادی و اجتماعی روستائینان طراحی می‌شود. همان‌طور که برای شهر پایدار سه رکن در نظر می‌گیریم، برای روستای پایدار نیز سه رکن وجود دارد: ۱) فعال کردن اقتصاد روستا، ۲) خدمات اجتماعی و فرهنگی و ۳) حفظ محیط زیست روستا و چشم‌اندازهای طبیعی آن. در ایران نیز برنامه‌هایی برای توسعه روستایی انجام می‌شود.

پاسخ تشریحی موارد «الف» و «د» درست هستند.

بررسی موارد نادرست:

- ب) افزایش تعداد روستاها ارتباطی با گسترش انقلاب سبز که مربوط به توسعه اقتصادی است، ندارد.
- ج) مربوط به فعالیت‌های جهاد سازندگی است.

تست و پاسخ ۱۲۱

کدام مورد با متن زیر مطابقت دارد؟

«سامانه اطلاعات جغرافیایی عبارت است از مجموعه‌ای از سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای رایانه‌ای که امکان جمع‌آوری، ذخیره، پردازش و تجزیه و تحلیل اطلاعات و نمایش اشکال مختلف داده‌ها را فراهم می‌کند.»

- ۱) در مرحله ورودی، اطلاعات براساس نیاز کاربر به صورت شکل و نمودار به محیط نرم‌افزار GIS وارد و در آنجا کدبندی می‌شود.
- ۲) در مرحله سوم، داده‌های مربوط به پدیده‌های طبیعی را می‌توان براساس اهداف مطالعه در قالب لایه‌هایی کدبندی کرد.
- ۳) در مرحله خروجی، داده‌ها و اطلاعات جمع‌آوری می‌شوند و در نهایت برای تصمیم‌گیری بهینه در اختیار کاربر قرار می‌گیرند.
- ۴) در مرحله دوم، اطلاعات با توجه به اهداف و نیاز کاربر تجزیه و تحلیل فضایی و مدل‌سازی می‌شوند.

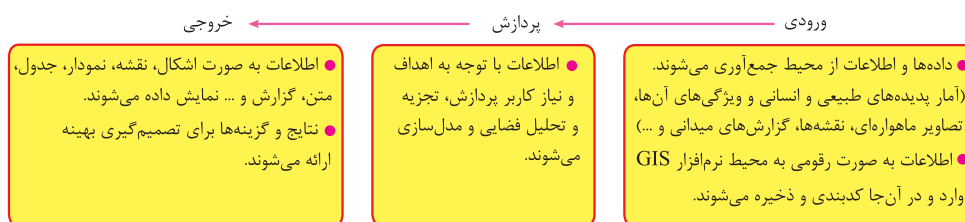
(مغرافیای دوازدهم - فنون و مهارت‌های مفهومی (۱) - سامانه اطلاعات جغرافیایی GIS)

پاسخ: گزینه ۴

درس نامه سامانه اطلاعات جغرافیایی در واقع سامانه‌ای رایانه‌ای برای مدیریت و تجزیه و تحلیل اطلاعات مکانی و جغرافیایی است که می‌تواند با سرعت و دقت زیاد حجم زیادی از اطلاعات را پردازش کند. پردازش و تحلیل اطلاعات با GIS به تصمیم‌گیری می‌انجامد و به روند آن کمک می‌کند.

پاسخ تشریحی هر سامانه از سه بخش ورودی، پردازش و خروجی تشکیل شده است. مراحل کار در سامانه اطلاعات جغرافیایی نیز به صورت زیر است:

تست و پاسخ ۱۲۲

کدام دسته از عوامل زیر در نیم‌قرن اخیر، موجب گسترش و تحول در صنعت حمل‌ونقل شده است؟

- ۱) افزایش جمعیت و تقاضا برای حمل‌ونقل - افزایش سرعت ارتباط و تبادل اطلاعات - توسعه شهرنشینی و افزایش مگالاپلیس‌ها در سرتاسر جهان
- ۲) بروز انقلاب صنعتی و تمایل دولت‌ها برای غلبه بر منابع سایر کشورها - پیشرفت‌های علمی و فناوری در تولید وسایل حمل‌ونقل - گسترش تجارت و اقتصاد جهانی
- ۳) افزایش جمعیت و تقاضا برای حمل‌ونقل - گسترش تجارت و اقتصاد جهانی - پیشرفت‌های علمی و فناوری در تولید وسایل حمل‌ونقل
- ۴) بروز انقلاب صنعتی و تمایل دولت‌ها برای غلبه بر منابع سایر کشورها - اختراع و تولید انبوه خودرو - توسعه شهرنشینی و افزایش مگالاپلیس‌ها در سرتاسر جهان

پاسخ: گزینه ۳

(جغرافیای دوازدهم - درس ۳ - گسترش حمل‌ونقل از گذشته تا امروز)

پاسخ تشریحی در نیم‌قرن اخیر، سه عامل موجب گسترش و تحول در صنعت حمل‌ونقل شده است:

- ۱) افزایش جمعیت و تقاضا برای حمل‌ونقل ۲) گسترش تجارت و اقتصاد جهانی ۳) پیشرفت‌های علمی و فناوری در تولید وسایل حمل‌ونقل

تست و پاسخ ۱۲۳

با توجه به انواع شیوه‌های حمل‌ونقل، کدام مورد به موضوع درستی اشاره دارد؟

- الف) حمل‌ونقل جاده‌ای ب) حمل‌ونقل آبی ج) حمل‌ونقل ریلی

- ۱) حمل بار بسیار سنگین توسط نوع حمل‌ونقل «الف» و «ب» بیشتر از حمل‌ونقل «ج» است و در مقابل «ج» برای جابه‌جایی مسافر کاربرد بیشتری دارد.
- ۲) در نوع حمل‌ونقل «الف» مانند حمل‌ونقل «ج»، طی کردن مسافت‌های متوسط و نسبتاً طولانی مد نظر است و حمل‌ونقل «ب» برای مسافت‌های طولانی به کار می‌رود.
- ۳) هزینه احداث پایانه در نوع «ج» بسیار گران‌تر از هزینه احداث پایانه در نوع «ب» و ارزان‌تر از نوع «الف» برآورد شده است.
- ۴) در نوع «الف»، امکان جابه‌جایی تعداد کم‌تری از مسافر وجود دارد، ولی در نوع «ب» و «ج» قابلیت جابه‌جایی مسافر بیشتر از «الف» است.

پاسخ: گزینه ۴

(جغرافیای دوازدهم - درس ۳ - انواع شیوه‌های حمل‌ونقل)

درس نامه ●● شیوه‌های حمل‌ونقل به پنج دسته تقسیم می‌شوند: (۱) حمل‌ونقل جاده‌ای (۲) حمل‌ونقل ریلی (۳) حمل‌ونقل آبی (۴) حمل‌ونقل هوایی (۵) حمل‌ونقل از طریق خطوط لوله

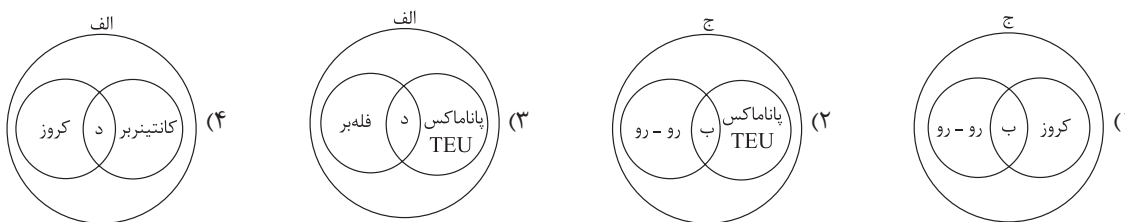
نوع حمل‌ونقل	توضیحات
جاده‌ای	- کاربرد برای مسافت‌های کوتاه - سهولت رفتن به مناطق دورافتاده یا روستایی - جابه‌جایی تعداد کم‌تر مسافر - بالا بودن میزان مصرف سوخت
ریلی	- کاربرد برای مسافت‌های طولانی - امنیت بالا - هزینه حمل کم‌تر - نیاز به زمین هموار
آبی	- مقرون‌به‌صرفه و ارزان برای حمل کالا - هزینه احداث بندر و ... بسیار زیاد - جابه‌جایی کالا و مسافر، بسیار زیاد - سرعت کم‌تر نسبت به قطار و خودرو
هوایی	- سریع‌ترین شیوه حمل‌ونقل - حمل کالاهای سبک و کم حجم - گران‌تر و مصرف سوخت، بسیار - عدم نیاز به احداث مسیر - امنیت بالا
لوله‌ای	- انتقال نفت خام و ... - انتقال حجم عظیمی از مایعات به طور شبانه‌روزی و مقرون‌به‌صرفه - نیاز به سرمایه‌گذاری فراوان - نیاز به مراقبت در برابر حوادث طبیعی و انسانی

پاسخ تشریحی در حمل‌ونقل جاده‌ای، امکان جابه‌جایی تعداد کم‌تری از مسافر وجود دارد، اما در حمل‌ونقل ریلی و حمل‌ونقل آبی، قابلیت جابه‌جایی مسافران بیشتری نسبت به حمل‌ونقل جاده‌ای وجود دارد.

تست و پاسخ ۱۳۴

با توجه به اطلاعات زیر، کدام نمودار به درستی ترسیم شده است؟

- (الف) کشتی‌های باربری
(ب) سفر با این کشتی‌ها معمولاً پرهزینه است.
(ج) کشتی‌های مسافربری
(د) برای حمل و جابه‌جایی کالاهای سنگین کاربرد دارند.

(پهراخیای دوازدهم - درس ۳ - حمل‌ونقل آبی)

پاسخ: گزینه ۳

درس نامه

- کشتی‌های مسافربری انواع مختلفی دارند. برخی از آن‌ها اقیانوس پیما هستند و مسافران را از مکانی به مکان دیگر در فواصل دور می‌برند. کشتی‌های کروز کشتی‌های تفریحی گردشگری هستند که مسافران را مدت محدودی روی آب گردش می‌دهند و دوباره به مبدأ باز می‌گردانند. سفر با کشتی‌های کروز معمولاً پرهزینه است.
- کشتی‌های فله‌بر و کانتینری مهم‌ترین کشتی‌های باربری هستند. از دهه ۱۹۷۰ میلادی دو تحول مهم در حمل‌ونقل دریایی ظرفیت جابه‌جایی کالا را در این شیوه سرعت بخشید. نخست تولید کشتی‌های رو - رو که برای حمل خودرو کاربرد داشت و دیگری تولید و گسترش کشتی‌های کانتینری بود.

نکته پاناماکس TEU نوعی کشتی کانتینری است.

پاسخ تشریحی پاناماکس TEU و کشتی‌های فله‌بر، از انواع کشتی‌های باربری «الف» هستند که برای حمل کالاهای سنگین کاربرد دارند «د».

تست و پاسخ ۱۲۵

کدام گزینه در ارتباط با حمل‌ونقل از طریق خط لوله در ایران، درست است؟

- (۱) امروزه ایران، نفت و گاز بسیاری از کشورهای عضو اوپک به‌خصوص ترکیه و عراق را از طریق خط لوله آبادان تأمین می‌کند.
- (۲) امروزه ایران با وجود در اختیار داشتن بیش از ۳۸۰۰۰ کیلومتر خط لوله نفت، طولانی‌ترین خط لوله را در میان کشورهای اوپک دارد.
- (۳) نخستین گام برای احداث خط لوله سراسری که فراورده‌های نفتی را از پالایشگاه آبادان به تهران می‌رساند، در سال ۱۳۳۶ برداشته شد.
- (۴) انتقال گاز، یکی از منابع سودآور کشورهاست؛ اگرچه کشور ما قابلیت ایجاد خطوط لوله ترانزیت برای ارسال فراورده‌ها از کشوری به کشور دیگر را ندارد.

پاسخ: گزینه ۳

(مقرافیای دوازدهم - درس ۳ - حمل‌ونقل از طریق خط لوله در ایران)

پاسخ تشریحی نخستین گام برای احداث خط لوله سراسری، که فراورده‌های نفتی را از پالایشگاه آبادان به مرکز یعنی تهران می‌رساند، در سال ۱۳۳۶ برداشته شد و از آن زمان، خطوط لوله همواره در حال گسترش بوده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ① در عرصه تجارت جهانی، کشور ما گاز طبیعی را از طریق خطوط لوله به کشورهای ترکیه، عراق، آذربایجان و ارمنستان صادر می‌کند و برنامه‌هایی نیز برای صدور گاز به دیگر کشورهای همسایه یا کشورهای دوردست دارد.
- ② امروزه ایران با در اختیار داشتن بیش از ۱۴۰۰۰ کیلومتر خط لوله نفت و حدود ۳۸۰۰۰ کیلومتر خطوط لوله اصلی گاز (فشار قوی) طولانی‌ترین خطوط لوله نفت و گاز را در میان کشورهای عضو اوپک دارد.
- ④ کشور ما قابلیت ایجاد خطوط لوله ترانزیت برای ارسال فراورده‌ها از کشوری به کشور دیگر را داراست.

فلسفه دوازدهم: صفحه‌های ۱ تا ۵۱

تست و پاسخ ۱۲۶

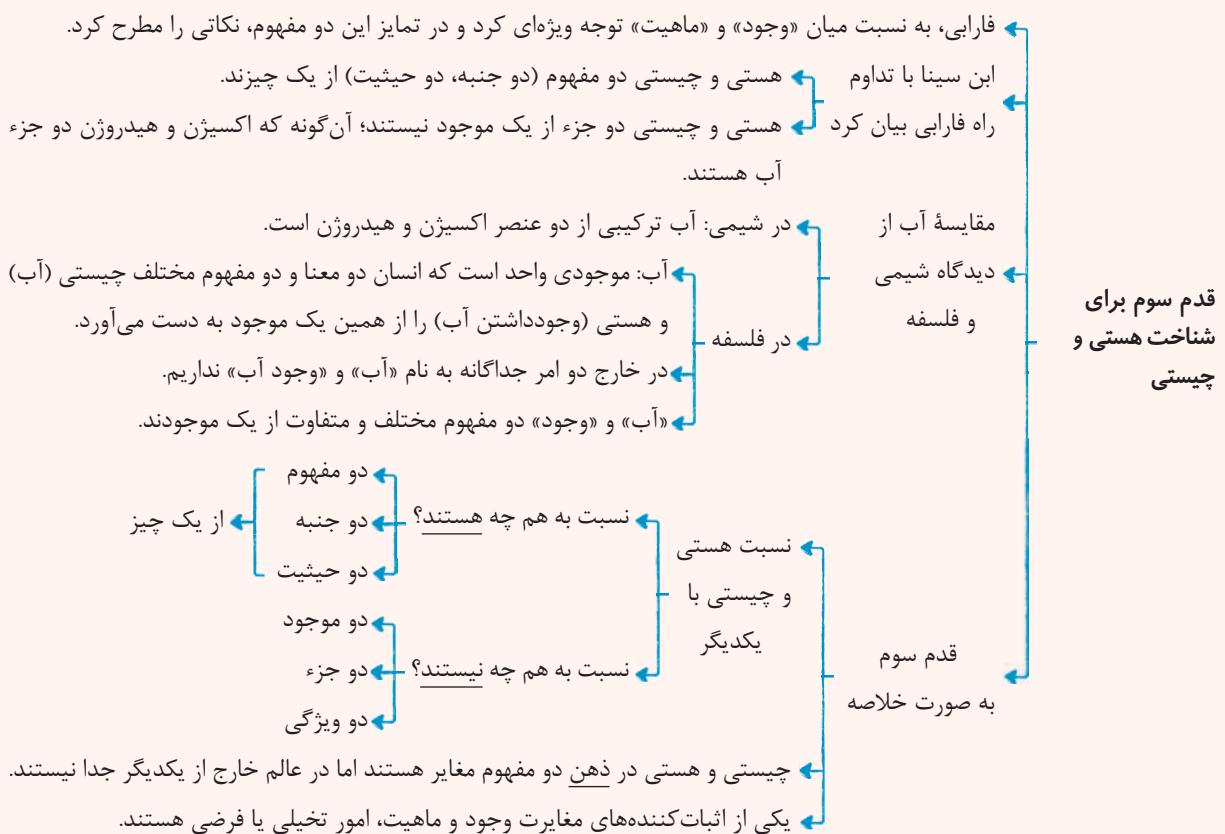
درباره نسبت بین وجود و ماهیت کدام گزینه درست است؟

- (۱) مفهوم وجود و ماهیت با یکدیگر مغایرت دارند، در حالی که وجود واقعی شیء و ماهیت آن قابل تفکیک نیستند.
- (۲) اگر مفهوم وجود عین مفهوم ماهیت باشد، از هر چیز که موجود باشد تصویری در ذهن خواهیم داشت.
- (۳) مغایرت واقعی وجود و ماهیت، یکی از اساسی‌ترین آراء و عقاید فلسفی در اسلام است.
- (۴) نسبت میان وجود و ماهیت، مانند نسبت بین پدر و فرزندان او است.

پاسخ: گزینه ۱

(فلسفه دوازدهم - درس ۱)

درس نامه

پاسخ تشریحی

مفهوم وجود و ماهیت با یکدیگر مغایرت دارند؛ یعنی وجود و ماهیت در ذهن از هم جدا می‌شوند ولی در واقعیت قابل جداشدن نیستند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۲) اگر مفهوم وجود و ماهیت عین یکدیگر باشند، یعنی علاوه بر خارج، در ذهن هم یکی باشند، آن‌گاه هر آن‌چه را که تصور می‌کنیم در همان لحظه در واقعیت موجود است، نه این‌که هر آن‌چه در واقعیت باشد را ما بتوانیم تصور کنیم.
- (۳) وجود و ماهیت در ذهن مغایرت دارند نه در واقعیت.
- (۴) وجود و ماهیت دو جنبه از یک شیء هستند، نه دو جزء آن؛ مانند یک مرد که دو جنبه دارد، مثلاً پدربودن و کارمندبودن.

تست و پاسخ ۱۲۷

نوع حمل در کدام مورد با بقیه متفاوت است؟

- (۱) حمل مثلث بر سه ضلعی
(۲) حمل مایع بر جیوه
(۳) حمل جمله بر قضیه
(۴) حمل بدون حکم بر تصور

پاسخ: گزینه ۱

(فلسفه دوازدهم - درس ۱)

درس نامه

زیادت = $\neq$ عینیت، جزئیت

دلیل مهم ابن سینا برای نظریه «مغایرت وجود و ماهیت»: در دو گزاره «انسان حیوان ناطق است» و «انسان موجود است»، حمل «وجود» بر «انسان» با حمل «حیوان ناطق» بر «انسان» کاملاً متفاوت است.

محمول، عین و جزء ذات موضوع نیست.

انسان موجود است.

مثال زمستان سرد است.

و ...

(۱) حمل نیازمند دلیل

برای حمل کردن «وجود» بر «انسان» نیازمند دلیل هستیم چون «وجود» جزء ذات انسان نیست.

دلیل حمل می تواند از طریق حس و تجربه شناسایی شود یا از طریق عقل محض.

محمول، عین و جزء ذات موضوع است.

یا این که محمول، مترادف و یا تعریف خود موضوع است.

انسان حیوان ناطق است.

مثال انسان، بشر است.

مثالث، شکل است.

و ...

(۲) حمل بی نیاز از دلیل

برای حمل کردن «حیوان ناطق» بر «انسان» نیاز به دلیل نداریم چون «حیوان ناطق» جزء «تعریف و جزء ذات» انسان است و از آن جدا نمی شود و اصولاً برای انسان به کار می رود.

حمل وجود بر هر ماهیت و چیستی (از جمله انسان، مداد، درخت و ...) نیازمند دلیل است.

پس وجود از ماهیت مغایر است و جزء آن نیست.

تصور وجود و ماهیت از هم جدا نمی شوند (علت)

امور فرضی بی معنی می شوند (معلول)

در آن صورت همه چیز یکی است یا به عبارتی همه ماهیت ها یکی می شود.

اگر «وجود»، عین «ماهیت» باشد.

قدم چهارم به صورت خلاصه

قدم چهارم برای شناخت چیستی و هستی

انواع قضایای حملی از نظر نوع حمل

پاسخ تشریحی

حمل سه ضلعی بر مثلث، ذاتی و بی نیاز از دلیل است، اما حمل مثلث بر سه ضلعی، نیازمند دلیل (شایع صناعی) است. سایر گزینه‌ها حمل ذاتی هستند و نیاز به دلیل ندارند؛ چراکه در (۲) و (۳)، محمول بخشی از تعریف موضوع است و در (۴) محمول ویژگی ذاتی موضوع است.

نکته

حمل ذات بر ماهیت، بی نیاز از دلیل و اولی ذاتی است، اما حمل ماهیت بر ذات نیازمند دلیل یا همان حمل شایع صناعی است.

تست و پاسخ ۱۲۸

کدام گزینه نشان دهنده استدلالی برای اثبات مغایرت وجود و ماهیت نیست؟

(۱) جزئیت وجود و ماهیت منجر به قرارگرفتن ماهیت به عنوان منشأ اثر می شود.

(۲) ماهیت برخی امور برای ما روشن است، اما آن‌ها وجود ندارند.

(۳) وجود و ماهیت دو جزء ترکیب شده از یک چیز نیستند، بلکه دو جنبه از یک واقعیت هستند.

(۴) حمل ذاتیات بر ماهیت اولی ذاتی و حمل وجود بر ماهیت شایع صناعی است.

پاسخ: گزینه ۳

پاسخ تشریحی

بررسی گزینه‌ها:

(۱) بیان اشکالات ایجاد شده در صورت عینیت وجود و ماهیت یا جزئیت وجود و ماهیت (عدم مغایرت وجود و ماهیت)، اثبات کننده ضرورت مغایرت وجود ماهیت است.

(۲) امور فرضی که ماهیت دارند اما وجود ندارند، دلیلی برای اثبات مغایرت وجود و ماهیت هستند.

(۳) این گزینه بیانگر مغایرت وجود و ماهیت است اما استدلالی برای مغایرت وجود و ماهیت، بیان نمی کند.

(۴) بیانگر استدلال ابن سینا برای اثبات مغایرت وجود و ماهیت است.

نکته

برخی راه‌های اثبات مغایرت وجود و ماهیت

- (۱) امور فرضی ← ماهیت دارند اما وجود ندارند.
- (۲) برهان خلف ← خلاف مغایرت را در نظر می گیریم تا ببینیم به اشکال می خوریم یا خیر ← عینیت و جزئیت وجود و ماهیت را بررسی می کنیم.
- (۳) انواع حمل محمول بر موضوع } نیازمند دلیل بی نیاز از دلیل

تست و پاسخ ۱۲۹

در کدام گزینه، نسبت قضایا در هر دو مورد یکسان است؟

(۱) متفکر انسان است. - مجرد مادی است.

(۲) مربع قطرهای عمود بر هم دارد. - جسم بدون بعد، ممکن الوجود است.

(۳) مثلث پنج ضلعی، ممکن الوجود بالغیر است. - مستطیل چهار ضلعی، واجب الوجود بالذات است.

(۴) واجب الوجود بالغیر، ممکن الوجود بالذات است. - واجب الوجود بالذات، ممکن الوجود بالغیر است.

پاسخ: گزینه ۳

(فلسفه دوازدهم - درس ۲)

درس نامه

پاسخ تشریحی بررسی گزینه‌ها:

۴ وجوبی - امتناعی

۵ امتناعی - امتناعی

۶ وجوبی - امتناعی

۱ وجوبی - امتناعی

تست و پاسخ ۱۳۰

نسبت‌های سه‌گانه قضایا

در کدام گزینه با تغییر نسبت در جمله، قضیه از نظر مواد ثلاثه تغییر می‌کند؟

- (۱) جانور، جاندار است. (۲) تعداد انسان‌ها، زیاد است. (۳) جاندار، حیوان است. (۴) جماد میز است.

پاسخ: گزینه ۱

(فلسفه دوازدهم - درس ۲)

خودت حل کنی بهتره فقط در روابط امکانی، تغییر نسبت، جهت قضایا را تغییر نمی‌دهد.

پاسخ تشریحی

در بین روابط «وجوبی، امکانی و امتناعی» اگر فعل یا نسبت جمله تغییر کند، رابطه وجوبی به امتناعی تبدیل می‌شود و بالعکس. مثلاً در [۱] که گفته «جانور جاندار است»، رابطه در قضیه، وجوبی است که اگر بگوییم «جانور جاندار نیست» یک قضیه با رابطه امتناعی می‌شود. ولی قضایایی که رابطه امکانی دارند، با تغییر فعل یا نسبت جمله، باز هم رابطه امکانی دارند مثال: «تعداد انسان‌ها زیاد است» و «تعداد انسان‌ها زیاد نیست» که هر دو رابطه امکانی دارند.

تست و پاسخ ۱۳۱

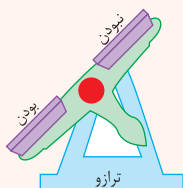
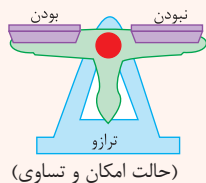
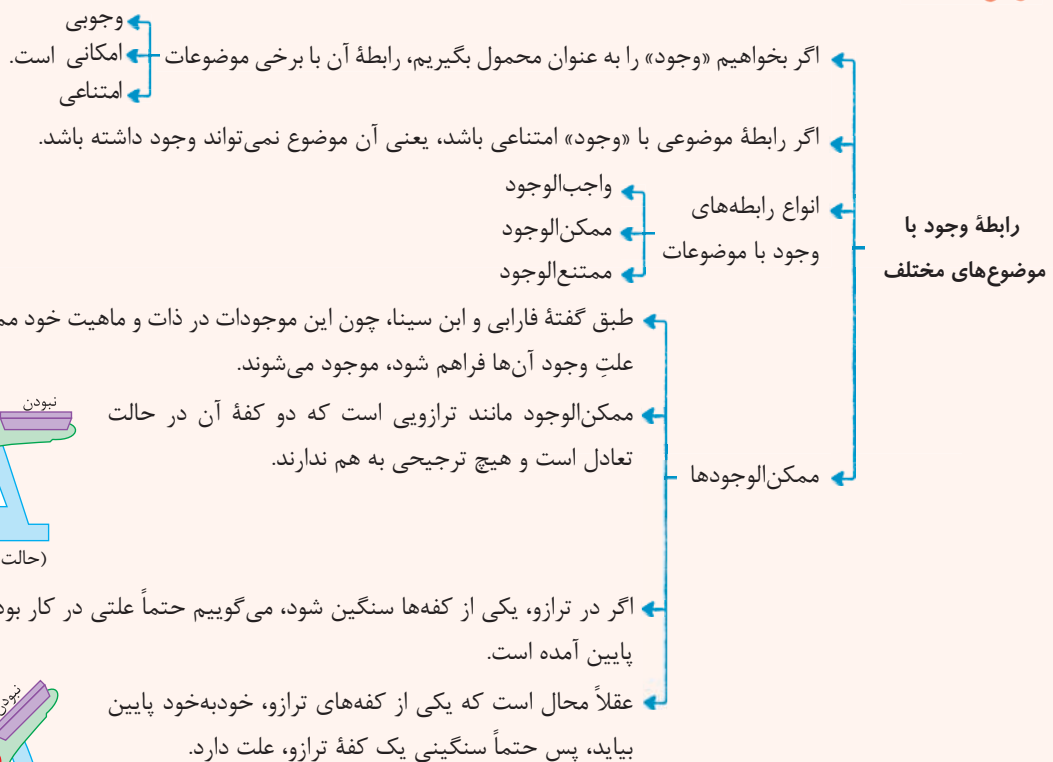
کدام گزینه نشان‌دهنده مطلب درستی در مورد «ممکن الوجود بالغیر» است؟

- (۱) ممتنع الوجود بالغیری است که به واسطه فراهم شدن علتش در حالت امکانی قرار گرفته است.
(۲) نسبت محمول «وجود» با «ماهیت» آن، امتناعی و محال است.
(۳) ممتنع الوجود بالذاتی است که هنوز علتی برای وجودش فراهم نشده است، اما می‌تواند موجود شود.
(۴) ممکن الوجود بالذاتی است که هنوز علتی برای آن فراهم نشده و موجود نمی‌شود.

پاسخ: گزینه ۲

(فلسفه دوازدهم - درس ۲)

درس نامه

(خروج از حالت امکان و تساوی با علت)

وقتی می‌گوییم رابطه ماهیت «انسان» با «وجود» یک رابطه امکانی است، منظور این است که انسان می‌تواند باشد و می‌تواند نباشد.

ذات انسان به گونه‌ای نیست که حتماً باشد.

ذات انسان به گونه‌ای نیست که حتماً نباشد.

اگر علتی باشد، «وجود» برای انسان ضروری می‌شود و انسان واجب‌الوجود می‌گردد و موجود می‌شود.

رابطه وجود با
موضوع‌های مختلف

همه اشیا که ممکن‌الوجود بالذات بودند بدون نیاز به دلیل ممکن‌الوجود بودند.

موجودند به جز خدا واجب‌الوجود بالغیر هستند با دلیل و علت، واجب‌الوجود شدند.

رابطه وجود با ماهیت در ذات می‌تواند

- واجب‌الوجود بالذات
- ممکن‌الوجود بالذات
- ممتنع‌الوجود بالذات

«غیر» به معنای دلیل است که برای «ممکن‌الوجود بالذات» می‌آید.

ذات و غیر ممکن‌الوجود بالذات

- اگر علت وجودش فراهم شود واجب‌الوجود بالغیر
- اگر علت وجودش فراهم نشود ممتنع‌الوجود بالغیر

واجب‌الوجود بالذات فقط یک چیز است = خدا

ممکن‌الوجود بالذات هر چه در عالم واقع هست، به جز خدا.

ممتنع‌الوجود بالذات مربع پنج‌ضلعی، سیاه سفید و ...

مثال واجب‌الوجود بالغیر هر چه در عالم واقع هست، به جز خدا.

ممکن‌الوجود بالغیر نداریم.

ممتنع‌الوجود بالغیر چیزهای ممکن که هنوز به وجود نیامده‌اند: انسان، چشم، اژدها و ...

پاسخ تشریحی

«ممکن‌الوجود بالغیر» نداریم، یعنی ممکن‌الوجود بالغیر، ممتنع‌الوجود بالذات است و ماهیتاً نمی‌تواند موجود شود، چرا که «غیر» یا همان «علت» حالت امکانی را رفع می‌کند و امکان ندارد چیزی با وجود علت، در حالت امکانی باقی بماند.

تست و پاسخ ۱۳۳

کدام مورد عبارت زیر را بهتر کامل می‌کند؟

«علت، موجودی است که و اگر معلول موجود باشد، وجود داشته باشد وگرنه»

(۱) به معلول وجوب می‌بخشد - علت نیز باید - اصل ضرورت علی نقض می‌شود.

(۲) شیء دیگری را ایجاد می‌کند - علت نیز می‌تواند - اصل نیاز معلول به علت نقض می‌شود.

(۳) معلول را به وجود می‌آورد - علت نیز می‌تواند - اصل وجوب بخشی علت به معلول نقض می‌شود.

(۴) وجود دیگری به او وابسته است - علت نیز باید حتماً - اصل نیازمندی معلول به علت نقض می‌شود.

پاسخ: گزینه ۴

(فلسفه دوازدهم - درس ۳)

درس نامه...

- رابطه علت
- انسان از همان اوایل کودکی که زبان می‌گشاید، از «چیستی» و «چرایی» اشیا پرسش می‌کند.
 - این «چراها» با بزرگ‌تر شدن کودک، بیشتر و عمیق‌تر می‌شوند و تا پایان عمر ادامه دارند.
 - «چرا» بازتاب درک رابطه علت و معلول (علیت) در ذهن انسان — یعنی به دنبال علت هستیم.
 - رابطه علت و معلول از کهن‌ترین مسائل فلسفی انسان است.
 - انسان از همان ابتدای ظهور خود بر روی این کره خاکی به دنبال علت‌یابی بوده و برای یافتن علل پدیده‌ها، تلاش کرده است.
 - علت، وجوددهنده است.
 - معلول، به وجود آمده است.
 - علیت، وجوددهندگی است.
 - مقصود از — تا علت نباشد، معلول به وجود نمی‌آید — معلول، وجودش متوقف (وابسته) به علت است.
 - دقت کنید که ماهیت معلول وابسته به علت نیست بلکه وجود معلول وابسته به علت است.
 - علت در ذهن همان «دلیل» است.
 - معلول در ذهن همان «نتیجه» است.
 - برخی مترادف‌های علت: خاستگاه، ریشه، منشأ، مبدأ، متبوع و ...
 - برخی مترادف‌های معلول: بازتاب، محصول، میوه، تفره، تابع و ...

پاسخ تشریحی

علت چیزی است که به دیگری وجود می‌بخشد. تعریف به وجود آوردن معلول، به دلیل این‌که معلول نیز در تعریف خود به علت وابسته می‌شود، مناسب نیست. (رد ۳).

هم‌چنین درست است که علت به معلول وجوب می‌بخشد، اما تعریف علت از این طریق دقیق نیست، بلکه باید براساس وجودبخشی تعریف شود. (رد ۱).

اگر معلول وجود داشته باشد، براساس اصل نیازمندی معلول به علت (رد ۱ و ۳) معلوم می‌شود که علت نیز قطعاً وجود دارد. (رد ۲ و ۳)

تست و پاسخ ۱۳۳

کدام عبارت درست است؟

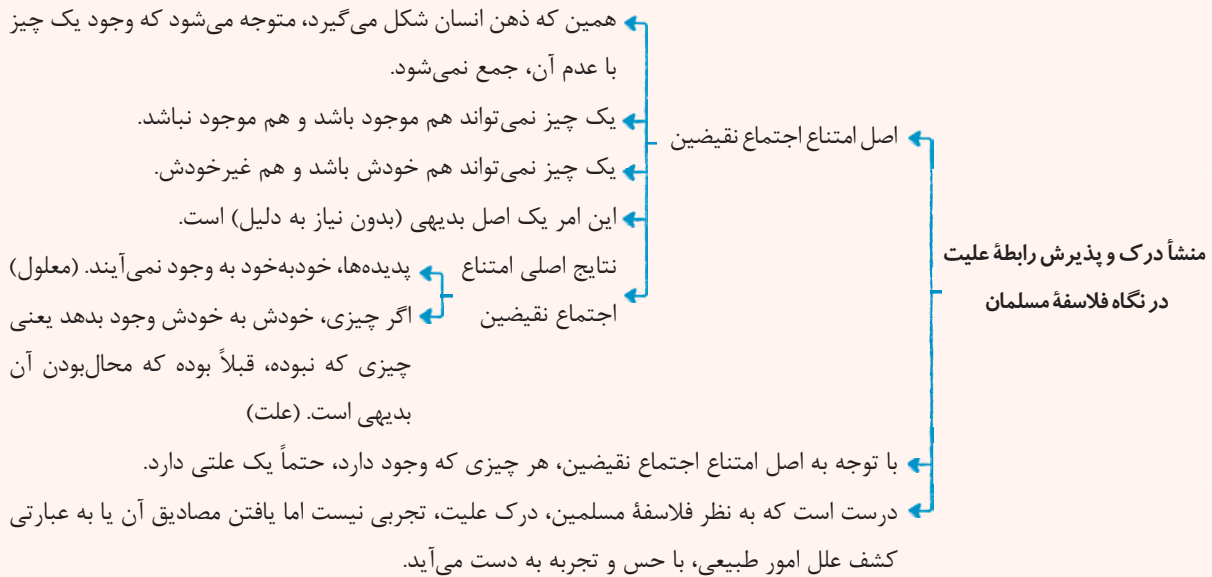
- ۱) فلاسفه مسلمان و دکارت، اتفاق نظر دارند که تعیین تمام مصادیق علت و معلول، بر عهده حس، تجربه و آموزش است.
- ۲) هیوم در این زمینه که اصل علیت به وسیله حس و تجربه قابل ادراک نیست، با فلاسفه مسلمان موافق است.
- ۳) دکارت با بیان این‌که علیت پایه و اساس هر تجربه است، اشتراک خود با اکثر تجربه‌گرایان را نشان می‌دهد.
- ۴) تجربه‌گرایان دیدگاه تداعی را برای تبیین نحوه ادراک تجربی علیت بیان کردند.

پاسخ: گزینه ۲

(فلسفه دوازدهم - درس ۳)

درس نامه

پاسخ تشریحی هیوم معتقد است علیت، امری غیر تجربی است و لذا با حس و تجربه نمی توان آن را ادراک کرد. فلاسفه مسلمان نیز بر این باورند که علیت تجربی نیست، بلکه پایه هر تجربه ای است و با تجربه قابل شناخت نیست.

- بررسی سایر گزینه ها:
- فلاسفه مسلمان، فقط شناخت مصادیق علت و معلول های طبیعی را حسی و تجربی می دانند، اما دکارت به طور کلی راه تشخیص مصادیق را تجربه و آموزش می داند.
 - اگر تجربه گرایان، علیت را پایه تجربه می دانستند، نمی توانستند درک علیت را تجربی بدانند.
 - تداعی، دیدگاه هیوم است که در این بحث از سایر تجربه گرایان جدا شده است.

تست و پاسخ ۱۳۴

- در سال ۲۰۱۳ انیمیشنی ساخته شد با نام «ابری با احتمال بارش کوفته قلقلی»: نام این اثر، یادآور چیست؟
- نقض مواردی از جمله «هر قضایی سببی دارد».
 - تأیید فروغی از علیت که در عباراتی مانند «هر که بامش بیش، برفش بیشتر» به آن اشاره شده است.
 - تأیید فرض کردن چیزی میان وجود و عدم.
 - تقابل با محتوای عباراتی مثل «هر که باد بکارد، طوفان درو می کند».

(فلسفه دوازدهم - درس ۳)

پاسخ: گزینه ۲

درس نامه

- انسان از هر چیزی، انتظار آثار متناسب با آن را دارد.
 - جهان نظم دقیق (انتظام) دارد.
 - دانشمندان می توانند تحقیقات علمی خود را پیگیری کنند.
 - خاص بودن روابط در عالم
 - یکسان عمل کردن طبیعت
 - کلیت قوانین علمی
- مثال: هر آهنی در اثر گرما منبسط می شود.

پاسخ تشریحی امور تخیلی و عجیب و غریب، نظم جهان و یا انتظار آثار متناسب را بر هم می‌زند یعنی در تقابل با سنخیت است. دقت کنید که ما از ابر انتظار بارش کوفته‌قلقلی نداریم پس نام این انیمیشن برخلاف انتظار آثار متناسب و برخلاف سنخیت است که در (۴)، «هر که باد بکارد، طوفان درو می‌کند» نشان‌دهنده انتظار آثار متناسب یا همان سنخیت است.

تست و پاسخ ۱۳۵

قطعی و حتمی بودن

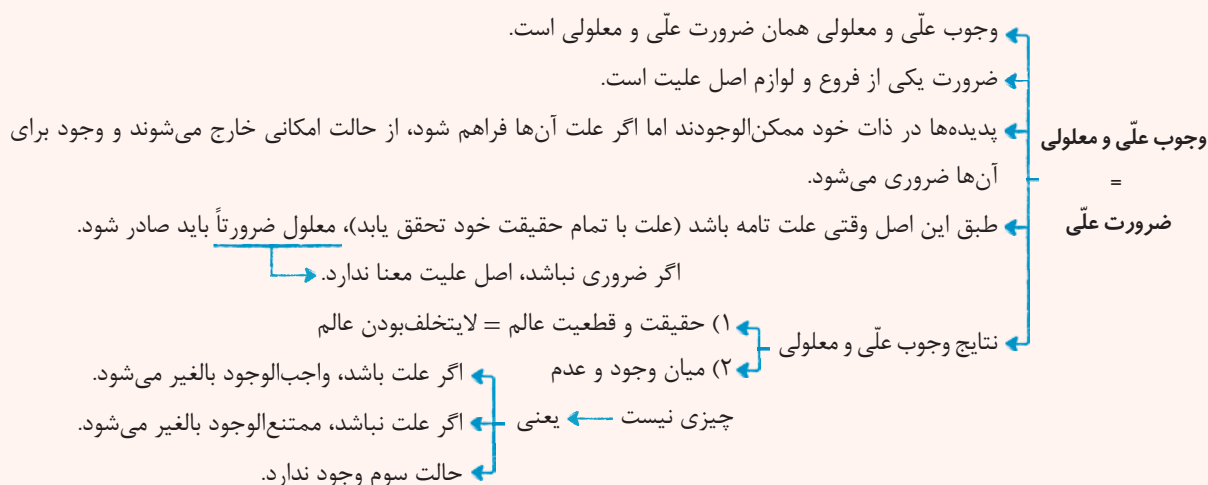
کدام گزینه بیانگر لایتخلف‌بودن عالم است؟

- (۱) هر فرزندی باید به پدر و مادر خویش احترام بگذارد.
- (۲) شما باید در آزمون بعدی درصد بالایی کسب کنید.
- (۳) اگر کلید برای قفل باشد و مشکلی نباشد، در باید باز شود.
- (۴) در پادگان باید ۵ صبح، آماده‌باش باشید.

(فلسفه دوازدهم - درس ۳)

پاسخ: گزینه ۳

درس‌نامه

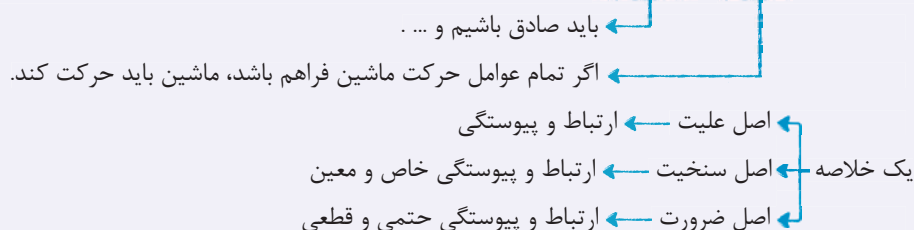
پاسخ تشریحی لایتخلف‌بودن عالم بیانگر وجوب علی - معلولی است.

لفظ «باید»، همیشه نشان‌دهنده وجوب علی نیست.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) یک واجب اخلاقی است.
- (۲) یک واجب از طرف معلم برای شاگردانش است.
- (۳) واجب علی - معلولی است.
- (۴) یک واجب قانونی و نظامی است.

نکته میان باید علی و باید اخلاقی تفاوت وجود دارد.

تست و پاسخ ۱۳۶

کدام فرد، به نحو دقیق تری می تواند ادعا کند که اتفاق به معنای اول را پذیرفته است؟ کسی که

- (۱) در جایی که انتظار دیدن فرد آشنایی را ندارد، دو نفر از دوستانش را می بیند
- (۲) برای رفع گرسنگی آب می نوشد و برای رفع تشنگی غذا می خورد
- (۳) دوست دارد در دانشگاه قبول شود، ولی برای موفق شدن، اقدامی نمی کند
- (۴) فکر می کند با این که هیچ ایرادی در میان نیست، ممکن است خودرو روشن نشود

پاسخ: گزینه ۴

(فلسفه دوازدهم - درس ۳)

درس نامه ..

پاسخ تشریحی بررسی گزینه ها:

- (۱) بیانگر حادثه پیش بینی نشده است که معنای چهارم اتفاق را نشان می دهد.
- (۲) این شخص برخلاف سنخیت عمل کرده و معنای دوم اتفاق را پذیرفته، اما اگر بخواهد «دقیق تر» عمل کند و کاملاً ملتزم باشد، نباید دست به کاری بزند، نه این که کار بی ربطی انجام دهد.
- (۳) کسی که دست به کاری نمی زند، معنای دوم اتفاق را پذیرفته است.
- (۴) ضرورت علی - معلولی را زیر سؤال برده و به معنای اول اتفاق معتقد است.

تست و پاسخ ۱۳۷

مصراع اول و دوم بیت زیر، به ترتیب کدام معانی اتفاق را به نحو صریح تری انکار می کند؟
«خرما نتوان خورد از این خار که کشتیم دیبا نتوان بافت از این پشم که رشتیم»
(۱) اول - اول (۲) دوم - دوم (۳) اول - دوم (۴) دوم - اول

(فلسفه دوازدهم - درس ۴)

پاسخ: گزینه ۲

درس نامه

- در این معنا، سنخیتی میان اشیا و آثار آنها نیست.
در این معنا امکان دارد از یک پدیده اثری ظاهر شود که هیچ ربطی به آن ندارد.
کسی که معنای دوم اتفاق را تأیید کند، اصل سنخیت را انکار می کند.
بسیاری از فلاسفه، از جمله ابن سینا، ملاصدرا، علامه طباطبایی و برخی فیلسوفان اروپایی، این معنا را نمی پذیرند.
- نتایج تأیید معنای دوم اتفاق و انکار اصل سنخیت
- (۱) انسان به هیچ کاری دست نخواهد زد.
 - (۲) نمی توان نظم و هماهنگی موجود در طبیعت را تبیین کرد.
 - (۳) نمی توان دانشمندان را به کشف علل پدیده ها تشویق نمود.
 - (۴) همه علوم بی اعتبار می شوند و به آنها بی اعتنایی می شود.
 - (۵) نظام مند و قانونمند بودن هستی دچار تناقض می شود.

هر دو مصراع به سنخیت بین عمل و نتیجه اشاره دارد و بر نفی معنای دوم اتفاق (انکار سنخیت) تأکید می کند.

پاسخ تشریحی

نکته برای تشخیص سنخیت در اشعار و ضرب المثل ها دقت کنید که آن مورد یا باید بیانگر یکی از نتایج سنخیت باشد یا به صورت هم زمان به علت و معلول و تناسب اشاره کند.

تست و پاسخ ۱۳۸

در شعری که مولوی در آن بیت «از جمادی مردم و نامی شدم وز نما مردم به حیوان بر زدم» را سروده و به سیر تحول کمالی انسان اشاره کرده، کدام معنای اتفاق رد می شود؟

(۱) معنای اول اتفاق (۲) معنای دوم اتفاق (۳) معنای سوم اتفاق (۴) معنای چهارم اتفاق

(فلسفه دوازدهم - درس ۴)

پاسخ: گزینه ۲

درس نامه

- در این معنا، جهان غایت و هدف خاصی ندارد.
کسی که معنای سوم را تأیید می کند، غایت مندی جهان را انکار می کند.
نفی غایت مندی به معنای نفی «علت نخستین» و «آفریننده» است.
- غایت مندی جهان
- مجموعه حوادثی که در جهان رخ می دهد برای رسیدن به هدف معین و از پیش تعیین شده است.
 - اندیشه و حکمتی در پشت جهان است.
 - قبول غایت مندی فقط با قبول علت نخستین و علت العلل یا همان خدا، امکان پذیر است.
- نسبت فلاسفه
- بررسی معنای سوم اتفاق
- (۱) کسانی که علت نخستین این معنا، مورد پذیرش نیست.
 - (۲) کسانی که علت نخستین این معنا را می پذیرند.
 - (۳) کسانی که خدا را خدا را پذیرفته اند.
- مختلف با معنای سوم اتفاق
- خدا را نپذیرفته اند.
 - وجود فرایندهای تکاملی جهان را اتفاقی می دانند.
- نظر آنها مورد نقد است.
- غایت وقتی می تواند باشد که قبل از پیدایش اشیا مشخص شده باشد.
- وجود غایت بدون خدا امکان پذیر نیست یک تناقض است.
- این افراد، نمی توانند آن چه را می خواهند اثبات کنند و نظرشان درست نیست.
- نظراتی همچون مه بانگ یا اعتقادات دموکریتوس با انکار غایت مندی در ارتباط است.

پاسخ تشریحی دقت کنید که این شعر مولوی و به طور کلی تمام مطالبی که بیان کننده حرکت تکاملی موجودات و یا حرکت جهان به سوی یک هدف معین باشند، مخالف و باطل کننده معنای سوم اتفاق هستند، چراکه معنای سوم اتفاق این است که حرکات و تحولات جهان به صورت اتفاقی و بدون برنامه است.

تست و پاسخ ۱۳۹

بحث «خداشناسی فلسفی»، با کدام مورد ارتباط بیشتری دارد؟

- (۱) هستی‌شناسی
(۲) معرفت‌شناسی
(۳) انسان‌شناسی
(۴) فلسفه اخلاق

پاسخ: گزینه ۱

(فلسفه دوازدهم - درس ۵)

پاسخ تشریحی مبحث «خدا در فلسفه» از یک جهت مربوط به یکی از فلسفه‌های مضاف، یعنی «فلسفه دین» است، زیرا به مهم‌ترین موضوع همه ادیان، یعنی خدا می‌پردازد. از جهت دیگر، این موضوع مربوط به «وجودشناسی» (هستی‌شناسی) است، زیرا یک بحث مهم در وجودشناسی، شناخت علل و علت نخستین و مبدأ هستی و وجود، یعنی واجب‌الوجود بالذات است.

تست و پاسخ ۱۴۰

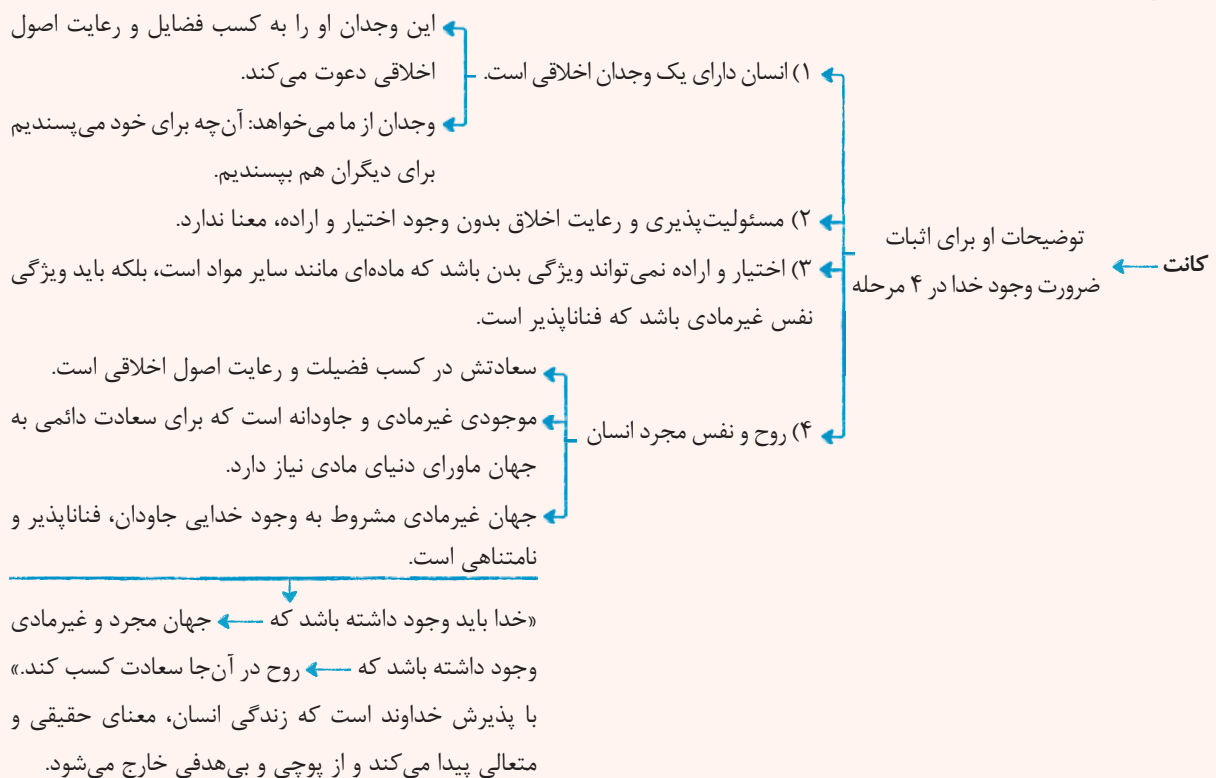
کدام مورد، مبنای یکی از استدلال‌های ارائه شده برای اثبات وجود خداوند نیست؟

- (۱) وجود خوب‌تر در میان موجودات
(۲) تصورداشتن از حقیقتی نامتناهی
(۳) وجود حرکت در عالم طبیعت
(۴) وجود وجدان اخلاقی در انسان

پاسخ: گزینه ۲

(فلسفه دوازدهم - درس ۵)

درس نامه

پاسخ تشریحی وجود وجدان اخلاقی در انسان، مبنای استدلال کانت است، اما استدلال وی، «وجود» خداوند را اثبات نمی‌کند؛ بلکه ضرورت اعتقاد به خدا را به عنوان پشتوانه اخلاق اثبات می‌کند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ① مبنای برهان درجات کمال ارسطو است. ② مبنای برهان دکارت است. ③ مبنای برهان حرکت ارسطو است.

تست و پاسخ ۱۴۱

کاتینگهام، دلیل توجه فلاسفه قرن نوزده و بیست در باب رابطه اعتقاد به خدا و معناداری زندگی را چه می‌داند؟

- ① توجه به عشق و عرفان در باور خداوند ② پررنگ‌نمودن تجربه‌های دینی و معنوی توسط برخی فلاسفه
③ رشد تفکر حسی و حس‌گرایی در غرب ④ سیر نزولی دلایل عقلی اثبات خدا در اروپا

(فلسفه دوازدهم - درس ۵)

پاسخ: گزینه ۴

درس نامه

قبول خدا (نه وجود خدا)، زندگی ما را در بستری قرار می‌دهد که آن را با ارزش و اهمیت می‌سازد. کاتینگهام قبول خدا، این امید را می‌دهد که به جای این که احساس کنیم در جهان بیگانه‌ای افتاده‌ایم که در آن هیچ امری در نهایت، اهمیت ندارد، می‌توانیم پناهگاهی بیابیم. او معتقد است که پس از سیر نزولی استدلال‌های عقلی و فلسفی اثبات وجود خدا در اروپا — برخی فیلسوفان خدا را عامل اصلی معنابخشی به زندگی معرفی می‌نمایند.

پاسخ تشریحی کاتینگهام در کتاب خود به این مسئله اشاره می‌کرد که پس از سیر نزولی استدلال‌های عقلی و فلسفی در اروپا بر اثبات وجود خدا، برخی از فیلسوفان به این سمت حرکت کردند که خدا را عامل اصلی معنابخشی به زندگی معرفی نمایند.

تست و پاسخ ۱۴۲

مقصود از «امتناع تسلسل» که مبنای برهان فارابی در اثبات خداوند است، چیست؟

- ① امکان ندارد که یک علت، معلولی داشته باشد و آن معلول هم معلولی و این سلسله تا بی‌نهایت ادامه پیدا کند.
② این که بی‌نهایت علت، هم‌زمان در به وجود آوردن یک معلول نقش داشته باشند، ممتنع است.
③ محال است هر چیزی معلول علتی باشد و آن علت نیز خودش معلول علتی دیگر باشد.
④ نمی‌شود سلسله علت‌های مترتب بر یکدیگر، هرگز پایانی نداشته باشد.

(فلسفه دوازدهم - درس ۶)

پاسخ: گزینه ۴

درس نامه

الف) در جهان پیرامون ما اشیایی هستند که وجودشان از خودشان نیست. (پدیده هستند و معلول چیزهای دیگرند). مقدمات ب) هر چیزی که وجودش از خودش نباشد علتی مقدم (تقدم عقلی) بر خود دارد که به او وجود می‌دهد. ج) اگر معلولی که اکنون موجود است، علتی داشته باشد که آن علت هم خودش معلول باشد، به ناچار این معلول هم علت دیگری دارد. استدلال فارابی نتیجه — حال اگر سلسله علت‌ها تا بی‌نهایت پیش رود و به علتی که خودش معلول نباشد منتهی نشود، «تسلسل علل نامتناهی» پیش می‌آید که محال است.

پاسخ تشریحی فارابی می‌گوید اگر پدیده‌ای که الان موجود است معلول علتی باشد و آن علت هم معلول علت دیگری باشد و سلسله علت و معلول‌ها، بخواهد تا بی‌نهایت پیش رود، چنین تسلسلی محال است و در خارج تحقق نمی‌یابد. به بیان دیگر، سلسله علت‌های مترتب بر یکدیگر، نمی‌تواند پایانی نداشته باشد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ① این تسلسل معلول‌ها است، نه تسلسل علل. ② هیچ ارتباطی به تسلسل علل نامتناهی ندارد. ③ این گزینه می‌تواند علل دوری را هم شامل شود و خاص تسلسل نیست. ضمن این که بیانگر تسلسل علل نامتناهی نیست.

تست و پاسخ ۱۴۳

کدام عبارت در مورد دیدگاه راسل در خصوص برهان علتی درست است؟

- (۱) راسل خداوند را معلول پنداشته و لذا از طریق علت برای خداوند، به برهان علتی اشکال کرده است.
- (۲) اگر راسل به عمومیت قاعدهٔ علتی به عنوان یک قاعدهٔ عقلی توجه داشت، ایرادش برطرف می‌شد.
- (۳) خطای راسل در ایراد وارد کردن به برهان علتی، اشتباه بیان کردن موضوع قاعدهٔ علتی است.
- (۴) به وسیلهٔ اثبات معلول بودن کل جهان طبیعت، اشکال راسل پاسخ داده خواهد شد.

پاسخ: گزینهٔ ۳

(فلسفهٔ دوازدهم - درس ۶)

پاسخ تشریحی قانون علتی می‌گوید: «هر معلولی (نه هر چیزی) علتی دارد.» و طبیعتاً چون خداوند معلول نیست، لازم نیست برای خداوند علتی معرفی شود، اما راسل قاعده را اشتباهاً به این صورت بیان می‌کند که: «هر چیزی علتی دارد.» یعنی موضوع قاعده را به جای «معلول» یا «پدیده»، «شیء» (چیز) بیان می‌کند و سپس بر اثر همین اشتباه می‌گوید که خداوند نیز باید علتی داشته باشد.

نکته

اشکال: اگر هر چیزی باید علتی داشته باشد، پس خدا هم نیازمند علت است.
 اشکال راسل به فارابی
 پاسخ به راسل: هر چیزی علت نمی‌خواهد، بلکه هر معلول یا هر پدیده نیازمند علت است
 فارابی را به خوبی درک نکرده است.

تست و پاسخ ۱۴۴

با در نظر گرفتن برهان وجوب و امکان، کدام گزینه را می‌توانیم بپذیریم؟

- (۱) موجودات جهان با خارج شدن از حالت امکانی، وجودشان به وجوب می‌رسد.
- (۲) نتیجهٔ دیدگاه ابن سینا در این برهان، تقسیم‌شدن واجب‌الوجود به دو نوع بالذات و بالغیر است.
- (۳) اشیای جهان را می‌توان از حیث ذات امکانی و از حیث وجود فعلی، وجوبی دانست.
- (۴) ابن سینا در این برهان، مفاهیم وجوب و امکان را جایگزین علت و معلولی کرده که برای او پذیرفته نیست.

پاسخ: گزینهٔ ۳

(فلسفهٔ دوازدهم - درس ۶)

درس نامه
 برهان فارابی را کامل و درست می‌دانست اما با استفاده از دو مفهوم وجوب و امکان آن را کامل تر کرد.
 مبنای برهان وجوب و امکان
 الف) موجودات جهان در ذات خود نسبت به وجود یا عدم، مساوی هستند، یعنی هم می‌توانند باشند، هم نباشند
 ب) ممکن‌الوجودهای بالذات برای این که موجود شوند (وجود برایشان ضروری شود)؛ نیازمند علتی هستند که خودش ممکن‌الوجود نباشد
 و از او جدا نمی‌شود.
 نتیجه: موجودات این جهان به واجب‌الوجودی بالذات وابسته‌اند که آن‌ها را از حالت امکانی خارج کرده و پدید آورده است.
 پیام اصلی ابن سینا و پیروانش
 موجودات جهان
 از این حیث که اکنون موجودند، واجب‌الوجود بالغیرند و از واجب‌الوجود بالذات نشأت گرفته‌اند.
 توجه: ابن سینا ۲ نوع واجب‌الوجود در نظر دارد.
 (۱) واجب‌الوجود بالذات
 (۲) واجب‌الوجود بالغیر
 اشیای جهان به جز خدا

پاسخ تشریحی پیام اصلی ابن سینا و پیروان او، این است که اشیای جهان (موجودات به جز خدا) برحسب ذات خود ممکن‌الوجودند، اما از این حیث که اکنون موجودند، واجب‌الوجود بالغیرند؛ یعنی از واجب‌الوجود بالذات نشأت گرفته‌اند. بررسی سایر گزینه‌ها:

۱) وقتی می‌گوییم موجودات جهان، شامل خدا هم می‌شود؛ پس اگر می‌خواهیم دربارهٔ حالت امکانی صحبت کنیم باید از لفظ اشیای جهان (موجودات جهان به جز خدا) استفاده کنیم.

۲) این امر که واجب‌الوجود دو نوع بالذات و بالغیر است، با برهان وجوب و امکان رابطه دارد، اما نتیجهٔ آن نیست. دقت کنید که نتیجهٔ این برهان، اثبات وجود خدا است.

۳) ابن سینا علت و معلول را قبول داشته، اما در این برهان از مفاهیم وجوب و امکان استفاده کرده است.

نکته فلاسفه بعد از ابن سینا، همچون توماس آکوئیناس (در اروپا) و بهمنیار، خواجه نصیرالدین طوسی، میرداماد و شیخ بهایی (در جهان اسلام) از این برهان استفاده کردند.

تست و پاسخ ۱۴۵

لازمهٔ معنابخشی به زندگی، طبق دیدگاه فلاسفهٔ مسلمان چیست؟

- ۱) اثبات عقلانی وجود خداوند متعال
- ۲) گرایش به خوبی‌ها و بیزاری از بدی‌ها
- ۳) معتبردانستن آرمان‌های مقدس و فراتر از زندگی مادی
- ۴) پذیرش وجود واقعی خدا

(فلسفه دوازدهم - درس ۶)

پاسخ: گزینه ۴

درس نامه

● فلاسفهٔ مسلمان علاوه بر درک و اثبات وجود خدا و اعتقاد به او، به تأثیر این اعتقاد در زندگی انسان و نقش آن در معنابخشی به حیات نیز پرداخته‌اند. تأثیر اعتقاد به وجود خدا در حیات معنوی ← مانند تأثیر پذیرش وجود آب در حیات جسمانی است. یک تشبیه ← بشر ابتدا با حواس به وجود آب پی می‌برد و آن را یک امر واقعی می‌داند، سپس این آب واقعی را می‌نوشد. باید ابتدا وجود خدا را از طریق عقل، تفکر و اندیشه پذیرفت و سپس با وی ارتباط معنوی برقرار کرد و یک زندگی معنادر و متعالی را سامان داد. (یعنی باید واقعاً خدا را از یک راه معقول درک کرده باشیم.)

- ۱) یافتن غایت‌مندی جهان و توضیح آن
 - ۲) شناخت انسان به عنوان موجودی هدفمند و مشخص کردن آن هدف
 - ۳) قائل شدن گرایش به خیر و نیکی برای انسان (این خیر و زیبایی خیالی نیست بلکه در یک حقیقت متعالی (خدا) وجود دارد.)
 - ۴) معتبر و درست دانستن آرمان‌های مقدس و فراتر از زندگی مادی
 - ۵) احساس تعهد و مسئولیت در برابر یک وجود متعالی و برتر
- معیارهای زندگی معنادر پس از پذیرش وجود خداوند با صفاتی که دارد.

نکته اگر فیلسوفی نتواند وجود خدا را اثبات کند، امکان پذیرش معیارهای زندگی معنادر را از دست می‌دهد.

پاسخ تشریحی به نظر فلاسفهٔ مسلمان اثبات وجود خدا و پذیرش این اثبات، لازمهٔ معنادرشدن زندگی است. بررسی سایر گزینه‌ها:

۱) اثبات عقلانی خدا کافی نیست، بلکه این اثبات باید پذیرفته شود.

۲ و ۳) معیارهای زندگی معنادر است نه لازمهٔ معنادرشدن زندگی